

STATISTISK ÅRBOG

FOR

KONGERIGET NORGE

(*ANNUAIRE DE LA STATISTIQUE DU ROYAUME
DE NORVÈGE*)

I

AF

Dr. O. J. BROCH.

1867—1871.

KRISTIANIA.

I KOMMISSION VED P. T. MALLINGS FORLAGSBOGHANDEL.

1871.

Indhold.

	Side
I. Mål, Vægt, Mynt	1
1. Mål	1
2. Berkverksmål	3
3. Skibsmål	3
4. Trælastmål	4
5. Handelsvægt	4
6. Sølvvægt	6
7. Medicinalvægt	7
8. Mynt	8
Sammenligning med de to øvrige skandinaviske Kongeriger . .	9
II. Norges administrative Inddeling, Fladeindhold, Folkemængde	10
Fladeindhold 1 Jan. 1867, Folkemængde 31 Decbr. 1865, Antal Stemmeberettigede og Antal Stemmer ved Storthingsvalget 1865, Brandtaxt i Kjøbstæder og Ladesteder 1865, Matrikulskyld og midlere Værdi af Skylddaleren 1850—63 i Landdistrikterne, de faste Eiendommers antagelige Værdi 1865, alt særlig for hver Bykommune, hvert Herred, Fogderi og Amt	10
Rekapitulation heraf amtvis	28
Rekapitulation af Kjøbstædernes og Ladestedernes Folkemængde, Brandtaxt, Brandtaxt for hver Indvåner, de faste Eiendommers antagelige Værdi og Eiendomsværdi for hver Indvåner 31 Decbr. 1865	30
Rekapitulation amtsvis af Landdistrikternes Folkemængde, Matrikulskyld, Indvånere for hver Skylddaler, gennemsnitlig Værdi af Skylddaleren, de faste Eiendommers Værdi, og Eiendomsværdi for hver Indvåner 31 Decbr. 1865	32
Sammenligning med de to øvrige skandinaviske Kongeriger . .	33
III. Norges geistlige Inddeling	34
Inddeling i Sogne, Præstegjæld, Provstier og Bispedømmer 1 Jan. 1867 med Angivelse af tilsvarende Bykommuner eller Herreder, Folkemængde 31 Decbr. 1865, Antal Kirker og geistlige Embeder 1 Jan. 1867	34
Rekapitulation heraf stiftsvis	62
Geistlighedens Indtægter i Penge, Præstegårdenes Matrikulskyld og antagelige Værdi, Gennemsnit for hver geistlig Embedsmand, alt stiftsvis	63

IV

	Side
Tabel over Dissenterne 1865	64
Sammenligning med de to øvrige skandinaviske Kongeriger . . .	65
IV. Norges judicielle Inddeling og Organisation	67
Organisation af Underdomstole, Stiftsøvreretter, Provstøvreretter, Konsistorialretter, Krigsretter, Politiretter og Høiesteret . . .	67
Forligelseskommissionernes Organisation	69
Lovgivningen	70
Rigets judicielle Inddeling, Byfogedembøder, Sørenskriverier, Stiftsøvreretter, de af disse omfattede Kjøbstøder, Ladestøder og Herreders Fladeindhold 1 Jan. 1867, Folkemængde 31 Decbr. 1865, Støderne Brandtaxt og Landdistrikternes Matrikulskyld	74
Rekapitulation heraf efter Stiftsøvreretterne	79
Sammenligning med de to øvrige skandinaviske Kongeriger . . .	80
V. Norges militære Inddeling og Organisation	83
Værnepligt og Udskrivning	83
Landvøbningen 1 Jan. 1867	85
Linietroppernes Organisation, Personel og Materiel	
1. Generalstaben	85
2. Krigsskolen	85
3. Ingeniørbrigaden	85
4. Artilleribrigaden	86
5. Kavalleribrigaden	89
6. Fodfolket	91
7. Føstningerne	95
Liniearmeens og dens Reserves Øvelse	95
Landvørnets Organisation og Personel	95
Undervisningsanstalter, se Rettelser og Tillæg	
Tabel over Linien og Landevørnets effektive og normale Styrke 1 Jan. 1867	98
Borgervøbningerne	100
Rigets Inddeling i Distrikter for Udskrivningen til Landvøbningen	100
Infanterikompagniernes Kommandodistrikter, Udskrivningsdistrik- ter, Rulleførerkeredse, Fladeindhold 1 Jan. 1867, Folkemængde 31 Decbr. 1865	101
Udskrivningssessionerne 1866	108
Søvøbningen 1 Jan. 1867	109
1. Marinens Officerkorps	109
2. Søkadet-Institutet	109
3. Det sømilitære Korps	109
4. Håndværksskorpset	110
5. Værnepligtige Søfarende	111
6. Distriktssøtropperne med Reserve	111

	Side
Marinens Lægeetat	112
Marinens Retsvæsen	112
Indrulleringsdistrikter	113
Marinens Værfter	113
Den norske Marines Krigsfartøier 1867, når løbet på Vandet, Nominel Hestekraft, Artilleri, Kostende, reglements­mæssig Krigs- bemanding	115
Sammenligning med de to øvrige skandinaviske Kon- geriger	117
Den svenske Landvæbning	117
Den svenske Armees normale Styrke	120
Den danske Hær	121
Den danske Armees normale Styrke	126
Det svenske Søforsvars Personel og Materiel	127
Det danske Søforsvars Personel og Materiel	128
Rekapitulation for alle tre Riger	130
VI. Norges medicinale Inddeling og Organisation	131
Den medicinale Organisation og Lovgivning	131
Sygehuse og Hospitaler, Bestyrelse og Belæg 31 Decbr. 1864	133
Døvstumme og Blinde 31 Decbr. 1865	135
Dødsårsager 1864	136
Lægedistrikter 1 Jan. 1867, tilsvarende Bykommuner og Herre- der, Fladeindhold, Folkemængde 31 Decbr. 1865, Antal Læger og Apothekere 1 Jan. 1867	137
Rekapitulation heraf amtsvis	142
Lægedistrikternes midlere Størrelse og Folkemængde, midlere Folkemængde for hver Læge og for hver Apotheker	143
Sammenligning med de to øvrige skandinaviske Kongeriger:	
Sverige	143
Danmark	145
Rekapitulation for alle tre Riger	147
VII. Norges geografiske Forholde	151
1. Norges geografiske og topografiske Opmåling	151
2. Norges Fjeldbygning	155
(Den almindelige Oversigt Side 155—161. og 191—193 med- delt af Prof. S. A. Sexe).	
Rekapitulation	226
Fogderiernes og Amtenes Fladeindhold mellem forskellige Høider over Havet	228
3. Norges geologiske Forholde	232
(Med Veiledning af Prof. Dr. Th. Kjerulf.)	

	Side
4. De to øvrige skandinaviske Kongerigers Fjeldbygning og geologiske Forholde	255
Sveriges Fjeldbygning	255
Danmarks Høideforholde	257
Sveriges geologiske Forholde	258
Danmarks geologiske Forholde	258
5. Folkemængdens Fordeling i Norge i forskellige Høider over Havfladen	263
6. Hydrografi	267
A. Elve og Vasdrag	267
Rekapitulation, Vasdragenes Længde, Nedbørdistrikt, Befolkning	318
Rekapitulation af de større Vasdrag ordnede efter Størrelsen af deres Nedbørdistrikter	327
Sammenligning med de to øvrige skandinaviske Kongeriger, Vasdragenes Længde og Nedbørdistrikt	328
B. Indsjøerne ordnede fogderivis, Fladeindhold, Længde, Høide over Havet, Udløb	329
Rekapitulation af de større Indsjøer ordnede efter deres Størrelse	344
Sammenligning med de to øvrige skandinaviske Kongeriger, Indsjøer, Fladeindhold, Længde, Høide over Havet: Sverige	346
Danmark	348
Fogderivis samlet Fladeindhold af Indsjøerne i Norge, Fogderiernes Fladeindhold, heraf Indsjøer, disse i Procent af det samlede Fladeindhold	349
Sammenligning med de to øvrige skandinaviske Kongeriger Indsjøernes Dybde i Norge og i Sverige	352
7. Den norske Kyst	353
(Meddelt af Kaptein i Marinen Henrik Müller.)	
8. Øerne langs Norges Kyst	376
Samtlige norske Øers Fladeindhold og Folkemængde fordelt amtsvis	393
Kyst-Herreder og -Bykommuner, Fladeindhold, Folkemængde, Antal Stemmeberettigede, Brandtaxt, Matrikulskyld, faste Eendommens antagelige Værdi	394
Indlands-Herreder og -Bykommuner, ligeså	395
Sammenligning med de to øvrige skandinaviske Kongeriger: Sverige	396
Danmark	397
9. Belysning af den norske Kyst	399

VII

Side

Fyrstationer, Fyrtårnenes Antal, Klasse, Synsvidde, Lysets Høide over Middelvandstand, Bredde, Længde, Bygningsår, Kostende, 1 Jan. 1870 Afstand mellem Kystfyrene Fyrvæsenets Betjente og Budget Sammenligning med de to øvrige skandinaviske Kongeriger 10. Lodseriet på den norske Kyst Overlodsdistrikter, Lodsoldermandskaber, Lodsstationer 1 Jan. 1870, Antal tjenstgjørende, faste og Reservelodser 1 Jan. 1869, Antal Lodsninger 1868, fortjente Lodspenge 1867 I hvert af Årene 1858—1869 fortjente Lodspenge, Antal Lodse, heraf omkomne på Søen, Antal Lodsninger, Skibe strandede eller grundstødte, med og uden Lods ombord Oversigt over Lodsunderstøttelseskassens Virksomhed 1814—1868 11. Strandinger på den norske Kyst Sammenligning med de to øvrige skandinaviske Kongeriger 12. Redningsanstalter for Skibbrudne VIII. Oversigt over Norges Klimatologi (Meddelt af Prof. H. Mohn.) 1. Luftens Temperatur 2. Havets Temperatur 3. Luftens Fugtighed 4. Luftens Tryk 5. Vindene 6. Skydækket og Nedbør 7. Tordenveir 8. Almindelige Betragtninger Tabeller 1. Luftens Temperatur Normal månedlig og årlig Middeltemperatur, Dage for dennes Indtræffen, Maximum og Minimum af Døgnet's Middeltemperatur, Amplitude af den årlige Middeltemperatur, Frost De meteorologiske Stationers Beliggenhed 2. Havvandets månedlige og årlige midlere Temperatur i Overfladen 3. Vanddampenes normale månedlige og årlige: Middeltension Relative Fugtighed i Procenter 4. Barometerhøide reduceret til Havets Overflade, normal månedlig og årlig midlere Barometerhøide	400 403 403 404 405 407 412 414 415 416 416 418 418 425 427 429 432 434 436 437 442 442 442 442 444 445 446 447
--	--

5. Vindstatistik:	Side
Vindenes fremherskende Retning	448
Fremherskende Vinde i Månederne og Året	450
Vindenes Hyppighed for hele Året	451
Vindens midlere Styrke i Månederne og for Året	452
Stormvindenes Hyppighed	454
6. Skydækket, Tåge og Nedbør:	
Skydækket	454
Midlere Antal Dage med Tåge i Månederne	455
Midlere månedlig og årlig Nedbør-Høide	455
Midlere Antal Dage med Nedbør i Månederne	456
Midlere Nedbør i en Nedbør-Dag	457
Årlige Middelværdier og deres Afvigelser fra Normalværdierne	458
Sammenligning med de to øvrige skandinaviske Kongeriger .	462
9. Grændserne for den evige Sne	463
IX. Jordmagnetismen	464
Misvisning, Inklination og horizontal Intensitet	464
Sammenligning med de to øvrige skandinaviske Kongeriger .	465
X. Udsigt over Væxtforholdene i Norge	469
(Meddelt af Prof. Dr. F. C. Schübeler.)	
De vigtigste i Norge vildtvoxende og indførte Vildtrær og Buske	471
Trær, Buske o. desl., som give spiselig Frugt	487
Kornarter, Bælgvæxter og Poteter	490
Fodervæxter	499
Fabrik- eller Handelsplanter	504
De vigtigste dyrkede Kjøkkenvæxter	508
De vigtigste vildtvoxende Lægedomsplanter og andre Nyttvæxter:	
Tang	514
Lav	517
Sop	520
Planter med tydelige Blomster	521
XI. Summarisk Fortegnelse over Antallet af de i Norge vildtvoxende Arter af Kar- og Celleplanter efter Endlichers System	527
(Meddelt af Konservator A. Blytt.)	
XII. Statistiske Tabeller vedkommende Jordbruget	532
Fogderivis for Året 1865; for det hele Rige tillige for Årene 1855, 1845, 1835.	
1. Antal Jord-Eiendomme, Eiere og Brugere, samt jordbrugende Befolkning	533
2. Akervidde, besået med Korn og Poteter; Gjennemsnit for hver Eiendom, for hver Opsidder, for hver Indvåner ved Jordbruget, for hver Skylddaler	535

3. Det til enhver Kornart og til Poteter anvendte Areal i Procent af det samlede hermed tilsåede Areal	536
4. Avl af de forskellige Kornarter og Poteter, uden Fradrag for Udsæden	538
5. Udsæd og Foldighed	539
6. Avl af Kornsæd og Poteter efter Fradrag af Udsæden, reduceret til Bygværdi; Værdi af samme på Produktionsstedet	540
Værdi på Produktionsstedet af samtlige dyrkede Væxter efter Fradrag af Udsæden	543
Sammenligning med de to øvrige skandinaviske Kongeriger	544
XIII. Statistiske Oplysninger om Skovene og Tømmerflødningen	548
Skovarealet stiftsvis	548
Statsalmenninger, Bygdealmenninger og øvrige under offentlig Bestyrelse stående Skove (Efter Forstmester Barth)	551
Tømmerflødningen i de søndenfjeldske Vasdrag (Efter Opgaver, samlede og ordnede af Forstmester Meidell)	558
Rekapitulation af Tømmerflødningen i de søndenfjeldske Vasdrag, gennemsnitlig for det sidste Tiår	580
Skovenes Tilstand i de vestenfjeldske og nordenfjeldske Amter	582
Norges Trælastudførsel 1815—1870	585
Sammenligning med de to øvrige skandinaviske Kongeriger	588
XIV. Oversigt over Norges vigtigste Hvirveldyr	590
(Meddelt af Cand. R. Collett.)	
A. Hvirveldyrenes Forhold til Landets naturlige Beskaffenhed	590
B. De vigtigste Hvirveldyrs Udbredelse og økonomiske Betydning	602
1. Pattedyrene	602
2. Fuglene	613
3. Krybdyrene og Amfibierne	637
4. Fiskene	638
C. Artsantallet af Norges Hvirveldyr, fordelte på de forskellige Slægter	655
XV. Om Norges Husdyr	660
(Meddelt af Landbrugsingeniør J. Smitt.)	
Hesten	661
Hornkvæget	665
Fåret	671
Gjeden	674
Renen	675
Svinet	676
Hunden	677

	Side
XVI. Statistiske Tabeller vedkommende Jordbruget	679
1. Kreaturhold	679
2. Kreaturhold for hver Skylddaler	680
3. Kreaturhold samt Avl af Korn og Poteter for hver 1 000 Indvånere. Forholdet mellem Avl og Kreaturhold	682
4. Kreaturhold for hvert Jordbrug og for hver jordbrugende Opsidder	684
5. Gjennemsnitlig Rensdyrhold blandt Nomaderne	685
6. Forhold mellem Hesteholdet og det øvrige Kreaturhold	687
7. Antal Melkekjør og Melkeproduktion	687
8. Fædriftens årlige Udbytte	688
Sammenligning med de to øvrige skandinaviske Kongeriger	691
Grafisk Fremstilling af de tre skandinaviske Kongerigers Flade- indhold, Folkemængde, Avl af Korn og Poteter, Kreaturhold	695

Table des matières.

	pages
I. <i>Mesures, poids, monnaies</i>	1
<i>Comparaison avec les deux autres royaumes scandinaves</i>	9
II. <i>Division administrative, superficie et population de la Nor- vège; valeur de la propriété immobilière</i>	10
<i>Récapitulation générale</i>	28
<i>Récapitulation de la population, de la valeur des maisons suivant les assurances contre l'incendie et de la valeur de la propriété immobilière dans les villes</i>	30
<i>Récapitulation de la population, du cadastre et de la valeur de la pro- priété immobilière dans les districts ruraux</i>	32
<i>Comparaison avec les deux autres royaumes scandinaves</i>	33
III. <i>Division ecclésiastique de la Norvège</i>	34
<i>Récapitulation</i>	62
<i>Revenus des ministres publics</i>	63
<i>Tableau des dissidents</i>	64
<i>Comparaison avec les deux autres royaumes scandinaves</i>	65
IV. <i>Division et organisation judiciaire de la Norvège</i>	67
<i>Récapitulation</i>	79
<i>Comparaison avec les deux autres royaumes scandinaves</i>	80
V. <i>Division et organisation militaire de la Norvège</i>	83
<i>Les forces de terre</i>	85
<i>Les forces navales</i>	109
<i>Comparaison avec les deux autres royaumes scandinaves</i>	117
<i>Récapitulation</i>	130

	<i>pages</i>
VI. <i>Division et organisation médicale de la Norvège</i>	131
<i>Récapitulation</i>	142
<i>Comparaison avec les deux autres royaumes scandinaves</i>	143
<i>Récapitulation</i>	147
VII. <i>Rapports géographiques de la Norvège</i>	151
1. <i>Triangulation géographique et levé topographique de la Norvège</i>	151
2. <i>Orographie de la Norvège</i>	155
<i>Récapitulation de l'orphographie</i>	226
<i>Superficie des souspréfectures et des départements entre différentes hauteurs au dessus de la mer</i>	228
3. <i>Aperçu géologique de la Norvège</i>	232
4. <i>Orographie et rapports géologiques des deux autres royaumes scandinaves</i>	255
5. <i>Population dans les différentes hauteurs au dessus de la mer</i>	263
6. <i>Hydrographie de la Norvège</i>	267
A. <i>Fleuves et rivières</i>	267
<i>Récapitulation générale</i>	317
<i>Récapitulation des fleuves principaux, suivant la grandeur de leur bassin fluvial</i>	326
<i>Comparaison avec les deux autres royaumes scandinaves</i>	327
B. <i>Lacs</i>	329
<i>Récapitulation des lacs les plus grands de la Norvège</i>	344
<i>Comparaison avec les deux autres royaumes scandinaves</i>	346
<i>Superficie totale des lacs par souspréfecture</i>	349
<i>Comparaison avec les deux autres royaumes scandinaves</i>	350
<i>Profondeur des lacs</i>	351
7. <i>Les côtes de la Norvège</i>	353
8. <i>Superficie et population des îles</i>	378
<i>Récapitulation des îles les plus grandes de la Norvège</i>	390
<i>Superficie et population totale des îles norvégiennes par départements</i>	393
<i>Communes situées près de la mer, superficie, population, valeur de la propriété immobilière</i>	394
<i>Communes situées dans l'intérieur du pays, superficie, population, valeur de la propriété immobilière</i>	395
<i>Comparaison avec les deux autres royaumes scandinaves</i>	396
9. <i>L'éclairage des côtes de la Norvège</i>	399
<i>Comparaison avec les deux autres royaumes scandinaves</i>	404
10. <i>Le pilotage sur les côtes de la Norvège</i>	405
<i>Comparaison avec les deux autres royaumes scandinaves</i>	414
11. <i>Naufrages sur les côtes de la Norvège</i>	415
<i>Comparaison avec les deux autres royaumes scandinaves</i>	416
12. <i>Établissements de sauvetage</i>	416

	<i>pages</i>
VIII. <i>Aperçu de la climatologie de la Norvège</i>	418
1. <i>La température de l'air</i>	418
2. <i>La température de la mer</i>	425
3. <i>L'état hygrométrique de l'air</i>	427
4. <i>La pression de l'air</i>	429
5. <i>La direction et la force des vents</i>	432
6. <i>La quantité des nuages et la hauteur de pluie et de neige fondue</i> .	434
7. <i>Les orages</i>	436
8. <i>Remarques générales</i>	437
<i>Tables des valeurs moyennes des mois et de l'année</i>	442
<i>Comparaison avec les deux autres royaumes scandinaves</i>	462
9. <i>Limites des neiges perpétuelles</i>	463
IX. <i>Magnétisme terrestre</i>	464
<i>Comparaison avec les deux autres royaumes scandinaves</i>	465
X. <i>Aperçu botanique de la Norvège</i>	469
<i>Arbres forestiers et arbrisseaux</i>	471
<i>Arbres fruitiers, arbustes et plantes à fruits comestibles</i>	487
<i>Céréales, fruits à cosse, pommes de terre</i>	490
<i>Plantes fourragères</i>	499
<i>Plantes économiques</i>	504
<i>Plantes potagères</i>	508
<i>Plantes officinales et plantes économiques appartenant à la flore indigène</i>	514
XI. <i>Aperçu sommaire du nombre des espèces vasculaires et cellulaires de la flore norvégienne, suivant le système d'Endlicher</i>	527
XII. <i>Statistique de l'agriculture</i>	532
<i>Comparaison avec les deux autres royaumes scandinaves</i>	544
XIII. <i>Notices statistiques sur les forêts</i>	548
<i>Flottage des bois dans les cours d'eau de la Norvège méridionale</i> . .	580
<i>Exportation de bois</i>	585
<i>Comparaison avec les deux autres royaumes scandinaves</i>	588
XIV. <i>Aperçu des animaux vertébrés principaux de la Norvège</i>	590
A. <i>Relation des animaux vertébrés à la nature du pays</i>	590
B. <i>Propagation et importance économique des animaux vertébrés principaux</i>	602
C. <i>Nombre des espèces des animaux vertébrés de la Norvège, distribuées dans les genres différentes</i>	655
XV. <i>Les animaux domestiques de la Norvège</i>	660
XVI. <i>Statistique du bétail</i>	679
<i>Comparaison avec les deux autres royaumes scandinaves</i>	691

STATISTISK ÅRBOG

FOR

KONGERIGET NORGE

*(ANNUAIRE DE LA STATISTIQUE DU ROYAUME
DE NORVÈGE)*

AF

Dr. **O. J. BROCH.**

1867-71

-1869.

KRISTIANIA.

TRYKT HOS CARL C. WERNER & CO.

1869.

I. Mål, Vægt, Mynt.

(*Mesures, poids, monnaies.*)

1. Mål. (*Mesures.*)

Ifølge Lov af 28de Juli 1824 er den norske Fod Enheden for Længdemålet. „Den er lige med $\frac{12}{8}$ af Længden af den enkelte Pendul, som i 45 Grader nordlig Bredde, ved Havets Overflade, i lufttomt Rum, gjør en Svingning i et Sekund Middeltid.“

Foden (*Le pied norvégien*) deles i:

$$1 \text{ Fod} = 12 \text{ Tommer} = 144 \text{ Linier}$$

$$1 \text{ Tomme} = 12 \text{ Linier.}$$

De høiere Længdemål (*Mesures de longueur*) ere:

$$1 \text{ Alen} = 2 \text{ Fod}$$

$$1 \text{ Favn} = 3 \text{ Alen} = 6 \text{ Fod}$$

$$1 \text{ Mil} = 6\,000 \text{ Favne} = 18\,000 \text{ Alen} = 36\,000 \text{ Fod.}$$

Flademål (*Mesures de superficie et mesures agraires*) ere:

$$1 \text{ Kvadratalen} = 4 \text{ Kvadratfod,} \\ (\text{pieds carrés})$$

$$1 \text{ Kvadratfavn} = 9 \text{ Kvadratalen} = 36 \text{ Kvadratfod,}$$

$$1 \text{ Mål Jord} = 2\,500 \text{ Kvadratalen} = 10\,000 \text{ Kvadratfod,}$$

$$1 \text{ Tønde Land} =$$

$$= 4 \text{ Mål Jord} = 10\,000 \text{ Kvadratalen} = 40\,000 \text{ Kvadratfod,}$$

$$1 \text{ Kvadratmil } 32\,400 \text{ Tønder Land} =$$

$$= 129\,600 \text{ Mål Jord} = 324\,000\,000 \text{ Kvadratalen} = 1296\,000\,000 \text{ Kvadratfod.}$$

Kubikmål (*Mesures cubes*) ere:

$$1 \text{ Pot} = \frac{1}{32} \text{ Kubikfod} (\text{pieds cubes})$$

For tørre Varer (*Mesures cubes pour des marchandises sèches*):

$$1 \text{ Fjerdingskar} = 4\frac{1}{2} \text{ Potter} = \frac{9}{8} \text{ Kubikfod,}$$

$$1 \text{ Skjeppe} = 4 \text{ Fjerdingskar} = 18 \text{ Potter} = \frac{9}{2} \text{ Kubikfod,}$$

$$1 \text{ Korntønde} = 8 \text{ Skjeeper} = 32 \text{ Fjerdingskar} = 144 \text{ Potter} = 4\frac{1}{2} \text{ Kubikfod.}$$

For flydende Varer og for Fiskevarer (*Mesures cubes pour des marchandises fluides et pour les produits des pêches*):

1 Anker = 40 Potter

1 Fisketønde = 3 Ankere = 120 Potter

1 Am = 4 Ankere = 160 Potter

1 Oxehoved = $1\frac{1}{2}$ Am = 6 Ankere = 240 Potter.

Ifølge Reglementet for Justervæsenet af 6te Juli 1832 skulle de justerede Målredskaber have en så stor Nøjagtighed, at Different-
sen over eller under de nøjagtige Mål i det højeste udgjør (*Diffé-
rences permises au dessus ou au dessous des mesures exactes*):

for 1 Alen:

$\frac{1}{4}$ Linie = $\frac{1}{576}$ = 0,0017,

for 1 Korntønde: Vægten af 6 Lod rent Vand = $\frac{1}{1488}$ = 0,0007,

for 1 Skjeppe: Vægten af 2 Lod rent Vand = $\frac{1}{558}$ = 0,0018,

for 1 Fjerdingskar: Vægten af 3 Kvintin rent Vand = $\frac{1}{372}$ = 0,0027,

for 1 Fisketønde: Vægten af 6 Lod rent Vand = $\frac{1}{1248}$ = 0,0008,

for 1 Pot: Vægten af 2 Ort rent Vand = $\frac{1}{496}$ = 0,0020,

Ifølge Professor Hansteens Beregninger (Magazin for Naturviden-
skaberne 2det Bind pag. 175) er:

1 norsk Fod = 0,313 742 3 *mètres*,

1 *mètre* = 3,187 329 norske Fod.

Herefter blive:

Længdemål (*Mesures de longueur*):

1 Mil = 11,295 *kilomètres*,

1 Favn = 1,882 *mètres*,

1 Alen = 62,75 *centimètres*,

1 Fod = 31,37 *centimètres*,

1 Tomme = 26,15 *millimètres*,

1 Linie = 2,18 *millimètres*,

Flademål (*Mesures de superficie et agraires*):

1 Kvadratmil = 127,57 *kilomètres carrés*,

1 Tønde Land = 0,393 7 *hectares*,

1 Mål Jord = 9,843 *ares*,

1 Kvadrattavn = 3,543 6 *mètres carrés*,

1 Kvadratalen = 0,393 7 *mètres carrés*,

1 Kvadratfod = 0,098 4 *mètres carrés*.

Kubikmål (*Mesures cubes*):

1 Kubikfavn = 6,670 7 *mètres cubes*,

1 Kubikalen = 0,2471 *mètres cubes*,

1 Kubikfod = 0,03088 *mètres cubes*.

Hulmål (*Mesures de capacité*):

1 Korntønde = 138,97 *litres*,

1 Skjeppe = 17,37 *litres*,

1 Fjerdingskar = 4,34 *litres*,

1 Oxehoved = 231,62 *litres*,

1 Am = 154,41 *litres*,

1 Anker = 38,60 *litres*,

1 Fisketønde = 115,81 *litres*,

1 Pot = 0,965 *litres*.

2. Bergverksmål. (*Mesures des mines*.)

Ifølge Lov af 14 Juli 1842 skal ved Bergverkerne

1 Favn Ved (*bois à brûler*) holde $3\frac{1}{4}$ Alen i Høide og Bredde =
= $42\frac{1}{4}$ Kvadratfod
= 4,16 *mètres carrés*.

1 Tønde til Måling af Malm (*mesures de minerai*) =
= 1 Kubikalen = 0,2471 *mètres cubes*.

1 Kulmål (*mesure de charbon de bois*) være $1\frac{1}{4}$ Alen høit, bredt og
langt = $15\frac{5}{8}$ Kubikfod = 0,4825 *mètres cubes*.

1 Læst Kul = 4 Kulmål = 12 Kultdr. = $62\frac{1}{2}$ Kub.fod = 1,930 *mètres cubes*,
1 Kultd. = $5\frac{5}{24}$ Kub.fod = 0,1608 *mètres cubes*.

3. Skibsmål. (*Mesure de tonnage*.)

Ifølge Lov af 7 Juni 1845 „ansættes ved Måling af Fartøiers Størrelse denne i Kommercelæster, hvoraf enhver indeholder 165 Kubikfod.“ Målingen angiver Lasterummets Størrelse og udføres efter Instruktion af 16 Juli 1845.

Da 1 engelsk Registerton er 100 engelske Kubikfod og 1 engelsk Fod er 0,9715 norsk Fod, saa bliver 1 engelsk Registerton lig 91,69 norske Kubikfod, altsaa:

1 norsk Kommercelæst = 1,8 engelsk Registerton.

Formedelst den forskjellige Målingsmethode og de forskjellige Regler for hvad der skal regnes som Lasterum, give imidlertid Skibs-

mål udførte på begge Måder Forholdstal, der variere fra 1,8 til 2,3. Ifølge en Opgave af Professor Christie i Morgenbladet for 11 Juni 1863 have et Middeltal af 40 norske Skibe målte i England i 1861 givet 1 norsk Kommercelæst = 2,070 engelske Registertons. En i Christiania 1862 udført Måling af 105 franske Fartøier har givet i Middeltal: 1 norsk Kommercelæst = 2,25 franske *tonneaux*, og en i Calais 1861 udført Måling af 86 norske Fartøier, har givet som Middeltal 1 norsk Kommercelæst = 2,11 franske *tonneaux*.

Donaukommissionen har ansat 1 norsk Kommercelæst = 2,08 engelske Registertons eller franske *tonneaux*.

Efter dette ansættes som et midlere Tal:

$$1 \text{ norsk Kommercelæst} = 2,1 \text{ tonneaux.}$$

4. Trælastmål. (*Mesures des bois de construction.*)

Foruden Kommercelæsten havdes tidligere også Trælastlæsten som Skibsmål. Ifølge Skibsmålerinstruktion af 16 Decbr. 1785 var Trælastlæsten = $\frac{1}{3}$ Kommercelæst = 242 $\frac{1}{2}$ amsterdammer Kubikfod = 178,2 norske Kubikfod. Ifølge Instruktion af 25 Jan. 1794 skulde 1 Trælastlæst være 4 000 Pund, 1 Kommercelæst 5 200 Pund. Ved Målning af 4 Skibe fandt den Kommission, der forberedte Lov af 7 Juni 1845, en Trælastlæst at være:

$$1 \text{ Trælastlæst} = 126,8 \text{ Kubikfod} = 3,916 \text{ mètres cubes.}$$

I Handel regnes:

$$1 \text{ Kristiania Standard} = \frac{2}{3} \text{ St. Petersborger Standard} =$$

$$= 103\frac{1}{2} \text{ eng. Kubikfod} = 94,55 \text{ norske Kubikfod} = 2,920 \text{ mètres cubes.}$$

$$1 \text{ Drammens Battens Standard} = \frac{1}{3} \text{ Kristiania Standard} =$$

$$= 121\frac{1}{4} \text{ eng. Kubikfod} = 111,74 \text{ norske Kubikfod} = 3,451 \text{ mètres cubes.}$$

5. Handelsvægt. (*Poids à l'usage du commerce.*)

Ifølge Lov af 28 Juli 1824 „skal det norske Handelspund være lig $\frac{1}{16}$ af Vægten af en norsk Kubikfod destilleret og luftfrit Vand ved Vandets største Tæthed i lufttomt Rum.“

Handelspundet (*Le livre norvégien de commerce*) deles i:

$$1 \text{ Pund} = 2 \text{ Mærker} =$$

$$= 32 \text{ Lod} = 128 \text{ Kvintin} = 512 \text{ Ort} = 8 \text{ 192 } \text{Æs} = 131 \text{ 072 Gran,}$$

1 Mark = 16 Lod = 64 Kvintin = 256 Ort = 4 096 Æs = 65 536 Gran,
1 Lod = 4 Kvintin = 16 Ort = 256 Æs = 4 096 Gran,
1 Kvintin = 4 Ort = 64 Æs = 1 024 Gran,
1 Ort = 16 Æs = 256 Gran,
1 Æs = 16 Gran.

De høiere Inddelinger ere:	1 Lispund	=	16 Pund,
	1 Skippund	= 20 Lispund	= 320 Pund,
		1 Bisperpund	= 12 Pund,
1 Vog	= 3 Bisperpund	=	36 Pund,
	1 Centner	=	100 Pund.

Ifølge Reglement for Justervæsenet af 6 Juli 1832 skulle de justerede Lodder have en såstor Nøiagtighed, at Differentsen over eller under den nøiagtige Vægt i det høieste udgjør (*Différences permises au dessus ou au dessous des poids exacts*):

for $\frac{1}{2}$ Skippund:	$\frac{1}{2}$ Lod	= $\frac{1}{10240}$ = 0,0001,
for 1 Lispund:	$\frac{1}{4}$ Kvintin	= $\frac{1}{8192}$ = 0,0001,
for 1 Pund:	2 Æs	= $\frac{1}{4096}$ = 0,0002,
for 16 Lod:	$1\frac{1}{2}$ Æs	= $\frac{3}{8192}$ = 0,0004,
for 8 Lod:	1 Æs	= $\frac{1}{2048}$ = 0,0005,
for 4 Lod:	$\frac{3}{4}$ Æs	= $\frac{3}{4096}$ = 0,0007,
for 2 Lod:	$\frac{1}{2}$ Æs	= $\frac{1}{1024}$ = 0,0010,
for 1 Lod:	$\frac{1}{2}$ Æs	= $\frac{1}{2048}$ = 0,0019,
for 2 Kvintin:	$\frac{1}{4}$ Æs	= $\frac{1}{512}$ = 0,0019,
for 1 Kvintin:	$\frac{1}{4}$ Æs	= $\frac{1}{2048}$ = 0,0039,
for 2 Ort:	$\frac{1}{4}$ Æs	= $\frac{1}{128}$ = 0,0078,

Ifølge Professor Hansteens Beregninger (Magazin for Naturvidenskaberne 2det Bind pag. 181) er:

1 norskt Pund = 498,113 7 grammes,
1 kilogramme = 2,007 574 norske Pund.

Herefter bliver:

1 Skippund	= 159,40 kilogrammes,
1 Centner	= 49,81 kilogrammes,
1 Vog	= 17,932 kilogrammes,
1 Lispund	= 7,970 kilogrammes,
1 Bisperpund	= 5,977 kilogrammes,
1 Pund	= 498,11 grammes,
1 Mark	= 249,06 grammes,

1 Lod	=	15,57	grammes,
1 Kvintin	=	3,89	grammes,
1 Ort	=	973	milligrammes,
1 Æs	=	61	milligrammes,
1 Gran	=	3,8	milligrammes.

6. Sølvvægt. (*Poids pour les métaux précieux.*)

Ifølge Lov af 28 Juli 1824 skal Sølvvægtspundet „være overensstemmende med den rette Køllnske Vægt, og bør altså indeholde 123 144,5 af det norske Handelspunds Gran.“ Det skal bruges ved al Forhandling af massivt Guld og Sølv. Det inddeles som Handelspundet. To Lod kaldes 1 Unze.

Ifølge Reglement for Justervæsenet af 6 Juli 1832 skulle de justerede Lodder have en så stor Nøjagtighed, at Differentsen over eller under den nøjagtige Vægt i det høieste udgjør (*Différences permises au dessus ou au dessous des poids exacts*):

for 1 Pund:	1 Æs	=	$\frac{1}{8192}$	= 0,0001,
for 1 Mark:	$\frac{3}{4}$ Æs	=	$\frac{3}{16384}$	= 0,0002,
for 1 Unze:	4 Gran	=	$\frac{1}{2048}$	= 0,0005,
for 1 Lod:	4 Gran	=	$\frac{1}{1024}$	= 0,0010,
for 1 Kvintin:	2 Gran	=	$\frac{1}{512}$	= 0,0019,
for 1 Ort:	$\frac{1}{2}$ Gran	=	$\frac{1}{512}$	= 0,0019,
for 1 Æs:	$\frac{1}{2}$ Gran	=	$\frac{1}{32}$	= 0,0312,

Ifølge den tidligere angivne Størrelse af Handelspundet bliver altså:

1 Mark Sølvvægt = 0,469 759 norsk Mark Handelspund = 233,993 35 *grammes*,
1 *kilogramme* = 4,273 626 norsk Mark Sølvvægt.

Herefter bliver:

1 Pund Sølvvægt	=	467,99	grammes,
1 Mark	—	=	233,99 grammes,
1 Unze	—	=	29,249 grammes,
1 Lod	—	=	14,625 grammes,
1 Ort	—	=	914,0 milligrammes,
1 Æs	—	=	57,1 milligrammes,
1 Gran	—	=	3,7 milligrammes.

7. Medicinalvægt. (*Poids à l'usage des médecins et des apothicaires.*)

Ifølge Lov af 12 Mai 1866 skal det franske metriske Mål og Vægt-System anvendes ved Lægernes Ordinationer af Medikamenter og disses Udlevering fra Apothekerne til medicinsk Brug fra det Tidspunkt af, som Kongen nærmere bestemmer.

Den hidtil gjældende Medicinalvægt er ifølge Lov af 28 Juli 1824 „overensstemmende med den Nürnbergske Apothekervægt, hvis Pund indeholder 94 162,25 af det norske Handelspunds Gran.“

Medicinalpundet deles i:

1 Pund	= 12 Unzer	= 96 Drachmer	= 288 Skrupler	= 5 760 Gran,
1 Unze	= 8 Drachmer	= 24 Skrupler	= 480 Gran,	
1 Drachme	= 3 Skrupler	= 60 Gran,		
	1 Skrupel	= 20 Gran.		

Ifølge Reglement for Justervæsenet af 6 Juli 1832 skulle de justerede Lodder have en så stor Nøiagtighed, at Differentsen over eller under den nøiagtige Vægt i det høieste udgjør (*Différences permises au dessus ou au dessous des poids des exacts*):

1 Unze:	1 Gran	= $\frac{1}{480}$ = 0,002,
$\frac{1}{2}$ Unze:	$\frac{1}{2}$ Gran	= $\frac{1}{480}$ = 0,002,
2 Drachmer:	$\frac{1}{3}$ Gran	= $\frac{1}{360}$ = 0,003,
1 Drachme:	$\frac{1}{4}$ Gran	= $\frac{1}{480}$ = 0,004,
$\frac{1}{2}$ Drachme:	$\frac{1}{6}$ Gran	= $\frac{1}{480}$ = 0,006,
2 Skrupler:	$\frac{1}{6}$ Gran	= $\frac{1}{480}$ = 0,004,
1 Skrupel:	$\frac{1}{8}$ Gran	= $\frac{1}{600}$ = 0,006,
10 Gran:	$\frac{1}{12}$ Gran	= $\frac{1}{120}$ = 0,008,
1 Gran:	$\frac{1}{16}$ Gran	= $\frac{1}{160}$ = 0,062,

Ifølge den tidligere angivne Størrelse af Handelspundet bliver altså:

$$1 \text{ norskt Pund Medicinalvægt} = 0,71840 \text{ norskt Handelspund} = \\ = 357,845 \text{ grammes,}$$

$$1 \text{ kilogramme} = 2,79450 \text{ norskt Medicinalpund.}$$

Herefter bliver:

1 Pund	Apothekervægt	= 357,85 grammes,
1 Unze	—	= 29,82 grammes,
1 Drachme	—	= 3,73 grammes,
1 Skrupel	—	= 1,24 grammes,
1 Gran	—	= 62 milligrammes.

8. Mynt. (*Monnaies.*)

Ifølge Lov af 14 Juni 1816 er Norges Pengeenhed Speciesdaleren, der udmyntes af 14lødig Sølv (5: 14 Vægtdele Sølv og 2 Vægtdele Kobber) til $9\frac{1}{4}$ Speciesdaler af en Mark fint Sølv Køllnsk Vægt. Den inddeles i:

$$1 \text{ Speciesdaler} = 5 \text{ Mark} = 120 \text{ Skilling},$$

$$1 \text{ Mark} = 24 \text{ Skilling}.$$

Af samme Lødighed og forholdsvis Vægt udmyntes foruden hele Species ogsaa halve Species, Marker og Tolvskillinger. Disse Mynter kaldes grov Kurant.

Sølv-Skillemynt skal ifølge samme Lov udmyntes af 4lødig Sølv (4 Vægtdele Sølv og 12 Vægtdele Kobber) til $10\frac{1}{2}$ Species af en Mark fint Sølv. Af samme myntes Fireskillinger og Toskillinger.

Af Kobberskillemynt er udmyntet Toskillinger, Enskillinger og Halvskillinger. Ifølge Lov af 14 Juni 1816 udmyntedes 40 Skillinger, ifølge Lov af 20 August 1821 50 Skillinger, ifølge Lov af 25 Januar 1866 udmyntes 80 Skillinger af et Pund Kobber Køllnsk Vægt.

De hele og halve Species samt Femtedels Species eller Marker justeres stykkevis, Tiendedelsspecier eller Tolvskillinger, Fireskillinger og Toskillinger justeres derimod markvis.

Remedium eller Spillerum for Afvigelser fra den lovbestemte Finhed og Vægt er ved Lov af 25 Januar 1866 fastsat til (*Différences permises au dessus ou au dessous du titre et poids légal*):

Remedium i Finhed (*Différences permises du titre*):

for 14lødig grov Kurant: $\frac{1}{36}$ Lod fint Sølv på 1 Mark Brutto = $\frac{5}{178} = 0,00173$,

for 4 — Skillemynt: $\frac{1}{18}$ — — — = $\frac{1}{280} = 0,0035$,

Remedium i Vægt (*Différences permises du poids*):

for hele og halve Species: $\frac{1}{2}$ Æs på 1 Mark Brutto = $\frac{1}{8192} = 0,00012$,

for Marker: $\frac{3}{4}$ Æs — — — = $\frac{3}{16384} = 0,00018$,

for Tolvskillinger: 50,6 Æs — — — = 0,012,

for 4lødig Skillemynt: 52,51 Æs — — — = 0,013,

I Henhold hertil veie de nyeste Mynter:

1 Speciesdaler = $\frac{32}{259}$ Mark Sølvv. = 0,05804 norsk Handelsp. = 28,91 gram.

$\frac{1}{2}$ — = $\frac{16}{259}$ — — — = 0,02902 — — = 14,455 —

24 Skillinger = $\frac{32}{259}$ — — — = 0,01161 — — = 5,782 —

2 — = $\frac{16}{259}$ — — — = 0,00580 — — = 2,891 —

alle med Sølvfinhed (*titre légal*) = 0,875.

Sølv 4 Skillinger = $\frac{4}{315}$ Mark Sølvv. = 0,00596 norsk Handelsp. = 2,971 gram.

— 2 — = $\frac{2}{315}$ — — = 0,00298 — — = 1,486 —

alle med Sølvfinhed (*titre légal*) = 0,25.

Kobber 1 Skillinger = $\frac{1}{40}$ Mark Sølvv. = 0,01174 nsk. Handelsp. = 5,84 gram.

— $\frac{1}{2}$ — = $\frac{1}{80}$ — — = 0,00587 — — = 2,92 —

Sammenlignet med Femfrankstykker af Sølvfinhed 0,900 og Vægt 25 grammes bliver Værdien (*La valeur du Speciesdaler norvégien comparée avec les pieces de 5 francs au titre 0,900 et au poids de 25 grammes*):

1 Speciesdaler = 5 francs 62,1 centimes.

Sammenlignet med Frankstykker efter Myntkonventionen af 23 December 1855 mellem Frankrig, Italien, Belgien og Schweiz, hvorefter Sølvfranken af Vægt 5 grammes myntes af Finhed 0,835, bliver Værdien (*La valeur du Speciesdaler norvégien comparée avec les pieces de 1 franc au titre 0,835 et au poids de 5 grammes*):

1 Speciesdaler = 6 francs 5,9 centimes.

Maximum af Skillemynt som maa udmyntes er ved Lov af 18 Mai 1836 bestemt til 300 000 Species.

Sammenligning med de to øvrige skandinaviske Kongeriger. (*Comparaison avec les deux autres royaumes scandinaves.*)

Norge.	Sverige.	Danmark.	Mesures, poids et monnaies françaises.
1 Fod	1,055 Fod	1 Fod	0,313 7 mètres
1 Mil	1,055 Mil	1,5 Mil	11,295 mètres
1 Kvadratfod	1,112 Kvadratfod	1 Kvadratfod	0,098 4 mètres car- rés
1 Mål Jord	1,112 Kvadratref	0,178 6 Tønde Land	9,843 ares
1 Kubikfod	1,173 Kubikfod	1 Kubikfod	0,030 88 mètres cu- bes
1 Korntønde	5,277 Kubikfod	1 Korntønde	138,97 litres
1 Pot	3,666 Kannor	1 Pot	0,960 litres
1 Kommercelæst	0,69 Nylæster	1 Kommercelæst	2,1 tonneaux
1 Pund	1,172 Skålpund	0,996 2 Pund	498,11 grammes
1 Speciesdaler	3,962 Riksdaler	2,001 2 Rigsdaler	5,621 francs

II. Norges administrative Inddeling, Fladeindhold, Folkemængde.

(Division administrative, superficie et population de la Norvège.)

Norge er i administrativ Henseende inddelt i 20 Amter (*départements*). Disse ere atter inddelte i 39 Kjøbstæder (*villes qui forment des souspréfectures*) og 55 Fogderier (*souspréfectures*), hvilke sidste indeslutte 21 Ladesteder (*lesquelles contiennent 21 villes, qui ne forment pas des souspréfectures*).

De 39 Kjøbstæder og 18 af Ladestederne danne 57 Bykommuner (*communes des villes*), medens Amternes Landdistrikter ere inddelte i 434 Herreder eller Formandskabsdistrikter (*communes rurales*), med hvilke ere forenede 3 Ladesteder, Hvidsten, Holmsbo og Kobbervik, som ikke danne særegne Kommuner. To af Bykommunerne, Vardø og Vadsø, indeslutte tillige de til samme Præstegjæld hørende Landdistrikter.

Bykommunernes og Herredernes Administration er ordnet ved tvende Love af 14 Jan. 1837. Ifølge disse skal enhver Kjøbstad og kan ethvert Ladested danne et særeget Formandskabsdistrikt, for hvilket da den for Kjøbstæderne i denne Henseende bestående Lovgivning bliver gjældende. På Landet skal ethvert Præstegjæld danne et særeget Herred. Hvor et Præstegjæld omfatter nogen Kjøbstad eller Del deraf samt et Landdistrikt, danner den Del af Præstegjældet som ligger udenfor Kjøbstadens Grændser et særeget Herred. Hvor et Præstegjæld er delt mellem flere Amter skal hver Del udgjøre et særeget Herred. Hvor Thinglagsinddelingen (den judicielle Inddeling) er forskjellig fra Præstegjældenes kunne de Dele, som ligge i forskellige Thinglag, beslutte at danne særegne Herreder. Amtsformandskaber dannes af Ordførerne for Formandskaberne i de til samme Amt hørende Herreder, og have i disse de Ordførere, hvis Herreder ikke udgjøre et helt Præstegjæld, eller som ikke har 50 stemmeberettigede Indvånere kun en halv Stemme. Når et Præstegjæld, der udgjør et Herred, senere deles, kunne dog disse Dele vedblive at danne et Herred.

Efterfølgende Tabel viser Fladeindhold og Folkemængde af Bykommuner, Herreder, Fogderier og Amter. Fladeindholdet af Fogderier og Amter ere efter Opgave fra Opmålingskontoret. De 11 i Tabellen først anførte Amter ere målte efter Amtskarterne, Romsdals

Amt efter det Thesens Beskrivelse af Romsdals Amt medfølgende Kart, søndre Trondhjems Amt efter det af Lnt. Krefting udgivne Kart, og de 7 øvrige Amter efter Prof. P. A. Munchs Karter over Norge af 1845 og 1852. Herredernes Fladeindhold er tildels udført efter de samme Karter, tildels efter Krafts topografiske Håndbog af 1845—48, ved hvilken dog Korrektion er foretagen for at erholde Overensstemmelse med de nøiagtigere Opgaver fra Opmålingskontoret over Fogderiernes Fladeindhold. De med to Decimaler angivne Fladeindhold ere de nøiagtigere, medens de med blot et Decimal angivne ere mindre nøiagtige. I Fladeindholdet er overalt Indsøer, men ikke Fjorde medregnede.

Folkemængden er efter Opgave fra det statistiske Kontor som Resultat af Folketællingen ved Udgangen af Året 1865. Grændserne for Distrikterne ere de fra 1 Januar 1867 gjældende.

Brandassurancen i Kjøbstæderne og Ladestederne ere efter Opgave fra Brandforsikringskontoret. Eiendomsværdierne i Byerne er væsentligst efter Opgaver, der velvillig er mig meddelt af disses Magistratspersoner, tildels efter det Forholdstal mellem Brandtaxt og Værdi, som fremgaar af Hypothekbanktaxten i Årene 1861—65. Staten tilhørende Bygninger ere ikke medregnede.

Værdien af Skylddaleren og deraf følgende Eiendomsværdier i Landdistrikterne er beregnet i Finantsdepartementet efter Sørenskrivernes officielle Opgaver over Salg uden Påhæftelser af Føderåd, som have fundet Sted i Årene 1850—1863. Matrikulskylden er den ved Udgangen af 1864 stedfindende. Hvor Thinglaget omfatter to eller flere Herreder eller Dele deraf, er Thinglagets Matrikulskyld fordelt så nøiagtig som muligt, men mindre Feiltagelser ere her mulige, ligesom der ikke overalt havdes tilstrækkelige Materialier forhånden til denne Fordeling. Hvor et Herred er fordelt mellem to Fogderier, står det anført under samme Løbenummer med tilføjede Bogstaver. Herredets samlede Fladeindhold, Folkemængde, Matrikulskyld, og faste Eiendommens Værdi findes da ved at lægge sammen dets to under ethvert Fogderi anførte Dele. De Herreder, hvis Ordførere i Amtsformandskaberne blot have en halv Stemme, ere betegnede ved Tilføielsen ($\frac{1}{2}$) efter Navnet.

(Les limites des villes et communes sont celles du 1 Jan. 1867. La population est le résultat du dénombrement à la fin de l'année 1865.)

Bykommuner og Herreder, Fogderier, Amtcr. (Communes, sous- prefectures, départe- ments.)	Fladeindhold i norske Kvadratmil. (Superficie.)	Folkemængde. (Population.)	Antal Stemmeberetigede. (Nombre des électeurs.)		Brandtaxtens Beløb i Kjøb- steder og La- desteder. 31 Decbr. 1865. Matrikulskyld i Landdistrik- terne. (Valeur des maisons dans les villes sui- vant les assu- rances contre l'incendie. Cadastré des communes ru- rales.)	Midlere Værdi af Skylddaleren i Landdistrikterne. (Prix moyenne de l'unité du cadastre.)	De faste Eiendomme antagelige Værdi. (Valeur sup- posée de la propriété immobilière.)
Kjøbstæderne ere be- tegnede ved K, Ladestederne ved L, Herrederne ved H.	1 Jan. 1867	31 Decbr. 1865	1865	1865	31 Dec. 1864 Skyld- daler, Ort, Sk.	1850 -63 Spd.	Speciesdaler.
1 Fredrikshald K	0,01	9 219	360	211	1 411 430		1 700 000
2 Fredrikstad K	0,05	6 833	273	140	c. 740 000		712 000
3 Sarpsborg K	0,01	2 989	204	111	427 250		300 000
4 Moss K	0,01	4 129	252	208	702 770		470 000
1 Idd H	3,3	3 230	90	19	476-2-9	1 285	612 000
2 Aremark H	4,3	4 261	139	42	707-„-17	1 143	808 000
3 Berg H	2,1	3 614	109	23	751-1-12	1 116	838 000
4 Skjeberg H	1,5	4 583	187	54	826-„-18	948	783 000
5 Hvaløerne H	1,0	2 313	155	10	125-1-21	1 413	177 000
6 Borge H	0,8	3 087	140	63	558-2-22	840	469 000
Idd og Markers Fogderi	13,04	21 088	820	211	3 445-„-3	1 070	3 687 000
7 Rakkestad H	3,1	6 460	326	126	1 219-3-20	1 215	1 482 000
8 Rødenæs H	2,7	2 619	142	37	329-3-7	1 277	421 000
9 Trykstad H	1,4	4 723	270	148	851-3-22	1 130	963 000
10 Eidsberg H	1,5	6 101	312	181	1 282-1-16	986	1 264 000
11 Askim H	0,5	2 372	144	27	563-„-1	941	530 000
12 Skiptvet H	0,8	3 034	128	38	500-„-„	946	473 000
13 Spydeberg H	1,0	2 810	142	41	724-2-9	937	679 000
Rakkestad Fogderi	10,97	28 119	1464	598	5 471-„-3	1 062	5 812 000
14 Glemming (¹ / ₃) H	0,6	2 611	80	9	192-2-1	1 019	196 000
15 Tune H	0,5	6 681	180	52	828-„-1	1 019	844 000
16 Varteig H	1,6	1 405	86	54	234-2-19	1 019	239 000
17 Onsø H	1,3	3 650	164	30	557-„-8	1 007	561 000
18 Råde H	1,3	3 067	185	36	586-„-23	915	536 000

19 Rygge	H	0,8	2 794	122	63	622 - „ - 2	1 026	638 000
20 Mosse Land- sogn (½)	H	0,6	970	25	15	277-1- 2	1 026	284 000
21 Våler	H	2,2	2 849	113	52	792-1- 2	814	645 000
22 Håbøl	H	1,3	2 445	105	42	754-1-20	891	672 000
Mosse Fogd.		10,18	26 472	1060	353	4 844 - „ - 6	953	4 615 000
1 Smålenenes Amt		34,27	98 849	4433	1832	3 281 450 13 760 - „ - 12	1 026	3 182 000 14 114 000
1 Drøbak	K	0,01	1 662	108	37	171 680		130 000
2 Soon	L		677			46 090		55 000
3 Hølen	L		311			41 060		40 000
1 Hvidsten	L		166	219	86	9 150		10 000
og Vestby	H	1,1	3 076			1 138 - „ - 6	704	801 000
2 Kråkstad	H	1,3	3 118	140	31	879 - „ - 4	985	866 000
3 Ås	H	0,8	2 708	122	50	859-4-16	887	763 000
4 Fron	H	0,6	1 861	71	24	544-2- „	687	483 000
5 Næsodden	H	0,8	1 593	51	21	382 - „ - 18	625	239 000
6 Aker	H	3,2	18 981	191 97	63 54	2 532-1- 3	1 577	3 993 000
7 Bærum (½)	H	1,3	5 012			1 232-2- „	977	1 204 000
8 Asker (½)	H	0,9	3 388	255	57	737 - „ - 13	828	610 000
Aker og Follo Fogderi		9,95	40 891	1146	386	96 300 8 305-1-12	1 079	105 000 8 959 000
9 Høland	H	5,0	6 493	303	174	1 286-4-17	740	952 000
10 Urskog	H	2,7	4 836	130	50	672 - „ - 17	902	606 000
11 Enebakk	H	2,0	3 964	119	51	910-3- 5	837	762 000
12 Fet	H	1,5	4 104	113	57	672 - „ - 10	950	638 000
13 Sørums	H	0,8	3 088	122	69	757-3- 3	1 136	874 000
14 Skedsmo	H	1,3	4 200	121	51	893-4-23	880	787 000
15 Nittedal	H	1,5	2 563	50	27	615-3-20	880	542 000
Nedre Rome- rikes Fogderi		14,81	29 248	958	479	5 809 - „ - 23	888	5 161 000
16 Næs		5,1	9 317	252	72	2 119 - „ - 12	755	1 600 000
17 Eidsvold		2,8	8 262	352	186	1 044 - „ - 4	1 153	1 186 000
18 Ullensaker		2,2	7 373	241	60	1 482-2-14	871	1 291 000
19 Gjerdrum		0,7	1 984	111	38	583-2- 1	812	474 000
20 Nannestad		2,7	4 821	270	93	1 061-1- 6	879	933 000
21 Hurdalen		2,5	3 858	147	22	514-3-18	807	415 000
Øvre Romeri- kes Fogderi		16,00	35 615	1373	471	6 805 - „ - 7	867	5 899 000
2 Akershus Amt		40,77	107 416	3585	1373	267 980 20 919-2-18	957	235 000 20 019 000
3 Kristiania Amt	K	0,07	57 382	1444	434	13 717 560		18 500 000
1 Kongsvinger	K		990	53	36	161 060		150 000
2 Hamar	K		1 868	131	75	388 760		350 000

1 Eidskog	H	6,9	6 920	244	82	1 231-4-21	551	679 000
2 Vinger	H	1,9	6 226	90	26	610-3-20	551	336 000
3 Søndre Odalen	H	4,2	7 118	191	64	1 336-1-17	513	686 000
4 Nordre Odalen	H	3,8	4 310	121	45	611-3-22	513	314 000
Vinger og Odalens Fogderi		16,80	24 574	646	217	3 790-4- 8	532	2 015 000
5 Brandvold	H	4,2	3 946	122	56	850-3-22	588	500 000
6 Grue	H	7,0	6 464	205	105	1 129-1-10	588	664 000
7 Hof	H	3,2	3 483	180	58	681-„-17	459	313 000
8 Åsnæs	H	4,1	4 538	209	91	841-1-13	459	386 000
9 Våler	H	5,8	4 119	196	30	760-1-16	459	349 000
Solør Fogd.		24,29	22 550	912	340	4 262-4- 6	519	2 212 000
10 Romedal	H	3,1	4 928	221	78	1 269-„- 8	495	628 000
11 Løiten	H	3,1	4 537	201	56	1 125-4-23	633	713 000
12 Stange	H	2,5	6 763	167	49	2 297-1- 2	515	1 183 000
13 Vang	H	4,3	8 443	313	97	2 762-„- 4	557	1 538 000
14 Næs	H	0,9	4 448	118	54	1 190-2-17	618	736 000
15 Ringsaker	H	7,2	11 366	459	130	2 880-2-22	484	1 394 000
Hedemarkens Fogderi		21,09	40 485	1479	464	11 525-2- 4	537	6 192 000
16 Elverum	H	10,7	6 529	249	107	837-2- „	725	607 000
17 Trysil	H	23,1	4 269	161	48	203-„-18	978	199 000
18 Åmot ($\frac{1}{2}$)	H	8,0	2 841	157	60	432-4- 4	840	364 000
19 Store Elvedalen ($\frac{1}{3}$)	H	14,5	2 348			325-„-15	754	245 000
Søndre Østerdalens Fogd.		56,26	15 987	567	215	1 798-2-13	787	1 415 000
20 Rendalen	H	34,2	3 177	136	77	542-4- 9	631	343 000
21 Lille Elvedalen	H	12,4	3 192	224	165	347-3-18	750	261 000
22 Tønsæt	H	9,2	2 975	320	25	494-2-10	789	390 000
23 Tolgen	H	26,3	3 269	313	190	304-„- 5	1 066	321 000
24 Kvikne	H	9,4	1 344	107	49	73-2- 9	1 356	100 000
Nordre Østerdalens Fogd.		91,52	13 957	1100	506	1 762-3- 3	803	1 415 000
4 Hedemarkens Amt		209,96	120 411	4888	1853	549 820 23 140-1-10	573	500 000 13 249 000
1 Gjøvik	K	0,01	626	62	24	161 260		160 000
2 Lillehammer	K	0,01	1 676	170	26	244 550		250 000
1 Østre Toten	H	3,20	7 784	70	55	2 060-2- 6	514	1 059 000
2 Vestre Toten	H	3,14	7 542	321	54	1 550-3-10	480	744 000
3 Vardal	H	2,19	4 114	105	32	893-„-16	418	373 000
4 Birid	H	3,30	5 465	219	53	1 383-4-11	390	540 000
Totens Fogd.		11,83	24 905	715	194	5 888-„-19	461	2 716 000

5 Øier	H	5,07	4 174	188	114	995-2-21	409	407 000
6 Ringeby	H	10,3	5 010	216	37	1 268-3-19	292	370 000
7 Solliden (1/3)	H	2,9	386	24	19	29-4-3	292	9 000
8 Søndre Fron	H	5,40	3 431	158	32	898-1-5	374	336 000
9 Fåberg	H	3,99	6 337	213	47	1 497-3-17	430	644 000
10 Gausdal	H	9,20	6 476	217	93	1 519-2-5	381	579 000
Søndre Gudbrandsdalens F.		36,86	25 814	1016	342	6 209-2-22	378	2 345 000
11 Nordre Fron	H	11,2	5 263	202	66	937-„-22	369	346 000
12 Dovre	H	19,0	2 537	80	22	409-3-5	606	248 000
13 Lesje	H	16,2	3 664	193	97	513-3-21	606	311 000
14 Våge	H	17,20	7 659	204	110	1 316-„-18	492	648 000
15 Lom	H	15,2	3 299	135	76	536-„-22	461	247 000
16 Skeaker	H	18,0	2 691	107	50	674-4-22	461	311 000
Nordre Gudbrandsdalens F.		96,80	25 112	921	421	4 387-4-14	481	2 111 000
17 Jævnaker	H	3,45	5 930	199	34	1 503-3-9	458	689 000
18 Gran	H	7,34	10 125	362	91	2 914-1-6	428	1 247 000
19 Søndre Land	H	6,3	5 284	375	236	924-„-9	769	711 000
20 Nordre Land	H	7,1	4 945			729-„-15	627	457 000
Hadeland og Lands Fogd.		24,19	26 284	936	361	6 071-„-15	511	3 104 000
21 Søndre Aurdal	H	11,80	5 973	330	278	703-4-22	511	360 000
22 Nordre Aurdal	H	8,90	6 074	274	118	803-3-11	552	444 000
23 Østre Slidre	H	7,0	2 551	143	94	462-1-8	266	123 000
24 Vestre Slidre	H	3,7	3 256	162	106	913-4-21	261	239 000
25 Vang	H	14,20	2 697	120	76	552-2-22	276	153 000
Valders Fogd.		45,60	20 551	1029	672	3 436-2-12	384	1 319 000
5 Kristians Amt		215,30	124 968	4849	2040	405 810 25 993-1-10	446	410 000 11 595 000
1 Drammen	K	0,05	13 032	726	234	2 354 240		2 000 000
2 Hønefos	K	0,01	1 026	102	63	155 400		200 000
3 Kongsberg	K	0,02	5 011	337	235	516 490		650 000
1 Holmsbo og Hurum	L	1,35	400	63	16	21 500		30 000
2 Røken	H	0,90	2 546	112	40	559-2-21	999	559 000
3 Lier	H	2,90	7 523	295	132	707-„-„	690	488 000
4 Eker	H	3,90	11 783	376	199	1 497-1-8	1 103	1 651 000
5 Modum	H	4,85	7 556	227	68	2 038-3-13	808	1 647 000
6 Sigdal	H	9,90	6 582	316	90	1 176-„-19	1 004	1 181 000
						1 238-2-20	962	1 192 000
Buskerud Fogderi		23,80	38 954	1389	553	21 500 7 217-1-9	931	20 000 6 718 000

7 Hole	H	2,50	4 009	144	62	1 149-2- 5	543	624 000
8 Norderhov	H	8,5	6 846	253	83	1 845-4- 4	679	1 253 000
9 Ådalen	H	3,5	2 382	66	53	289-2- 7	631	183 000
Ringerikets Fgd.		14,50	13 237	463	198	3 284-3-16	627	2 060 000
10 Næs	H	12,30	4 638	209	82	596-4- 1	801	478 000
11 Gol	H	10,60	4 162	340	136	484-3- 1	762	369 000
12 Ål	H	21,20	5 929	310	56	1 355-„-21	416	564 000
Hallingdals Fgd.		44,10	14 729	859	274	2 436-2-23	579	1 411 000
13 Sandsver	H	6,40	4 811	267	84	1 435-1-19	690	990 000
14 Flesberg	H	4,70	3 178	172	50	680-2-23	488	332 000
15 Rollag	H	2,2	1 869	104	45	439-1- 6	414	182 000
16 Nore	H	23,3	3 428	157	58	830-„-22	439	364 000
Numedal og Sandsvers Fogd.		36,60	13 286	700	237	3 385-1-22	552	1 868 000
6 Buskeruds Amt		119,08	99 275	4576	1794	3 047 630 16 323-4-22	739	2 870 000 12 057 000
1 Holmestrand	K		2 084	146	45	251 890		200 000
2 Tønsberg	K	0,02	4 541	264	207	639 500		750 000
3 Sandefjord	K		1 797	158	51	265 350		300 000
4 Laurvik	K	0,01	6 327	262	103	805 760		550 000
1 Sandeherred	H	0,9	5 423	284	59	1 089-3- 5	801	873 000
2 Tjøtling	H	0,6	3 012	117	34	782-2-12	578	452 000
3 Hedrum	H	2,5	4 029	192	96	999-4-23	869	869 000
4 Laurdal	H	1,8	2 431	128	58	753-3- 3	783	590 000
5 Brunlagnæs	H	1,4	4 133	218	48	841-2-23	790	665 000
6 Fredriksværn ($\frac{1}{2}$) H		0,0	1 014	10	8	7-2-11	—	30 000
Laurviks Fogd.		7,19	20 042	949	303	4 474-4- 5	778	3 479 000
5 Åsgård- strand	L		446	Se Borre		54 820		30 000
6 Horten	L	0,02	6 192			452 690		500 000
7 Svelvik	L		1 567			155 600		130 000
7 Strømmen($\frac{1}{2}$) H		0,5	1 226	101	68	229-„-13	785	180 000
8 Skouger	H	0,9	4 166	112	50	622-„-20	941	585 000
9 Sande	H	1,4	3 598	139	51	1 004-3- „	782	786 000
10 Hof	H	1,1	2 375	103	30	461-„- 1	712	328 000
11 Botne	H	0,7	2 142	115	42	397-3-13	1 114	443 000
12 Våle	H	0,7	2 493	119	53	946-2- 9	884	837 000
13 Borre	H	0,5	2 999	440	213	466-3- 3	1 302	608 000
14 Søm	H	0,9	5 169	205	132	1 233-„- 5	719	887 000
15 Ramnæs	H	1,2	3 023	145	67	995-„-23	655	652 000
16 Andebo	H	1,4	2 665	204	31	701-4- 7	825	579 000
17 Stokke	H	0,9	5 068	223	76	951-2-17	922	877 000
18 Tjømø ($\frac{1}{2}$) H		0,3	2 746			188-4- 5	999	189 000
19 Nøtterø ($\frac{1}{2}$) H		0,3	4 757	577	79	346-1-12	1 134	393 000
Jarlsbergs Fogderi		10,84	50 632	2483	892	663 110 8 544-2- 8	860	660 000 7 344 000
7 Jarlsberg og Laurviks Amt		18,06	85 423	4262	1601	2 625 610 13 019-1-13	831	2 460 000 10 823 000

1 Skien	K	0,01	4 776	327	93	883 050		734 000
2 Porsgrund	K		2 774	241	96	389 380		410 000
3 Brevik	K		2 162	214	65	164 230		170 000
4 Kragerø	K		4 089	225	152	317 770		450 000
5 Langesund	L		916	Se Bamble		81 340		80 000
6 Stathelle	L		501			43 550		40 000
1 Eidanger	H	1,51	2 723	130	34	425 - „ - 14	1 124	478 000
2 Gjerpen	H	2,9	4 757	186	55	1 143 - 4 - „	1 008	1 153 000
3 Slemdal	H	1,9	1 088	46	25	293 - „ - 11	1 008	295 000
4 Bamble	H	2,87	4 383	303	43	827 - „ - 15	727	601 000
5 Sandøkedal	H	3,42	5 235	181	47	580 - 4 - „	895	520 000
6 Drangedal	H	8,36	3 150	163	50	668 - 4 - 2	748	500 000
Bamble Fogderi		20,96	22 753	1009	254	124 890 3 938 - 3 - 18	901	120 000 3 547 000
7 Solum	H	2,54	4 852	200	52	806 - 1 - 6	980	790 000
8 Holden	H	1,92	3 294	120	42	774 - „ - 5	678	525 000
9 Sørde	H	2,70	3 939	216	116	1 033 - 3 - 2	609	629 000
10 Hitterdal	H	3,36	3 126	103	34	900 - 1 - 4	721	649 000
11 Lunde	H	2,15	2 257	209	52	632 - „ - 17	702	444 000
12 Bø	H	1,70	2 633			612 - 3 - 23	702	430 000
Nedre Telemar- kens Fogderi		14,37	20 101	848	296	4 759 - „ - 9	729	3 467 000
13 Grandsher- red	H	3,07	2 244	101	36	238 - 3 - 13	469	112 000
14 Tinn	H	20,19	2 632	190	46	677 - 2 - 7	562	381 000
15 Hjertdal	H	7,13	2 869	139	30	669 - „ - 10	469	314 000
16 Silgjord	H	5,80	3 855	163	37	669 - „ - 14	527	353 000
17 Hviteseid	H	5,90	3 421	114	35	553 - 1 - „	608	336 000
18 Lårdal	H	3,03	1 464	61	37	301 - „ - 13	439	132 000
19 Mo	H	5,50	1 903	79	37	410 - 4 - 10	415	171 000
20 Vinje	H	8,64	1 888	85	29	481 - 4 - 16	432	208 000
21 Raudland	H	9,25	1 077	59	20	255 - 4 - 3	432	111 000
22 Nissedal	H	6,80	1 801	101	23	269 - „ - 10	496	133 000
23 Moland	H	9,89	2 120	114	55	446 - „ - 18	360	161 000
Øvre Telemar- kens Fogderi		85,20	25 274	1206	385	4 972 - 2 - 18	485	2 412 000
8 Bratsbergs Amt		120,54	81 929	4070	1341	1 879 320 13 670 - 1 - 21	690	1 884 000 9 426 000
1 Østerrisør	K		2 335	241	135	249 210		250 000
2 Arendal	K		3 452	268	139	687 070		800 000
3 Grimstad	K		1 501	160	62	202 350		280 000
4 Tvedestrand	L		1 069	Se Holt Se Vestre Moland		134 820		150 000
5 Lillesand	L		1 231			134 910		135 000
1 Sønedeled	H	0,84	3 474	2..	..	489 - 2 - 6	524	256 000
2 Dybvåg	H	0,70	3 902	149	40	280 - 1 - 9	534	150 000
3 Holt	H	1,55	4 174	229	159	696 - 3 - 8	544	379 000

4 Vegårs- heien ($\frac{1}{2}$) H	2,80	1 842	234	121	225-4-7	1 060	239 000
5 Gjerre- stad ($\frac{1}{3}$) H	3,18	2 639			485-1-12	490	238 000
6 Ø. Moland H	1,20	8 033	221	39	688-2-15	733	505 000
7 Øiestad H	0,95	6 163	157	84	746-„-2	506	377 000
8 Froland H	2,16	1 980	49	15	481-2-„	506	244 000
9 Åmlid H	11,64	2 719	140	52	620-1-12	511	317 000
10 Fjære H	0,72	4 108	209	148	583-1-2	587	342 000
11 Eide ($\frac{1}{3}$) H	0,24	736			263-„-1	441	116 000
12 Landvik ($\frac{1}{3}$) H	1,48	2 230	229	134	572-4-22	587	336 000
13 Heirefos ($\frac{1}{3}$) H	1,51	553			131-1-19	506	66 000
14 Vestre Mo- land H	1,10	2 167	140	57	429-1-13	441	189 000
15 Høivåg H	0,60	2 069	115	75	466-4-16	441	206 000
16 Birke- næs ($\frac{1}{2}$) H	1,88	1 666	Se Tveit		459-3-3	441	203 000
Nedenæs Fogderi	32,55	50 755	20..	9..	269 730		285 000
17 Evje og Veigusdal ($\frac{1}{3}$) H	3,85	1 676	367	172	439-„-1	318	140 000
18 Hordnæs og Iveland ($\frac{1}{2}$) H	5,16	2 257			494-„-4	337	166 000
19 Bygland H	10,53	2 227	100	46	504-4-17	390	197 000
20 Valle H	22,33	2 438	1..	..	474-„-17	526	249 000
21 Åserall H	6,97	1 392	118	68	246-4-20	339	84 000
Sætersdalens Fogderi	48,84	9 990	7..	3..	2 159-„-11	387	836 000
9 Nedenæs Amt	81,39	68 033	34..	16..	1 408 360		1 615 000
					9 779-1-14	511	4 999 000
1 Kristiansand K	0,15	10 876	527	388	1 168 850		1 800 000
2 Flekkefjord K		1 622	178	67	191 070		190 000
3 Mandal L		3 842	393	295	320 350		320 000
1 Tveit H	1,05	1 471	174	69	355-1-1	878	312 000
2 Oddernæs H	1,16	3 473	162	48	513-1-2	878	451 000
3 Vennes- land ($\frac{1}{2}$) H	0,86	1 103	190	85	107-1-7	878	94 000
4 Øvrebø og Hægland ($\frac{1}{3}$) H	2,38	1 829			287-4-16	767	221 000
5 Søgne H	2,05	3 386	282	141	529-1-1	888	470 000
6 Halså og Hartmark H	0,97	3 015	Se Man- dal L		478-2-8	611	292 000
7 Holme ($\frac{1}{2}$) H	0,93	1 561			381-2-21	611	233 000
8 Øslebø og Løvdaal ($\frac{1}{3}$) H	1,97	2 074	344	263	382-4-14	517	198 000
9 Finsland ($\frac{1}{3}$) H	0,88	888			167-4-9	517	87 000
10 Bjelland og Grindem ($\frac{1}{2}$) H	2,33	1 955	222	132	327-3-1	561	184 000

11 S.dre Undal		1,87	4 672	248	161	705-2-21	464	327 000
12 N.dre Undal		1,66	2 059	170	132	359-2-1	410	147 000
Mandals Fogderi		18,11	31 328	2185	1326	320 350 4 596-1-6	656	320 000 3 016 000
4 Farsund L			1 416	SeVanseH		151 810		150 000
13 Lyngdal H		2,91	5 046	330	232	990-„-16	437	433 000
14 Hægebo- stad H		3,68	2 107	198	151	411-2-12	460	189 000
15 Herod H		1,12	2 437	128	25	434-1-21	475	206 000
16 Vanse (½) H		1,08	5 754	356	202	1 002-1-12	475	476 000
17 Kvinesdal H		2,80	3 927	228	151	611-1-17	365	223 000
18 Fjotland H		4,41	1 079	59	31	142-1-10	365	52 000
19 Næs og Hit- terø (½) H		2,02	3 799	175	61	582-3-8	333	194 000
20 Bakke H		3,27	2 561	211	72	494-3-18	388	192 000
21 Siredalen H		11,48	1 805	107	66	204-2-11	388	79 000
Listers Fogderi		32,77	29 931	1792	991	151 810 4 873-4-5	419	150 000 2 044 000
10 Lister og Mandals Amt		51,03	73 757	4682	2772	1 832 080 9 470-„-11	534	2 460 000 5 060 000
1 Stavanger K		0,03	16 647	671	179	1 647 670		2 220 000
2 Haugesund K		0,01	3 221	134		228 940		430 000
3 Soggendal L			507	Se Sog- gendal H		26 670		30 000
4 Ekersund L			2 145	Se Eker- sund H		212 820		220 000
5 Sandnæs L			1 000	SeHöiland		45 630		50 000
1 Soggendals Landd. (¾) H		2,42	2 936	203	75	593-2-19	340	202 000
2 Lunde (½) H		2,15	1 472	188	40	312-„-18	347	108 000
3 Heskestad (½) H		1,94	1 037			256-1-22	347	89 000
4 Helleland (½) H		1,04	1 364	183	42	353-„-5	418	148 000
5 Birkrem(½)H		5,60	1 991			446-4-3	418	187 000
6 Ekersunds Landd. (¾) H		2,70	2 500	222	45	404-3-11	534	216 000
7 Ougne (½) H		0,40	954			154-4-19	534	83 000
8 Hå H		1,28	3 006	126	58	637-„-1	381	243 000
9 Time (¾) H		1,22	2 376	249	105	494-2-19	343	170 000
10 Gjesdal(½)H		1,65	989			242-4-10	343	83 000
11 Klepp H		0,87	2 200	136	60	486-3-20	448	218 000
12 Høiland H		1,34	3 215	243	48	601-„-21	466	280 000
13 Håland H		0,72	2 822	88	140	497-„-15	508	253 000
14 Hetland H		1,08	5 076	144	37	610-3-23	891	544 000
Jædderen og Dalernes Fgd.		24,41	35 590	1782	650	285 120 6 091-4-14	464	300 000 2 824 000
6 Skudsnæs- havn L			1 209	Se Sku- desnæs		49 330		100 000

15 Høle	H	9,74	3 203	135	12	592-2-21	294	174 000
16 Strand	H	1,59	2 228	91	16	379-4-22	336	128 000
17 Årdal ($\frac{1}{2}$)	H		1 315			208-„- 6	372	77 000
18 Hjelmeland og Fister($\frac{1}{2}$)	H	6,94	3 078	229	36	522-3- 3	385	201 000
19 Jælse	H	1,97	2 606	110	13	364-2-21	325	118 000
20 Sand ($\frac{1}{2}$)	H	2,12	1 600	206	54	192-1-21	408	78 000
21 Søvde ($\frac{1}{2}$)	H	3,66	1 899			202-4-21	408	83 000
22 Suledal	H	9,58	2 125	113	43	239-4-15	676	162 000
23 Rennesø	H	0,77	2 452	100	7	506-1-21	489	248 000
24 Finnø	H	0,44	1 715	94	34	439-3-11	394	173 000
25 Nærstrand	H	1,37	2 602	146	36	560-1-22	425	238 000
26 Vikedal	H	2,28	2 702	120	32	465-„-20	432	201 000
27 Bukken ($\frac{1}{2}$)	H	0,40	1 062	111	21	146-3-23	433	64 000
28 Tysvær ($\frac{1}{2}$)	H	1,13	2 168			256-1-10	433	111 000
29 Skjold	H	2,30	3 524	172	60	684-2- 5	316	216 000
30 Skudsnæs	H	0,97	4 757	331	87	633-2-18	309	196 000
31 Avaldsnæs og Kobbervik	H	1,15	4 735	179	17	636-2-17	380	242 000
32 Torvestad	H	0,92	3 674	143	66	45 710		40 000
						621-„- „	354	220 000
Ryfylke Fogderi		47,33	49 391	2280	534	95 040		140 000
						7 653-2-11	383	2 930 000
11 Stavanger Amt		71,78	104 849	4867	1363	2 256 770		3 090 000
						13 745-1-14	419	5 754 000
1 Sveen	H		3 289	177	88	301-2-19	278	84 000
2 Fjelberg	H		3 992	200	56	753-2-11	377	284 000
3 Etne	H	2,4	2 610	139	64	603-1- 4	303	183 000
4 Skonevik	H		3 255	188	21	574-„- 7	383	220 000
5 Kvindher- red	H		4 543	228	28	901-2- 8	405	365 000
6 Stordøen,	H		2 634	93	31	568-1-13	345	196 000
7 Finnås	H		4 580	323	150	662-„-12	345	228 000
8 Fitje	H		2 308	140	44	284-1-11	322	92 000
9 Tysnæs	H		4 275	239	98	849-„-12	302	256 000
10 Strande- barm og Varaldsø ($\frac{1}{2}$)	H		2 200	240	54	478-1- 3	327	156 000
Søndhordlands Fogderi		24,6	33 686	1967	634	5 975-4- 4	345	2 064 000
11 Røldal ($\frac{1}{2}$)	H	4,1	928	33	17	60-4-21	355	22 000
12 Kinservik	H		5 778	325	213	1 066-1-11	355	378 000
13 Ulvik	H		3 891	210	62	803-1-22	359	288 000
14 Vikør	H		2 853	204	144	705-1-11	324	229 000
15 Jondalen($\frac{1}{2}$)	H		1 663	Se Stran- debarm		318-1- 5	275	88 000
16 Voss	H		9 625	472	210	2 353-„-14	310	729 000
Hardanger og Voss Fogderi		53,3	24 738	1244	646	5 307-1-12	327	1 734 000

17 Os	H	3 750	198	49	704-„- 4	364	256 000
18 Fuse	H	3 173	162	34	812-2-20	307	249 000
19 Fane	H	3 635	135	77	864-1-20	644	557 000
20 Sund	H	4 209	254	52	511-„- 3	315	161 000
21 Fjeld ($\frac{1}{2}$) H		2 553	186	24	309-4- 7	275	85 000
22 Askøen ($\frac{1}{2}$) H		3 966			346-2-18	776	269 000
23 Bergens Dom- og Korskirke- sogns Land- distrikt ($\frac{1}{2}$) H		2 699	4	3	84-„- 9	776	65 000
24 Årstad ($\frac{1}{2}$) H		1 398	13	11	150-2- 9	776	117 000
25 Haus	H	6 291	326	147	913-3- 9	383	350 000
26 Hammer	H	5 246	358	121	916-„- 1	374	343 000
27 Hosanger	H	4 092	258	146	595-„- 3	327	195 000
28 Manger	H	6 848	372	206	1 094-2-19	203	222 000
29 Lindås	H	7 102	582	399	1 175-2- 4	231	272 000
Nordhordlands Fogderi	37,4	54 962	2848	1269	8 477-3- 6	371	3 141 000
12 Søndre Ber- genhus Amt	115,3	113 386	6059	2549	19 760-3-22	351	6 939 000
13 BergensKjøb- stad og Amt K	0,01	27 703	986	5..	4 794 880		5 000 000
1 Eivindvik ($\frac{1}{2}$) H		3 011	360	174	406-„-14	244	99 000
2 Utvær ($\frac{1}{2}$) H		1 384			110-1-13	252	28 000
3 ^a Hyllestad H		1 214	142	116	268-1- „	201	54 000
4 Lavik og Brekke ($\frac{1}{2}$) H		2 042	224	150	473-„-21	201	95 000
5 Klævold($\frac{1}{2}$)H		1 555			359-1- 9	209	75 000
6 Vik	H	3 217	133	104	806-„-18	253	204 000
7 Balestrand H		2 204	113	97	430-1-17	315	136 000
8 Lekanger	H	2 407	134	82	478-3-17	403	193 000
9 Aurland	H	2 497	108	72	477-3-13	281	134 000
10 Sogndal	H	3 872	164	46	789-3- 7	374	274 000
11 Lærdal ($\frac{1}{2}$) H		2 777	103	83	308-„-18	351	108 000
12 Borgund ($\frac{1}{2}$) H		963			98-1- 6	638	63 000
13 Årdal	H	1 783	49	39	132-4-23	323	43 000
14 Lyster	H	4 057	120	83	689-1- 9	361	249 000
15 Hafslo	H	3 265	103	38	592-1-22	312	185 000
16 Justedal ($\frac{1}{2}$) H		885	25	19	59-1-14	526	31 000
17 ^a Askevold H		295	Se 17 ^b		16-3-16	252	4 000
Sogns Fogd.	70,5	37 428	1778	1103	6 496-3-21	304	1 975 000
1 Florøen	L	346	Se Kinn H		39 370		40 000
3 ^b Hyllestad H		1 261	Se 3 ^a		242-„- 2	267	65 000
17 ^b Askevold H		2 770	153	74	412-1-21	267	110 000

18 Ytre Hol- medal	H		3 779	215	149	758-4-22	212	161 000
19 Indre Hol- medal	H		3 450	212	164	754-1- 8	174	131 000
20 Vefring ($\frac{1}{2}$)	H		1 407	303	8.	208-3-21	263	55 000
21 Førde ($\frac{1}{2}$)	H		5 477			1 016-3-14	274	279 000
22 Jølster	H		2 580	109	14	576-2- 2	262	151 000
23 Kinn	H		4 679	178	18	494-4- 8	263	130 000
24 Bremanger	H		1 852	102	2.	233-„-13	263	61 000
25 Daviken	H		3 056	235	31	585-„- 1	312	183 000
26 Gloppen	H		4 705	335	97	1 037-1-11	315	327 000
27 Indviken	H		3 017	204	60	698-1- 7	254	177 000
28 Stryn	H		2 433	206	1..	630-3-11	251	158 000
29 Eid	H		2 918	317	9.	538-1-20	355	191 000
30 Horningda- len ($\frac{1}{2}$)	H		1 612			207-3-22	355	74 000
31 Selja	H		4 014	233	28	646-„-22	163	105 000
Sønd- og Nord- fjords Fogd.	66,3	49 356	2802	9..		39 370 9 041-„-13	261	40 000 2 358 000
14 Nordre Ber- genhus Amt	136,8	86 784	4580	20..		39 370 15 537-4-10	279	40 000 4 333 000
1 Ålesund	K		3 658	267	175	631 410		700 000
2 Molde	K		1 691	156	87	296 760		300 000
3 Kristiansund	K	0,11	5 709	269	151	759 870		900 000
1 Vanelven	H	2,59	2 336	213	23	543-„-18	155	84 000
2 Volden	H	6,04	4 762	486	413	1 123-„-13	212	238 000
3 Hjørend- fjord	H	3,48	1 634	155	49	404-2-11	153	62 000
4 Stranden	H	3,51	2 106	156	106	463-3- 3	195	90 000
5 Norddalen	H	9,28	2 089	165	152	382-1-17	195	75 000
6 Sunnellen	H	4,43	1 589	119	53	259-1-21	202	52 000
7 Sande ($\frac{1}{2}$)	H	0,94	2 493	361	210	434-3- 6	210	91 000
8 Herø ($\frac{1}{2}$)	H	0,70	1 999			237-„- 4	210	50 000
9 Ulfsten	H	2,48	2 528	245	119	632-„- 9	223	141 000
10 Borgund	H	1,40	5 872	411	316	688-3-22	288	198 000
11 Ørskog		2,70	3 389	324	134	730-3-11	206	151 000
12 Skodie	H	1,64	2 511	241	177	487-3-19	252	123 000
13 Haram	H	0,78	2 454	216	177	448-3-18	230	103 000
Søndmøres Fogderi	39,97	35 762	3092	1929		6 835-4- 4	213	1 458 000
14 Vestnæs	H	2,56	3 011	173	121	367-4-19	386	142 000
15 Eid og Vold	H	2,02	1 743	119	66	332-2-22	385	128 000
16 Gryten	H	7,96	2 921	161	104	393-„-18	383	151 000
17 Veø	H	1,62	2 425	155	123	405-1- 3	345	140 000
18 Næsset	H	6,23	3 413	172	53	461-„-20	322	148 000
19 Bolsø	H	2,24	3 444	137	91	327-„- 1	648	212 000
20 Akerø ($\frac{1}{2}$)	H	1,10	2 026	176	129	309-1- „	217	67 000
21 Sandø ($\frac{1}{2}$)	H	0,16	601			76-1-14	217	17 000
22 Frænen	H	1,86	2 254	173	103	330-2- 4	289	95 000

23 ^a Bud	H	1,13	1 585	121	98	166-2-15	289	48 000
Romsdals Fogd.		26,88	23 423	1387	888	3169-2-20	362	1 148 000
23 ^b Bud	H		130			10-2-9	343	4 000
24 Kvernæs	H	2,77	5 589	364	262	519-2-19	343	178 000
25 Fræde og Grip	H	0,45	1 388	57	41	104-3-„	278	29 000
26 Øre (½) H		1,86	2 303			305-1-15	278	85 000
27 Tingvold (½) H		2,35	2 541	315	171	321-„-1	262	84 000
28 Strømsnæs-set (½) H		0,50	1 222			166-2-18	282	47 000
29 Øxendalen	H	4,32	1 281	68	33	221-1-15	354	78 000
30 Sunndalen	H	9,17	2 244	106	53	411-1-2	357	147 000
31 Stangvik og Todal (½) H		3,72	2 619	217	171	414-1-14	360	149 000
32 Halse (½) H		1,54	1 829			266-„-2	292	78 000
33 Surendalen	H	7,20	3 105	134	102	590-2-11	328	194 000
34 Rindalen	H	6,39	2 684	127	76	406-2-9	328	133 000
35 Ædø	H	2,16	3 545	151	118	265-3-5	291	77 000
36 Aure	H	5,17	3 614	195	122	476-1-18	298	142 000
Nordmøres Fgd.		47,60	34 094	1734	1149	4 479-1-18	318	1 425 000
15 Romsdals Amt		114,56	104 337	6905	4379	1 688 040 14 484-3-18		1 900 000 4 031 000
1 Trondhjem	K	0,26	19 287	832	336	3 396 630		3 600 000
1 Ørkedal	H	3,99	6 186	287	96	733-„-23	895	656 000
2 Meldal	H	4,61	3 510	103	21	439-„-3	877	385 000
3 Rennebu	H	5,64	2 682	154	71	345-3-19	1 167	403 000
4 Opdal	H	18,85	4 480	322	126	458-2-3	979	449 000
Ørkedals Fogd.		33,09	16 858	866	314	1 976-2-„	958	1 893 000
5 ^a Melhus (½) H		1,94	2 526			494-„-18	808	399 000
6 Høilandet (½) H		1,21	1 818	258	66	235-„-16	659	155 000
7 Horg (½) H		2,32	2 677			358-1-5	740	265 000
8 Støren (½) H		5,61	2 668	332	32	326-4-12	645	211 000
9 Soknedalen (½) H		3,32	2 039			347-2-14	471	164 000
10 Singsås (½) H		5,40	1 505			168-3-8	702	118 000
11 Holtålen (½) H		3,62	809	329	69	96-4-17	1 335	129 000
12 Ålen (½) H		5,61	1 487			111-4-„	1 115	125 000
13 Røros	H	13,65	3 515	406	177	119-2-19	1 261	151 000
Guldalens Fogd.		42,68	19 044	1325	344	2 258-4-13	760	1 717 000
5 ^b Melhus	H		160	Se 5 ^a		27-2-20	1 267	35 000
14 Børgsen	H	2,05	3 775	218	61	493-„-10	615	303 000
15 Budviken (½) H		0,30	841	146	23	170-4-11	549	94 000
16 Bynæsset (½) H		0,62	2 109			339-4-2	475	161 000
17 Leinstranden (½) H		0,38	1 161	Se Melhus H		239-„-8	908	217 000

18 Klæbbu	H	1,89	1 677	67	37	236-4- 4	1 267	300 000
19 Selbu	H	19,64	5 886	136	43	543-3-19	390	212 000
20 Strinden	H	2,65	6 494	140	89	1 495-2- 7	912	1 364 000
Strinden og Selbu Fogd.		27,53	22 103	707	253	3 546-2- 9	757	2 686 000
21 Hevne	H	8,95	4 729	255	110	471-2-23	502	237 000
22 Stadsbyg- den ($\frac{1}{2}$)	H	2,11	1 828	324	71	239-1-18	844	202 000
23 Rissen ($\frac{1}{2}$)	H	3,29	3 733	323	44	362-2- 5	654	237 000
24 Hiteren	H	7,34	7 121	323	44	364-„-20	508	185 000
25 Ørlandet	H	1,94	3 934	224	74	364-1- 9	731	267 000
26 Bjugn	H	3,78	3 676	160	24	185-1-16	731	135 000
27 Afjorden	H	7,88	3 115	209	47	239-1-15	680	163 000
28 Bjørnør	H	6,37	3 615	208	51	262-4-20	552	145 000
Fosen Fogderi		41,66	31 751	1703	421	2 489-2- 6	631	1 571 000
16 Søndre Trond- hjems Amt		145,22	109 043	5433	1668	3 396 630 10 271-1- 4	766	3 600 000 7 867 000
1 Levanger	K		1 017	74	58	145 070		140 000
1 Nedre Stjør- dalen	H	14,2	7 282	307	139	1 213-„- 7	509	617 000
2 Øvre Stjør- dalen	H		5 270	205	99	808-„-14	418	338 000
3 Frosten ($\frac{1}{2}$)	H	1,9	3 064	219	85	447-3-18	637	285 000
4 Åsen ($\frac{1}{2}$)	H		1 976	136	92	375-2- 4	389	146 000
5 Skogn	H		3 786	136	92	1 024-3-17	403	413 000
6 Levanger Landsogn	H	2,8	2 290	..	3.	459-4- 4	403	185 000
7 Værdalen	H	11,4	6 713	2..	9.	1 949-1- 1	306	596 000
8 Lexviken	H	1,9	3 091	1..	2.	373-3- 1	366	137 000
Stjør- og Vær- dalens Fogd.		32,2	33 472	12..	56.	6 651-3-18	408	2 717 000
2 Stenkjær	L		1 150	Se	Sparbu	147 750		180 000
9 Ytterøen	H		1 499			263-3-23	429	113 000
10 Mosviken og Verran	H		2 949	110	65	291-1-15	429	125 000
11 Inderøen	H		5 428	203	148	938-2- 7	472	443 000
12 Sparbu	H		4 641	195	86	761-3- 4	503	383 000
13 Stod	H		3 471	168	67	747-1-19	393	294 000
14 Snåsen	H		3 250	132	29	375-„-16	392	147 000
15 Beitstaden	H		5 018	193	73	688-4-21	440	303 000
Inderøens Fogderi		59,7	27 406	1001	468	147 750 4 066-3- 9	445	180 000 1 808 000
3 Namsos	L		1 189			123 600		100 000
16 Namsos Landdistr.	H		2 031	303	138	193-4- 3	545	106 000
17 Overhalven	H		2 593			374-2-18	430	161 000
18 Grong	H		3 338	145	106	349-2-19	356	124 000
19 Fosnæs	H		4 127	117	70	407-1-23	318	130 000

20 Kolvereid og Foldereid	H		2 388	88	45	205 - „ - 21	307	63 000
21 Nærø	H		3 226	132	81	247 - 2 - 10	307	76 000
22 Lekø	H		1 702	43	18	165 - 2 - 14	307	51 000
Namdalens Fogderi		86,8	20 594	828	458	123 600 1 943 - 2 - 12	366	100 000 711 000
17 Nordre Trondhjem's Amt		178,7	82 489	31 ..	154 ..	416 420 12 661 - 4 - 15	414	420 000 5 236 000
1 Bodø	K		519	Se Bodø Landsogn		74 580		70 000
1 Bindalen	H		1 920	88	2.	197 - 2 - 16	276	55 000
2 Brønø	H		5 318	241	4.	449 - 4 - 13	190	85 000
3 Vegø	H		1 518	103	12	109 - 1 - 8	190	21 000
4 Tjøttø	H		2 781	75	14	124 - „ - 4	283	35 000
5 Alstahaug	H		3 280	102	42	236 - 2 - 14	283	67 000
6 Herø	H		2 438	51	7	102 - 2 - 6	283	29 000
7 Vefsen	H		5 051	187	64	399 - 2 - 1	271	108 000
8 Hatfjelddalen (½) H			921	10	4			
Søndre Helgelands Fogderi		85,0	23 227	857	21.	1 619 - „ - 14		400 000
9 Nesne	H		3 899	147	65	280 - „ - 12	232	65 000
10 Hemnæs	H		3 922	185	63	287 - 2 - 23	168	48 000
11 Mo	H		3 829	211	2.	256 - 4 - 3	242	62 000
12 Lurø	H		1 843	56	11	88 - 3 - 19	240	21 000
13 Rødø	H		3 993	137	4.	212 - 1 - 6	240	51 000
Nordre Helgelands Fogderi		53,0	17 486	736	21.	1 125 - 2 - 15	219	247 000
14 Gildeskål	H		2 375	166	4.	148 - 2 - „	220	33 000
15 Beieren	H		1 164	74	2.	74 - 2 - 8	220	16 000
16 Bodø Landsogn	H		3 042	128	3.	236 - 4 - 22	312	74 000
17 Skjerstad	H		3 353	171	3.	391 - „ - 2	153	60 000
18 Saltdalen	H		1 971	111	3.	162 - 2 - 12	153	25 000
19 Folden	H		3 045	190	105	278 - 1 - 7	111	31 000
20 Stegen	H		2 625	206	52	141 - 1 - „	243	34 000
21 Hammerø	H		2 285	127	2.	147 - 1 - 12	218	32 000
22 Lødingen	H		3 466	151	63	188 - „ - 8	185	35 000
23 Ofoten	H		3 646	197	62	239 - 3 - 14	173	41 000
Saltens Fogd.		130,0	26 972	1521	48.	2 007 - 4 - 13	190	381 000
24 Værø (½) H			435	31	1.	72 - 1 - 11	232	17 000
25 Flakstad	H		1 543	87	4.	63 - 1 - 12	232	15 000
26 Buksnæs	H		2 532	106	2.	173 - 3 - 23	271	47 000
27 Borge	H		2 348	120	4.	163 - 2 - 8	254	42 000
28 Gimsø (½) H			987	106	2.	35 - 2 - 6	254	9 000
29 Vågen (½) H			2 667			71 - „ - 1	654	46 000
30 Hadsel	H		3 728	224	3.	200 - 3 - 5	332	67 000
31 Sortland	H		1 497	114	3.	89 - 2 - 10	260	23 000
32 Bø	H		2 200	132	2.	97 - 1 - 17	295	29 000

33 Øxnæs		1 879	106	3.	55-4- 3	350	20 000
34 Dverberg		1 648	154	7.	183-„-20	191	35 000
Lofotens og Vesterålen's Fogd.	28,5	21 464	1180	3..	1 205-3-20	290	350 000
18 Nordlands Amt	296,5	89 668	3558	12..	74 580 5 958-1-14	231	70 000 1 378 000
1 Tromsø K		4 073	269	148	625 390		625 000
1 Kvedfjord H		2 115	119	56	143-3-21	246	35 000
2 Trond-næs (½) H		4 498	315	2..	169-3- 6	516	88 000
3 Sand (½) H		863			47-3-16	516	25 000
4 Ibestad H		5 681	307	49	211-2-11	358	76 000
5 Tranø H		3 294	167	85	200-4-12	248	50 000
6 Berg H		810	58	3.	27-1- 9	238	6 000
7 Lenvig (½) H		2 897	116	51	123-„-23	320	39 000
8 Hillesø (½) H		811			35-3-17	320	11 000
9 Målselven (½) H		2 463	207	143	82-4-11	362	30 000
10 Bardodalen (½) H		916					
11 Tromsø-sund H		2 632	130	30	423-1- 5	323	137 000
12 Balsfjorden H		3 610	122	18			
13 Karlsø H		1 934	104	2.	181-2-18	225	41 000
14 Lyngen H		4 275	142	24			
15 Skjervø (½) H		2 785	209	2.	138-2-13	331	46 000
16 Kvænangen (½) H		1 677					
Senjen og Tromsø Fogd.	178,0	41 261	1996	10..	1 785-4-18	327	584 000
19 Tromsø Amt	178,0	45 334	2265	11..	625 390 1 785-4-18	327	625 000 584 000
1 Hammerfest K		1 547	125	45	268 310		280 000
2 Vardø K		830	80	35	62 500		50 000
3 Vadsø K		1 344	116	19	135 870		120 000
1 Loppen og Øxfjord (½) H		801	95	15	Finmarkens Matrikulskyld 31 Decbr. 1860 Kjør Får		
2 Talvik H		1 938	79	24			
3 Alten H		2 442	253	12.			
4 Kautokeino (½) H		738	32	7			
Alten Fogderi	56,5	5 919	459	17.	886 2		113 000
5 Hasvik (½) H		506	Se Loppen				
6 Hammerfest Landdistr. H		1 446	202	17			
7 Måsø (½) H		933	146	28			
8 Kjølvik (½) H		345	157	53			
9 Kistrand H		1 048					
Hammerfest Fgd.	65,6	4 278	505	98	664 7		25 000

10 Lebesby($\frac{1}{2}$)H		592	27	13			
11 Tanen H		1 388	66	17			
12 Karasjok H		588	Se Ki-strand				
13 Næsseby H		1 175	112	34			
Tanens Fogd.	149,7	3 743	205	64	572	4	207 000
Vardø Land-sogn		538	40	11			
Vadsø Land-sogn		959	107	18			
14 Sydvaran-ger H		1 171	82	11			
Varanger Fogderi	69,0	2 668	229	40	216	3	15 000
20 Finmarkens Amt	340,8	20 329	1719	47	466 680		450 000
					2 340	„	360 000

Værdien af de faste Eiendomme i Finmarkens Amt, der har sin ældre Matrikul i Kjør og Får, er funden ved at sammenligne Antallet af Husdyr sammesteds i 1855 med Antallet af Husdyr i Tromsø Amt til samme Tid, og antage de faste Eiendommers Værdi i begge Amter proportionale hermed. Herved er regnet: 1 Hest = 2 Kjør, 1 Ko = 4 Rensdyr = 6 Får eller Gjeder.

Ved Beregningen af Skylddalerens Gjennemsnitsværdi er ikke Salg af Eiendomme, der væsentligst bestå af Skov, medtagne. Skov-eiendomme antages sædvanligt at være lavt matrikulerede, og Værdien af de faste Eiendomme er derfor i Skovdistrikterne noget større end ovenfor beregnet. Salg af Eiendomme til Bebyggelse i Stædernes umiddelbare Nærhed er heller ikke medregnet.

Rekapitulation.

Amter. (Départements.)	Fladeindhold. (Superficie.) 1 Januar 1867.				Antal Bykommuner. (Nombre de communes des villes.)		Antal Herreder. (Nombre de communes rurales.)		Folkemængde (Population) 31 December 1865		
	Ordensnummer.	Norske Kvadratmil.	Geografiske Kvadratmil.	Kilomètres carrés.					Ordensnummer.	i Bykommuner. (dans les communes des villes.)	i Herreder. (dans les communes rurales.)
1 Småle- nene	17	34,27	79,41	4 372	4	22	9	23 170	75 679	98 849	
2 Akershus	16	40,77	94,47	5 201	3	21	5	2 650	104 766	107 416	
3 Kristiania	19	0,07	0,17	9	1	„	17	57 382	„	57 382	
4 Hedemar- ken	4	209,96	486,54	26 784	2	24	2	2 858	117 553	120 411	
5 Kristian	3	215,30	498,91	27 465	2	25	1	2 302	122 666	124 968	
6 Buskerud	10	119,08	275,94	15 191	3	16	8	19 069	80 206	99 275	
7 Jarlsberg og Laurvik	18	18,06	41,85	2 303	7	19	12	22 954	62 469	85 423	
8 Bratsberg	9	120,54	279,32	15 377	6	23	14	15 218	66 711	81 929	
9 Nedenæs	13	81,39	188,60	10 383	5	21	15	9 588	58 445	68 033	
10 Lister og Mandal	15	51,03	118,25	6 510	4	21	16	17 756	56 001	73 757	
11 Stavanger	14	71,78	166,33	9 157	6	32	6	24 729	80 120	104 849	
12 Søndre Bergenhus	11	115,3	267,2	14 709	„	29	3	„	113 386	113 386	
13 Bergen	20	0,01	0,03	2	1	„	19	27 703	„	27 703	
14 Nordre Bergenhus	8	136,8	317,0	17 450	1	31	11	346	86 438	86 784	
15 Romsdal	12	114,56	265,46	14 615	3	36	7	11 058	93 279	104 337	
16 Søndre Trondhjem	7	145,22	336,51	18 526	1	28	4	19 287	89 756	109 043	
17 Nordre Trondhjem	5	178,7	414,0	22 800	3	22	13	3 356	79 133	82 489	
18 Nordland	2	296,5	687,0	37 820	1	34	10	519	89 149	89 668	
19 Tromsø	6	178,0	412,5	22 710	1	16	18	4 073	41 261	45 334	
20 Finnmar- ken	1	340,8	789,8	43 480	3	14	20	3 721	16 608	20 329	
Kongeriget Norge		2468,14	5719,29	314 864	57	434		267 739	1433 626	1701 365	

(Récapitulation.)

Amtets Nummer. (Numéro du département.)		Gjennemsnitlig Folkemængde (Population moyenne)			Antal Stemmeberetigede. (Nombre des électeurs.)	Alfvne Stemmer ved Stortingsvalget. (Nombre d'électeurs présents à l'élection du Storting.)	De faste Eiendomme antagelige Værdi, Staten tilhørende Byg- ninger ikke medregnede. (Valeur supposée de la propriété immobilière, non compris les batiments appartenants à l'état.)		Værdi for hver Ind- våner. (Valeur par habi- tant.)			
		Ordensnummer.	på hver norsk Kvadratmil.	på hver geografisk Kvadratmil. par kilomètres carrés.			Ordensnummer.	Speciesdaler.	francs.	Ordensnummer.	Speciesdaler.	francs.
					1865	1865						
1	4	2885	1245	22,61	4 433	1 832	2	17 296 000	97 221 000	4	175	984
2	5	2635	1138	20,66	3 585	1 373	1	20 254 000	113 848 000	2	189	1060
3	2	—	—	—	1 444	434	3	18 500 000	103 989 000	1	322	1812
4	16	573	247	4,49	4 888	1 853	5	13 749 000	77 283 000	8	114	642
5	15	580	257	4,55	4 849	2 040	7	12 005 000	67 450 000	12	96	540
6	11	834	360	6,55	4 576	1 794	4	14 927 000	83 905 000	6	150	845
7	3	4730	2041	37,10	4 262	1 601	6	13 283 000	74 664 000	5	153	874
8	13	680	293	5,33	4 070	1 341	9	11 310 000	63 574 000	7	138	776
9	10	836	361	6,55	3 400	1 600	13	6 614 000	37 177 000	11	97	546
10	7	1445	624	11,33	4 682	2 772	11	7 520 000	42 270 000	10	102	573
11	6	1461	630	11,45	4 867	1 363	10	8 844 000	49 712 000	13	84	474
12	8	983	424	7,71	6 059	2 549	12	6 939 000	39 004 000	15	61	344
13	1	—	—	—	986	563	16	5 000 000	28 105 000	3	180	1015
14	14	634	273	4,97	4 580	2 000	17	4 373 000	24 581 000	17	50	283
15	9	911	393	7,14	6 905	4 379	14	5 931 000	33 338 000	16	57	319
16	12	751	324	5,89	5 433	1 668	8	11 467 000	64 456 000	9	105	591
17	17	461	199	3,62	3 100	1 540	15	5 656 000	31 792 000	14	69	385
18	18	302	130	2,37	3 558	1 200	18	1 448 000	8 139 000	20	16	91
19	19	255	110	2,00	2 265	1 100	19	1 209 000	6 796 000	19	26	150
20	20	60	26	0,47	1 719	470	20	810 000	4 553 000	18	40	224
		689	297	5,40	79 700	33 700		187 135 000	1051 887 000		110	618

**Rekapitulation af Kjøbstædernes og Ladestedernes Folkemængde,
Brandtaxt og de faste Eiendommers Værdier.**

*(Récapitulation de la population, de la valeur des maisons
suivant les assurances contre l'incendie, et de la valeur de la
propriété immobilière des villes.)*

Kjøbstæder og Ladesteder. (Villes.)	Ordensnummer.	Folke- mængde. (Popula- tion.)	Ordensnummer.	Brandtaxt. (Valeur des maisons sui- vant les as- surances contre l'in- cendie.)	Ordensnummer.	Brandtaxt for hver Indvåner. (par habitant.)	Ordensnummer.	De faste Eiendommers antagelige Værdi. (Valeur sup- posée de la propriété immobilière.)	Ordensnummer.	Eiendomsværdi for hver Indvåner. (par habitant.)
1 Jan. 1867		31 Dec. 1865		31 Dec. 1865		31 Dec. 1865		31 Dec. 1865		31 Dec. 1865
1 Fredrikshald	7	9 219	6	1 411 430	15	153	7	1 700 000	9	184
2 Fredrikstad	8	6 833	11	c. 740 000	35	108	12	712 000	38	104
3 Sarpsborg	22	2 989	19	427 250	21	143	24	300 000	40	100
4 Moss	15	4 129	12	702 770	12	170	18	470 000	33	114
5 Soon	51	677	52	46 090	54	68	50	55 000	49	81
6 Hølen	59	311	56	41 060	26	132	55	40 000	30	129
7 Hvidsten	60	166	60	9 150	56	55	60	10 000	56	60
8 Drøbak	32	1 662	34	171 680	40	103	43	130 000	53	78
9 Kristiania	1	57 382	1	13 717 560	2	239	1	18 500 000	1	322
10 Kongsvinger	47	990	37	161 060	13	163	38	150 000	21	152
11 Hamar	28	1 868	21	388 760	3	208	22	350 000	6	187
12 Gjøvik	52	626	36	161 260	1	258	37	160 000	2	256
13 Lillehammer	31	1 676	29	244 550	18	146	30	250 000	20	149
14 Holmsbo	57	400	59	21 500	57	54	59	20 000	59	50
15 Drammen	5	13 032	4	2 354 240	6	181	5	2 000 000	19	153
16 Hønefos	44	1 026	39	155 400	16	151	33	200 000	4	195
17 Kongsberg	12	5 011	17	516 490	41	103	14	650 000	29	130
18 Svelvik	34	1 567	38	155 600	43	99	44	130 000	47	83
19 Holmestrand	27	2 084	27	251 890	31	121	32	200 000	41	96
20 Horten	10	6 192	18	452 690	52	73	17	500 000	50	81
21 Åsgårdstrand	56	446	50	54 820	30	123	57	30 000	54	67
22 Tønsberg	14	4 541	14	639 500	22	141	10	750 000	15	165
23 Sandefjord	29	1 797	26	265 350	17	148	26	300 000	13	167
24 Laurvik	9	6 327	9	805 760	28	127	16	550 000	44	87
25 Skien	13	4 776	8	883 050	5	185	11	734 000	18	154
26 Porsgrund	23	2 774	20	389 380	23	140	21	410 000	23	148
27 Brevik	25	2 162	35	164 230	50	76	36	170 000	52	79

28 Stathelle	55	501	55	43 550	47	87	54	40 000	51	80
29 Langesund	48	916	47	81 340	46	89	48	80 000	43	87
30 Kragerø	16	4 089	23	317 770	49	78	19	450 000	34	110
31 Østerrisør	24	2 335	28	249 210	38	107	29	250 000	36	107
32 Tvedestrand	43	1 069	45	134 820	29	126	40	150 000	24	140
33 Arendal	20	3 452	13	687 070	4	199	9	800 000	3	232
34 Grimstad	36	1 501	32	202 350	24	135	28	280 000	8	186
35 Lillesand	39	1 231	44	134 910	34	110	42	135 000	35	110
36 Kristiansand	6	10 876	7	1 168 850	36	107	6	1 800 000	14	166
37 Mandal	18	3 842	22	320 350	48	83	23	320 000	46	83
38 Farsund	37	1 416	40	151 810	37	107	39	150 000	37	106
39 Flekkefjord	33	1 622	33	191 070	32	118	34	190 000	31	117
40 Soggendal	54	507	58	26 670	58	53	58	30 000	57	59
41 Ekersund	26	2 145	31	212 820	44	99	31	220 000	39	103
42 Sandnæs	46	1 000	54	45 630	59	46	52	50 000	60	50
43 Stavanger	4	16 647	5	1 647 670	45	99	4	2 220 000	28	133
44 Skudesnæs- havn	40	1 209	51	49 330	60	41	47	100 000	48	83
45 Kobbervik	50	737	53	45 710	55	62	53	40 000	58	54
46 Haugesund	21	3 221	30	228 940	53	71	20	430 000	27	133
47 Bergen	2	27 703	2	4 794 880	10	173	2	5 000 000	11	180
48 Florøen	58	346	57	39 370	33	114	56	40 000	32	116
49 Ålesund	19	3 658	15	631 410	11	173	13	700 000	5	191
50 Molde	30	1 691	24	296 760	8	175	25	300 000	12	177
51 Kristiansund	11	5 709	10	759 870	25	133	8	900 000	16	158
52 Trondhjem	3	19 287	3	3 396 630	7	176	3	3 600 000	7	187
53 Levanger	45	1 017	42	145 070	20	143	41	140 000	25	138
54 Stenkjær	42	1 150	41	147 750	27	128	35	180 000	17	157
55 Namsos	41	1 189	46	123 609	39	104	46	100 000	45	84
56 Bodø	53	519	48	74 580	19	144	49	70 000	26	135
57 Tromsø	17	4 073	16	625 390	14	154	15	625 000	20	153
58 Hammerfest	35	1 547	25	268 310	9	173	27	280 000	10	181
59 Vardø	49	830	49	62 500	51	75	51	50 000	55	60
60 Vadsø	38	1 344	43	135 870	42	101	45	120 000	42	89
Samtlige Kjøbstæder og Ladesteder		269 042		42 774 380 fr. 240 434 790		159 fr. 894		49 311 000 fr. 277 177 000		183 fr. 1 030

Rekapitulation af Landdistrikternes Folkemængde, Matrikalskyld og faste Eiendommers Værdier.

(Récapitulation de la population, du cadastre et de la valeur de la propriété immobilière dans les districts rurales.)

Amter. (Départements.)	Folke- mængde. (Popula- tion.)		Matrikalskyld. (Cadastre.)		Indvå- nere for hver Skyld- daler. (Popu- lation par l'u- nité du cada- stre.)		Værdi af Skyldaleren. (Valeur de l'unité du cadastre.)		De faste Eien- dommes Værdi. (Valeur de la propriété im- mobilière.)		Værdi for hver Indvåner. (Valeur par habitant.)	
	O. No.	31 Dec. 1865	O. No.	31 Dec. 1864 Skyld- daler, Ort, Sk.	O. No.	31 Dec. 1865	O. No.	Spd.	O. No.	Speciesdaler.	O. No.	Spd
1 Småle- nene	12	75 679	8	13 760 - „ - 12	11	5,50	1	1026	2	14 114 000	2	186
2 Akershus	4	104 600	3	20 919 - 2 - 18	13	5,00	2	957	1	20 019 000	1	191
4 Hedemar- ken	2	117 553	2	23 140 - 1 - 10	12	5,08	7	573	3	13 249 000	6	113
5 Kristian	1	122 666	1	25 993 - 1 - 10	17	4,72	10	446	5	11 595 000	7	95
6 Buskerud	9	79 806	5	16 323 - 4 - 22	14	4,89	5	739	4	12 057 000	4	151
7 Jarlsberg og Laurvik	14	62 469	11	13 019 - 1 - 13	16	4,80	3	831	6	10 823 000	3	173
8 Bratsberg	13	66 711	10	13 670 - 1 - 21	15	4,88	6	690	7	9 426 000	5	141
9 Nedenæs	15	58 445	14	9 779 - 1 - 14	6	5,98	9	510	13	4 999 000	10	86
10 Lister og Mandal	16	56 001	15	9 470 - „ - 11	7	5,91	8	534	12	5 060 000	8	90
11 Stavanger	10	79 383	9	13 745 - 1 - 14	8	5,78	11	419	10	5 754 000	11	72
12 Søndre Bergenhus	3	113 386	4	19 760 - 3 - 22	9	5,74	13	351	9	6 939 000	13	61
14 Nordre Bergenhus	8	86 438	6	15 537 - 4 - 10	10	5,56	15	279	14	4 333 000	14	50
15 Romsdal	5	93 279	7	14 484 - 3 - 18	4	6,44	16	278	15	4 031 000	15	43
16 Søndre Trondhjem	6	89 756	13	10 271 - 1 - 4	3	8,74	4	766	8	7 867 000	9	88
17 Nordre Trondhjem	11	79 133	12	12 661 - 4 - 15	5	6,25	12	414	11	5 236 000	12	66
18 Nordland	7	89 149	16	5 958 - 1 - 14	2	14,96	17	231	16	1 378 000	17	15
19 Tromsø	17	41 261	17	1 785 - 4 - 18	1	23,10	14	327	17	584 000	18	14
20 Finmar- ken	18	16 608	18	2 340 Kjør					18	360 000	16	22
Samtlige Land- distrikter		1 432 323		240 282 - 2 - 6 og 2 340 Kjør		5,89		572 fr. 3216		137 824 000 fr. 774 000 700		96 fr. 541

Sammenligning med de to øvrige skandinaviske Kongeriger.
(*Comparaison avec les deux autres royaumes scandinaves.*)

	Norge.	Sverige. uberegnet Øen Barthelemy i Vestindien (<i>non compris l'île Barthélemy.</i>)	Danmark uberegnet Bi- laundene og Kolonierne (<i>sans les dé- pendances et les colonies.</i>)
Fladeindhold (<i>Superficie</i>). Norske Kvadratmil Geografiske — <i>Kilomètres carrés</i>	2 468,14 5 719,29 314 864	3 476 *) 8 055 443 440	300,8 697,0 38 372
Folkemængde (<i>Population</i>) 31 December 1865 Samlet Folkemængde (<i>Population totale</i>)	1 701 365	4 114 141 **)	c. 1 700 000
Gjennemsnitlig Folkemængde (<i>Population moyenne</i>) på hver norsk Kvadratmil på hver geografisk — <i>par kilomètre carré</i>	689 297 5,40	1 184 511 9,28	5 652 2 439 44,30
Antal Kjøbstæder og Lade- steder (<i>Nombre des villes</i>)	60	89	67
De faste Eiendommers antage- lige Værdi (<i>Valeur supposée de la pro- priété immobilière</i>) i Stæderne i Landdistrikterne Tilsammen: Speciesdaler <i>Francs</i>	49 311 000 137 824 000 187 135 000 1 051 887 000	*) 90 574 000 481 795 000 572 372 000 3 217 300 000	***) 251 500 000 374 000 000 625 000 000 3 513 000 000
De faste Eiendommers antage- lige Værdi for hver Indvåner (<i>Valeur supposée de la pro- priété immobilière par ha- bitant</i>) Speciesdaler <i>Francs</i>	110 618	139 782	368 2 066

*) Administratif och statistisk Handbok af E Fåhræus pag. 368—369.

**) Sveriges Befolknings-Statistik for 1865.

***) Byernes Assurancesum: 488 000 000 DRdlr., Hartkorn: 7 082 Tdr.,
Landdistrikternes Hartkorn: 374 035 Tdr. En Tønde Hartkorn er
regnet til 2 000 DRdlr. gennemsnitlig Værdi.

III. Norges geistlige Inddeling.

(Division ecclésiastique de la Norvège.)

Norge er i geistlig Henseende inddelt i:

- 6 Bispedømmer (*évêchés*),
- 77 Provstier (*prévôtés*),
- 422 Præstegjæld (*cures*),
- 902 Sogne (*paroisses*)

med 939 Kirker og Kapeller (*églises et chapelles*).

Grundlovens § 2 bestemmer at „den evangelisk-lutherske Religion forbliver Statens offentlige Religion.“ Denne er således den eneste, der understøttes af Staten. Dens Geistlige udnævnes af Kongen. Ifølge Lov af 16 Juli 1845 have Dissenterne, eller sådanne, som bekjende sig til den kristelige Religion uden at være Medlemmer af Statskirken, fri offentlig Religionsøvelse inden Lovs og Ærbarheds Grændser og kunne danne Menigheder under Ledelse af egne Præster eller Forstandere. Ifølge Lov af 24 Septbr. 1851 gjælder det samme med Hensyn til dem, der bekjende sig til den mosaiske Tro.

(La religion évangélique-luthérien est la religion publique de l'état. Elle est la seule qui est dotée par l'état. Ses ministres sont nommés par le roi. Toutes autres confessions chrétiennes ainsi que les juifs ont la liberté du culte dans les limites des lois civiles et de la décence.)

Den følgende Tabel udviser den geistlige Inddeling den 1 Januar 1867 og dens Forhold til den administrative Inddeling i Bykommuner og Herreder. Indvånerantallet er det samlede Antal af alle Trosbekjendelser inden vedkommende geistlige Distrikts Grændser. En efterfølgende særegen Tabel giver Oplysning om de forskjellige Dissentermenigheder og Antallet af til samme hørende Personer.

(Le tableau suivant donne la division ecclésiastique et la compare avec la division administrative en communes de villes (B) et communes rurales (H). Le nombre d'habitants comprend toutes les confessions. Un autre tableau donnera le nombre des dissidents de la confession luthérien-évangélique de l'état.)

Præstegjæld. (Cures.) 1 Januar 1867.	Indvåner- antal. (Popula- tion.) 31 Decbr. 1865.	Sogne. (Paroisses.) 1 Januar 1867.	Indvåner- antal. (Popula- tion.) 31 Decbr. 1865.	Tilsvarende Bykommuner (B) eller Herreder (H). (Communes correspondantes.)
1 Idd	3 230	Idd Enningdalen	1 977 1 233	Smålenenes Amt Idd H
2 Fredrikshald	9 219	Fredrikshald med Tistedalens Kapel	9 219	Fredrikshald B
3 Berg	3 614	Berg Asak Rokke	1 772 978 864	Berg H
4 Skjeberg	4 583	Skjeberg Ingedal Ullerød	3 465 576 542	Skjeberg H
5 Hvaløerne	2 313	Hvaløerne	2 313	Hvaløerne H
6 Borge	3 087	Borge Torsnæs	2 340 747	Borge H
7 Fredrikstad	9 444	Fredrikstad Glemming	6 833 2 611	Fredrikstad B Glemming H

1. Nedre Borgeyssels Provsti.

Indvånerantal: 35 490, Sogne: 14, Kirker: 15, geistlige Embeder: 10.

1 Aremark	4 261	Aremark Ödemark	2 166 2 095	Smålenenes Amt Aremark H
2 Rakkestad	6 460	Rakkestad Degernæs Os	3 196 1 800 1 464	Rakkestad H
3 Rødenæs	2 619	Rødenæs Romskogen	2 013 606	Rødenæs H
4 Trykstad	4 723	Trykstad Bådstad	2 970 1 753	Trykstad H
5 Eidsberg	6 101	Eidsberg Trømborg Herlaud	3 602 1 461 1 038	Eidsberg H
6 Askim	2 372	Askim	2 372	Askim H

2. Mellem Borgeyssels Provsti.

Indvånerantal: 26 536, Sogne: 13, Kirker: 13, geistlige Embeder: 8.

1 Skiptvet	3 034	Skiptvet	3 034	Skiptvet H
2 Håbøl	2 445	Håbøl Tomter	1 772 673	Håbøl H
3 Spydeberg	2 810	Spydeberg Hofvin Heli	1 418 977 415	Spydeberg H

4 Vestby	4 230	Vestby med Hvidsten Ladested Garder	1 721 489	Akershus Amt Vestby H 1032 til Vestby H 677 til Soon B 311 til Hølen B
		Soner med Ladestederne Soon og Hølen	2 020	
5 Kråkstad	3 118	Kråkstad Ski	1 324 1 794	
6 Ås	2 708	Ås Kroer Nordby	1 569 377 762	Ås H
7 Drøbak	3 523	Drøbak Fron	1 662 1 861	Drøbak B Fron H
8 Næsodden	1 593	Næsodden Oppegård	1 097 496	Næsodden H

3. Øvre Borgesyssels Provsti.

Indvånerantal: 23 461, Sogne: 18, Kirker: 18, geistlige Embeder: 9.

1 Sarpsborg	2 989	Sarpsborg	2 989	Smålenenes Amt Sarpsborg B
2 Tune	6 681	Tune	6 681	Tune H
3 Varteig	1 405	Varteig	1 405	Varteig H
4 Onsø	3 650	Onsø	3 650	Onsø H
5 Råde	3 067	Råde med Tom Kapel	3 067	Råde H
6 Rygge	2 794	Rygge	2 794	Rygge H
7 Moss	5 099	Moss Kjøbstad og Landsogn	5 099	4 129 til Moss B og 970 til Mosse Landsogn H
8 Våler	2 849	Våler Svindal	1 658 1 191	Våler

4. Vestre Borgesyssels Provsti.

Indvånerantal: 28 534, Sogne: 9, Kirker: 10, geistlige Embeder: 8.

1 Vor Frelzers Menighed	18 474	Vor Frelzers Menighed med Fattigstuenes Kapel	18 474	Kristiania B
2 Trefoldighed	19 557	Trefoldighed	19 557	
3 Gamle Aker	9 125	Gamle Aker	9 125	
4 Grønland	10 226	Grønland Oslo	7 914 2 312	
5 Garnisonsme- nigheden	Indvånerantallet er indbefattet under de foregående Menigheder.			Akershus Amt Aker H
6 Vestre Aker	8 673	Vestre Aker med Stub- berud Kapel	8 673	
7 Østre Aker	10 308	Østre Aker med Sæter Kapel	10 308	

5. Kristiania Stiftsprovsti.

Indvånerantal: 76 363, Sogne: 8, Kirker: 11, geistlige Embeder: 17.

1 Høland	6 493	Løken Hemnæs Sitskogen	3 117 2 605 771	Akershus Amt Høland H
2 Urskog	4 836	Urskog Blakjer	2 987 1 849	Urskog H
3 Enebak	3 964	Enebak Vestby	3 009 955	Enebak H
4 Fet	4 104	Fet Relingen	3 021 1 083	Fet H
5 Sørum	3 088	Sørum Frogner	2 272 816	Sørum H
6 Skedsmo	4 200	Skedsmo Lørenskogen	2 993 1 207	Skedsmo H
7 Nittedal	2 563	Nittedal Hakkedal	1 494 1 069	Nittedal H

6. Nedre Romerikes Provsti.

Indvånerantal: 29 248, Sogne: 15, Kirker: 15, geistlige Embeder: 7.

1 Store Næs	9 317	Næs Udenæs Fænstad	5 483 2 233 1 601	Akershus Amt Næs H
2 Eidsvold	8 262	Eidsvold Langset	6 227 2 035	Eidsvold H
3 Ullensaker	7 373	Ullensaker Hofvin	4 390 2 983	Eidsvold H
4 Gjerdrum	1 984	Gjerdrum Heni	880 1 104	Gjerdrum H
5 Nannestad	4 821	Nannestad Bjerke Holter	1 681 1 709 1 431	Nannestad H
6 Hurdalen	3 858	Hurdal Feiring	2 605 1 253	Hurdal H

7. Øvre Romerikes Provsti.

Indvånerantal: 35 615, Sogne: 14, Kirker: 14, geistlige Embeder: 9.

1 Asker	8 400	Asker Tanum eller vestre Bærum Haslum eller østre Bærum	3 388 3 080 1 932	Asker H Bærum H
2 Hurum	2 964	Hurum med Holmsbo Ladested	2 964	Buskerud Amt Hurum H
3 Røken	2 546	Røken	2 546	Røken H
4 Lier	6 401	Frogner Trandby Sylling	3 799 1 372 1 230	Lier H

5 Bragernæs	8 595	Bragernæs	8 595	} 1 122 til Lier H 7 473 til Drammen B
6 Strømsø	5 559	Strømsø Tangen	3 437 2 122	

8. Drammens Provsti.

Indvånerantal: 34 465, Sogne: 11, Kirker: 11, geistlige Embeder: 10.

1 Eker	11 783	Haug Nedre Eker Fiskum Bakke	5 807 3 064 1 148 1 764	Buskeruds Amt Eker H
2 Modum	7 556	Heggen Nykirke Snarum	5 070 1 563 923	Modum H
3 Sigdal	6 582	Sigdal med Vatnås Kapel Eggedal Krøds-herred	3 123 1 210 2 249	Sigdal H
4 Sandsvær	4 370	Elftelöd Hedenstad Kommæs Tuft	1 844 1 699 445 382	Sandsvær H
5 Kongsberg	5 452	Kongsberg	5 452	} 441 til Sandsvær H 5 011 til Kongsberg B
6 Flesberg	3 178	Flesberg Svenne Lyngdal	1 196 1 210 772	
7 Rollag	1 869	Rollag Væglid	1 135 734	Rollag H
8 Nore	3 428	Nore Opdal Dagliden	1 771 1 321 336	Nore H

9. Kongsbergs Provsti.

Indvånerantal: 44 218, Sogne: 23, Kirker: 24, geistlige Embeder: 13.

1 Hole	4 009	Hole Tyristranden med Bönsnæs Kapel	2 834 1 175	Buskeruds Amt Hole H
2 Norderhov	7 872	Norderhov Haug Lunder eller Sogne- dalen Hønefos	3 446 2 022 1 378 1 026	Norderhov H Hønefos B
Ådalen	2 382	Viker Næs Ytre Ådalen	994 613 775	Ådalen H

4 Næs	4 638	Næs Flå	2 788 1 850	Næs H
5 Gol	4 162	Gol Hemsedal	2 553 1 609	Gol H
6 Ål	5 929	Ål Torpe Hol	2 886 825 2 218	Ål H

10. Ringeriket og Hallingdals Provsti.

Indvånerantal: 28 992, Sogne: 16, Kirker: 17, geistlige Embeder: 7.

1 Skouger	4 166	Skouger Strømsgodset Jarlsberg Værk	2 185 1 411 570	Jarlsberg og Laurvik Amt Skouger H
2 Strømmen	2 793	Strømmen med Svelvik	2 793	1 226 til Strøm- men H 1 567 t. Svelvik B
3 Sande	3 598	Sande	3 598	Sande H
4 Hof	2 375	Hof Vatsås	1 963 412	Hof H
5 Botne	2 142	Botne Hillestad	1 470 672	Botne H
6 Holmestrand	2 084	Holmestrand	2 084	Holmestrand B
7 Våle	2 493	Våle Undrumsdal	1 886 607	Våle H
8 Borre	3 445	Borre med Åsgårdstrand Nykirke	2 685 760	446 til Åsgård- strand B 2 999 til Borre H
9 Horten	6 192	Horten	6 192	Horten B

11. Nordre Jarlsbergs Provsti.

Indvånerantal: 29 288, Sogne: 15, Kirker: 15, geistlige Embeder: 10.

1 Sem	5 169	Sem Slagen Vallø Saltværk	1 746 3 044 379	Jarlsberg og Laurvik Amt Sem H
2 Ramnæs	3 023	Ramnæs Foden Vivestad	1 816 599 608	Ramnæs H
3 Tønsberg	4 541	Tønsberg	4 541	Tønsberg B
4 Andebo	2 665	Andebo Høigjord Kodal	1 315 696 654	Andebo H
5 Stokke	5 068	Stokke Sked Arendal	2 801 1 338 929	Stokke H
6 Nøtterø	7 503	Nøtterø Tjømø	4 757 2 746	Nøtterø H Tjømø H

12. Søndre Jarlsbergs Provsti.

Indvånerantal: 27 969, Sogne: 15, Kirker: 15, geistlige Embeder: 8.

1 Sandeherred	7 220	Sandeherred	7 220	1 797 til Sande- fjord B 5 423 til Sande- herred H
2 Tjötling	3 012	Tjötling	3 012	Tjötling H
3 Hedrum	4 029	Hedrum	2 156	Hedrum H
		Kveld	1 217	
		Ilvarnæs	656	
4 Laurdal	2 431	Svarvstad	1 304	Laurdal H
		Hem	358	
		Styvold	769	
5 Laurvik	6 327	Laurvik	4 879	Laurvik B
		Langestrand	1 448	
6 Brunlanæs	4 133	Tanum	1 964	Brunlanæs H
		Berg	1 725	
		Kjøse	444	
7 Fredriksværn	1 014	Fredriksværn	1 014	Fredriksværn H

13. Laurviks Provsti.

Indvånerantal: 28 166, Sogne: 14, Kirker: 14, geistlige Embeder: 9.

1. Kristiania Bispedømme.

Indvånerantal: 448 345, Præstegjæld: 91, Sogne: 185, Kirker: 192, geistlige Embeder iberegnet Bispeembedet og 2 Stiftskapellaner: 127.

Desuden 23 personelle Kapellaner.

1 Eidskog	6 920	Eidskog	6 920	Hedemark. Amt Eidskog H
2 Vinger	7 216	Vinger med Kongsvinger Kjøbstad	4 616	990 til Kongs- vinger B 3 626 t. Vinger H Vinger H
		Østmarken	2 600	
3 Søndre Odalen	7 118	Ström	4 361	Søndre Odalen H
		Ullern	1 591	
		Opstad	1 166	
4 Nordre Odalen	4 310	Sand	2 364	Nordre Odalen H
		Mo	1 946	
5 Brandvold	3 946	Brandvold	3 946	Brandvold H
6 Grue	6 464	Grue m. Rovholt Kapel	6 464	Grue H
7 Hof	3 483	Hof	3 483	Hof H
8 Åsnæs	4 538	Åsnæs	2 103	Åsnæs H
		Jesåsen med Gretvik Kapel	2 435	
9 Våler	4 119	Våler	4 119	Våler H

1. Solør og Odalens Provsti.

Indvånerantal: 48 114, Sogne: 15, Kirker: 17, geistlige Embeder: 10.

1 Elverum	6 529	Elverum	6 529	Elverum H
2 Trysil	4 269	Trysil Osen	3 504 765	Trysil H
3 Åmot	5 189	Åmot med Disæt Kapel	2 841	Åmot H
		Store Elvedalen med Strand Kapel	2 348	Store Elvedalen H
4 Rendalen	3 177	Övre Rendalen Ytre Rendalen med Drevsjö Kapel	1 838 1 339	Rendalen H
5 Lille Elvedalen	3 192	Lille Elvedalen Foldalen	1 697 1 495	Lille Elvedalen H
6 Tønsæt	2 975	Tønsæt Tyldal	2 258 717	Tønsæt H
7 Tolgen	3 024	Tolgen Vingelen Os m. Nærbuvald Kapel	830 560 1 634	Del af Tolgen H Resten under Røros Prgld.
8 Kvikne	1 344	Kvikne Indsæt	790 554	Kvikne H

2. Østerdalens Provsti.

Indvånerantal: 29 699, Sogne: 16, Kirker: 20, geistlige Embeder: 8.

1 Romedal	4 928	Romedal Tomter	2 901 2 027	Hedemark. Amt Romedal H
2 Løiten	4 537	Løiten	4 537	Løiten H
3 Stange	6 763	Stange Tangen Ottestad	3 202 2 000 1 561	Stange H
4 Næs	4 448	Næs Baldeshol	2 570 1 878	Næs H
5 Ringsaker	11 366	Ringsaker Veldre Brottum med Ås Kapel	6 183 2 689 2 494	Ringsaker H

3. Hedemarkens Provsti.

Indvånerantal: 32 042, Sogne: 11, Kirker: 12, geistlige Embeder: 7.

1 Hamar	1 868	Hamar	1 868	Hamar B
2 Vang	8 443	Vang Furnæs	4 770 3 673	Vang H

4. Hamar Stiftsprovsti.

Indvånerantal: 10 311, Sogne: 3, Kirker: 3, geistlige Embeder: 2.

1 Østre Toten	7 784	Hof Balke	4 768 3 016	Kristians Amt Østre Toten H
2 Vestre Toten	7 542	Ås Kolbo	3 001 4 541	Vestre Toten H

3 Vardal	4 740	Vardal Hun med Gjøvik Kjøbstad	2 172 2 568	Vardal H 1 942 t. Vardal H 626 t. Gjøvik B
4 Birid	5 465	Birid Nykirken Segård	3 441 1 167 857	Birid H
5 Fåberg	8 013	Fåberg Lillehammer	3 155 4 858	Fåberg H 3 182 t. Fåberg H 1 676 til Lillehammer B
6 Gausdal	6 476	Gausdal med Olstad Kapel Follebo Bødal Svatsum	2 041 1 095 2 140 1 200	Gausdal H

5. Totens Provsti.

Indvånerantal: 40 020, Sogne: 15, Kirker: 16, geistlige Embeder: 8.

1 Øier	4 174	Øier Trøtten	2 165 2 009	Kristians Amt Øier H
2 Ringeby	5 010	Ringeby Fodvang Vænebygden	2 870 1 561 579	Ringeby H
3 Solliden	386	Solliden	386	Solliden H
4 Søndre Fron	3 431	Listad	3 431	Søndre Fron H
5 Nordre Fron	5 262	Søtorp Kvamm Kvikne	1 891 2 020 1 351	Nordre Fron H
6 Dovre	2 537	Dovre	2 537	Dovre H
7 Lesje	3 664	Lesje Lesjeskogen	2 679 985	Lesje H
8 Våge	7 659	Våge Hedalen Sel	4 029 1 515 2 115	Våge H
9 Lom	3 299	Lom Gardmo Bæverdalen	1 894 667 738	Lom H
10 Skeaker	2 691	Skeaker Norberg	1 826 865	Skeaker H

6. Gudbrandsdalens Provsti.

Indvånerantal: 38 113, Sogne: 21, Kirker: 21, geistlige Embeder: 11.

1 Jævnaker	5 930	Jævnaker Lynner	2 550 3 380	Kristians Amt Jævnaker H
2 Gran	10 125	Gran Tingelstad med Grindaker Gavekirke Næs eller Brandbu	4 733 2 689 2 703	Gran H

3 Søndre Land	5 284	Fluberg Hof	2 409 2 875	Søndre Land H
4 Nordre Land	4 945	Østsinnen Nordsinnen Torpen	696 1 597 2 652	Nordre Land H

7. Hadeland og Lands Provsti.

Indvånerantal: 26 284, Sogne: 10, Kirker: 11, geistlige Embeder: 5.

1 Søndre Aurdal	5 973	Bagn Renlid Øvre Hedalen Nedre Hedalen Brufflat	1 762 793 945 699 1 774	Kristians Amt Søndre Aurdal H
2 Nordre Aurdal	6 074	Aurdal Skrutval med nordre Etnedals Kapel Ulnæs Svennæs	2 227 1 773 982 1 092	Nordre Aurdal H
3 Østre Slidre	2 551	Hegge Volbu Rogne	1 248 349 954	Østre Slidre H
4 Vestre Slidre	3 256	Slidre Lommen Røen	1 059 920 1 277	Vestre Slidre H
5 Vang	2 697	Vang Øien Hurum	1 539 475 683	Vang H

8. Valdres Provsti.

Indvånerantal: 20 551, Sogne: 18, Kirker: 19, geistlige Embeder: 5.

II. Hamar Bispedømme.

Indvånerantal: 245 134, Præstegjæld: 49, Sogne: 108, Kirker: 118, geistlige Embeder iberegnet Bispeembedet og 1 Stiftskapellan: 58.

Desuden 7 personelle Kapellaner.

1 Eidanger	2 723	Eidanger	2 723	Bratsberg Amt Eidanger H
2 Gjerpen	4 757	Gjerpen Lugsefjeld Kapel	4 757	Gjerpen H
3 Slemdal	1 088	Slemdal	1 088	Slemdal H
4 Porsgrund	2 774	Porsgrund	2 774	Porsgrund B
5 Brevik	2 162	Brevik	2 162	Brevik B
6 Bamble	5 800	Bamble Langesund	4 884 916	4 383 til Bam- ble H 501 til Stat- helle B Langesund B

7 Kragerø	9 324	Kragerø Sandøkedal Skådø	4 089 2 071 3 164	Kragerø B Sandøkedal H
8 Drangedal	3 150	Drangedal Tørisdal	1 947 1 203	Drangedal H

1. Bamble Provsti.

Indvånerantal: 31 778, Sogne: 12, Kirker: 13, geistlige Embeder: 9.

1 Skien	4 776	Skien	4 776	Skien B
2 Solum	4 852	Solum Mælum Kilebygden	2 882 1 186 784	Solum H
3 Holden	3 294	Holden Romenæs Helgen	1 800 809 685	Holden H
4 Søfde	3 939	Søfde Næs	2 366 1 573	Søfde H
5 Hitterdal	3 126	Hitterdal Lilleherred	2 732 394	Hitterdal H
6 Lunde	2 257	Lunde Flåbygd	1 709 548	Lunde H
7 Bø	2 633	Bø	2 633	Bø H

2. Nedre Telemarkens Provsti.

Indvånerantal: 24 877, Sogne: 14, Kirker: 14, geistlige Embeder: 8.

1 Grandsherred	2 244	Grandsherred Hofvin	1 398 846	Bratsberg Amt Grandsherred H
2 Tinn	2 632	Attrå Mæl Dal	1 764 488 380	Tinn H
3 Hjertdal	2 869	Hjertdal Saudland Tudal	1 153 929 787	Hjertdal H
4 Silgjord	3 855	Silgjord Flatdal Åmotsdal	2 137 997 721	Silgjord H

3. Øvre Telemarkens østfjeldske Provsti.

Indvånerantal: 11 600, Sogne: 11, Kirker: 11, geistlige Embeder: 4.

1 Hviteseid	3 421	Hviteseid Brunkeberg Vrådal	1 435 1 370 616	Bratsberg Amt Hviteseid H
2 Lårdal	1 464	Lårdal Eidsborg Høidalsmo	528 444 492	Lårdal H
3 Mo	1 903	Mo Skafse	1 177 726	Mo H
4 Vinje	1 888	Vinje Næsland Grungedal	1 076 292 520	Vinje H

5 Raudland	1 077	Raudland Ödefjeld Njøsstranden	697 209 171	Raudland H
6 Nissedal	1 801	Nissedal Treungen	1 015 786	Nissedal H
7 Moland	2 120	Moland Veum	1 638 482	Moland H

4. Øvre Telemarkens vestfjeldske Provsti.

Indvånerantal: 13 674, Sogne: 18, Kirker: 18, geistlige Embeder: 7.

1 Risør	5 809	Österrisør Sønedeled	2 335 3 474	Nedenæs Amt Österrisør B Sønedeled H
2 Dybvåg	3 902	Dybvåg Flaugstad	2 573 1 329	Dybvåg H
3 Holt	5 243	Holt Tvedestrand	4 174 1 069	Holt H Tvedestrand B
4 Gjerrestad	4 481	Gjerrestad Vegårdsheien	2 639 1 842	Gjerrestad H Vegårdsheien H
5 Åmlid	2 719	Åmlid Lille Topdal Gjevedal Mylkland	1 299 436 389 595	Åmlid H

5. Østre Nedenæs Provsti.

Indvånerantal: 22 154, Sogne: 12, Kirker: 12, geistlige Embeder: 6.

1 Østre Moland	8 033	Tromø Østre Moland	6 547 1 486	Nedenæs Amt Østre Moland H
2 Arendal	3 452	Arendal	3 452	Arendal B
3 Øiestad	6 163	Øiestad Hisøen	4 132 2 031	Øiestad H
4 Froland	1 980	Froland	1 980	Froland H
5 Fjære	5 609	Fjære Grimstad	4 108 1 501	Fjære H Grimstad B
Homedal	3 519	Landvik Eide Heirefos	2 230 736 553	Landvik H Eide H Heirefos H
7 Høivåg	2 069	Høivåg	2 069	Høivåg H
8 Vestre Moland	3 398	Vestre Moland med Lillesand	3 398	2167 til Vestre Moland H 1 231 til Lille- sand B

6. Vestre Nedenæs Provsti.

Indvånerantal: 34 223, Sogne: 13, Kirker: 13, geistlige Embeder: 9.

1 Evje	3 933	Evje	765	Evje og Veigusdal H
		Veigusdal	911	
		Hordnæs	1 113	
2 Bygland	2 227	Iveland	1 144	Bygland H
		Bygland	709	
		Sandnæs	359	
		Osstad	638	
3 Valle	2 438	Årdal	521	Valle H
		Valle	1 237	
		Bykle	491	
4 Åserall	1 392	Hyllestad	710	Åserall H
		Åserall	1 392	

7. Råbygdelagets Provsti.

Indvånerantal: 9 990, Sogne: 11, Kirker: 11, geistlige Embeder: 4.

1 Kristiansand	10 876	Kristiansand	10 876	Lister og Mandals Amt Kristiansand B
----------------	--------	--------------	--------	---

8. Kristiansands Stiftsprovsti.

Indvånerantal: 10 876, Sogne: 1, Kirker: 1, geistlige Embeder: 3.

1 Tveit	3 137	Tveit	1 471	Lister og Mandals Amt Tveit H
		Birkenæs H	1 666	Nedenæs Amt Birkenæs H
2 Oddernæs	3 473	Oddernæs H	2 401	Lister og Mandals Amt Oddernæs H
		Randø Sund	1 072	Oddernæs H
3 Øvrebø	2 932	Øvrebø	942	Øvrebø og Hægland H
		Hægland	887	Hægland H
		Vennesland	1 103	Vennesland H
4 Søgne	3 386	Søgne	2 463	Søgne H
		Grebstad	923	

9. Torrisdals Provsti.

Indvånerantal: 12 928, Sogne: 9, Kirker: 9, geistlige Embeder: 4.

1 Mandal	6 857	Halså med Mandal	6 494	Lister og Mandals Amt 3 842 til Mandal B
		Hartmark	363	2 652 til Halså 363 } og Hartmark H
2 Holme	3 635	Holme	1 561	Holme H
		Øslebø	1 059	Øslebø og Løvdal H
		Løvdal	1 015	Løvdal H

3 Bjelland	2 843	Bjelland Grindem	1 021 934	Bjelland og Grindem H
		Finsland	888	Finsland H
4 Søndre Undal	4 672	Valle Spangereid	2 956 1 716	Søndre Undal H
5 Nordre Undal	2 059	Vigmostad Konnesmo	1 048 1 011	Nordre Undal H

10. Mandals Provsti.

Indvånerantal: 20 066, Sogne: 12, Kirker: 12, geistlige Embeder: 6.

1 Lyngdal	5 046	Å Austad Kvås	2 930 1 354 762	Lister og Man- dals Amt Lyngdal H
2 Hægebostad	2 107	Hægebostad Eken	1 117 990	Hægebostad H
3 Herod	2 437	Herod Spind	1 014 1 423	Herod H
4 Vanse	7 170	Vanse Farsund	5 212 1 958	5 212 til Van- se H 1 416 til Far- sund B

11. Listers Provsti.

Indvånerantal: 16 760, Sogne: 9, Kirker: 9, geistlige Embeder: 5.

1 Kvinesdal	3 927	Liknæs Fede	2 847 1 080	L. og M. Amt Kvinesdal H
2 Fjotland	1 079	Fjotland	1 079	Fjotland H
3 Flekkefjord	5 421	Næs med Flekkefjord Kjöstad Hitterø	3 457 1 964	1 622 til Flek- kefjord B 1 835 til Næs og Hitterø H
4 Bakke	2 561	Bakke Gyland	1 413 1 148	Bakke H
5 Siredalen	1 805	Tonstad Lunde	1 041 764	Siredalen H

12. Flekkefjords Provsti.

Indvånerantal: 14 793, Sogne: 9, Kirker: 9, geistlige Embeder: 6.

1 Soggendal	3 443	Soggendal	3 443	Stavanger Amt 507 til Soggen- dal B 2 936 til Soggen- dal H
2 Lunde	2 509	Lunde Heskestad	1 472 1 037	Lunde H Heskestad H
3 Helleland	3 355	Helleland Birkrem	1 364 1 991	Helleland H Birkrem H

4 Ekersund	5 599	Ekersund	4 645	2 145 til Eker- sund B
				2 500 til Eker- sund H
		Ougne	954	Ougne H

13. Dalernes Provsti.

Indvånerantal: 14 906, Sogne: 7, Kirker: 7, geistlige Embeder: 5.

1 Hå	3 006	Nærbø Varhoug	1 349 1 657	Stavanger Amt Hå H
2 Ly	3 365	Time Gjæsdal	2 376 989	Time H Gjæsdal H
3 Klepp	2 200	Klepp Orre Bore	1 244 563 393	Klepp H
4 Høiland	4 215	Høiland	4 215	3 215 til Høi- land H 1 000 til Sand- næs H
5 Håland	2 822	Sole Malde	2 155 667	Håland H

14. Jædderens Provsti.

Indvånerantal: 15 608, Sogne: 10, Kirker: 10, geistlige Embeder: 5.

1 Stavanger Domkirkes Men.	6 157	Domkirkens Menighed	6 157	Stavanger Amt
2 St. Petri Men.	10 490	St. Petri Menighed	10 490	Stavanger B
3 Hetland	5 076	Hetland Randeberg	4 015 1 061	Hetland H
4 Høgsfjord	3 203	Høle Fossan	1 122 2 081	Høle H
5 Strand	2 228	Strand	2 228	Strand H
6 Rennesø	2 452	Hausken Askø Hvitingsø Utsten Kloster Sørbø	839 481 462 323 347	Rennesø H
7 Finnø	1 715	Hesbø Talgø	1 324 391	Finnø H

15. Stavanger Provsti.

Indvånerantal: 31 321, Sogne: 14, Kirker: 14, geistlige Embeder: 10.

1 Hjelmeland	4 393	Hjelmeland Fister	2 226 852	Stavanger Amt Hjelmeland og Fister H
		Årdal	1 315	Årdal H
2 Jælse	2 606	Jælse	2 606	Jælse H

3 Sand	3 499	Sand	1 600	Sand H
		Søvde	1 899	Søvde H
4 Suledal	2 125	Suledal	2 125	Suledal H
5 Nærstrand	2 602	Hinderå	1 680	Nærstrand H
		Sjørnerø	922	
6 Vikedal	2 702	Vikedal	1 157	Vikedal H
		Sandeid	831	
		Imslund	714	

16. Ryfylke Provsti.

Indvånerantal: 17 927, Sogne: 12, Kirker: 12, geistlige Embeder: 6.

1 Tysvær	3 230	Tysvær	2 168	Tysvær H
		Bukken	1 062	Bukken H
2 Skjold	3 524	Skjold	2 336	Skjold H
		Vats	1 188	
3 Skudesnæs	5 966	Skudesnæshavn med Falnæs	2 801	1 209 til Skudes- næshavn B 1 592 } til Sku- 1 939 } desnæs H 1 226 }
		Akre	1 939	
		Ferkingsstrand	1 226	
4 Avaldsnæs	5 472	Avaldsnæs	3 737	Avaldsnæs H
		Kobbervik	1 735	
5 Torvestad	6 895	Torvestad	4 815	3 221 til Hauge- sund B 1 594 } til Torve- 1 686 } stad H 394 }
		Skåre	1 686	
		Utsire	394	

17. Karmsunds Provsti.

Indvånerantal: 25 087, Sogne: 12, Kirker: 12, geistlige Embeder: 6.

III. Kristiansands Bispedømme.

Indvånerantal: 328 568, Præstegjæld: 89, Sogne: 186, Kirker: 187, geistlige Embeder, iberegnet Bispeembedet og 2 Stiftskapellaner: 106.

Desuden 7 personelle Kapellaner.

1 Sveen	3 289	Sveen	2 227	Søndre Bergen- hus Amt
		Vikebygd	1 062	Sveen H
2 Etne	2 610	Stödle	910	Etne H
		Grindeim	830	
		Gjerde	870	
3 Skonevik	3 255	Skonevik	922	Skonevik H
		Åkre	1 387	
		Holmedal	946	

4 Finnås	4 580	Moster Bremnæs Bømmel	1 437 2 331 812	Finnås H
----------	-------	-----------------------------	-----------------------	----------

1. Søndre Søndhordlands Provsti.

Indvånerantal: 13 734, Sogne: 11, Kirker: 11, geistlige Embeder: 4.

1 Fjelberg	3 992	Fjelberg Åland Eid	1 224 1 565 1 203	S. Bergenh. Amt Fjelberg H
2 Kvindherred	4 543	Kvindherred Husnæs Ænæs Ølve	2 441 829 647 626	Kvindherred H
3 Stordøen	2 634	Stordøen Valestrand	1 734 900	Stordøen H
4 Fitje	2 308	Fitje	2 308	Fitje H

2. Nordre Søndhordlands Provsti.

Indvånerantal: 13 477, Sogne: 10, Kirker: 10, geistlige Embeder: 4.

1 Strandebarm	3 863	Strandebarm Varaldsø Jondalen	1 416 784 1 663	S. Bergenh. Amt Strandebarm og Varaldsø H Jondalen
2 Røldal	928	Røldal	928	Røldal H
3 Kinservik	5 778	Kinservik Ullensvang Odde	1 903 2 183 1 692	Kinservik H
4 Ulvik	3 891	Ulvik Graven Eidfjord	1 433 1 388 1 070	Ulvik H
5 Vikør	2 853	Vikør Østensø	1 251 1 602	Vikør H
6 Voss	7 616	Vossevangen Evanger	5 529 2 087	Voss H
7 Vossestranden	2 009	Opheim Vinje	1 207 802	

3. Hardanger og Voss Provsti.

Indvånerantal: 26 938, Sogne: 16, Kirker: 16, geistlige Embeder: 8.

1 Os	3 750	Os Samnanger med Lysekloster Kapel	2 173 1 577	S. Bergenh. Amt Os H
2 Fuse	3 173	Fuse Hålandsdal Strandvik	1 071 613 1 489	Fuse H
3 Fane	3 635	Fane Birkeland	2 004 1 631	Fane H

4 Sund	4 209	Sund	1 949	Sund H
		Østervold	1 166	
		Møgster	1 092	
5 Fjeld	6 519	Fjeld	2 553	Fjeld H
		Askøen	3 966	Askøen H
6 Tysnæs	4 275	Tysnæs	1 403	Tysnæs H
		Opdal	1 729	
		Onereim	1 143	

4. Midthordlands Provsti.

Indvånerantal: 25 561, Sogne: 15, Kirker: 16, geistlige Embeder: 6.

1 Bergens Domkirkes Men.	13 302	Domkirkens Menighed	13 302	12 181 til Ber- gen B
				1 121 til Dom-, til Kors- kirke-
2 Korskirkens Men.	9 485	Korskirkens Menighed	9 485	1 578 sognets Landdi- strikt H
				7 907 til Ber- gen B
3 Nykirkens Men.	7 615	Nykirkens Menighed	7 615	7 615 til Ber- gen B
		St. Mariæ Kirke		
4 Årstad	1 398	Årstads Landsogn	1 398	Årstad H

5. Bergens Stiftsprovsti.

Indvånerantal: 31 800, Sogne: 4, Kirker: 5, geistlige Embeder: 9.

1 Haus	6 291	Haus	2 601	S. Bergenh. Amt
		Arne	322	
		Gjerstad	1 306	Haus H
		Bruvik	1 254	
		Stamnæs	808	
2 Hammer	5 246	Hammer	2 304	Hammer H
		Melland	1 238	
		Alversund	602	
		Åsene	1 102	
3 Hosanger	4 092	Hosanger	2 354	Hosanger H
		Mo	838	
		Sæim	900	
4 Manger	6 848	Manger	1 163	Manger H
		Bø	2 208	
		Sæbø	993	
		Herlø	2 484	
5 Lindås	7 102	Lindås	1 228	Lindås H
		Østereim	1 385	
		Lyse	996	
		Myking	1 368	
		Sandnæs	1 843	
		Fitje	282	

6. Nordhordlands Provsti.

Indvånerantal: 29 579, Sogne: 22, Kirker: 22, geistlige Embeder: 8.

1 Eivindvik	4 395	Eivindvik	3 011	Nordre Bergen- hus Amt Eivindvik H
		Husö	417	Utvær H
		Sulen	967	
2 Hyllestad	2 475	Hyllestad	829	Hyllestad H
		Öen	1 052	
		Bö	594	
3 Lavik	3 597	Lavik	1 085	Lavik og Brekke H
		Brække	957	
		Kirkebö	1 555	Klævold H
4 Vik	3 217	Høperstad	1 088	Vik H
		Høve	862	
		Arnefjord	757	
		Kvamsö	510	
5 Balestrand	2 204	Tjugum	1 140	Balestrand H
		Vangsnæs	302	
		Mundal	762	

7. Ytre Sogns Provsti.

Indvånerantal: 15 888, Sogne: 16, Kirker: 16, geistlige Embeder: 5.

1 Lekanger	2 407	Lekanger	1 136	N. Bergenh. Amt Lekanger H
		Fresvik	706	
		Feios	565	
2 Aurland	2 497	Vangen	1 354	Aurland H
		Fläm	478	
		Underdal	255	
		Nærö	410	
3 Sogndal	3 872	Stedje	2 263	Sogndal H
		Norum	1 000	
		Kanpanger	609	
4 Lærdal	3 740	Tönjum	1 280	Lærdal H
		Hauge	1 497	
		Borgund	963	Borgund H

8. Midtre Sogns Provsti.

Indvånerantal: 12 516, Sogne: 13, Kirker: 13, geistlige Embeder: 4.

1 Årdal	1 783	Årdal	1 783	N. Bergenh. Amt Årdal H
		Dale	1 388	Lyster H
2 Lyster	4 057	Fortun	1 209	
		Næs	484	
		Gaupne	976	
3 Hafslo	3 265	Hafslo	1 361	Hafslo H
		Joranger	566	
		Fet	445	
		Urnæs	456	
		Solvorn	437	
4 Justedal	885	Justedal	885	Justedal H

9. Indre Sogns Provsti.

Indvånerantal: 9 990, Sogne: 11, Kirker: 11, geistlige Embeder: 4.

1 Askevold	3 065	Askevold Vilnæs	1 888 1 177	N. Bergenh. Amt Askevold H
2 Ytre Holmedal	3 779	Ytre Holmedal Dale Guddal	1 326 1 804 649	Ytre Holmedal H
3 Indre Holmedal	3 450	Sande Bøkstad Vik	942 1 345 1 163	Indre Holmedal H
4 Førde	6 884	Førde Naustdal med Haukedals Kapel Holse Vefring	2 256 2 639 582 1 407	Førde H Vefring H
5 Jølster	2 580	Ålhus Helgeim	1 162 1 418	Jølster H
6 Kinn	5 025	Kinn Svanø med Ekeffjord Kapel	2 295 2 730	346 til Florø B 1 949 } Kinn H 2 730 }
7 Bremanger	1 852	Bremanger	1 852	Bremanger H

10. Søndfjords Provsti.

Indvånerantal: 26 635, Sogne: 17, Kirker: 19, geistlige Embeder: 8.

1 Daviken	3 056	Daviken Ringsund Ålfot	1 087 1 575 394	N. Bergenh. Amt Daviken H
2 Gloppen	4 705	Vereid Gimmestad Bredom	2 228 680 1 797	Gloppen H
3 Indviken	3 017	Indviken Olden Udviken	903 1 189 925	Indviken H
4 Stryn	2 433	Nedstryn Opstryn Loen	1 024 1 015 394	Stryn H
5 Eid	2 918	Eid Stareim	2 176 742	Eid H
6 Horningdalen	1 612	Horningdalen	1 612	Horningdalen H
7 Selja	4 014	Hove Vågsø med Lekanger Kapel	2 492 1 522	Selja H

11. Nordfjords Provsti.

Indvånerantal: 21 755, Sogne: 17, Kirker: 18, geistlige Embeder: 8.

1 Vanelven	2 336	Vanelven Søvde	1 423 913	Romsdals Amt Vanelven H
2 Volden	4 762	Volden Ørsten	3 043 1 719	Volden H

3 Hjørendfjord	1 634	Hjørendfjord	1 634	Hjørendfjord H
4 Sande	2 493	Sande	1 699	Sande H
		Røvde	794	
5 Herø	1 999	Herø	1 999	Herø H
6 Ulfsten	2 528	Ulfsten	1 049	Ulfsten H
		Hareid	1 479	

12. Søndre Søndmøres Provsti.

Indvånerantal: 15 752, Sogne: 10, Kirker: 10, geistlige Embeder: 6.

1 Borgund	5 872	Borgund med Giske Kapel	5 872	Romsdals Amt Borgund H
2 Ålesund	3 658	Ålesund	3 658	Ålesund B
3 Skodje	2 511	Skodje	1 254	Skodje H
		Vatne	1 257	
4 Haram	2 454	Haram	1 770	Haram H
		Roald med Fjertoft Kapel	684	

13. Nordre Søndmøres Provsti.

Indvånerantal: 14 495, Sogne: 6, Kirker: 8, geistlige Embeder: 4.

1 Stranden	2 106	Stranden	1 276	Romsdals Amt Stranden H
		Stordalen	830	
2 Norddalen	2 089	Norddalen med Sylte Kapel	2 089	Norddalen H
3 Sunnølv	1 589	Sunnølv	1 195	Sunnølv H
		Geiranger	394	
4 Ørskog	3 389	Ørskog	1 560	Ørskog H
		Søkelv	1 829	

14. Østre Søndmøres Provsti.

Indvånerantal: 9 173, Sogne: 7, Kirker: 8, geistlige Embeder: 4.

IV. Bergens Bispedømme.

Indvånerantal: 267 293, Præstegjæld: 71, Sogne: 175, Kirker: 183, geistlige Embeder iberegnet Bispeembedet og 2 Stiftskapellaner: 85.

Desuden 10 personelle Kapellaner.

1 Vestnæs	3 011	Vestnæs	1 307	Romsdals Amt Vestnæs H
		Sylte	1 250	
		Fixdal	454	
2 Eid	1 743	Eid	1 048	Eid H
		Vold	695	
3 Gryten	2 921	Gryten	962	Gryten H
		Kors	832	
		Heen	1 127	
4 Veø	2 425	Veø	1 805	Veø H
		Rødven	620	

5 Næsset	3 413	Rød	1 517	Næsset H
		Eirisfjord med	1 213	
		Ekisdals Kapel	683	
		Vistdal		

1. Indre Romsdals Provsti.

Indvånerantal: 13 513, Sogne: 13, Kirker: 14, geistlige Embeder: 5.

1 Bolsø	3 444	Bolsø	1 991	Romsdals Amt
		Kleve	1 453	Bolsø H
2 Molde	1 691	Molde	1 691	Molde B
3 Akerø	2 627	Akerø	2 026	Akerø H
		Sandø	601	Sandø H
4 Frænen	2 254	Vågø	2 254	Frænen H
5 Bud	1 715	Bud	658	Bud H
		Hustad	1 057	

2. Ytre Romsdals Provsti.

Indvånerantal: 11 731, Sogne: 8, Kirker: 8, geistlige Embeder: 5.

1 Kvernæs	5 589	Kvernæs	1 103	Romsdals Amt
		Bremsvær	2 065	Kvernæs H
		Kornstad	2 421	
2 Kristiansund	7 097	Kristiansund	5 709	Kristiansund B
		Fræde	1 180	Fræde og Grip H
		Grip	208	
3 Ædø	3 545	Ædø	2 098	Ædø H
		Hopen	596	
		Bratvær	851	
4 Aure	3 614	Aure	2 830	Aure H
		Valsfjorden	784	

3. Ytre Nordmøres Provsti.

Indvånerantal: 19 845, Sogne: 11, Kirker: 11, geistlige Embeder: 5.

1 Tingvold	6 066	Tingvold	2 541	Romsdals Amt
		Øre	2 303	Tingvold H
		Strømsnæsset	1 222	Øre H
2 Øxendalen	1 281	Øxendalen	748	Strømsnæsset H
		Ulvundeidet	533	
3 Sunndalen	2 244	Hof	1 068	Øxendalen H
		Romfog	1 176	
4 Stangvik	4 448	Stangvik med	2 619	Sunndalen H
		Todals Kapel		Stangvik H
		Halse	1 829	Halse H
5 Surendalen	3 105	Øie	917	Surendalen H
		Rannæs	1 328	
		Mo	860	
6 Rindalen	2 684	Rindalen	2 684	Rindalen H

4. Indre Nordmøres Provsti.

Indvånerantal: 19 828, Sogne: 13, Kirker: 14, geistlige Embeder: 6.

1 Ørkedal	6 186	Ørkedal med Mo Kapel	6 186	S. Trondhj. Amt Ørkedal H
2 Meldal	3 510	Meldal	3 510	Meldal H
3 Rennebu	2 682	Rennebu	2 682	Rennebu H
4 Opdal	4 480	Opdal	3 700	Opdal H
		Lønset	780	
5 Støren	7 384	Støren	2 147	Støren H
		Budal	521	
		Horg	2 677	Horg H
		Soknedalen	2 039	Soknedalen H
6 Holtålen	3 801	Holtålen	809	Holtålen H
		Singsås	1 505	Singsås H
		Ålen	1 487	Ålen H
7 Røros	3 760	Røros	3 760	3 515 til Røros H 245 t. Tolgen H

5. Søndre Dalernes Provsti.

Indvånerantal: 31 803, Sogne: 13, Kirker: 14, geistlige Embeder: 8.

1 Melhus	5 665	Melhus	2 686	S. Trondhj. Amt Melhus H
		Flå	583	
		Høilandet	1 235	Høilandet H
		Leinstranden	1 161	Leinstranden H
2 Børgsen	3 775	Viggen med Gjeitstrandens Kapel	2 268	Børgsen H
		Børgseskogn	1 507	
3 Bynæsset	2 950	Bynæsset	2 109	Bynæsset H
		Budviken	841	Budviken H
4 Klæbbu	1 677	Klæbbu	1 088	Klæbbu H
		Tilder	589	
5 Selbu	5 886	Selbu	5 072	Selbu H
		Tydalen	814	
6 Strinden	6 494	Lade	3 761	Strinden H
		Malvik	2 130	
		Bratsberg med Havstens Kapel	603	

6. Nordre Dalernes Provsti.

Indvånerantal: 26 447, Sogne: 15, Kirker: 17, geistlige Embeder: 8.

1 Trondhjems Domkirkes Men.	7 708	Domkirkens Menighed	7 708	S. Trondhj. Amt
2 Vor Frues Kirke	7 290	Vor Frue Kirkes Menighed	7 290	Trondhjem B
		Hospitalet		
3 Baklandet	4 289	Baklandet	4 289	

7. Trondhjems Stiftsprovsti.

Indvånerantal: 19 287, Sogne: 3, Kirker: 4, geistlige Embeder: 7.

1 Hevne	4 729	Hevne Vinje	4 071 658	S. Trondhj. Amt Hevne H
2 Stadsbygden	5 561	Elshaug Rissen med Melands Kapel	1 828 3 733	Stadsbygden H Rissen H
3 Hiteren	7 121	Dolmø Fillan Kvenvær Sletten	2 885 1 953 527 1 756	Hiteren H
4 Ørlandet	3 934	Ørlandet Nør- og Vasbygden	2 787 1 147	Ørlandet H
5 Bjugn	3 676	Bjugn Næs Skjören	1 030 926 1 720	Bjugn H
6 Åfjorden	3 115	Å Jössund	1 978 1 137	Åfjorden H
7 Bjørnør	3 615	Roan Osen Stoksund	1 429 1 209 977	Bjørnør H

8. Fosens Provsti.

Indvånerantal: 31 751, Sogne: 18, Kirker: 19, geistlige Embeder: 8.

1 Nedre Stjørdalen	7 282	Vernæs Lunke Skatvold	3 297 1 706 2 279	Nordre Trond- hjems Amt Nedre Stjørdalen H
2 Øvre Stjørdalen	5 270	Hegre Meraker	3 409 1 861	Øvre Stjørdalen H
3 Frosten	5 040	Frosten Åsen	3 064 1 976	Frosten H Åsen H
4 Skogn	3 786	Alstadhaug Ekne	3 101 685	Skogn H
5 Levanger	3 307	Levanger	3 307	1017 til Levan- ger B 2290 til Levan- ger Landsogn H
6 Værdalen	6 713	Stiklestad Vuku Vinne	3 709 2 321 683	Værdalen H
7 Lexviken	3 091	Lexviken Hindreim	2 182 909	Lexviken H

9. Søndre Indherreds Provsti.

Indvånerantal: 34 489, Sogne: 15, Kirker: 15, geistlige Embeder: 10.

1 Ytterøen	4 448	Ytterøen Mosviken Verran	1 499 1 382 1 567	N. Trondhj. Amt Ytterøen H Mosviken og Verran H
------------	-------	--------------------------------	-------------------------	--

2 Inderøen	5 428	Saxhong Salberg Hustad	3 709 850 869	Inderøen H
3 Sparbu	5 447	Mære Henning Skeid med Stenkjær Kirke	2 387 798 2 262	2 387 } til Spar- 798 } bu H 1 456 }
4 Stod	3 815	Egge Forr Kvam Fölling	1 285 1 017 1 111 402	806 } til Sten- 344 } kjær B 941 } 1 017 } til Stod H 1 111 } 402 }
5 Snåsen	3 250	Snåsen Nordliden Sörliden	2 235 502 513	Snåsen H
6 Beitstaden	5 018	Solberg Malmö eller Bartnæs Ås eller Namdalseidet	2 341 1 026 1 651	Beitstaden H

10. Nordre Indherred Provsti.

Indvånerantal: 27 406, Sogne: 19, Kirker: 20, geistlige Embeder: 7.

1 Namsos	3 220	Namsos Vemundvik Sævik	1 189 1 086 945	N. Trondhj. Amt Namsos B Namsos Landdistrikt H
2 Overhalven	2 593	Ranem Skage	1 347 1 246	Overhalven H
3 Grong	3 338	Grong Harran Höland Trondenæs's Kapelsogn Rörviks Kapelsogn	1 128 710 939 289 272	Grong H
4 Fosnæs	4 127	Vik Fosnæs Halmö	1 306 1 349 1 472	Fosnæs H
5 Kolvereid	2 388	Kolvereid Foldereid	1 418 970	Kolvereid H
6 Nærø	3 226	Nærø Vikten	1 477 1 749	Nærø H
7 Lekø	1 702	Lekø	1 702	Lekø H

11. Namdals Provsti.

Indvånerantal: 20 594, Sogne: 18, Kirker: 18, geistlige Embeder: 7.

V. Trondhjems Bispedømme.

Indvånerantal: 256 694, Præstegjæld: 63, Sogne: 146, Kirker: 154.
geistlige Embeder, iberegnet Bispeembedet og 2 Stiftskapellaner: 79.

Desuden 6 personelle Kapellaner.

1 Bindalen	1 920	Vatsås Solstad	1 419 501	Nordlands Amt Bindalen H
2 Brønø	5 318	Brønø Vik Nøstvik	2 090 2 066 1 162	Brønø H
3 Vegø	1 518	Gladstad	1 518	Vegø H
4 Tjøttø	2 781	Tjøttø Vivelstad	1 877 904	Tjøttø H

1. Søndre Helgelands Provsti.

Indvånerantal: 11 537, Sogne: 8, Kirker: 8, geistlige Embeder: 4.

1 Alstahaug	3 280	Stamnæs med Lerfjords Kapel Alstahaug	1 989 1 291	Nordlands Amt Alstahaug H
2 Herø	2 438	Herø	2 438	Herø H
3 Nesne	3 899	Nesne Dønnæs	2 742 1 157	Nesne H
4 Lurø	1 843	Lurø Trænen	1 554 289	Lurø H
5 Rødø	3 993	Rødø Melø	1 684 2 309	Rødø H

2. Nordre Helgelands Provsti.

Indvånerantal: 15 453, Sogne: 9, Kirker: 10, geistlige Embeder: 5.

1 Vefsen	5 051	Vefsen	5 051	Nordlands Amt Vefsen H
2 Hatfjelddalen	921	Hatfjelddalen	921	Hatfjelddalen H
3 Hemnæs	3 922	Hemnæs Korgen	2 552 1 370	Hemnæs H
4 Mo	3 829	Mo	3 829	Mo H

3. Indre Helgelands Provsti.

Indvånerantal: 13 723, Sogne: 5, Kirker: 5, geistlige Embeder: 4.

1 Gildeskål	2 375	Gildeskål	2 375	Nordlands Amt Gildeskål H
2 Beieren	1 164	Beieren	1 164	Beieren H
3 Bodø	3 561	Bodø	3 561	519 til Bodø B 3 042 til Bodø Landsogn H
4 Skjerstad	3 353	Skjerstad	3 353	Skjerstad H
5 Saltdalen	1 971	Saltdalen	1 971	Saltdalen H
6 Folden	3 045	Rørstad Kjerlingø	2 614 431	Folden H

4. Søndre Saltens Provsti.

Indvånerantal: 15 469, Sogne: 7, Kirker: 7, geistlige Embeder: 6.

1 Stegen	2 625	Stegen Ledingen	1 790 835	Nordlands Amt Stegen H
2 Hammerø	2 285	Hammerø	2 285	Hammerø H
3 Lødingen	3 466	Lødingen Hol Tysfjorden	1 379 685 1 402	Lødingen H
4 Ofoten	3 837	Evindnæs Ankenæs	2 243 1 594	3646 til Ofoten H 191 Trondenæs H

5. Nordre Saltens Provsti.

Indvånerantal: 12 213, Sogne: 8, Kirker: 8, geistlige Embeder: 4.

1 Værø	435	Værø Röst	301 134	Nordlands Amt Værø H
2 Flakstad	1 543	Flakstad Moskenæs	953 590	Flakstad H
3 Buksnæs	2 532	Buksnæs Hol	1 357 1 175	Buksnæs H
4 Borge	2 348	Borge Valberg	1 910 438	Borge H
5 Vågen	3 654	Vågen Gimsø	2 667 987	Vågen H Gimsø H

6. Lofotens Provsti.

Indvånerantal: 10 512, Sogne: 10, Kirker: 10, geistlige Embeder: 5.

1 Hadsel	3 728	Hadsel	3 728	Nordlands Amt Hadsel H
2 Sortland	1 497	Sortland	1 497	Sortland H
3 Bø	2 200	Bø Malnæs	1 672 528	Bø H
4 Øxnæs	1 879	Øxnæs Langenæs	1 431 448	Øxnæs H
5 Dvergberg	1 648	Dvergberg Bjørnskind Andenæs	539 754 355	Dvergberg H

7. Vesterålens Provsti.

Indvånerantal: 10 952, Sogne: 9, Kirker: 9, geistlige Embeder: 5.

1 Kvedfjord	2 115	Kvedfjord	2 115	Tromsø Amt Kvedfjord H
2 Trondenæs	5 170	Trondenæs Sand	4 307 863	Trondenæs H Rest under Ofotens Præstegjæld Sand H
3 Ibestad	5 681	Ibestad Salangen	4 298 1 383	Ibestad H

8. Trondenæs Provsti.

Indvånerantal; 12 966, Sogne: 5, Kirker: 5, geistlige Embeder: 3.

1 Tranø	3 294	Tranø	1 106	Tromsø Amt
		Sør-Reissen	1 161	Tranø H
		Dyrø	1 027	
2 Berg	810	Berg	351	Berg H
		Torsken	459	
3 Lenvik	3 708	Lenvik	2 897	Lenvig H
		Hillesø	811	Hillesø H
4 Målselven	3 379	Målselven	2 463	Målselven H
		Bardodalen	916	Bardodalen H

9. Senjens Provsti.

Indvånerantal: 11 191, Sogne: 9, Kirker: 9, geistlige Embeder: 4.

1 Tromsø	4 073	Tromsø	4 073	Tromsø B
----------	-------	--------	-------	----------

10. Tromsø Stiftsprovsti.

Indvånerantal: 4 073, Sogne: 1, Kirker: 1, geistlige Embeder: 1.

1 Tromsøsund	2 632	Tromsøsund	2 632	Tromsø Amt
2 Balsfjorden	3 610	Balsfjorden	2 255	Tromsøsund H
		Melangen	1 355	Balsfjorden H
3 Karlsø	1 934	Karlsø	1 245	Karlsø H
		Helgø	689	
4 Lyngen	4 275	Lyngen	3 413	Lyngen H
		Sørfjorden	862	
5 Skjervø	4 462	Skjervø	1 824	Skjervø H
		Nord-Reissen	961	
		Kvænangen	1 677	Kvænangen H

11. Tromsø Provsti.

Indvånerantal: 16 913, Sogne: 10, Kirker: 10, geistlige Embeder: 5.

1 Loppen	1 307	Loppen	467	Finmarkens Amt
		Øxfjorden	334	Loppen og
		Hasvik	506	Øxfjord H
2 Talvik	1 938	Talvik	1 938	Hasvik H
3 Alten	2 442	Alten med	2 442	Talvik H
		Kålfjord Kapel		Alten H
4 Kautokeino	738	Kautokeino	738	Kautokeino H

12. Altens Provsti.

Indvånerantal: 6 425, Sogne: 6, Kirker: 7, geistlige Embeder: 4.

1 Hammerfest	2 993	Hammerfest	2 993	Finmarkens Amt
				1 547 til Ham-
				merfest B
				1 446 til Ham-
				merfest Land-
				distrikt H

2 Måsø	1 278	Måsø	933	Måsø H
		Kjelvik	345	Kjelvik H
3 Kistrand	1 636	Kistrand	1 048	Kistrand H
		Karasjok med Laxelvsn Kapel	588	Karasjok H
4 Lebesby	592	Lebesby	446	Lebesby H
		Vest-Kjöllefjord	146	

13. Hammerfest Provsti.

Indvånerantal: 6 499, Sogne: 7, Kirker: 8, geistlige Embeder: 5.

1 Tanen	1 388	Tanen	1 046	Finmarkens Amt
		Gamvik	342	Tanen H
2 Næsseby	1 175	Næsseby	886	Næsseby H
		Polmak	289	
3 Vardø	1 368	Vardø	1 368	Vardø B
4 Vadsø	2 303	Vadsø	2 303	Vadsø B
5 Sydvaranger	1 171	Sydvaranger med Pasvik Kapel	1 171	Sydvaranger H

14. Varanger Provsti.

Indvånerantal: 7 405, Sogne: 7, Kirker: 8, geistlige Embeder: 6.

IV. Tromsø Bispedømme.

Indvånerantal: 155 331, Præstegjæld: 59, Sogne: 102, Kirker: 105, geistlige Embeder, iberegnet Bispeembedet og 4 Stiftskapellaner: 66.

Rekapitulation. (*Récapitulation.*)

Bispedømmer. (<i>Evêchés.</i>)	Antal Provstier (<i>Nombre des pré- vôtés.</i>)	Antal Præste- gjæld. (<i>Nombre des pa- cures.</i>)	Antal Sogne. (<i>Nombre des pa- roisses.</i>)	Antal Kirker. (<i>Nombre des églises.</i>)	Antal geistlige Embeder (<i>Nombre des mi- nistres publi- ques.</i>)	Antal perso- nelle Kapella- ner. (<i>Nombre des ca- pellanes perso- nelles.</i>)	Samlet Antal Geistlige. (<i>Nombre total des ecclesia- stiques.</i>)
Kristiania	13	91	185	192	127	23	150
Hamar	8	49	108	118	58	7	65
Kristiansand	17	89	187	188	106	7	113
Bergen	14	71	174	183	84	10	94
Trondhjem	11	63	146	154	79	6	85
Tromsø	14	59	101	105	66	„	66
Tilsammen	77	422	901	940	520	53	573

Bispedømmer.	Af de geistlige Embeder ere:								
	Bispe.	Sogne- præster.	Fængsels- og Ho- spitals- Præster.	Reside- rende Ka- pellaner.	Kalds-Ka- pellaner.	Tredie- præster.	Kateketer.	Stifts-Ka- pellaner.	Tilsam- men.
Kristiania	1	91	5	23	2	2	1	2	127
Hamar	1	49	—	5	1	—	1	1	58
Kristiansand	1	89	1	5	1	—	7	2	106
Bergen	1	71	2	8	—	—	—	2	84
Trondhjem	1	63	1	10	—	—	2	2	79
Tromsø	1	59	—	—	—	—	2	4	66
Tilsammen	6	422	9	51	4	2	13	13	520

Bispedømmer. (<i>Évêché.</i>)	Flade- indhold. (<i>Super- ficie.</i>) Norske Kvadrat- mil.	Indvåner- antal. (<i>Popula- tion.</i>)	Gjennemsnitlig Antal Indvånere for hvert (<i>Population moyenne par</i>)				
			Provsti. (<i>pré- vôté.</i>)	Præste- gjæld. (<i>cure.</i>)	Sogn. (<i>pa- roisse.</i>)	Kirke. (<i>église.</i>)	Geistlig. (<i>mini- stre.</i>)
Kristiania	212,25	448 345	34 488	4 927	2 423	2 335	2 989
Hamar	417,51	245 134	30 642	5 003	2 270	2 077	3 771
Kristiansand	324,74	328 568	19 328	3 692	1 757	1 742	2 908
Bergen	292,08	267 293	19 092	3 765	1 536	1 461	2 844
Trondhjem	406,26	256 694	23 336	4 232	1 758	1 667	3 020
Tromsø	815,3	155 331	11 095	2 633	1 538	1 479	2 353
Tilsammen	2 468,14	1 701 365	22 096	4 032	1 886	1 810	2 969

Bispedømmer. (<i>Évêché.</i>)	Geistlighedens Indtægter, Husleiegodtgjørelse i Stæderne ikke medregnet. (<i>Revenus des ministres publiques, non compris le loyer payé par les communes urbaines.</i>)					
	Indtægter i Penge efter Opgave ved Embedernes seneste Ledighed uden Hensyn til Byrder. (<i>Revenus d'argent.</i>)		Præstegårdenes (<i>Résidences des ministres</i>)		I Gjennem- snit for hver geistlig Em- bedsmand. (<i>Valeur moyenne par mini- stre.</i>)	
	Tilsammen (<i>Revenues totales.</i>)	I Gjennem- snit for hver geistlig Em- bedsmand. (<i>Revenu moyenne par mini- stre.</i>)	Matrikulskyld (<i>Cadastre des cures.</i>) År 1860	Antagelige Værdi efter Skylddale- rens Gjen- nemsnitspris. (<i>Valeur supposée.</i>)		
						Skyld- daler, Ort, Sk.
	Spd.	Spd.	Spd.	Spd.	Spd.	
Kristiania	92 884	731	1 297-4- 6	1 092 000	8 598	
Hamar	38 612	666	881-4-23	433 000	7 466	
Kristiansand	69 303	654	744-4-13	401 000	3 784	
Bergen	61 111	728	443-2-23	135 000	1 607	
Trondhjem	58 195	737	586-2-20	333 000	4 215	
Tromsø	36 015	546	167-3-17	41 000	621	
Tilsammen	356 120 fr. 2 001 750	685 fr. 3 850	4 122-3- 6	2 435 000 fr. 13 687 000	4 683 fr. 26 321	

Tabel over Dissentere.

(Tableau des dissidents de la confession luthérien évangélique.)

Efterfølgende Tabel over Antal af Dissentere er Uddrag af en Meddelelse fra Bureauchef A. Kjær i Luthersk Kirketiende for første Halvår 1865 pag. 368. De i Folketællingslisterne ved Udgangen af 1865 om Troesbekjendelser indeholdte Oplysninger ere endnu ikke samlede.

Troesbekjendelse. (<i>Confession religieuse.</i>)	Antal Menigheder. (<i>Nombre des commu- nautés.</i>)	Antal Medlemmer. (<i>Nombre des dissidentes.</i>)
Evangelisk-Luthersk Menighed	1	ubekjendt
Fri-apostolisk-kirkelige Menigheder	17	c. 500
Frikristelige Menigheder	3	ubekjendt
Methodistmenigheder	4	c. 500
Kristelige Dissentermenigheder (Baptister)	3	c. 250
Baptistmenigheder	3	c. 100
Kvækersamfund	1	c. 120
Romersk-katholske Menigheder	4	c. 300
Israeliter		ubekjendt
Mormoner		c. 1 000
Tilsammen omtrent		2 800

Sammenligning med de to øvrige skandinaviske Kongeriger.
(*Comparaison avec les deux autres royaumes scandinaves.*)

	Norge.	Sverige.)	Danmark.)
Bispedømmer (<i>Évêchés</i>)	6	13	7
Provstier (<i>Prévôtés</i>)	77	178	73
Præstegjæld (<i>Cures</i>)	422	1 282	984
Sogne (<i>Paroisses</i>)	901	2 518	1 726
Kirker og Kapeller (<i>Églises et chapelles</i>)	940	2 499	1 730
Geistlige Embedsmænd (<i>Ministres</i>)	520		1 095
Gjennemsnitlig Antal Indvånere for hvert: (<i>Population moyenne par</i>)			
Bispedømme (<i>évêché</i>)	283 561	316 472	242 857
Provsti (<i>prévôté</i>)	22 096	23 113	23 288
Præstegjæld (<i>cure</i>)	4 032	3 209	1 728
Sogn (<i>paroisse</i>)	1 888	1 634	985
Kirke og Kapel (<i>église et chapelle</i>)	1 810	1 646	983
Geistlig Embedsmand (<i>ministre</i>)	3 272		1 553
De geistlige Embeders Indtægt i Penge uden Hensyn til midlertidige Byrder: Speciesdaler <i>Revenus des ministres en argent:</i>	356 120	1 700 000	1 250 000
<i>Francs</i>	2 001 750	9 600 000	7 000 000
I Gjennemsnit for hver geistlig Embedsmand: Speciesdaler <i>Revenu moyen par ministre:</i>	685	750	1 142
<i>Francs</i>	3 850	4 200	6 400
I Gjennemsnit for hver Indvåner: Speciesdaler <i>Revenu moyen par habitant:</i>	0,21	0,41	0,74
<i>Francs</i>	1,18	2,32	4,16

*) Fåhræus, administratif och statistisk Handbok, pag. 386.

**) Dansk Hof- og Statskalender for 1866.

Ifølge Fåhræus, administratif och statistisk Handbok pag. 244, udgjøre de svenske Biskoppers Indtægter 166 632 sv. Rdr. og skulle efter en vedtagen Regulering fremtidig fastsættes til 150 000 sv. Rdr. foruden fri Bolig. For de svenske Kyrkoherdar (Sognepræster) og Komministre, Pastoratsadjunkter, Kapellanpredikanter (Residerende Kapellaner) skulle ifølge K. Forordning af 11 Juli 1862 Indtægterne reguleres af særskilte lænsvis udnævnte valgte Kommissioner. Ifølge Post- och Inrikes Tidningen for 16 Marts og 16 April 1867 har sådan Regulering fundet Sted for 219 Præstegjælds Vedkommende. Herved ere Indtægterne for de 219 Kyrkoherdar fastsatte til 877 845 sv. Rdr. og for 162 Komministre m. fl. til 264 863 sv. Rdr., tilsammen for 381 geistlige Embedsmænd til 1 142 708 sv. Rdr., formentlig foruden fri Bolig eller Præstegård. Efter dette kan den svenske Geistligheds Indtægter foruden fri Bolig anslåes til henimod 6 800 000 sv. Rdr., og den gennemsnitlige Indtægt for enhver geistlig Embedsmand til omtrent 3 000 sv. Rdr.

Ifølge Dansk Hof- og Statskalender for 1866 består den danske Geistlighed af 7 Bisper, 984 Sognepræster, 30 residerende Kapellaner og Anden-Præster, 1 Pastor vicarius, 6 Fængsels- og Hospitalspræster, 51 ordinerede Katheketer, 14 Kalds-Kapellaner, 2 ordinerede Medhjælpere og 58 personelle Kapellaner, tilsammen 1 153 Geistlige.

Reguleringssummerne af 1844, 1847 og 1848 ere for 957 Sognepræster 1 148 762 DRd., medens disse Kalds Størrelse efter 5 Års Gjennemsnit uden Hensyn til midlertidige Byrder ifølge de Rigsdagen i 1862 forelagte Oplysninger udgjøre 2 290 539 DRd. For 18 residerende Kapellaner og Anden-Præster er Reguleringssummen 14 285 DRd., og den virkelige Indtægt 23 454 DRd. For 12 Sognepræster i København er blot Reguleringssummen opgivet med 24 250 DRd.; ligeledes for 12 residerende Kapellaner og for 6 Fængsels- og Hospitalspræster sammesteds til 16 370 DRd. For de 7 Bisper, 15 Sognepræster, 1 Pastor vicarius, 51 ordinerede Katheketer, 14 Kalds-Kapellaner samt 2 ordinerede Medhjælpere ere ikke Indtægterne opgivne. Herefter kan den samlede Indtægt ansættes til omtrent 2 500 000 DRd.

IV. Norges judicielle Inddeling og Organisation.

(Division et organisation judiciaire de la Norvège.)

Norge er i judicial Henseende med Hensyn til civile og kriminelle Sager delt i 117 Underretskredse (*districts judiciaires de première instance*). Underdomstolene (*tribunaux de première instance*) ere:

1 Kristiania Byret (*tribunal de la capitale Kristiania*).

38 Byfogedembeder (*tribunaux urbains de première instance*).

78 Sorenskriverier (*tribunaux ruraux de première instance*).

Kristiania Byret dannes af 1 Justitiarius (*justicier*) og 6 Assessorer (*assesseurs*), hvoraf dog ikke mere end 3 deltage i Pådømmelsen af hver Sag.

Enhver af de øvrige Underdomsstole beklædes af 1 Dommer (*juge*).

I Livssager samt i Odels og Eiendomstrætter tiltrædes Underretten af 4 for Tilfældet opnævnte Meddomsmænd.

Af Underdommerembederne ere 10 Byfogedembeder forenede med 9 Sorenskriverier i samme Embedsmands Person.

De 78 Sorenskriverier ere til Sagernes Behandling delte i 374 Tinglag, hvor der holdes Ret almindelig to eller tre Gange om Året. Ved Siden deraf afholdes i Regelen hver Måned Ting for det hele Sorenskriveri. (*Les districts des 78 tribunaux ruraux de première instance sont, pour ce qui a rapport à l'administration de la justice, divisés en 374 arrondissements judiciaires*).

Fra Kristiania Byret kan appelleres umiddelbart til Høiesteret. (*L'appel du tribunal de Kristiania est direct au tribunal suprême du royaume*).

Fra de øvrige Underdomsstole kan der appelleres til vedkommende Stiftsoverret. (*Des tribunaux de première instance l'appel est au tribunal de deuxième instance*).

Disses Antal er 5, nemlig:

Kristiania Stiftsoverrets 1ste Afd. med 1 Justitiarius og 3 Assessorer				
Kristiania Stiftsoverrets 2den Afd. med 1	—	-	3	—
Kristiansands Stiftsoverret med 1	—	-	2	—
Bergens Stiftsoverret med 1	—	-	2	—
Trondhjems Stiftsoverret med 1	—	-	2	—

I Sager angående geistlige og Skole-Forbrydelser (*contraventions, délits ou crimes commis par des ecclésiastiques et par des maitres et professeurs des écoles publiques comme tels*) er den dømmende Myndighed i første Instants hos Provsteretten (*tribunal prévotal*), der består af vedkommende Underdommer og Provst tilligemed 2 Sognepræster.

Fra Provsteretterne kan der appelleres til Konsistorialretten (*Des tribunaux prévotaux l'appel est au tribunal consistorial*), der i Kristiania består af Stiftsprovsten, den residerende Kapellan ved vor Frelasers Menighed, Rektor og den ældste Overlærer ved Katedral-skolen, i Bergen af Stiftsprovsten, to Sognepræster og Rektor ved Kathedralskolen, forøvrigt af vedkommende Stiftamtmand og Biskop tilligemed andre lærde Mænd og Præster.

I militære Forbrydelser (*contraventions, délits et crimes militaires*) er den dømmende Myndighed i første Instants hos Krigsretterne (*conseils de guerre*).

I Politisager (*contraventions de la police*) er den dømmende Myndighed i første Instants hos Politiretterne (*tribunaux de la police*) i de Kjøbstæder, hvor sådanne særegne Domstole ere oprettede, nemlig i Kristiansand, Bergen og Trondhjem, hvor den består af Stiftsoverrettens Medlemmer; forøvrigt er den hos den almindelige Underret.

Fra Kristiania Byret, Stiftsoverretterne, Konsistorialretterne, Krigsretterne og Politiretterne kan der appelleres til Høiesteret (*Tribunal suprême du royaume*).

Høiesteret består af 1 Justarius og 10 Assessorer (*1 justicier et 10 assesses du tribunal suprême*), hvoraf mindst 7 skulle deltage i Påkjendelsen af hver Sag. I militære Sager tiltrædes Høiesteret af 2 høie Officerer, som Kongen tilforordner.

Anklagemyndigheden (*le pouvoir accusateur*) er, foruden hos Regjeringen, henlagt i kriminelle Sager til Amtmanden (*le préfet*), i Sager angående geistlige og Skole-Forbrydelser til Biskoppen (*l'évêque*), i militære Sager til Brigadechefen, Fæstningskommandanten, Marinens Høistbefalende, eller den Høistbefalende på et Togt (*les officiers supérieurs*), i Politisager til Politimesteren (*le préfet de la police*) eller Fogden (*le souspréfet*).

Anklagemyndigheden i Sager mod Statsrådets eller Høiesterets

Medlemmer for de Forbrydelser, de som sådanne måtte begå, er hos Odelstinget. Domstol i sådanne Sager er Rigsretten, der dannes af Lagtingets 37 Medlemmer og Høiesterets 11 Medlemmer, hvoraf Tiltalte har Ret at forskyde indtil en Trediedel. (*Le pouvoir accusateur contre les membres du Conseil d'état, du Tribunal suprême, ou du Storting comme tels, est chez l'Odelsting. Le tribunal unique dans ces procès est la Cour du Royaume, laquelle est formée par les 37 membres du Lagting et les 11 membres du Tribunal suprême, desquelles l'accusé peut rejeter un tiers.*)

I civile Sager må i Regelen en Forligsprøve være foregået før Sagen kan komme for Retten. I denne Hensigt er i enhver Bykommune og i ethvert Herred oprettet en Forligelseskommision (*commission de conciliation*), der består af to af de Stemmeberettigede valgte Mænd. På samme Måde må i Politisager, når Straffen for samme kun er Bøder, disse forud være Angjældende forelagte til mindelig Vedtagelse. Sådan mindelig Afgjørelse såvel af civile Sager som af Politisager har Domskraft.

Forligelseskommisionernes Organisation er bestemt ved Love af 20 Juli 1824 og 8 Sept. 1842.

Domstolenes Organisation og Forretningsførelse er bestemt for:

- 1) Underretterne ved Forordning om Månedstingene af 5 Mai 1797, og Lov om Lagrettesmænd af 28 August 1854, medens forøvrigt Underdomstolenes Organisation i deres nærværende Skikkelse efterhånden væsentlig har udviklet sig gennem det 17de Århundredes Retsbrug.
- 2) Kristiania Byret ved Lov af 17 Marts 1866.
- 3) Provsteretterne ved Forordning af 7 April 1809.
- 4) Krigsretterne ved Krigsretsinstruktionen af 9 Marts 1683.
- 5) Politiretten i Bergen ved Reskript af 9 Okt. 1811 og Kongl. Res. af 24 Juni 1828, i Kristiansand og Trondhjem ved Lov af 19 April 1851.
- 6) Stiftsoverretterne ved Forordning af 11 Aug. 1797, Love af 16 Juli 1845 og 4 Juni 1866.
- 7) Høiesteret ved Love af 12 Sept. 1818, 15 Juli 1839, 8 Sept. 1842 og 11 April 1863.
- 8) Rigsretten ved Love af 18 Sept. 1815 og 20 Aug. 1842.

Norges statsretlige Forholde ere bestemte ved Grundloven af 4 Novbr. 1814, sammenholdt med Grundlovsbestemmelser af 2 Juni 1821, 21 Juli 1851, 13 Aug. 1857, tvende af 29 Nov. 1862, 10 Jan. 1863 og 26 Mai 1866, samt Lov om Kongens Myndighedsalder af 18 Juli 1815.

Norges Unionsforhold til Sverige er bestemt ved Rigsakten af 6 Aug. 1815, Bestemmelser angående Forandringer i samme af 2 April 1845, samt ovennævnte Grundlovsbestemmelse af 10 Jan. 1863.

Statsrådets, Stortingets og Høiesterets Ansvar er bestemt ved Ansvarlighedsloven af 7 Juli 1828.

Den borgerlige Straffelovgivning er bestemt ved Lov om Forbrydelser af 20 Aug. 1842 og Lov om Forandring i samme af 9 Juni 1866.

Den militære Straffelovgivning er bestemt ved Lov af 23 Marts 1866.

Den kriminelle Straffepoces er ordnet ved Forordninger af 21 Mai 1751 og 3die Juni 1796, Lov angående Referenter i Delikventsager af 24 Juli 1827, Lov angående Forandringer i den kriminelle Retspleie af 6 Sept. 1845 og Lov om Forandring i Behandlingen af Strafsager af 17 Marts 1866.

Fængselsvæsenet er ordnet ved Lov af 13 Okt. 1857.

Den civile Retspleie er fremdeles væsentlig grundet på Kong Kristian den femtes Norske Lov af 15 April 1687, første Bog.

Arveretten er ordnet ved Lov om Arv af 31 Juli 1854, Lov om efterlevende Ægtefælles Adgang til at hensesidde i uskiftet Bo af 30 Juli 1851 samt Love om Forsvundne og fraværende Arvinger af 12 Okt. 1857 og 3 Marts 1866.

Odels og Åsæderetten er ordnet ved Love af 26 Juni 1821 og 28 Sept. 1857, samt Love af 16 Mai 1860 og 9 Mai 1863.

Kreditretten er bestemt ved Love om Tvangsauktioner af 30 Aug. 1842 og 6 Mai 1854, Lov angående små Gjældsfordringers Inddrivelse af 8 Sept. 1842, Lov om Indskrænkning i Retten at søge Udlæg for Gjæld af 28 Aug. 1851, Love om Gjælds fængsel af 4de og 17de Juli 1857, Lov om Pant og Tinglysning af 12 Okt. 1857, Lov om Rentefoden af 12 Okt. 1857, Lov om Konkurs og Konkursboers Behandling af 6 Juni 1863.

Vexelretten er bestemt ved Kong Kristian den femtes Norske Lov af 15 April 1687, 5te Bogs 13de Kap. 6—26 Art, der er forandret og suppleret ved Lov angående Vexler, Anfordringer og Anvisninger af 11 Sept. 1818, Lov om indenbys Vexler af 13 Sept. 1830, og Lov om Forandring i og Tillæg til Lovgivningen om Vexler af 20 Aug. 1842.

Søretten er ordnet ved Lov om Søfarten af 24 Marts 1860 samt ved Love angående Lods væsenet af 6 Aug. 1824, 13 April 1848 og Lov om Betalingen for Lodsning af 12 Okt. 1857.

Om Bergværksdriften handle Love af 14 Juli 1842, 28 Sept. 1857 og 17 Febr. 1866.

Rigets Matrikulværk er ordnet ved Lov af 17 Aug. 1818 med Tillægslove af 20 Aug. 1821, 28 Juni 1824, 1 Sept. 1830, 17 Decbr. 1836 og sat i Kraft ved Lov af 17 Decbr. 1836 sammenholdt med Lov af 11 April 1842. Ved Lov af 6 Juni 1863 sammenholdt med Lov af 26 Mai 1866 er en Revision af samme under Bibehold af det gjældende Grundlag anordnet, men endnu ikke fuldført.

Grundlaget for Landboretten må fremdeles søges i Kong Kristian den femtes Norske Lov af 15 April 1687 3die Bog, sammenholdt med 5te Bogs 10de og 11te Kapitel. Særskilte Dele af samme ere ordnede ved:

- 1) Lov om Husmandsvæsenet af 24 Sept. 1851.
- 2) Lov om Jord og Skovs Udskiftning af Fællesskab af 12 Okt. 1857 sammenholdt med Tillægslove af 21 Marts 1860, 9 Mai 1863 og 4 Juni 1866.
- 3) Lov om Jords Fredning af 16 Mai 1860.
- 4) Lov om Skovvæsenet af 22 Juni 1863, sammenholdt med Lov om Almenningssskove af 12 Okt. 1857.
- 5) Lov om Vands Ledning over anden Mands Jord af 28 Juli 1824, Lov angående Sænkning eller Udtapning af Indsøer og Myrstrækninger, Udvidelse eller Regulering af Fosse og Strømme samt Kanal anlæg af 31 Mai 1848, Lov om Flødning og Flodrensningsvæsenet af 26 Aug. 1854 sammenholdt med Forordningen om Lændseanlæg af 17 Okt. 1794.
- 6) Veivæsenet og Pligten til Veies Vedligeholdelse er ordnet ved Lov af 15 Septbr. 1851 og Tillægslov af 12 Oktbr. 1857.

- 7) Skydsvæsenet og Skydspligten er ordnet ved Lov af 6 Juni 1816 med Tillægslove af 17 Aug. 1821, 28 Juni 1824, 24 Sept. 1851 og 21 Marts 1860. Renskydsen er ordnet ved Love af 24 Juli 1827 og 7 Sept. 1854.

Jagtlovgivningen hviler endnu i alt Væsentligt på Kong Kristian den femtes Norske Lov af 15 April 1687, 5te Bogs 10de Kap., hvortil slutter sig Lov angående Udryddelse af Rovdyr og Fredning af andet Vildt af 22 Juni 1863 og Lovene om Fredning af Æg- og Dunvær samt Edderfugle af 30 Aug. 1842 og 3 Marts 1860.

Lovgivningen om de store Havfiskerier er ordnet for:

- 1) Sildefangsten, for Vårsildfangst ved Lov af 24 Sept. 1851 med Tillægslove af 28 Aug. 1854 og 21 Marts 1860, og for alt andet Sildefiske, hvorved Opsyn ikke er anordnet, ved Lov af 25 April 1863.
- 2) Torskefiskeriet ved Lov om Lofotfisket af 23 Mai 1857, Lov om alt andet Torskefiske i Nordland og Finmarken, hvorved Opsyn ikke er anordnet, af 18 Mai 1860, sammenholdt med Lov af 13 Sept. 1830 om Fiskerierne i Finmarken, hvilken Lov nu alene gjælder for Torskefiskerier og kun forsåvidt den ikke er afløst af forannævnte Lov af 18 Mai 1860. Loven af 13 Sept. 1830 gjælder altså nu kun forsåvidt den handler om Russernes Deltagelse i Fisket, om Opsyn m. v. Derhos haves Forordning af 21 Decbr. 1792 II. om Torskefiskeriet i Fosen, Lov af 1 Aug. 1821 om Torskefiskeriet i Borgundfjorden på Søndmøre. Angående Fiskens Tilvirkning som Rundfisk og Rotskjær i Romsdals og Søndmøres Fogderier handler Reskript af 26 Juli 1781.
- 3) Brygdefangsten ved Forordning af 24 Juli 1801.
- 4) Hvalretten ved Lov af 24 Jan. 1863.
- 5) Sælfangsten ved Kong Kristian den femtes Norske Lovs 5te Bog 12te Kapitel, 14de—16de Artikel.

Om Landslod ved Sildefiskerierne handler Lovene om Vårsildfiskeriet af 24 Sept. 1851 § 36 og 28 Aug. 1854 § 2, samt Lov om Landslod af 23 Mai 1863.

Om Hummerfangst handler Lov af 29 Juni 1848.

Om Lax og Sørret handler Lov af 23 Mai 1863 sammenholdt med Lov af 28 April 1866.

Om Indskrænkning i Brugen af Redskaber til andet Fiskeri i Elve og Indsøer handler Lov af 6 Juni 1863.

Fiskerilovgivningen såvel for Havfisket som for Ferskvandsfisket hviler forøvrigt foruden på Kong Kristian den femtes Norske Lovs 5te Bogs 11te Kapitel på specielle Anordninger og lokale Vedtægter.

De borgerlige Næringer ere ordnede:

- 1) Handelsretten ved Lov om Handelen af 8 Aug. 1842 med Tillægslove af 19 Aug. 1845, 17 Aug. 1848, 3 Sept. 1851 og 7 Sept. 1854, samt Lov om Udvidelse af Handelsfriheden på Landet af 26 Mai 1866.
- 2) Håndværksretten ved Lov om Håndværksdrift af 15 Juli 1839 med Tillægslove af 19 Aug. 1845, 24 Sept. 1851 og 18 Mai 1860, samt Lov om udvidet Adgang til Håndværksdrift i Kjøbstæderne af 14 April 1866.
- 3) Brændevinsbrænden ved Lov om Brændevins Tilvirkning og Omdestillation af 17 Aug. 1848 med Tillægslove af 14 Aug. 1851, 5 Juni 1858 og 6 Marts 1863.
- 4) Malttilvirkning ved Lov af 12 Okt. 1857 med Tillægslov af 21 Marts 1860.
- 5) Brændevins Salg og Udskjænkning ved Lov af 6 Sept. 1845 med Tillægslove af 19 Aug. 1848, 26 Aug. 1854, 28 Sept. 1857, 9 Juni 1866, og Lov om Udskjænkning af Brændevin ombord i Dampskibe af 14 Februar 1863.
- 6) Udskjænkning af Øl, Vin m. v. ved tvende Love af 18 Mai 1860.
- 7) Skippernæringen er foruden ved den ovenfor under Sørensen nævnte Søfartslov af 24 Marts 1860 ordnet ved Lov af 13 Aug. 1857.

Den efterfølgende Tabel viser Rigets judicielle Inddeling fra Begyndelsen af 1867.

Domstole, <i>(Tribunaux)</i> Byfogedembeder B <i>(Tribunaux urbains de première instance)</i> Sorenskriverier S <i>(Tribunaux ruraux de première instance)</i> Stiftsoverretter <i>(Tribunaux de deuxième instance)</i>	Omfattende hosstående Kjøbstæder, Ladesteder og Herreder <i>(communes du ressort)</i> 1 Januar 1867.	Flade- indhold. <i>(Superficie.)</i> Norske Kvadrat- mil.	Folke- mængde. <i>(Population.)</i> 31 Decbr. 1865	Stædernes Brandtaxt og Landdistrik- ternes Matri- kulskyld <i>(Valeur des maisons dans les villes suivant les assurances contre l'incendie. Cadastre des communes rurales.)</i> 31 Decbr. 1865. 31 Decbr. 1864. Skyld- daler, Ort, Sk.
Kristiania Byret	Kristiania Kjøbstad	0,07	57 382	13 717 560
1 Idd og Markers S	Idd, Aremark, Berg, Skjeberg	11,2	15 688	2 761 - „ - 8
2 Fredrikshald B	Fredrikshald Kjøbstad	0,01	9 219	1 411 430
3 Rakkestad S	Rakkestad, Rødenæs, Eidsberg	7,3	15 180	2 831 - 3 - 19
4 Fredrikstad B	Fredrikstad Kjøbstad	0,05	6 833	c. 740 000
5 Sarpsborg B	Sarpsborg Kjøbstad	0,01	2 989	427 250
6 Tune S	Hvaløerne, Borge, Glemming, Tune, Varteig, Onsö	5,8	19 747	2 496 - „ - „
7 Trykstad S	Trykstad, Askim, Skiptvet, Spydeberg	3,7	12 939	2 639 - 1 - 8
8 Moss S	Råde, Rygge, Mosse Landsogn, Våler, Håbøl	6,2	12 125	3 032 - „ - 1
9 Moss B	Moss Kjøbstad	0,01	4 129	702 770
10 Follo S	Soon, Hölen, Hvidsten, Vestby, Kråkstad, Ås, Fron, Næsodden	4,6	13 510	96 300 3 803 - 2 - 20
11 Drøbak B	Drøbak Kjøbstad	0,01	1 662	171 680
12 Aker S	Aker, Bærum, Asker	5,4	27 381	4 501 - 3 - 16
13 Nedre Romerike S	Nedre Romerikes Fogderi	14,81	29 248	5 809 - „ - 23
14 Næs S	Næs, Ullensaker med Undertagelse af nogle Gårde med Matrikulskyld 17 - „ - 18 og 156 Indvånere, Gjerdrum	8,0	18 518	4 167 - 4 - 9
15 Eidsvold S	Eidsvold, Nannestad, nogle Gårde af Ullensaker med Matrikulskyld 17 - „ - 18 og 156 Indvånere, Hur-dalen	8,0	17 097	2 637 - „ - 22

16	Lier, Røken og Hurum	og S	Holmsbo, Hurum, Røken, Lier	5,15	13 033	21 500
17	Drammen	B	Drammen Kjøbstad	0,05	13 032	2 763-4- 5
18	Eker, Modum og Sigdal	S	Eker, Modum, Sigdal	18,65	25 921	2 354 240
19	Hønefos	B	Hønefos Kjøbstad	14,51	14 263	4 453-2- 4
20	Ringeriket	S	Ringerikes Fogderi	44,10	14 729	155 400
21	Hallingdal	S	Hallingdals Fogderi	0,02	5 011	3 284-3-16
22	Kongsberg	B	Kongsberg Kjøbstad	36,60	13 286	2 436-2-23
23	Numedal og Sandsver	S	Numedal og Sandsvers Fogderi			516 490
						3 385-1-22

Kristiania Stiftsoverrets 1ste Afdeling	Smålenenes, Akers- hus og Buskeruds Amter	194,12	305 540	6 597 060	51 003-3- 4
---	---	--------	---------	-----------	-------------

1	Kongsvinger	B	Kongsvinger Kjøbstad	16,80	25 564	161 060
2	Vinger og Odalen	S	Vinger og Odalens Fog- deri	24,29	22 550	3 790-4- 8
3	Solør	S	Solørs Fogderi	8,7	16 228	4 262-4- 6
4	Søndre Hedemarken	S	Romedal, Løiten, Stange	56,26	15 987	4 692-1- 9
5	Hamar	B	Hamar Kjøbstad	4,3	10 311	388 760
6	Hamar	S	Vang	8,1	15 814	2 762-„- 4
7	Nordre Hedemarken	S	Næs, Ringsaker	91,52	13 957	4 071-„-15
8	Søndre Østerdalen	S	Søndre Østerdalens Fog- deri	56,26	15 987	1 798-2-13
9	Nordre Østerdalen	S	Nordre Østerdalens Fog- deri	91,52	13 957	1 762-3- 3
10	Toten	S	Totens Fogderi	11,84	25 531	5 888-„-19
11	Gjøvik	B	Gjøvik Kjøbstad	13,20	14 489	161 260
12	Søndre Gudbrandsdalen	S	Fåberg, Gausdal	34,87	18 263	3 017-„-22
13	Lillehammer	B	Lillehammer Kjøbstad	85,60	19 850	244 550
14	Mellem Gudbrandsdalen	S	Øier, Ringebu, Solliden, Søndre Fron, Nordre Fron	24,19	26 284	4 129-2-22
15	Nordre Gudbrandsdalen	S	Dovre, Lesje, Våge, Lom, Skeaker	45,60	20 551	3 450-3-16
16	Hadeland og Land	S	Hadeland og Lands Fog- deri	0,01	6 327	6 071-„-15
17	Valders	S	Valders Fogderi	7,19	20 042	3 436-2-12
18	Laurvik	B	Laurvik Kjøbstad	0,02	4 541	805 760
19	Sandefjord	B	Sandefjord Kjøbstad	2,4	18 186	1 797
20	Laurvik	S	Laurviks Fogderi	3,82	17 372	265 350
21	Tønsberg	B	Tønsberg Kjøbstad			4 474-4- 5
22	Søndre Jarlsberg	S	Åsgårdstrand, Sem, Stok- ke, Tjømø, Nötterø	2,4	18 186	639 500
23	Mellem Jarlsberg	S	Horten, Våle, Borre, Ram- næs, Andebo	2,4	18 186	54 820
24	Holmestrand	B	Holmestrand Kjøbstad	2 084		2 719-3-15
						452 690
						3 110-„-18
						251 890

25 Nordre Jarlsberg	S	Svelvik, Strømmen, Skou- ger, Sande, Hof, Botne	4,6	15 074	155 600 2 714-2-23
Kristiania Stiftsoverrets 2den Afdeling		Kristians, Hedemar- kens, Jarlsberg og Laurviks Amter	443,32	330 802	3 581 240 62 152-4- 9
1 Gjerpen	S	Eidanger, Gjerpen, Slem- dal, Solum, Hølden	10,77	16 714	3 442-1-12
2 Bamble	S	Langesund, Stathelle, Bamble, Sandøkedal, Drangedal	14,65	14 185	124 890 2 076-3-17
3 Skien	B	Skien Kjøbstad	0,01	4 776	883 050
4 Porsgrund	B	Porsgrund Kjøbstad		2 774	389 380
5 Brevik	B	Brevik Kjøbstad		2 162	164 230
6 Nedre Telemarken	S	Söfde, Hitterdal, Lunde, Bö	9,91	11 955	3 178-3-22
7 Kragerø	B	Kragerø Kjøbstad		4 089	317 770
8 Øvre Telemar- kens østfjeld- ske	S	Grandsherred, Tinn, Hjert- dal, Silgjord	36,19	11 600	2 254-1-20
9 Øvre Telemar- kens vestfjeld- ske	S	Hviteseid, Lårdal, Mo, Vinje, Raudland, Nisse- dal, Moland	49,01	13 674	2 718-„-22
10 Østerrisør	B	Østerrisør Kjøbstad		2 335	249 210
11 Holt	S	Tvedestrand, Söndeled, Dypvåg, Holt, Vegårs- heien, Gjerrestad	9,07	17 100	134 820 2 177-2-18
12 Nedenæs	S	Östre Moland, Öiestad, Froland, Åmlid, Heirefos	17,46	19 448	2 667-3- „
13 Arendal	B	Arendal Kjøbstad		3 452	687 070
14 Grimstad	B	Grimstad Kjøbstad		1 501	202 350
15 Sand	S	Lillesand, Fjære, Landvik, Eide, Vestre Moland, Höivåg, Birkenæs	6,02	14 207	134 910 2 775-„- 9
16 Sætersdalen	S	Sætersdalens Fogderi	48,84	9 990	2 159-„-11
17 Kristiansand	B	Kristiansands Kjøbstad	0,15	10 876	1 168 850
18 Torrisdal	S	Tveit, Oddernæs, Vennes- land, Övrebö og Hægland, Sögne	7,50	11 262	1 792-4- 3
19 Mandal	S	Mandal, Halså og Hart- mark, Holme, Öslebö og Lövdal, Finsland, Bjel- land og Grindem, Söndre Undal, Nordre Undal	10,61	20 066	320 350 2 803-2- 3
20 Lyngdal	S	Farsund, Lyngdal, Hæge- bostad, Herod, Vanse	8,79	16 760	151 810 2 838-1-13
21 Flekkefjord	B	Flekkefjord Kjøbstad			191 070
22 Flekkefjord	S	Kvinesdal, Fjotland, Næs og Hitterö, Bakke, Sire- dalen	23,98	14 793	2 035-2-16

23 Jædderen og Dalerne	S	Jædderen og Dalernes Fogderi	24,41	35 590	285 120
24 Stavanger	B	Stavanger Kjøbstad	0,03	16 647	6 091-4-14
25 Karmsund og Hesbø	S	Høle, Strand, Rennesø, Finnø, Bukken, Tysvær, Skudsnæshavn, Skudsnæs, Avaldsnæs, Kobbervik, Torvestad	17,11	27 940	4 212-4-10 95 040
26 Haugesund	B	Haugesund Kjøbstad	0,01	3 221	228 940
27 Ryfylke	S	Årdal, Hjelmeland, og Fister, Jælse, Saud, Søvde, Suledal, Nærstrand, Vikedal, Skjold	30,22	21 451	3 440-2-14
Kristiansands Stiftsoverret		Bratsbergs, Nedenæs, Lister og Mandals og Stavanger Amter	324,74	328 568	7 376 530 46 665-„-12
1 Søndhordland	S	Søndhordlands Fogderi med Undtagelse af Tysnæs	22,6	29 411	5 126-3-16
2 Hardanger og Voss	S	Hardanger og Voss Fogderi	53,3	24 738	5 307-1-12
3 Midthordland	S	Tysnæs, Os, Fuse, Fane, Sund, Fjeld, Askøen, Bergens Landsogn, Årstad	14,2	29 658	4 632-„- 6
4 Bergen	B	Bergens Kjøbstad	0,01	27 703	4 794 880
5 Nordhordland	S	Haus, Hammer, Hosanger, Manger, Lindås	25,2	29 579	4 694-3-12
6 Ytre Sogn	S	Eivindvik, Utvær, Dele af Hyllestad og Askevold i Sogns Fogderi, Lavik og Brekke, Klævold, Vik, Balestrand, Lekanger, Aurland	31,8	19 826	3 826-3-18
7 Indre Sogn	S	Sogndal, Lærdal, Borgund, Årdal, Lyster, Hafslo, Justedal	38,7	17 602	2 670-„- 3
8 Søndfjord	S	Dele af Hyllestad og Askevold i Sønd- og Nordfjords Fogderi, Ytre Holmedal, Indre Holmedal, Vefring, Førde, Jølster, Kinn, Bremanger, Florøen	34,1	27 601	4 697-2-15 39 370
9 Nordfjord	S	Daviken, Gloppen, Indviken, Stryn, Eid, Horningdalen, Selja	32,2	21 755	4 343-2-22
10 Søndre Søndmøre	S	Vanelven, Volden, Hjörrendfjord, Sande, Herø, Ulfsten	16,23	15 752	3 374-2-13
11 Ålesund	B	Ålesund Kjøbstad		3 658	631 410

12 Nordre Søndmøre	S	Stranden, Norddalen, Sunnelven, Borgund, Ørskog, Skodje, Haram	23,74	20 010	3 461-1-15
Bergens Stiftsoverret		Nordre og Søndre Bergenhus og Bergens Amter, Søndmøres Fogderi og Ålesund Kjøbstad af Romsdals Amt	292,08	267 293	5 465 660 42 134-2-12
1 Molde	B	Molde Kjøbstad		1 691	296 760
2 Romsdal	S	Romsdals Fogderi	26,88	23 423	3 169-2-20
3 Nordmøre	S	Nordmøres Fogderi	47,60	34 094	4 479-1-18
4 Kristiansund	B	Kristiansund Kjøbstad	0,11	5 709	759 870
5 Ørkedal	S	Ørkedals Fogderi	33,09	16 858	1 976-2- "
6 Trondhjem	B	Trondhjem Kjøbstad	0,26	19 287	3 396 630
7 Guldalen	S	Guldalens Fogderi undtagen Røros	29,03	15 529	2 139-1-18
8 Røros	S	Røros	13,65	3 515	119-2-19
9 Strinden og Selbu	S	Strinden og Selbu Fogderi	27,53	22 103	3 546-2- 9
10 Fosen	S	Fosen Fogderi	41,66	31 751	2 489-2- 6
11 Stjør- og Værdalen	S	Stjør- og Værdalens Fogderi	32,2	34 489	6 651-3-18 145 070
12 Levanger	B	Levanger Kjøbstad			
13 Inderøen	S	Inderøens Fogderi	59,7	27 406	147 750 4 066-3- 9
14 Namdalen	S	Namdalens Fogderi	86,8	20 594	123 600 1 943-2-12
15 Søndre Helgeland	S	Søndre Helgelands Fogderi	85,0	23 227	1 619-,, -14
16 Nordre Helgeland	S	Nordre Helgelands Fogderi	53,0	17 486	1 125-2-15
17 Bodø	B	Bodø Kjøbstad	130,0	27 491	74 580 2 007-4-13
18 Salten	S	Saltens Fogderi			
19 Lofoten, Vesterålen og Andenæs	S	Lofoten og Vesterålens Fogderi	28,5	21 464	1 205-3-20
20 Senjen	S	Kvedfjord, Trondenæs, Sand, Ihestad, Tranø, Berg, Lenvik, Hillesø, Målselven, Bardodalen	95,3	24 348	1 042-3- 6
21 Tromsø	B	Tromsø Kjøbstad		4 073	625 390
22 Tromsø	S	Tromsøsund, Balsfjorden, Karlsø, Lyngen, Skjervø, Kvænangen	82,7	16 913	743-1-12
23 Alten	S	Altens Fogderi	56,5	5 919	Kjør Får 886 - 2
24 Hammerfest	B	Hammerfest Kjøbstad		1 547	268 310
25 Hammerfest	S	Hammerfest Fogderi	65,6	4 278	664 - 7
26 Tanen	S	Tanens Fogderi	149,7	3 743	572 - 4

27 Varanger	S	Varanger Fogderi	}	69,0	4 842	216 - 3
28 Vardø	B	Vardø Kjøbstad				62 500
29 Vadsø	B	Vadsø Kjøbstad				135 870
Trondhjems Stiftsoverret		Romsdals og Nord- møres Fogderi, med Kjøbstæderne Molde og Kristiansund af Romsdals Amt, Søn- dre og Nordre Trond- hjems, Nordlands, Tromsø og Finmar- kens Amter		1 213,81	411 780	6 036 330 38 326-1-17 og 2 340 Kjør

Rekapitulation. (Récapitulation.)

Stiftsoverretter (Tribunaux de deuxième instance)	Antal Under- domsstole (Tribu- naux de première instance)		Flade- indhold (Super- ficie)	Folke- mængde. (Popula- tion.)	Brandtaxt i Kjøbstæderne og Lade- stederne (Valeur des maisons des villes suivant les assuran- ces contre l'incendie)	Matrikelskyld (Cadastre des communes rurales)
	Byfogedenbeder og Byretter	Sørenskriverier				
			Norske Kvadrat- mil	31 Decbr. 1865	31 Decbr. 1865	31 Decbr. 1864 Skyld- daler, Ort, Sk.
1 Kristiania Byret	1	—	0,07	57 382	13 717 560	—
2 Kristiania Stifts- overrets 1ste Afd.	8	15	194,12	305 540	6 597 060	51 003-3- 4
3 Kristiania Stifts- overrets 2den Afd.	8	17	443,32	330 802	3 581 240	62 152-4- 9
4 Kristiansands Stiftsoverret	11	16	324,74	328 568	7 376 530	46 665-„-12
5 Bergens Stiftsoverret	2	10	292,08	267 293	5 465 660	42 134-2-12
6 Trondhjems Stiftsoverret	9	20	1 213,81	411 780	6 036 330	38 326-1-17 og 2 340 Kjør
Tilsammen	39	78	2 468,14	1 701 365	42 774 380	240 282-2- 6 og 2 340 Kjør

Sammenligning med de to øvrige skandinaviske Kongeriger.
(Comparaison avec les deux autres royaumes scandinaves.)

Sverige er i judiciel Henseende med Hensyn til civile og kriminelle Sager delt i 189 Domsagor eller Underretskredse (*districts judiciaires de première instance*), nemlig:

- 85 Rådstufvu-Rættis Domsagor (*tribunaux municipaux de première instance*) i Stæderne. Stæderne Borgholm, Skellefteå og Haparanda ere henlagte under Landets Jurisdiktion. Af de øvrige Stæder have Skanør og Falsterbo fælles Rådstufvu-Rætt, medens enhver af de øvrige 84 Stæder danne 1 Domsaga. I Stockholm er Rådstufvu-Rætten delt i 6 Afdelinger og 1 for Toldsager, i Gøteborg er den delt i 2 Afdelinger og 1 for Toldsager. I Gefle, Norkøping og Calmar er den delt i 2 Afdelinger. Ialt er altså Antallet af Rådstufvu-Rætter eller Afdelinger af samme 96. I Rådstufvu-Rætten dømmer Stadens Borgmester og Rådmænd.
- 104 Hæradshøfdingdømmer (*tribunaux ruraux de première instance*). I disse dømmer Hæradshøfdingen med 12 Bønder (Næmdemæn). I Tilfælde af Meningsforskjel gjælder Hæradsnæmdens Dom, hvis den er enstemmig, men ellers Hæradshøfdingens. Hæradshøfdingdømmerne ere delte i 319 Tinglag.

Fra Underretterne kan apelleres til Hof-Rætterne (*tribunaux de deuxième instance*). Disses Antal er 3, nemlig:

Svea Hof-Rætt, bestående af 1 President, 10 Hof-Rættis-Råd og 15 Assessorer, fordelte i 5 Afdelinger. Dens Jurisdiktion omfatter Norrland, Svea-Rike, Wermland og Øen Gottland og under samme stå 39 Rådstufvu-Rættis Domsagor og 44 Hæradshøfdingdømmer.

Hof-Rætten over Skåne og Blekinge, bestående af 1 President, 4 Hof-Rættis-Råd og 6 Assessorer, fordelte i 2 Afdelinger. Dens Jurisdiktion omfatter Skåne og Blekinge, og under samme stå 12 Rådstufvu-Rættis Domsagor og 15 Hæradshøfdingdømmer.

I militære Sager dømme i 1ste Instants Krigs-Rætter, i 2den Instants Krigs-Hof-Rætten, der dannes af 1 Ordfører, 5 faste militære Medlemmer, hvoraf 3 tilhøre Armeen og 2 Flåden, og 1 civilt Medlem, der kaldes Krigs-Hof-Rættis-Råd.

Fra Hof-Rætterne og Krigs-Hof-Rætten kan apelleres til

Konungens Høgsta Domstol (*Cour royale suprême*). Denne består af 16 Justitie-Råd. Mindre Sager prøves og afgjøres af 5 Medlemmer, eller endog af 4, når disse ere enige i Dommen. I vigtigere Sager skulle mindst 7 Medlemmer dømme, dog må ei flere end 8 Medlemmer på engang deltage i Afgjørelsen af nogen Sag.

Danmark er i judiciel Henseende med Hensyn til civile og kriminelle Sager delt i 179 Underretskredse (*districts judiciaires de première instance*), nemlig:

1 Hovedstaden Kjøbenhavn med

Lands-Over samt Hof- og Stadsretten for civile Sager; denne dannes af 1 Justitiarius og 16 Assessorer;

Kriminal og Politiretten for kriminelle og Politisager; denne dannes af 1 Justitiarius og 9 Assessorer.

64 Byfogedembeder (*tribunaux urbains de première instance*).

79 Herredsfogderier og

34 Birkedomstole (*tribunaux ruraux de première instance*).

Af disse ere 32 Byfogedembeder forenede med ligesåmange Herredsfogderier, 7 Byfogedembeder med ligesåmange Birkedomstole, 4 Byfogedembeder med ligesåmange Herredsfogderier og Birkedomstole, samt 5 Herredsfogderier med ligesåmange Birkedomstole i samme Embedsmands Person.

1 By og Landret på Ærø, der dannes af 1 Præses og 2 Assessorer.

Fra Lands-Over samt Hof- og Stadsretten i Kjøbenhavn, fra Kjøbenhavns Kriminal og Politiret, samt fra de bornholmske Underdomstole appelleres umiddelbart til Høiesteret. Fra de øvrige Underdomstole appelleres til 3 Overretter (*tribunaux de deuxième instance*):

Lands-Over samt Hof- og Stadsretten i Kjøbenhavn (*tribunal de la capitale Copenhague*), der tillige er Underdomstol for civile Sager i Kjøbenhavn og, som nævnt, dannes af 1 Justitiarius og 16 Assessorer. Dens Jurisdiktion omfatter de danske Øer, der ikke have hørt til Slesvig, eller høre til Nørre-Jylland.

Landsoverretten for Nørre-Jylland, der dannes af 1 Justitiarius og 7 Assessor. Dens Distrikt er Nørre-Jylland.

Over-Justits-Kommissionen, for de forhen til Hertugdømmet Slesvig hørende Distrikter.

For Sø- og Handelssager i København (*actions relatives au commerce maritime et au commerce général*) have en særegen Ret. Sø- og Handelsretten i København med en Formand, 20 handelskyndige og 10 søkyndige Medlemmer. For denne kan også, når Parterne derom ere enige, Sø- og Handelssager udenfor København indbringes som 1ste Instants. Fra samme appelleres umiddelbart til Høiesteret.

I militære Sager dømme i 1ste Instants ved Armeen Krigsretter, ved Søetaten, dennes kombinerede Ret, fra hvilken appelleres til Overadmiralitetsretten.

Fra ovennævnte Domstole appelleres til Høiesteret (*Tribunal suprême du royaume*), der består af 1 Justitiarius og 12 Assessorer.

	Norge.	Sverige.	Danmark.
Antal Underretskredse (<i>Nombre des districts judiciaires de première instance</i>)	117	189	179
Gjennemsnitlig Antal Indvånere i hver Underretskreds (<i>Population moyenne par district judiciaire de première instance</i>)	14 542	21 768	9 497
Antal Overretter (<i>Nombre des tribunaux de deuxième instance</i>)	5	3	3

V. Norges militære Inddeling og Organisation.

(Division et organisation militaire de la Norvège.)

Værnepligten og Udskrivningen er ordnet ved Lov af 12 Mai 1866. Ifølge denne består den væbnede Magt af:

Landvæbning, hvortil henhører Linietropper med Reserve, Træn, Landværn, Borgervæbning og Landstorm;

Søvæbning, hvortil henhører en fast Styrke af Frivillige, udskrevne Søfarende, Distriktssøtropper med Reserve og Kystværn.

Enhver indfødt Statens Borger, der har den fornødne Tjenstedygtighed, er pligtig til efter Udskrivning at gjøre Tjeneste. Fritagne herfra er kun Embedsmænd og enkelte offentlige Tjenestemænd samt Skippere, der i 36 Måneder have ført Fartøi på Udlandet.

Beboerne af Nordlidens og Sørlidens Sogne under Snåsen Præstegjæld, af Rydningspladsene i Namsen Almenning i Grong Præstegjæld, samt af Nordlands, Tromsø og Finmarkens Amter ere fritagne for Udskrivning, forsåvidt ikke Kongen til Rigets Forsvar finder det nødvendig at anordne sådan; dog skal der i Nordlands og Tromsø Amter foregå Udskrivning til Distriktssøtropper i den Udstrækning, som Kongen bestemmer.

Stillingsret er under begrænsede Former tilstået for Udskrivning til Linien eller dens Reserve, Trænet, Søfarende og Distriktssøtropperne. Den Stillende skal dog, hvis han hører til Landvæbningen, i ethvert Fald gennemgå Rekrutskolen. Tjenesten ved Landværnet og Kystværnet, Borgervæbningen og Landstormen må udføres personlig.

Til Søvæbningen udskrives Søfarende, d. e. Værnepligtige, som i 12 Måneder have været i udenrigs Fart, samt Beboerne langs Rigets Kyster, forsåvidt de hovedsagelig ernære sig ved Kystfart, Fiskeri, Lodsning eller deslige.

De øvrige Værnepligtige udskrives til Landvæbningen. Udskrivningen til den væbnede Magt begynder i det År, hvori Mandskaberne fylde det 22de År.

Linietropperne udgjøre i Fred 12 000 Mand og forstærkes under Krig til 18 000 Mand, Korporaler og Menige, hvilken Styrke med Stortingets Samtykke yderligere kan forøges. De dannes dels

af Udskrevne, dels af Frivillige, i det Forhold, som af Kongen med Stortingets Samtykke bestemmer. I Henhold hertil er ved Kongl. Proposition af 12 Mai 1866, bifaldt af Stortinget 30 Mai 1866, Antallet af Frivillige fastsat til 2000 Menige og Korporaler.

Tjenestetiden i Liniens udskrevne Afdelinger er 7 År. De 5 første Årsklasser af Infanteriet, Artilleriet, Ingeniørtropperne og samtlige 7 Årsklasser af Kavalleriet udgjøre disse Afdelingers Fredsstyrke.

Tjenestetiden for de Menige af Liniearmeens stadig tjenstgjørende Afdelinger samt for fastlønnede Underbefalingsmænd og Spille-mænd er 5 År. De 3 første Årsklasser af førstnævnte udgjøre disse Afdelingers Fredsstyrke, medens de 2 sidste Årsklasser i Regelen ere fri for Tjenesten i Fred.

Værnepligtige, der afgjøre deres Tjenestepligt som Officerer uden fast Løn, tjene 6 År i Linien.

Linietroppernes Reserve er bestemt til at dække tilfældig Afgang i Linien, til at forstærke Linietropperne indtil disse have nået den for dem bestemte Krigsstyrke, samt til at forstærke Landværnnet. Tjenestetiden i samme er 7 År.

Landværnnet består af de fra Linien, med Undtagelse af Kavalleriet, og dens Reserve udtjente Mandskaber, forsåvidt disse ikke overgå til Borgervæbningen. Tjenestetiden i samme er 3 År, for Officererne 4 År. Landværnnet kan alene kaldes til Tjeneste inden Rigets Grændser.

Borgervæbningen, som blot er oprettet i enkelte Kjøbstæder træder istedetfor Tjenesten ved Landværnnet og Kystværnnet. Tjenesten i samme varer til det fyldte 45de År.

I Landstormen er enhver våbenfør Mand, som ikke er fritagen for Værnepligt og heller ikke er ansat ved nogen anden Væbningsklasse, forpligtet at gjøre Tjeneste fra det fyldte 18de til det fyldte 50de År. Landstormen er i Fred ikke organiseret. Ved Opbud af samme inddeles Landet i visse Distrikter og Ingen er pligtig at gjøre Tjeneste udenfor det Distrikt, hvori han har fast Opholdsted.

Trænet dannes af de Værnepligtige, som ved Udskrivning enten ikke befindes at have en Høide af 61 Tommer (1^m,595), eller, som på Grund af Svaghed eller Legemsfeil ikke ansees skikkede til at tjene i Linien, uden dog at være aldeles utjenstdygtige. Tjene-

stetiden for samme er 10 År, hvoraf Mandskaberne i de 3 sidste alene kunne kaldes til Tjeneste inden Rigets Grændser.

Søfarende Værnepligtige ere forpligtede til efter Udskrivning at gjøre Tjeneste ved Søvæbningen fra deres fyldte 22de til deres fyldte 35te År.

Distriktssøtropperne skulle i Fred udgjøre 2 000 Mand og i Krig 3 500 Mand. Ved samme er Tjenestetiden 7 År, hvoraf de 5 første udgjøre Fredsstyrken.

Ved Distriktssøtroppernes Reserve er Tjenestetiden ligeledes 7 År.

Kystværnet dannes af de fra Distriktssøtropperne og disses Reserve udtjente Mandskaber, forsåvidt de ikke overgå til Borgervæbningen. Tjenestetiden i samme er 3 År. Det kan ikke kaldes til Tjeneste udenfor Rigets Grændser.

Armeens Forsyning med Heste er ordnet ved Lov angående Artilleri- og Kavalleri-Kvarter-Udredernes Pligter og Rettigheder af 8 Sept. 1818 med Tillægslove af 7 Aug. 1827, 13 Sept. 1830 og 20 Aug. 1842.

Landvæbningen. (*Les forces de terre.*)

Linietropperne og deres Reserve (*L'armée de la ligne avec réserve*) består af:

1. Den Kongelige Norske Generalstab (*Corps d'État-major*). Dens Organisation er bestemt ved Plan af 22 Febr. 1864. Den består af 10 faste Officerer og 2 Stabssergeanter samt forøvrigt tilkommanderede Officerer. Dens Station er Kristiania.

2. Den Kongelige Norske Krigsskole (*École royale militaire*). Dens Organisation er bestemt ved Plan af 11 Juni 1858. Den består af 2 faste Officerer, 2 Tambourer, 1 Staldkarl og 76 Kadetter. Den optager årlig 18 nye Elever. Den har 4 Stamheste. Krigsskolens Station er Kristiania.

Med Krigsskolen er forenet en Instruktionsskole for Uddannelse af værnepligtige Officerer.

3. Den Kongelige Norske Ingeniørbrigade (*La brigade royale du génie*). Dens Organisation er bestemt ved Plan for Norges Feltarmé af 3 Juli 1817 i Forbindelse med Tillægsbestemmelser af 17 Aug. 1818 og 12 Decbr. 1825. Den består af 20 Officerer. In-

geniørtropper haves ikke, hvorimod ved samme er ansat 7 Voldmestere. Dens Hovedstation er Kristiania.

De Ingeniørbrigaden underlagte Befæstninger ere: Fredrikstén, Fredrikstad, Oskarsborg, Akershus, Kongsvinger, Karljohansværn, Fredriksværn, Kristiansand, Bergen, Trondhjem, Munkholmen, Vardøhus.

4. Den Kongelige Norske Artilleribrigade (*La brigade royale de l'artillerie*). Dens Organisation er bestemt ved Plan af 11 Mai 1826 med Tillægsbestemmelser af 29 Aug. 1832, 23 Juli 1834, 18 Juni 1847, 21 Okt. 1847, 29 Decbr. 1848, 21 Mai 1855, 6 Febr. 1858, 17 Aug. 1859, 25 Juli 1860 og 19 Decbr. 1863. Den består af 5 Batailloner. Brigadens Hovedstation er Kristiania. Af dens Batailloner have 2 Stationer i Kristiania, 1 i Fredrikstad, 1 i Kristiansand og Bergen og 1 i Trondhjem. Hver Bataillon består af 2 Batterier med Undtagelse af den i Trondhjem stationerede Bataillon, som har 3 Batterier. Den i Kristiansand og Bergen stationerede Bataillon har 1 Batteri på hvert Sted.

Af de 11 Batterier ere:

2 Batterier i Kristiania ridende Artilleri (*artillerie à cheval*).

7 Batterier, hvoraf 2 i Kristiania, 2 i Fredrikstad og 3 i Trondhjem, kjørende Artilleri (*artillerie montée*).

2 Batterier i Kristiansand og Bergen Fodartilleri (*artillerie à pied*).

Ethvert Batteri består af en fast garnisonerende og en i vedkommende Udskrivningsdistrikt stationeret Afdeling. Ethvert Batteri har:

1 Batterichef,

1 Stabskaptain, med Undtagelse af det i Kristiansand stationerede Batteri,

1 Premierlieutenant,

1 Sekondlieutenant,

12 Underofficerer, det ene af de i Kristiania stationerede ridende Batterier har 14 Underofficerer,

2 Trompetere,

6 til 10 Overkonstabler, nemlig 6 ved de to Fodbatterier, 8 ved fire Batterier, 9 ved fire Batterier, og 10 ved et Batteri

samt en Fredsstyrke af:

100 til 125 Artillerister, nemlig ved hvert af de 2 Fodbatterier
100 Artillerister, ved hvert af de 7 kjø-
rende Batterier 124 Artillerister og ved
hvert af de 2 ridende Batterier 125 Ar-
tillerister.

Desuden haves et Antal Underofficerer og Overkonstabler, som blot lønnes under Øvelserne; ved Udgangen af 1866 havdes heraf 11 Underofficerer og 11 Overkonstabler. Disse indbefattes i det normale Antal af menige Artillerister.

Hver Bataillon har 1 Bataillonschef. Særskilte Adjudanter haves ikke, hvorimod som sådanne de ved Batterierne ansatte Secondlieutenanter fungere.

Kommandoen over Artilleribrigaden føres af „Generalfelttøimesteren og Chefen for Artilleriet,“ hvis Stab dannes af:

- 1 Stabskapitain,
- 1 Premierlieutenant, Brigadeadjutant.
- 1 Sekondlieutenant, Brigadeadjoint, som kommanderes hertil blandt Brigadens Sekondlieutenanter.

Til Behandling af alle tekniske og videnskabelige artilleristiske Spørgsmål har der siden 1814 ved Artilleriets Hovedstation været etableret en fast Kommission, Artilleri og Konstruktionskommissionen. Den for denne Kommission nugældende Instrux er vedtagen ved Kongl. Res. af 2 Novbr. 1858; som Kommissionens Sekretær og Artillerikonstruktør er i Henhold til Kongl. Res. af 6 Febr. 1858 afgiven en af Brigadens Kapitainer.

Ved Arsenalerne ere ansatte 5 Officerer, nemlig:

- 1 Felttøimester, Oberstlieutenant som Chef,
- 1 Kontrollør for Kanonfabrikationen, Kapitain eller Oberstlieutenant,
- 1 Direktør for Våbenfabrikken på Kongsberg, Kapitain eller Oberstlieutenant,
- 1 Kontrolloffer ved Våbenfabrikken, Lieutenant eller Kapitain,
- 1 Bestyrer af Militæretatens Krudtfabrik i Maridalen, Akers Sogn, Lieutenant eller Kapitain,

samt 12 civil-militære Personer, nemlig:

- 1 Hovedarsenalregnskabsfører,

6 Arsenalforvaltere,

1 Regnskabsfører og Arsenalforvalter ved Våbenfabrikken,

2 Rustmestere, hvoraf 1 ved Våbenfabrikken,

1 Tøihusskriver,

1 Kopist.

Desuden haves til Arsenaltjenesten 1 Fyr- og Håndværkerkompagni, hvis Hovedstyrke er stationeret i Kristiania. Dette Kompagni består af:

1 Tøikapitain, Chef,

15 Underofficerer,

6 Håndværksmestere, | Ikkestridende

37 Håndværkssvende | (*Noncombattants*)

Tilsammen har således Artilleribrigaden en normal Fredsstyrke af Stridsmænd (*état normal de combattants sur le pied de paix*):

57 Officerer, hvoraf 47 garnisonerende og 10 i Udskrivningsdistrikterne

149 Underofficerer, — 83 — 66 —

22 Trompetere, — 22 — ” —

90 Overkonstabler, — 90 — ” —

1 318 Artillerister, — 288 — 1 030 —

Sum 1 636 Stridsmænd, hvoraf 530 garnisoner. og 1 106 i Udskrivningsdistrikterne.

Heraf var den 31 Decbr. 1866 vakante 93, tilstedeværende 1 543 Mand.

Den 31 Decbr. 1866 udgjorde Krigsforstærkningen af i Fredtjenestefrit Liniemandskab (6te og 7de Årsklasse), 591 Mand og Linie-Reserven 1 546 Mand.

Tilsammen talte altså den 31 Decbr. 1866 Artilleriet på Krigsfod med Reserve på Krigsfod (*Nombre effectif des combattants de l'artillerie avec sa réserve sur le pied de guerre*) 3 680 Stridsmænd.

Antallet af Ikkestridende (*noncombattants*) er 55.

Artilleriet har 24 Stamheste og 816 Artillerikvarterer, eller Gårde i Landdistrikterne, hvilke hver stille en Hest. Desuden har Artilleriet 191 overtallige eller Troskvarterer, der hver stille 1 Troshest. Tilsammen 1 031 Heste. Af disse vare den 31 Decbr. 1866 tilstedeværende 984 (*nombre effectif de chevaux*).

Artilleriets Udrustning er bestemt ved de af Generalfelttøimesteren og Chefen for Artilleriet under 7 Mai 1864 vedtagne Regulativer, der ere grundede på Kongl. Res. af 5 Decbr. 1863 om Kaliberne for de forenede Rigers riflede Feltskyts. Ifølge disse Regulativer skulle ethvert af de 9 kjørende og ridende Batterier på Feltfod (*sur le pied de guerre*) opsættes med enten:

6 Stkr. riflede 3 Toms Kanoner (*canons rayés*) med Kaliber 0,3055 n. Fod (95^{mm},8), Vægt 1000 à 1050 Pund (498 à 523^k), Projektilets Vægt 11,5 Pund (5^k,73), den normale Ladnings Vægt 1,75 Pund (872^{gr}); — eller:

6 Stkr. riflede 2½ Toms Kanoner (*canons rayés*), med Kaliber 0,2435 n. Fod (76^{mm},4), Vægt 750 Pund (374^k), Projektilets Vægt 7½ Pund (3^k,74), den normale Ladnings Vægt 1,5 Pund (747^{gr}).

For Fredsøvelserne er for nærværende 5 af de kjørende og de ridende Batterier hvert tildelt:

6 Stkr. glatløbende 6 Punds Kuglekanoner. Kaliber 0,3055 n. Fod (95^{mm},8), Vægt c. 800 Pund (400^k), og

2 Stkr. riflede 3 Toms Kanoner, og de øvrige 4 af de kjørende og ridende Batterier hvert:

6 Stkr. glatløbende 12 Punds Granatkanoner, Kaliber 0,3835 n. Fod (120^{mm}), Vægt c. 800 Pund (400^k), og

2 Stkr. riflede 2½ Toms Kanoner.

Ethvert af de 2 Fodbatterier ere fortiden udrustede med:

8 Stkr. glatløbende 6 Punds Bjergkanoner, Kaliber 0,3055 n. Fod (95^{mm},8), Vægt 345 Pund (172^k),

men ville om kort Tid blive udrustede med:

2½ Toms riflede Bjergkanoner, Kaliber 0,2435 n. Fod (76^{mm},4), Vægt 345 Pund (172^k).

De 9 ridende og kjørende Batteriers Mandskaber ere bevæbnede med Sabler. De 2 Fodbatteriers med Bagladnings-Karabiner med Sabelbajonet, Kaliber 0,0388 n. Fod (12^{mm},17).

5. Den Kongelige Norske Kavalleribrigade (*La brigade royale de chasseurs à cheval*). Dens Organisation er bestemt ved Plan for Norges Feltarmé af 3 Juli 1817.

Kavalleribrigaden består af 3 Korpser, af hvilke det ene, det akershusiske ridende Jægerkorps har Station i Kristiania, de to øv-

rige, det oplandske og det trondhjemske ridende Jægerkorps, have Stationer i sine Udskrivningsdistrikter.

Det akershusiske ridende Jægerkorps består af 5 Eskadroner, hvoraf 1 stadig garnisonerende, og 4 i Udskrivningsdistrikterne; det oplandske ridende Jægerkorps består af 4 Eskadroner, samtlige i Udskrivningsdistrikterne, det trondhjemske ridende Jægerkorps af 2 Eskadroner, ligeledes i Udskrivningsdistrikterne.

Til hver Eskadron haves:

- 1 Eskadronchef,
- 1 Premierlieutenant,
- 1 Sekondlieutenant, den garnisonerende Eskadron 2 Sekondlnt.,
- 6 Underofficerer, den ene garnisonerende Eskadron har 8 Underofficerer;

2 Trompetere,

1 Korporal; den ene garnisonerende Eskadron har 2 Korporaler;

100 Jægere, med Undtagelse af den ene garnisonerende Eskadron, der blot har 70 Jægere.

Desuden haves Underofficerer og Korporaler, som blot lønnes under Øvelser. Den 31 Decbr. 1866 havde heraf 10 Underofficerer og 8 Korporaler. Disse indbefattes i det normale Antal af menige Jægere.

Ved hvert Korps haves:

- 1 Korpschef,
- 1 Major,
- 1 Premierlieutenant, Korpsadjutant.

Ved det akershusiske ridende Jægerkorps havde desuden 1 Korpstrompeter.

Kommandoen over Kavalleribrigaden føres af Brigadechefen, hvis Stab dannes af:

- 1 Staldmester,
- 1 Premierlieutenant, Brigadeadjutant.

Desuden haves af Ikkestridende (*peloton hors rang*):

- 3 Bøssemagere,
- 1 Sadelmager.

Tilsammen har altså Kavalleribrigaden en normal Fredsstyrke af Stridsmænd (*état normal de combattants sur le pied de paix*):

46 Officerer, hvoraf 20 garnisonerende og 26 i Udskrivnings-
distrikterne.

68 Underofficerer, — 8 — 60 —

23 Trompetere, — 3 — 20 —

12 Korporaler, — 2 — 10 —

1 070 Jægere — 70 — 1 000 —

Sum 1 219 Stridende, hvoraf 103 garnisoner. og 1 116 i Udskrivnings-
distrikterne.

Heraf vare den 31 Decbr. 1866 vakante 67, tilstedeværende
1 152 Mand.

Den 31 Decbr. 1866 udgjorde Linie-Reserven 12 Mand.

Tilsammen talte altså den 31 Decbr. 1866 Kavalleriet på
Krigsfod med Reserve (*nombre effectif des combattants de la ca-
vallerie avec sa réserve sur le pied de guerre*) 1 164 Stridsmænd.

Antallet af Ikkestridende (*noncombattants*) er 4.

Kavalleriet har 82 Stamheste og 1 110 Jægerkvarterer, tilsam-
men 1 183 Heste (*chevaux*). Af disse vare den 31 Decbr. 1866 til-
stedeværende 1 126. Desuden har Kavalleriet 363 overtallige Kvar-
terer, der hver stille 1 Troshest. Af disse vare den 31 Decbr. 1866
tilstedeværende 330. Tilsammen tilstedeværende 1 456 (*nombre ef-
fectif de chevaux*).

Kavalleriets Udrustning er Sabel, 1 glatløbet og 1 riflet
Pistol. Som Krigsudrustning have også, istedetfor Pistolerne, Bag-
ladnings-Karabiner af Kaliber 0,0388 n. Fod (12^{mm},17) samt Revolver-
pistoler af Kaliber 12^{mm}.

6. Den norske Liniearmés Fodfolk (*L'infanterie de la lig-
ne*). Dets Organisation er bestemt ved Plan af 28 Juli 1866. Ifølge
denne består Fodfolket af 1 garnisonerende Korps af Frivillige og
5 Brigader, nemlig:

Det norske Jægerkorps med Station i Kristiania,
1ste Akershusiske Infanteribrigade med Station i Kristiania,
2den Akershusiske Infanteribrigade med Station i Fredrikshald,
Trondhjemske Infanteribrigade med Station i Trondhjem,
Besætningen på Vardøhus Fæstning,
Bergenske Infanteribrigade med Station i Bergen.
Kristiansandske Infanteribrigade med Station i Kristiansand.

Det norske Jægerkorps er inddelt i 6 Kompagnier. Hver af Infanteribrigaderne ere inddelte i 1 Depot bestående af 2 Kompagnier og 4 Batailloner, bestående hver af 4 Kompagnier. Tilsammen haves altså 96 Kompagnier, hvoraf 10 Depotkompagnier. Depotkompagnierne ere garnisonerende.

Det norske Jægerkorps består på Fredsfod (*sur le pied de paix*) af:

- a. Stab. 1 Oberstlieutenant, Chef,
 - 1 Premierlieutenant, Adjudant,
 - 1 Premierlieutenant, Kvartermester,
 - 1 Fanejunker, Underadjutant og Underkvartermester,
 - 1 Korpshornblæser,
 - 2 Korporaler.

- b. Trop inddelt i 6 Kompagnier:

- 1 Major og } Kompagnichefer,
- 5 Kapitainer }
- 6 Premierlieutanter,
- 11 Sekondlieutanter,
- 30 Underofficerer
- 12 Hornblæsere,
- 55 Korporaler,
- 408 Jægere.

Sum 535 Stridsmænd (*combattants*), samtlige garnisonerende.

Hertil kommer på Krigsfod (*sur le pied de guerre*) 4de og 5te Årsklasse af Korporaler og Menige, hvilke ere fri for Tjenesten i Fred. Af disse skulle 6 være uddannede som Underofficerer.

Enhver Infanteribrigade består på Fredsfod af:

- a. Stab. 1 Oberst eller Generalmajor, Brigadechef,
 - 1 Premierlieutenant, Adjudant,
 - 16 Musikunderofficerer og Korporaler, undtagen ved 2den Akershusiske Brigade, som har 19.
 - 1 Korporal;
- b. Depot, inddelt i 2 Kompagnier, og bestående af:
 - Stab. 1 Oberstlieutenant, Næstkommanderende ved Brigaden og Depotchef,
 - 1 Premierlieutenant, Kvartermester og Adjudant,
 - Trop. 2 Kapitainer, Kompagnichefer,

- 2 Premierlieutenanter,
- 10 Sekondlieutenanter, hvoraf 6 fastlønnede og 4 værnepligtige, hvilke sidste kun lønnes under Øvelserne,
- 10 Underofficerer,
- 1 Depottambour,
- 4 Spillemænd,
- 20 Korporaler,
- 192 Menige.

Sum 262 Stridsmænd, samtlige garnisonerende.

Enhver Bataillon består på Fredsod af:

- a. Stab. 1 Major, Bataillonschef,
 - 1 Kapitain, Kvartermester,
 - 1 Premierlieutenant, Adjutant,
 - 2 Fanejunkere, Underkvartermestere og Underadjutanter, hvoraf blot en fast lønnet, den anden værnepligtig, som kun lønnes under Øvelserne,
 - 1 Underofficer, Vognmester, værnepligtig,
 - 1 Bataillonstambour.
 - b. Trop. 4 Kapitainer, Kompagnichefer,
 - 4 Premierlieutenanter,
 - 10 Sekondlieutenanter, værnepligtige, som kun lønnes under Øvelserne,
 - 32 Underofficerer, hvoraf 20 fastlønnede og 12 værnepligtige,
 - 12 Tambourer eller Hornblæsere, hvoraf 8 fastlønnede og 4 værnepligtige, som kun lønnes under Øvelserne,
- indtil 56 Korporaler, hvoraf 8 fast lønnede og 48 værnepligtige,
 398 til 342 udskrevne Liniesoldater, eftersom de 56 Korporalsposter i mindre eller større Udstrækning ere besatte med Mænd henhørende til de 5 første i Fred tjenestepligtige Årsklasser.

Sum 467 Stridsmænd, samtlige i Udskrivningsdistrikterne.

Tilsammen have altså for 4 Batailloner 1868 Stridsmænd og for hver Brigade ialt: 2130 Stridsmænd.

På Vardøhus Fæstning have desuden en Besætning, bestående af 2 Officerer og 20 menige Soldater, samt desuden 3 Underofficerer og 1 Hornblæser, der afgives af Trondhjemske Brigade, og 4 Artillerister, der afgives af det i Trondhjem stationerede Artilleri.

Ialt har altså den norske Liniearmees Fodfolk en normal Fredsstyrke af Stridsmænd (*état normal de combattants sur le pied de paix*):

318 fastlønnede Officerer	hvoraf 98 garnisone-	rende	og 220 i Udskrivningsdistrikterne.
220 værnepligtige Officerer	—	20 —	200 —
501 fastlønnede Underofficerer	—	81 —	420 —
280 værnepligtige Underofficerer	—	„ —	280 —
301 fastlønnede Spillemænd	—	121 —	180 —
80 værnepligtige Spillemænd	—	„ —	80 —
indtil 322 fastlønnede Korporaler	—	162 —	160 —
indtil 960 værnepligtige Korporaler	—	„ —	960 —
9348 til 8228 Soldater	—	1388 —	7960 til 6840 —

Sum 11210 Stridsmænd, hvoraf 1870 garnison. og 9340 i Udskrivningsdistrikterne.

Heraf vare den 31 Decbr. 1866 vakante 1252, tilstedestående 9958.

Den 31 Decbr. 1866 udgjorde Krigsforstærkningen af i Fred tjenestefrit Liniemandskab (6te og 7de Årsklasse): 4418 Mand, og Linie-Reserven 12913 Mand.

Tilsammen talte altså den 31te Decbr. 1866 Liniens Fodfolk med Reserve på Krigsfod (*nombre effectif de l'infanterie de la ligne avec sa réserve sur le pied de guerre*): 27289 Stridsmænd.

Antallet af Ikkestridende (*non combattants*) er 26 Bøsse-magere, nemlig 1 ved det norske Jægerkorps, 1 ved hver af de 5 Depoter og 1 ved hver af de 20 Batailloner. Heraf vare den 31 Decbr. 1866 vakante 2, tilstedestående 24.

Infanteriets Bevæbning er ved Res. af 10 Juli 1860 bestemt at være Kammerladningsgeværer med Kaliber 0,0388 n. Fod (12^{mm}.17).

Gevæerne ere dels med trekantet Bajonet af Længde med Bajonet 6,15 n. Fod (2^m,04) og Vægt med Bajonet 8 $\frac{3}{4}$ Pund (4^k,36), uden Bajonet 8 Pund (3^k,98), dels med Sabelbajonet af Længde med Bajonet 5,85 n. Fod (1^m,84) og Vægt med Bajonet 9 $\frac{1}{4}$ Pund (4^k,61), uden Bajonet 7 $\frac{5}{8}$ (3^k,80). Projektillets Vægt er 1,6 Lod eller $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{n}$ Pund (44^{gr},9), Ladningens Vægt 1,25 Kvintin (4^{gr},86).

Infanteriets ældre Bevæbning, der fremdeles benyttes under Øvelserne, er bestemt ved Kongl. Res. af 22 Sept. 1845. Den består ligeledes af Kammerladningsgeværer, men med Kaliber 0,053 n. Fod (16^{mm}).

7. Ved Fæstningerne haves udenfor Liniearmeens øvrige Inddeling 10 Officerer.

Liniearmeens og dens Reserves Øvelser (*l'exercice de l'armée de la ligne et de sa réserve*) ere:

For det kjørende og ridende Artilleri: Rekrutskole 90 Dage, årlige Øvelser i 5 År 24 Dage årlig, tilsammen 210 Dage.

For Fodartilleriet: Rekrutskole 42 Dage, årlige Øvelser i 5 År 24 Dage årlig, tilsammen 162 Dage.

For Kavalleriet: Rekrutskole 90 Dage, årlige Øvelser i 7 År 24 Dage årlig, tilsammen 258 Dage.

For Infanteriet: Rekrutskole 42 Dage, årlige Øvelser i 5 År 24 Dage årlig, tilsammen 162 Dage.

Reserven gennemgår Rekrutskolen og en årlig Øvelse sammen med Linien, tilsammen 66 Dage.

Landværnets Organisation er bestemt ved Kongl. Res. af 5 Marts 1827. Det består af:

1. Artilleri, der har 2 Artilleriunderofficerer annekteret hvert Liniens 11 Batterier, og den 31 Decbr. 1866 talte effektive 18 Underofficerer og 1 650 menige Artillerister. Dets hele Krigsstyrke var altså (*nombre effectif de l'artillerie du landwehr*): 1 668 Stridsmænd. Det er ikke nærmere organiseret.

2. Fodfolket. Landværnets Fodfolk er organiseret i 40 Landværnsdivisioner eller Kompagnier, som parvis ere annekterede Linieinfanteriets Batailloner.

Enhver Landværndivision består af:

- 1 Kapitain, Chef, fastlønnet,
- 1 værnepligtig Premierlieutenant,
- 2 værnepligtige Sekondlieutenanter.
- 8 Underofficerer, hvoraf 5 fastlønnede og 3 værnepligtige,
- 14 Korporaler, værnepligtige,
- 3 Tambourer eller Hornblæsere, hvoraf 2 fastlønnede og 1 værnepligtig,

og en menig Mandskabsstyrke bestående af Halvdelen af det fra vedkommende Liniebataillon og dens Reserve til Landværnet overgåede Mandskab, samt de Underofficerer, Korporaler, Spillemænd og Menige, som udgå fra norske Jægerkorps og Brigadernes Depotafdelinger og have Bopæl inden Divisionens Område.

Landværnets Infanteri tæller altså:

- 40 fastlønnede Officerer,
- 120 værnepligtige Officerer,
- 200 fastlønnede Underofficerer,
- 120 værnepligtige Underofficerer,
- 80 fastlønnede Spillemænd,
- 40 værnepligtige Spillemænd,
- 560 værnepligtige Korporaler

Tilsam. 1160 Befalingsmænd og Spil.

Heraf vare den 31 Decbr. 1866 vakante 888, tilstedeværende 272.

Antallet af Landværninfanteriets menige Mandskabsstyrke udgjorde den 31 Decbr. 1866: 13 520 Mand.

Tilsammen talte altså den 31 Decbr. 1866 Landværninfanteriet (*nombre effectif de l'infanterie du landwehr*): 13 792 Stridsmænd.

Trænet (*Le train de l'armée*) er i Fred ikke organiseret. Det bestod den 31 Decbr. 1866 af 7 758 Mand, hvoraf 886 vare henlagte under Artilleriet, 911 under Kavalleriet og 5 961 under Infanteriet.

Armeens Retsvæsen (*La justice militaire*) administreres af:

- 1 General-Auditør, og
 - 7 Brigade-Auditører,
- alle garnisonerende.

Armeens Intendantur (*L'intendance militaire*) bestyres af:

- 1 Armee-Intendant,
- 7 Brigade-Intendanter,
- 1 Brigade-Regnskabsfører ved Artilleribrigaden,

- 1 Bogholder og Regnskabsfører ved Armeens Depot,
- 1 Forvalter ved Munderings-Depotet,
- 1 Inspektør ved Armeens Værksteder,
- 1 Fourageforvalter,
- 5 Magasinformaltere, hvilke Poster ere forenede med Fæstning-officerers Poster.

Armeens Læge-Etat (*Corps des médecins de l'armée*) er organiseret ved Kongl. Res. af 29 Marts 1862. Den består af:

- 1 Generalchirurg, Chef,
- 7 Brigadelæger, samtlige garnisonerende,
- 32 Korpslæger, hvoraf 12 garnisonerende og 20 i Udskrivningsdistrikterne,
- 15 Kompagnichirurger, alle garnisonerende,
- 1 Medicinal-Revisor,
- 1 Forvalter ved Medicinal-Depotet.

Dyrlægekorpsset (*Corps des vétérinaires de l'armée*) består af:

- 6 Overdyrlæger, hvoraf 2 garnisonerende og 4 i Udskrivningsdistrikterne,
- 7 Dyrlæger, alle i Udskrivningsdistrikterne.

Armeens Udskrivningsvæsen (*La conscription militaire*) bestyres af:

- 1 General-Krigskommissær,
- 6 Krigskommissærer.

Ikkestridende (*Noncombattants*) og Heste (*Chevaux*).

Linie og Landværn (<i>L'armée de la ligne et du landwehr</i>)	I Officers Stilling (<i>Grade d'officier</i>)	I Underofficers Stilling (<i>Grade de sergent</i>)	I Soldats Stilling (<i>Grade de soldat</i>)	Træn (<i>Train</i>)	Heste (<i>Chevaux</i>)
1 Jan. 1867					
Generalstaben					
Effektiv	1	—	—	—	—
Normal	1	—	—	—	—
Krigsskolen					
Effektiv	—	—	1	—	4
Normal	—	—	1	—	4
Ingeniørbrigaden					
Effektiv	—	7	—	—	—
Normal	—	7	—	—	—
Artilleribrigaden					
Effektiv	11	9	36	886	984
Normal	11	7	37	—	1 031
Kavalleribrigaden					
Effektiv	—	4	—	911	1 456
Normal	—	4	—	—	1 513
Fodfolket					
Effektiv	—	24	—	5 961	—
Normal	—	26	—	—	—
Retsvæsenet					
Effektiv	8	—	—	—	—
Normal	8	—	—	—	—
Intendanturen					
Effektiv	10	—	—	—	—
Normal	13	—	—	—	—
Læge-Etaten					
Effektiv	53	—	—	—	—
Normal	57	—	—	—	—
Dyrlægekorpsen					
Effektiv	3	18	1	—	—
Normal	6	—	—	—	—
Udskrivningsvæsenet					
Effektiv	8	—	—	—	—
Normal	7	—	—	—	—
Tilsammen Effektiv Styrke	94	62	38	7 758	2 444

Borgervæbninger (*Gardes civiques*) ere organiserede i følgende Kjøbstæder:

Fredrikshald:	1 Infanterikorps med 2 Kompagnier;
Moss:	1 Kompagni Infanteri;
Kristiania:	1 Infanterikorps med 4 Kompagnier, 1 ridende Borgergarde med 1 Eskadron;
Drammen:	1 Infanterikorps med 2 Kompagnier, 1 ridende Borgergarde med 1 Eskadron;
Holmestrand:	1 Kompagni Infanteri;
Tønsberg:	1 Kompagni Infanteri;
Laurvik:	1 Kompagni Infanteri;
Skien:	1 Kompagni Infanteri;
Østerrisør:	1 Kompagni Infanteri;
Kristiansand:	1 Infanterikorps med 2 Kompagnier;
Stavanger:	1 Kompagni Infanteri, 1 Batteri Artilleri;
Bergen:	1 Infanterikorps med 4 Kompagnier, 1 Artilleribataillon med 4 Batterier, 1 ridende Borgergarde med 1 Eskadron;
Trondhjem:	1 Infanterikorps med 2 Kompagnier, 1 ridende Borgergarde med 1 Eskadron;
Tromsø:	1 Kompagni Infanteri.
Tilsammen:	5 Batterier Artilleri, 4 Eskadroner Kavalleri og 24 Kompagnier Infanteri.

Rigets Inddeling i Distrikter for Udskrivningen til Landvæbningen (*Division du royaume par rapport à la conscription*) er bestemt ved Lov af 26 Mai 1866. Ifølge denne er Riget inddelt i Lodtrækningsdistrikter, som i Regelen dannes af et Tinglag eller en Kjøbstad, og af hvilke flere samles til et fælles Udskrivningsdistrikt, således at enhver Infanteribataillon har sit Udskrivningsdistrikt enten alene eller i Forening med en eller flere Eskadroner eller Batterier eller Dele af sådanne. Det udskrevne Mandskab fordeles til Underafdelingerne, Kompagnierne, Eskadronerne, Batterierne, således at disse År om andet såvidt muligt erholde det samme Rekrutteringsområde, og at denne dannes af sammenhængende Trakter.

Inddelingen er nærmere bestemt ved Plan af 11 Oktbr. 1866. Ifølge denne er Riget inddelt i:

- 6 Krigskommissariater,
 20 Udskrivningsdistrikter,
 83 Rulleførerkredse,
 204 Lodtrækningsdistrikter.

De 20 Udskrivningsdistrikter svare til 20 Infanteribatailloner. Af de 83 Rulleførerkredse svare de 72 til ligesåmange Infanterikompanigners Kommandodistrikter, 1 Rulleførerkreds (Kristiania) rekrutterer 3 Infanterikompanignier, medens af de øvrige 10 Rulleførerkredse to og to danne 5 Infanterikompanigners Kommandodistrikter.

Efterfølgende Tabel udviser Rigets Inddeling i Kommandodistrikter, Udskrivningsdistrikter og Rulleførerkredse
(Division militaire du royaume).

Infanteri-Kompagniernes Kommandodistrikter. (Kompagniets ældre Navn.) Udskrivningsdistrikter.	Rulleførerkredse, omfattende hosstående Kjøbstæder, Ladesteder og Herreder. (Communes du ressort.)	Flade- indhold. (Super- ficie.) Norske Kvadrat- mil. 1 Jan. 1867	Folke- mængde. (Popula- tion.) 31 Decbr. 1865
1ste Kompagni (Bergske)	1. Idd, Aremark, Berg, Fredrikshald 5. Rakkestad, Rødenæs, Eidsberg	17,01	35 504
2det Kompagni (Frølandske)	4. Trykstad, Askim, Skiptvet, Spydeberg, Våler, Håbøl 8. Soon, Hølen, Hvidsten, Vestby, Kråkstad, Fron, Drøbak, Næsodden Enebak	13,01	34 667
3die Kompagni (Onsøiske)	2. Skjeberg, Hvaløerne, Fredrikstad, Borge, Glemming, Onsø 3. Sarpsborg, Tune, Varteig, Råde, Rygge, Mosse Landsogn, Moss	10,07	45 112
4de Kompagni (Folloske)	6. Næs, Ullensaker, Gjerdrum, Nannestad 7. Høland, Urskog, Fet, Sörum	20,7	42 016
1. Smålenenes Jægerbataillon, 1ste, 5te og 6te Batteri og Akershusiske ri- dende Jægerkorps	Smålenenes Amt; Akershus Amt med Undtagelse af Ås, Aker, Bærum, Asker, Skedsmo, Nittedal, Eidsvold og Hurdalen	60,74	157 293
1ste Kompagni (Gausdalske)	1. Vang, Hamar, Næs, Ringsaker	12,4	26 125

2det Kompagni (Ringsakerske)	2. Eidsvold, Hurdalen, Romedal, Løiten, Stange	14,0	28 348
3die Kompagni (Vangske)	3. Søndre Odalen, Nordre Odalen	8,0	11 428
4de Kompagni (Løitenske)	4. Eidskog, Vinger, Kongsvinger	8,8	14 136
2. Hedemarkens Infanteribataillon, Ringsakerske og Stangeske Eskadroner	Af Akershus Amt: Eidsvold og Hurdalen; af Hedemarkens Amt: Hamar og Kongsvinger Kjøb- stæder, Vinger og Odalens Fog- deri og Hedemarkens Fogderi	43,19	80 037
1ste Kompagni (Tønsætske)	1. Store Elvedalen, Nordre Østerdalens Fogderi	106,02	16 305
2det Kompagni (Elverumske)	2. Elverum, Trysil, Åmot	41,8	13 639
3die Kompagni (Hofske)	3. Hof, Åsnæs, Våler	13,1	12 140
4de Kompagni (Solørske)	4. Brandvold, Grue	11,2	10 410
3. Østerdalens Jægerbataillon	Af Hedemarkens Amt: Solør Fogderi, Søndre og Nordre Østerdalens Fogderier	172,07	52 494
1ste Kompagni (Lesjeske)	1. Dovre, Lesje, Våge, Lom, Skeaker	85,60	19 850
2det Kompagni (Vågeske)	2. Öier, Ringebu, Solliden, Søndre Fron, Nordre Fron	34,87	18 263
3die Kompagni (Fronske)	3. Lillehammer, Fåberg, Gausdal, Birid	16,50	19 954
4de Kompagni (Ringebuske)	4. Östre Toten, Vestre Toten, Vardal, Gjøvik	8,54	20 066
4. Gudbrandsdalens Infanteribataillon, Vardalske og Totenske Eskadroner	Af Kristians Amt: Gjøvik og Lillehammer Kjøbstæder, To- tens, Søndre og Nordre Gud- brandsdalens Fogderier	145,51	78 133
1ste Akershusiske Infanteribrigade 1ste, 5te og 6te Batteri, Akershusiske og Oplandske ridende Jægerkorpser.	Smålenenes Amt; Akershus Amt med Undtagelse af Ås, Aker, Bærum, Asker, Skedsmo og Nittedal; Hedemarkens Amt; Kristians Amt med Undtagelse af Hadelands og Lands samt Valders Fogderier	421,51	367 957
1ste Kompagni (Vingerske)	1. Ås, Östre Aker	2,0	13 016
2det, 3die og 4de Kompagni	2. Kristiania Kjøbstad	0,07	57 382
1. Kristiania Infanteribataillon	Af Akershus Amt: Ås og Östre Aker; Kristiania Kjøbstad og Amt	2,07	70 398

1ste Kompagni (Totenske)	4. Norderhov, Hønefos, Ådalen	12,01	10 254
2det Kompagni (Landske)	3. Skedsmo, Nittedal, Jævnaker, Gran	13,59	22 818
3die Kompagni (Aurdalske)	2. Søndre Land, Nordre Land, Søndre Aurdal	25,20	16 202
4de Kompagni (Slidreske)	1. Nordre Aurdal, Østre Slidre, Vestre Slidre, Vang	33,80	14 578
2. Valdres Infanteribataillon og 2det Batteri	Af Akershus Amt: Skedsmo og Nittedal; af Kristians Amt: Hadelands og Lands samt Val- ders Fogderier; af Buskeruds Amt: Norderhov, Hønefos og Ådalen	84,60	63 852
1ste Kompagni (Modumske)	4. Vestre Aker, Bærum, Asker	4,2	17 073
2det Kompagni (Ringerikeske)	3. Drammen, Holmsbo og Hurum, Røken, Lier	5,20	26 065
3die Kompagni (Krødsherreske)	2. Modum, Sigdal, Hole	17,25	18 147
4de Kompagni (Ålske)	1. Hallingdals Fogderi	44,10	14 729
3. Hallingdalens Infanteribataillon og 4de Batteri	Af Akershus Amt: Vestre Aker, Bærum, Asker; af Budskeruds Amt: Drammens Kjøbstad, Hole, Budskeruds Fogd. med Undta- gelse af Eker; Hallingdals Fogd.	70,75	76 014
1ste Kompagni (Askerske)	4. Sem, Ramnæs, Andebo, Stokke, Tjømø, Nötterø, Tønsberg	5,02	27 969
2det Kompagni (Hadelandske)	3. Åsgårdstrand, Horten, Holmestrand, Svelvik, Strømmen, Skouger, Sande, Hof, Botne, Våle, Borre,	5,84	29 288
3die Kompagni (Ekerske)	2. Eker, Kongsberg	3,92	16 794
4de Kompagni (Rollagske)	1. Numedal og Sandsvers Fogderi	36,60	13 286
4. Numedalens Infanteribataillon	Af Buskeruds Amt: Eker, Kongsberg Kjøbstad, Numedals og Sandsvers Fogderi; af Jarls- berg og Laurviks Amt: Holme- strand og Tønsberg Kjøbstæ- der, Jarlsbergs Fogderi	51,38	87 337
2den Akershusiske Infanteribrigade 2det, 3die og 4de Batteri	Af Akershus Amt: Ås, Aker, Bærum, Asker, Skedsmo, Nit- tedal; Kristiania Amt; af Kri- stians Amt: Hadelands og Lands Fogderi, Valdres Fogderi; Bu- skeruds Amt; af Jarlsberg og Laurviks Amt: Holmestrand og Tønsberg Kjøbstæder samt Jarlsberg Fogderi	208,80	297 601

1ste Kompagni (Overhalske)	1. Namdalens Fogderi med Undtagelse af Trondenæs og Rørviks Kapelsogne af Grongs Præstegjæld	60	20 033
2det Kompagni (Inderøiske)	2. Sparbu, Stenkjær, Stod, Snåsen med Undtagelse af Nordliden og Sørlidens Sogne, Beitstaden	26	16 515
3die Kompagni (Ytterøiske)	3. Levanger Kjøbstad, Levanger Landsogn, Værdalen, Ytterøen, Mosviken og Verran, Inderøen	22	19 896
4de Kompagni (Fosenske)	4. Stadsbygden, Rissen, Skogn, Lexviken	8	12 438
1. Indherreds Jægerbataillon, og Trondhjemske ridende Jægerkorps	Af Søndre Trondhjems Amt: Stadsbygden og Rissen; Nordre Trondhjems Amt med Undtagelse af: Nedre og Øvre Stjørdalen, Frosten og Åsen, samt de for Udskrivning frtagne Dele af Snåsen og Grong	116	68 882
1ste Kompagni (Meldalske)	4. Ørkedals Fogderi	33,09	16 858
2det Kompagni (Holtålske)	3. Guldalens Fogderi, Leinstranden med Undtagelse af 30 Indvånere i Klæbu Tinglag	43,06	20 175
3die Kompagni (Selbuske)	2. Strinden og Selbu Fogderi med Undtagelse af 1 131 Indvånere af Leinstranden	27,41	40 259
4de Kompagni (Snåsenske)	5. Trondhjems Kjøbstad		
	1. Nedre Stjørdalen, Øvre Stjørdalen, Frosten, Åsen	16,1	17 592
2. Trondhjems Jægerbataillon, og 7de, 8de og 9de Batteri	Søndre Trondhjems Amt med Undtagelse af Fosen Fogderi; af Nordre Trondhjems Amt: Nedre og Øvre Stjørdalen, Frosten, Åsen	119,66	94 884
1ste Kompagni (Guldalske)	1. Ørlandet, Bjugn, Åfjorden, Bjørnør	19,97	14 340
2det Kompagni (Ørkedalske)	2. Hitteren, Ilevne	16,29	11 850
3die Kompagni (Hevneske)	3. Stangvik og Todal, Halse, 353 Indvånere af Strømsnæsset, Surendalen, Rindalen, Aure	24,02	14 204
4de Kompagni (Sunndalske)	4. Kristiansund Kjøbstad, 130 Indvånere af Bud, Kvernæs, Fræde og Grip, Øre, Tingvold, 869 Indvånere af Strømsnæsset, Øxendalen, Sunndalen, Ædø	23,69	25 599
3. Nordmøres Infanteribataillon	Af Søndre Trondhjems Amt: Fosens Fogd. med Undtagelse af Stadsbygden og Rissen; af Romsdals Amt: Kristiansund Kjøbstad og Nordmøres Fogd.	83,97	65 993

1ste Kompagni (Tingvoldske)	1. Vestnæs, Eid og Vold, Gryten, Veø, Næsset	20,39	13 513
2det Kompagni (Grytenske)	2. Molde, Bolsø, Akerø, Sandø, Frænen, Bod med Undtagelse af 130 Indvånere i Romsdals Fogderi	6,49	11 601
3die Kompagni (Ørskogske)	3. Stranden, Norddalen, Sunnelven, Borgund, Ørskog, Ålesund, Skodje, Haram	23,74	23 668
4de Kompagni (Voldenske)	4. Vanelven, Volden, Hjørendfjord, Sande, Herø, Ulfsten	16,23	15 752
4. Søndmøres Infanteribataillon	Af Romsdals Amt: Ålesund og Molde Kjøbstæder, Søndmøres og Romsdals Fogderier	66,85	64 534
Trondhjemske Infanteribrigade 7de, 8de og 9de Batteri, Trondhjemske ri- dende Jægerkorps	Nordre Trondhjems Amt, med Undtagelse af de for Udskrivning fritagne Dele af Snåsen og Grong, Søndre Trondhjems Amt, Romsdals Amt	386,48	294 293
1ste Kompagni (Gloppenske)	3. Dele af Hyllestad og Askevold i Sønd- og Nordfjords Fogd., Ytre Holmedal, Vefring, Kinn, Florøen, Bremanger	15	16 094
2det Kompagni (Strynske)	1. Daviken, Indviken, Stryn, Eid, Horningdalen, Selja	19	17 050
3die Kompagni (Førdeske)	2. Førde, Jølster, Gloppen	27	12 762
4de Kompagni (Holmedalske)	4. Eivindvik, Utvær, Dele af Hyllestad og Askevold i Sogns Fogderi, Lavik og Brekke, Klævold, Indre Holmedal	21	12 951
1. Fjordenes Infanteribataillon	Af Nordre Bergenhus Amt: Sønd- og Nordfjords Fogderi; Eivindvik, Utvær, Dele af Hyllestad og Askevold i Sogns Fogd., Lavik og Brekke, Klævold	82	58 857
1ste Kompagni (Lekangerske)	1. Vik, Balestrand, Lekanger, Aurland, Sogndal	21	14 197
2det Kompagni (Lysterske)	2. Lærdal, Borgund, Årdal, Lyster, Hafslo, Justedal	34	13 730
3die Kompagni (Lærdalske)	3. Voss og 308 Indvånere af Stammæs Sogn	16	9 933
4de Kompagni (Vossesske)	4. Hosanger, Haus med Undtagelse af 308 Indvånere af Stammæs Sogn	10	10 075
2. Sogns Infanteribataillon	Af Nordre Bergenhus Amt: Vik, Balestrand, Aurland, Sogndal, Lærdal, Borgund, Årdal, Lyster, Hafslo, Justedal; af Søndre Bergenhus Amt: Voss, Hosanger, Haus	81	47 935

1ste Kompagni (Vikske)	2. Os, Fane, Sund, Fjeld, Askøen, Bergens Dom- og Korskirkesogns Landdistrikt, Årstad	11	22 210
2det Kompagni (Nordhordlandske)	1. Hammer, Manger, Lindås	15	19 196
3die Kompagni (Osiske)	4. Bergens Kjøbstad	0,01	27 703
4de Kompagni (Tysnæske)	3. Stordøen Sogn, Finnås med Und- tagelse af 247 Indvånere af Moster Sogn, Fitje, Tysnæs, Fuse	7	15 823
3. Bergens Infanteribataillon og 11te Batteri	Bergens Amt; af Søndre Ber- genhus Amt: Nordhordlands Fogderi undtagen Hosanger og Haus, af Søndhordlands Fog- deri: Stordøen Sogn, Finnås med Undtagelse af 247 Indvå- nere af Moster Sogn, Fitje og Tysnæs	33	84 932
1ste Kompagni (Hardangerske)	1. Strandebarm og Varaldsø, Røldal, Kinservik, Ulvik, Vikør, Jondalen	40	17 313
2det Kompagni (Strandebarmske)	2. Sveen, Fjelberg, Etne, Skonevik, Kvindherred, Valestrand Sogn og 247 Indvånere af Moster Sogn	16	18 836
3die Kompagni (Etneske)	4. Nærstrand, Bukken, Tysvær, Skjold, Skudsnæs, Skudsnæshavn, Avaldsnæs, med Kobbervik, Torvestad, Haugesund	8,25	27 689
4de Kompagni (Ryfylkeske)	3. Jælse, Sand, Søvde, Suledal, Vikedal	19,61	10 932
4. Hardanger Infanteribataillon	Af Søndre Bergenhus Amt: Hardanger og Voss Fogderi med Undtagelse af Voss, Sønd- hordlands Fogderi med Und- tagelse af Tysnæs, Fitje, Stord- øen Sogn, og Finnås Præste- gjæld, dog med 247 Indvånere af sidstnævnte; af Stavanger Amt: Haugesund Kjøbstad, Ryf- ylke Fogderi undtagen Høle, Strand, Årdal, Hjelmeland og Fister, Rennesø og Finnø	83,86	74 770
Bergenske Infanteribrigade og 11te Batteri	Nordre Bergenhus Amt; Ber- gens Amt; Søndre Bergenhus Amt; af Stavanger Amt: Hau- gesund Kjøbstad, Ryfylke Fog- deri undtagen Høle, Strand, Årdal, Hjelmeland og Fister, Rennesø og Finnø	279,97	266 494

1ste Kompagni (Jædderske)	1. Høle, Strand, Årdal, Hjelmeland, og Fister, Rennesø, Finnø	19,48	13 991
2det Kompagni (Dalerne)	4. Soggendals Landdistrikt, Soggendals Ladested, Lunde, Heskestad, Helle- land, Birkrem, Ekersund Ladested, Ekersund Landdistrikt, Ougne, Hå	17,53	17 912
3die Kompagni (Siredalske)	3. Time, Gjesdal, Klepp, Høiland, Sandnæs, Håland, Hetland	6,88	17 678
4de Kompagni (Listerske)	2. Stavanger Kjøbstad	0,03	16 647
1. Stavangers Infanteribataillon	Af Stavanger Amt: Stavanger Kjøbstad, Jædderen og Daler- nes Fogderi, Høle, Strand, Årdal, Hjelmeland og Fister, Rennesø, Finnø	43,92	66 228
1ste Kompagni (Mandalske)	2. Søgne, Mandal, Halså og Hartmark, Holme, Øslebø og Løvdaal, Finsland, Bjelland og Grindem, Søndre Undal, Nordre Undal	12,66	23 452
2det Kompagni (Torrisdalske)	4. Lillesand, Eide, Vestre Moland, Høi- våg, Birkenæs, Sætersdalens Fogd.	52,66	17 859
3die Kompagni (Våleske)	3. Kristiansand, Tveit, Oddernæs, Vennesland, Övrebø og Hægland	5,60	18 752
4de Kompagni (Sandsverske)	1. Flekkefjord Kjøbstad og Listers Fogderi	32,77	31 553
2. Kristiansands Infanteribataillon og 10de Batteri	Lister og Mandals Amt; af Nedenæs Amt: Sætersdalens Fogderi, Lillesand, Eide, Vestre Moland, Høivåg, Birkenæs	103,69	91 616
1ste Kompagni (Nedenæske)	1. Østerrisør, Søndeled, Dypvåg, Holt, Tvedestrand, Vegårsheien, Gjerrestad, Åmlid	20,71	22 154
2det Kompagni (Bambleske)	2. Arendal, Grimstad, Østre Moland, Øiestad, Froland, Fjære, Landvik, Heirefos	8,02	28 020
3die Kompagni (Bøherredske)	4. Kragerø, Sandøkedal, Drangedal, Hviteseid, Nissedal	24,48	17 696
4de Kompagni (Vestfjeldske)	3. Silgjord, Lårdal, Mo, Vinje, Raudland, Moland	42,11	12 307
3. Nedenæs Infanteribataillon	Af Nedenæs Amt: Østerrisør, Arendal, Grimstad, Nedenæs Fogderi med Undtagelse af: Lillesand, Eide, Vestre Moland, Høivåg, Birkenæs; af Brats- berg Amt: Kragerø, Sandøke- dal, Drangedal, Øvre Telemar- kens Fogderi med Undtagelse af Grandsherred, Tinn, Hjertdal	95,32	80 177

1ste Kompagni (Stokkeske)	2. Solum, Holden, Lunde, Bø	8,31	13 036
2det Kompagni (Hedrumske)	4. Laurvik, Sandefjord, Laurviks Fogderi	7,20	28 166
3die Kompagni (Gjerpenske)	1. Skien, Porsgrund, Brevik, Langesund, Stathelle, Eidanger, Gjerpen Slemdal, Bamble	9,19	24 080
4de Kompagni (Hjertdalske)	3. Söfde. Hitterdal, Grandsherred, Tinn, Hjertdal	36,45	14 810
4. Telemarkens Infanteribataillon	Af Bratsbergs Amt: Skien, Porsgrund, Brevik, Bamble Fogderi med Undtagelse af Sandøkedal og Drangedal, Nedre Telemarkens Fogderi, Grandsherred, Tinn, Hjertdal; af Jarlsberg og Laurviks Amt: Laurvik, Sandefjord, Laurviks Fogderi	61,15	80 092
Kristiansandske Infanteribrigade og 10de Batteri	Af Stavanger Amt: Stavanger Kjøbstad, Jædderen og Daler- nes Fogderi, og af Ryfylke Fogderi: Høle, Strand, Årdal, Hjelmeland og Fister, Rennesø, Finnø; Lister og Mandals Amt; Nedenæs Amt; Bratsbergs Amt; af Jarlsberg og Laurviks Amt: Kjøbstæderne Laurvik og San- defjord samt Laurviks Fogderi	304,08	318 113
Samtlige 20 Udskrivnings- distrikter til Landvæbningen	De 17 sydlige Amter med Und- tagelse af Nordliden og Sørliden Sogne af Snåsen Præstegjæld og Trondenæs's og Rørviks Kapelsgn af Grong Præste- gjæld	1600,84	1 544 458

Ved Udskrivningssessionerne (*La conscription*) i 1866, hvorved de Mandskaber, der i 1866 fyldte sit 22de År bleve udskrevne til Tjeneste fra 1 Jan. 1867, havdes ialt i Rullerne udenfor de søfarende Mandskaber 12 170 Mand, hvilket blandt en Befolkning af 1 544 458 Mennesker i den værnepligtige Del af Riget udgjør 0,79 Procent. Heraf vare Fraværende, hvis Opholdssted ikke vidstes 1 870 og bevilgede Henstand 164, tilsammen 2 034, altså tilbage til Behandling ved Udskrivningen 10 136 Mand.

Af disse kasseredes som aldeles utjenstdygtige 1 660 Mand, eller 16,38 pCt. Som fortiden utjenstdygtige gaves Henstand 182 Mand

eller 1,8 pCt. Af de tilbageværende 8 294 Mand udskreves til Landvæbningen 7 409 Mand og til Søvæbningen (Distriktssøtropperne) 885 Mand.

Af de til Landvæbningen udskrevne 7 409 Mand udskreves		
til Linien	1 900 Mand	
til Liniens Reserve	4 367	—
til Trænet	1 142	—
tilsammen som ovenfor		<u>7 409 Mand</u>

Søvæbningen. (*Les forces navales.*)

Denne består af:

1. Marinens Officerskorps (*Le corps d'officiers de la marine*). Dettets normale Fredsstyrke er:

- 1 Kontreadmiral,
- 4 Kommandører,
- 14 Kapitainer,
- 16 Kapitainlieutenanter,
- 24 Premierlieutenanter,
- 25 Sekondlieutenanter.

Tilsamm. 84 Officerer.

Heraf vare den 31 Decbr. 1866 vakante 1, effektiv Styrke 83 Officerer.

2. Søkadet-Institutet (*L'école militaire de la marine*). Dettets Organisation er bestemt ved Reglement af 29 Aug. 1857 med Tillægsbestemmelser af 16 Okt. 1857 og 11 Febr. 1860. Kadetternes Antal udgjør 30. Ved samme er ansat 1 Chef og 2 Kadetofficerer, der udnævnes dertil blandt Marinens Officerer.

3. Det sømilitære Korps (*Les équipages permanents de la marine*). Dettets Organisation er bestemt ved Reglement af 25 Febr. 1854. Det dannes af 2 Kompagnier, Søartillerikompagniet og Matroskompagniet. Korpset og ethvert af Kompagnierne kommanderes af dertil blandt Marinens Officerer udnævnte Chefer. Ved Korpsets Skole er ansat 1 af Marinens Officerer som Inspektions-officer. Korpsets Stasjon er Horten.

Søartillerikompagniet (*La compagnie d'artilleurs de la marine*) består af:

2 Artilleriassistenter,	}	Underofficerer (<i>sous-officiers</i>)
3 Overkanonerere,		
4 Fyrkærkere,		
1 Sergeant,		
11 Kanonerer,		
21 Underkanonerer,	}	
12 Underkanonersmather,		
52 befarne Konstabler	}	(artilleurs de la marine)
31 halvbefarne Konstabler		

Tilsammen 137 Mand normal Fredsstyrke.

Af disse vare den 31 Decbr. 1866 vakante 25, effektiv Styrke 112 Mand.

Matroskompagniet (*La compagnie de marins de la marine*) består af:

2 Takkelasstenter,	}	Underofficerer (<i>sous-officiers</i>)
3 Høibådsmand,		
1 Sergeant,		
9 Bådsmand,		
16 Bådsmandsmather,		
12 Kvartermestere,	}	
52 befarne Matroser		
30 halvbefarne Matroser	}	(matelots)
20 Spillemænd (<i>musique de la marine</i>)		

Tilsammen 145 Mand normal Fredsstyrke.

Af disse vare den 31 Decbr. 1866 vakante 10, effektiv Styrke 135 Mand.

Desuden haves ved det sømilitære Korps Lærlinge (*mousses*), af hvilke Korpset rekrutteres. Den 31 Decbr. 1866 havde 85 Lærlinge.

4. Håndværksskorpset (*Le corps des mécaniciens et des artisans de la marine*). Dettets Organisation er bestemt ved Reglement af 23 Mai 1857. Det danner 1 Kompagni, og kommanderes af en dertil blandt Marinens Officerer udnævnt Chef. Dets Station er Horten.

Det består af:

5 Assistenten og Mestere,	}	Underofficerer (<i>sous-officiers</i>)
14 Formænd,		
2 Sergeanter,		
2 Kvartermestere		
15 Maskinister (<i>mécaniciens</i>)		
42 Håndværkere (<i>artisans</i>)		

Tilsammen 80 Mand normal fast Styrke.

Af disse vare den 31 Decbr. 1866 vakante 14, effektiv Styrke 66 Mand.

Desuden havdes 14 Lærlinge (*élèves*).

5. Værnepligtige Søfarende (*matelots susceptibles de service*). Til Søfarende henregnes ifølge Lov af 12 Mai 1866 om Værnepligt og Udskrivning enhver Værnepligtig, som har opnået mindst Halvbefarenhedsgraden inden Begyndelsen af det År, hvori han fylder det 22de År. Som Halvbefaren ansees den, der i 12 Måneder, og som Helbefaren den, der i 30 Måneder efter sit fyldte 15de År har været i udenrigs Fart.

I hvilket Omfang og efter hvilke Regler den indenrigske Fart skal gjælde som Bestemmelsesgrad for de Værnepligtiges Befarenhed bestemmes af Kongen.

Antallet af værnepligtige Søfarende af Årsklasserne 1860 til og med 1866, udgjorde den 1 Jan. 1867: Skippere og Styrmænd 2 108, helbefarne Matroser 6 671, halvbefarne Matroser 2 426, tilsammen 11 205 Mand. Af de to sidste Klasser vare imidlertid opgivne som rømte fra de norske Handelsskibe i Udlandet: 868 helbefarne og 743 halvbefarne Matroser.

6. Distriktssøtropperne med Reserve (*troupes navales des districts avec réserve*). Disses Organisation er bestemt ved Plan af 21 Marts 1860 med Tillægsbestemmelse af 5 Jan. 1861. De ere delte i 4 Hovedafdelinger.

1ste Afdeling med Station i Kristiansand omfatter Smålenenes Amt, Akershus Amt, Kristiania Kjøbstad, Buskeruds Amt, Jarlsberg og Laurviks Amt, Nedenæs Amt, Lister og Mandals Amt og Stavanger Amt.

2den Afdeling med Station i Bergen omfatter Søndre Bergenhus Amt, Bergens Kjøbstad, Nordre Bergenhus Amt.

3die Afdeling med Station i Trondhjem omfatter Romsdals Amt, Søndre Trondhjems Amt, Nordre Trondhjems Amt.

4de Afdeling med Station i Tromsø omfatter Nordlands Amt og Tromsø Amt.

Samtlige Distriktssøtropper stå under Kommando af Chefen for det sømilitære Korps. Ved hver Afdeling er ansat en Søofficer som Chef. De ere ikke nærmere organiserede.

Distriktssøtropperne udgjorde den 1 Jan. 1867:

1ste Afdeling 550 Mand Fredsstyrke, 492 Mand Krigsforstærkning,							
tilsammen 1 042 Mand.							
2den	—	484	—	—	403	—	887
3die	—	450	—	—	303	—	753
4de	—	500	—	—	200	—	700
Tilsammen 1 984 Mand Fredsstyrke, 1 398 Mand Krigsforstærkning,							
tilsammen 3 382 Mand.							

Den årlige Udskrivning til disse Tropper med Reserve omfattede i 1866: 1758 Mand, hvoraf fra Smålenenes Amt 1, fra Akershus Amt 4, fra Kristiania Kjøbstad 0, fra Buskeruds Amt 4, fra Jarlsberg og Laurviks Amt 11, fra Bratsbergs Amt 8, fra Nedenæs Amt 1, fra Lister og Mandals Amt 26, fra Stavanger Amt 247, fra Søndre Bergenhus Amt 186, fra Bergens Kjøbstad 40, fra Nordre Bergenhus Amt 61, fra Romsdals Amt 104, fra Søndre Trondhjems Amt 132, fra Nordre Trondhjems Amt 60, fra Nordlands Amt 585, og fra Tromsø Amt 288.

Der udtages blandt dem efter Behovet af søvante Mandskaber til de årlige Udrustninger.

Marinens Lægeetat (*Corps des médecins de la marine*) består af:

- 1 Overlæge,
- 1 Korpslæge,
- 2 Marinelæger,
- 2 Underlæger.

Tilsammen 6 Læger.

Marinens Retsvæsen (*La justice militaire de la marine*) står under den for Armeen ansatte General-Auditør og administreres af en ved Marinens Hovedværft ansat Auditør.

Over samtlige Personer, der ernære sig ved Søfart i eller på

Udlandet, føres Søfartsruller. I dette Øiemed er Rigets Kyst delt i 6 Indrulleringsdistrikter, der atter ere delte i 47 Kredse, for hver af hvilke er ansat en Indrulleringsbetjent. Indrulleringsdistrikterne ere:

Kristiania Distrikt, omfattende Smålenenes Amt, Akershus Amt og Kristiania Kjøbstad, har 7 Kredse.

Drammens Distrikt, omfattende Buskeruds Amt, Jarlsberg og Laurviks Amt samt Bratsbergs Amt, har 12 Kredse.

Kristiansands Distrikt, omfattende Nedenæs Amt, Lister og Mandals Amt samt Ladestederne Soggendal og Ekersund, Herrederne Soggendal, Lunde, Heskestad, Helleland, Birkrem, Ekersund, Ougne og Hå af Stavanger Amt, har 11 Kredse.

Bergens Distrikt, omfattende Resten af Stavanger Amt, Søndre Bergenhus Amt, Bergens Kjøbstad og Nordre Bergenhus Amt, har 4 Kredse.

Trondhjems Distrikt, omfattende Romsdals Amt, Søndre Trondhjems Amt og Nordre Trondhjems Amt, har 7 Kredse.

Tromsø Stift er delt i 6 Kredse, hvorimod ingen Indrulleringschef er ansat for samme.

Marinens Hovedværft (*établissement principal de la marine*) er Karl-Johansværn i Hortens Ladested. Dette er det eneste Sted, hvor Bygning af Krigsskibe foregår. Det er forsynet med 4 Skibsbeddinger, en Fregatbedding, en Korvetbedding og to mindre Beddinger for lette Fartøier, Skibsdok af Længde i Bunden 250 n. Fod (78^m,4), Bredde i Indgangen 59½ n. Fod (18^m,7), Dybde 23 n. Fod (7^m,2), et mekanisk Værksted, Observatorium, foruden Forrådshuse og andre til et Værft hørende Bygninger. Ved Hovedværftet, der kommanderes af en af Marinens Officerer som Chef, er ansat udenfor Officerskorpset:

- 1 Skibsbygningsinspektør,
- 1 Skibsbygmester,
- 1 Direktør ved de mekaniske Værksteder,
- 1 Værksmester,
- 1 Værftsskriver,
- 1 Material- og Proviantforvalter,
- 1 Tømmerforvalter,
- 1 Kasserer og Mønsterskriver,

- 1 Bogholder og Inventarieskriver,
- 1 Tømmerskriver,
- 8 Kopister,
- 1 Garnisonspræst,

Desuden fungere ved samme af Marinens Officerer:

- 1 Officer som Assistent ved Skibsbyggeriet,
- 1 — — — — — Maskinværkstedet,
- 1 — — — Takkelmester,
- 1 — — — Assistent ved Land- og Vandbygningsvæsenet.

Foruden Hovedværftet har Marinen 4 andre Værfter (*établissements de la marine*) i Fredriksværn, Kristiansand, Bergen og Trondhjem. Som Chefer for Værfterne fungere dertil blandt Marinens Officerer udnævnte Chefer. Ved enhver af dem er ansat 1 Material- og Proviantforvalter. I Fredriksværn er Marinens Reberbane.

Til Afgivelse af Betænkning om Alt, Marinen vedkommende er der ifølge Kongl. Res. af 23 Decbr. 1839 ved Marinens Hovedværft nedsat en fast Kommission, Marinens Reguleringskommission, der består af Chefen for Marinens Hovedværft, Chefen for det sømilitære Korps, Skibsbygningsinspektøren, Chefen for det mekaniske Værksted og 3 tilkommanderede Officerer.

Følgende Tabel udviser Beskaffenheden, Bestykninger og den reglements-mæssige Besætning af Marinens Krigsskibe den 1 Jan. 1867.

Den norske Marines Krigsfartøier 1867.
(Tableaux des vaisseaux de guerre norvégiens.)

Fartøier. (Vaisseaux.) Skrue- Dampskibe. (Vapeurs à hélice.)	Løbet på Vandet År. (Mis à flot.)	Nominal Hestekraft. (Force en chevaux.)	Kanoner. (Canons.) De rifled Kanoner ere betegnede med Bogstavet r. (Les canons rayés sont désig- nés par la lettre r.)				Har kostet at bygge med Ar- tilleri. (Prix avec ar- tillerie.) Spd.	Reglements- mæssig Krigsbe- manding. (Équipage)	
			Antal. (Nombre.)	Kaliber. (Calibre.)	Vægt. (Poids.) n. Pund.	Samlet Kanon- vægt. (Poids total des canons.) n. Pund.		Officerer og Underofficerer. (Officiers et sous-officiers.)	Mandskab. (Matelots et soldats.)
Monitorer (Monitors)				n.Fod					
Skorpionen	1866	150	2	0,85	37 000	74 000	281 534	22	58
Under Bygning 2 lignende.									
Fregatter (Frégattes)			22	Pund	6 500				
Kong Særre	1860	500	8	60	9 500	321 000	570 513	54	546
			12r	24	6 000				
			2r	—	15 000				
St. Olaf	1856	400	20	60	6 500	240 500	403 383	50	450
			5	60	9 500				
			8r	24	6 000				
			1r	—	15 000				
Korvetter (Corvettes)									
Dækkede (à pont couvert)			4	60	9 500				
Nordstjernen	1862	250	10	60	6 500	115 000	265 743	33	229
			2r	24	6 000				
Nornen	1855	80	2	60	6 500				
			10	24	3 200	57 000	155 406	31	194
			2r	24	6 000				
Udækkede (à pont ras)			4	60	6 000				
Nidaros	1851	200	2r	24	6 000	36 000	144 833	29	121
Skonnerter (Sloops)									
Alfen	1857	20	2	60	6 500	22 000	72 211	16	65
			4	18	2 250				

Kanonbåde (<i>Canonnières</i>)	1863	60	1 1 r 4	60 24 3	9 500 6 000 300	16 700	55 757	9	41
Glommen									
Lougen	1863	60	1 1 r 4	60 24 3	9 500 6 000 300	16 700	55 498	9	41
Rjukan	1860	60	1 1 r 4	60 24 3	9 500 6 000 300	16 700	41 803	9	41
Sarpen	1860	60	1 1 r 4	60 24 3	9 500 6 000 300	16 700	46 066	9	41
Bugzerskibe (<i>Rémorqueurs</i>)									
Vidar	1853	80	2	18	2 250	4 500	43 742	7	19
Gler	1852	80	2	18	2 250	4 500	45 028	7	19
Gyller	1847	80	2	18	2 250	4 500	45 028	7	19
Hjulskeibe (<i>à aubes</i>)									
Ægir	1852	80	2	18	2 250	4 500	44 242	7	19
Nordkap	1840	120	2	60	6 000	12 000	84 178	16	46
Tilsammen 16 Dampskibe		2280	156			962 300 (479 300 ^k)	2 354 965 (13 237 258 fr.)	315	1949
Seilskibe (<i>à voiles</i>)									
Fregatten Desideria	1851	—	12 8	60 30	6 500 4 700	115 600	248 445	46	454
Læringsbrig Statsråd Erichsen	1858	—	4	12	1 660	6 640	33 212	10	70
Tilsammen 2 Seilskibe			24			122 240 (60 900 ^k)	281 657 (1 583 194 fr.)	56	524
Roflottillen (<i>Bâtiments à rames</i>)									
Kanon- Chalupper (<i>Chaloupes canonnières</i>)	68	136 272	60 3	6 000 300	816 000 81 600			204	4080
Bombekanon- Joller (<i>Yoles bombardés</i>)	5	5 10	60 3	6 000 300	30 000 3 000			10	135
Kanon-Joller (<i>Yoles canonnières</i>)	30	30 30	24 4	4 350 128	130 500 3 840			60	630
Tilsammen	103	483			1064 940 (530 500 ^k)			274	4845

Desuden haves:

- 2 Logis-Skibe, forhenværende Fregat Freya og Korvet Ørnen.
 - 1 Kulskib, forhenværende Skonnert Uller.
 - 2 Transportskibe, Galeas Bjørnen og Kutter Alken.
 - 2 Kongebåde, Svalen og Delfinen.
 - 1 Chefsfartøj, Falken.
-

Sammenligning med de to øvrige skandinaviske Kongeriger. (*Comparaison avec les deux autres royaumes scandinaves.*)

Den svenske Landvæbning*) består af Stamtropper og Reservetropper.

Stamtropperne dannes af hvervede og af inddelte Tropper; Reservetropperne af Extra-Roteringsmandskab, Beværingsmandskab og Øen Gottlands National-Beværing.

De hvervede Tropper ere frivillig antagne på 3 til 12 År, og stilles af Kompagniecheferne efter Passevolans-Kontrakter.

De inddelte Tropper ere ligeledes frivillige, men stilles af Jordeicrne efter en for samme bestemt Inddeling i Rusthållare og Rotehållare, hvilke også foruden at betale Soldaten Håndpenge samt Løn efter bestemt Lego-kontrakt have afgivet til ham et bebygget Jordstykke, Soldat-torp. De inddelte Soldater antages paa ubestemt Tid.

Hvervning ophører under Krigstid; ligeledes Rust- og Rotehållernes Rekrutteringspligt. Vakancerne fyldes da med Beværingsmandskab.

Ingeniørtropper og Artilleriet dannes udelukkende af hvervede Tropper. Kavalleriet og Infanteriet dannes dels af hvervede, dels af inddelte Tropper.

Extra-Rotering ere inddelte Tropper, der blot stilles i Krigstid. Istedetfor Mandskab stilles tildels Heste.

I Beværingen er med enkelte Undtagelser enhver svensk Mand,

*) Wijkander, Öfversigt af svenska Militär-Förvaltningen, 1861; samt Betänkande angående Landförsvaret, afgivet 1865.

der har den fornødne Tjenstdygtighed, pligtig at deltage i 5 År, nemlig fra og med det År, hvori han fylder det 21de til og med det, hvori han fylder det 25de År. Stillingsret er tilstået. Landet er inddelt i særegne Inddelingsdistrikter. Mod Erlæggelse af en vis Pengesum, 80—100 Rdr. Rmt., der tilfalder „allmänna Beværingsfonden,“ kan Fritagelse for Våbenøvelse i Fred erholdes af indtil Halvdelen af Beværingsmandskabet i ethvert Distrikt. Beværingen har, med Undtagelse af to Beværingsbatailloner, ingen særegen Organisation, eller særegne Befalingsmænd. Den opexerceres af Stamtroppernes Befalingspersonale og anvendes i Krigstid til disse Troppers Forstærkning og Komplettering.

Øen Gottlands Nationalbeværing består af Øens hele tjenstdygtige Befolkning, Jægere fra det 18de til 30te År, Artillerister fra det 21de til 30te År, Infanterister fra d t 30te til det 45de År og Pikførere fra det 45de til det 50de År. Artilleriet har en hvervet Stamtrop. Denne Beværing kan hverken i Fred eller i Krig anvendes udenfor Øen.

Sverige er inddelt i 5 Militærdistrikter med Undtagelse af Blekinge Læn, som er Flådens Militærdistrikt, samt Øen Gottland. For hvert Militærdistrikt er ansat en „Generalbefälhafvare.“ På Øen Gottland er Landshöfdingen „Militärbefälhafvare.“

De hvervede Tropper anvendes til Garnisonstjeneste med Undtagelse af Wermlands Feltjægerregiment, der er henlagt i sit Distrikt. De gennemgå en Rekrutskole, som for Kavalleriet og Artilleriet er 5 Måneder, for Infanteriet 3 Måneder, med Undtagelse af Wermlands Feltjægerregiment, for hvilken den blot er 42 Dage.

De inddelte Tropper gennemgå en Rekrutskole af 42 Dage for Infanteriet og 3 Måneder for Kavalleriet. Desuden have årlige Øvelser af 20 Dage for Infanteriet og af 26 Dage for Kavalleriet, samt desuden ved begge Våben Befalingsmændsmøde i 10 Dage. Det i sit Distrikt henlagte Wermlands Feltjægerregiment har samme årlige Øvelser som de inddelte Tropper.

Beværingsmandskabets Øvelser ere tilsammen 60 Dage fordelte på 3 År.

Den svenske Armee består af:

Generalitetet.

Generalstaben, hvorunder hører det topografiske Korps.

Ingeniørkorpset, med 1 Sappørkompagni.

Artilleriet, bestående af 3 hvervede Regimenter med 19 Batterier og 150 Kanoner samt 5 Depotkompagnier, 3 Tygstater og 1 Fyrverkarekorp.

Kavalleriet, bestående af 2 hvervede Regimenter med 10 Eskadroner, 3 inddelte Regimenter og 3 inddelte Korpser med 37 Eskadroner; tilsammen 47 Eskadroner.

Infanteriet, bestående af 3 hvervede Regimenter, 19 inddelte Regimenter, 1 Beværingsregiment, 5 inddelte Korpser og Batailloner og 2 Beværingsbatailloner. Hvert Regiment har 2 Batailloner, hver Bataillon 4 Kompagnier, med Undtagelse af det hvervede Wermlands Feltjægerregiment, som har 6 Kompagnier, og den ene Beværingsbataillon, Hallands, som kun har 2 Kompagnier; tilsammen 208 Kompagnier. Det ene Beværingsregiment er under Inddragning.

Udenfor sine Kadre har Armeen en Befalingsmandsreserve af Officerer, der ikke tilhøre bestemte Regimenter eller Korpser, samt af pensionerede, men i Krig disponible Officerer.

Ogsaa Officerer ved det civile Vei- og Vandbygningskorps kunne under Krig kommanderes til Tjenestegjøren ved Armeen.

Examen, der tilsteder Ansættelse som Officer i Armeen, afholdes af en i hvert Militærdistrikt ansat Examenskommission. Til Uddannelse herfor ere private Militærskoler oprettede. Foruden samme haves følgende offentlige Undervisningsanstalter.

Kongl. Krigs-Högskolan på Marieberg ved Stockholm til Uddannelse af Artilleri- og Ingeniørofficerer.

Kongl. Krigs-Skolan på Carlberg ved Stockholm, til Uddannelse af Officers elever såvel for Armeen som for Flåden. Den har 200 Elever eller Kadetter.

Artilleri-Regimenternes Läroverk til Uddannelse af Underofficerer og Officers elever for Artilleriet.

Ingeniørkorpsets Läroverk til Uddannelse af Underkonduktører.

Korporalskoler håldes ved de hvervede Regimenter årligen, og ved den inddelte Arme hvert tredje År.

Skydeskole holdes to År af tre for Infanteriet.

Rideundervisning meddeles ved to i Skåne indrettede mindre Rideskoler.

Efterstående Tabel udviser:

Den svenske Armées normale Styrke.*(État normal de l'armée suédoise.)***Stridsmænd. (Combattants.)**

	Generalitet. (Généraux.)	Det topografiske Korps. (Le corps topographique.)	Ingeniørkorpset. (Le corps du génie.)	Artilleriet. (L'artillerie.)	Kavalleriet. (La cavallerie.)	Infanteriet. (L'infanterie.)	Officersreserve. (Officiers en réserve.)	Øen Gotlands National- beværing. (Le Landwehr de l'île Gotland.)
Officerer	8	11	30	201	222	1 081	229	107
Underofficerer	—	—	19	134	199	897	—	225
Spillemænd	—	—	2	100	145	1 200	—	60
Korporaler og Soldater	—	—	118	2 578	4 290	22 383	—	8 182
Beværingsmand- skab i 1861, exerceret	—	—	—	—	—	75 643	—	—
Tilsammen	8	11	169	3 013	4 856	101 204	229	8 574

Samlet Antal Stridsmænd (*Nombre total de Combattants*) 118 064

eller, når Øen Gotlands Nationalbeværing ikke medregnes 109 490.

Ikkestridende (Noncombattants) og Heste (Chevaux).

	Præster. (Ministres.)	Auditører. (Rapporteurs.)	Læger. (Médecins.)	Dyrlæger. (Vétérinaires.)	Skrivere og Bogholdere. (Commis.)	Håndværkere. (Artisans.)	Heste. (Chevaux)
Ingeniørkorpset	1	1	1	—	11	—	100
Artilleriet	6	3	11	3	26	80	844
Kavalleriet	6	7	18	8	22	63	4 482
Infanteriet	27	28	70	—	93	59	—
Tilsammen	40	39	100	11	152	202	5 426

Den danske Hærs Værnepligtsforholde ere ordnede ved Lov af 2den Marts 1861, Organisationen ved Lov af 6te Juli 1867.

Værnepligten er almindelig, og Ingen kan ved Stillen eller Vil-kårsombytning frigjøre sig for sin Værnepligt, eller nogen Del af samme. Tjenestetiden er ialt 16 År, hvoraf 8 År i Linien med Reserve og 8 År i Forstærkningen.

Hæren består af Fodfolket, Rytteriet, Artilleriet, Ingeniørkorpset, Generalstaben, Auditørkorpset, Forplejningskorpset, Lægekorpset, Dyr lægekorpset og Sundhedstropperne.

Fodfolket består af 5 Brigader og Livgarden. Hver Brigade deles i 2 Halvbrigader, og består af 4 Linie-, 2 Reserve- og 2 Forstærkningsbatailloner; Livgarden består af 1 Linie- og 1 Forstærkningsbataillon. På Krigsfod dannes desforuden for hver Brigade og for Livgarden 1 Depotafdeling. Hver Bataillon består af 4 Kompagnier. Ialt har altså Infanteriet 84 Liniekompagnier, 40 Reservekompagnier og 44 Forstærkningskompagnier, tilsammen 168 Kompagnier, samt 6 på Krigsfod oprettendes Depoter.

Rytteriet består af 5 Regimenter, hvert Regiment af 2 Linieeskadroner, 1 Reserveeskadron samt 1 Skole, som på Krigsfod udvikles til Depot. Tilsammen altså 15 Eskadroner og 5 Skoler. På Krigsfod dannes 1 Ordonantseskadron samt de fornødne Heste- og Sygeheste-Depoter.

Artilleriet består af Artilleristaben, 2 Regimenter Feltartilleri, 2 Batailloner Forstærkningsartilleri, 1 Tøihus- og 1 Laboratorie-Afdeling. Det ene Regiment Feltartilleri har 6 Liniebatterier, 2 Reservebatterier og 1 Trænafdeling; det andet Regiment har 3 Liniebatterier, 1 Reservebatteri og 1 Trænafdeling; hvert Batteri har 8 Kanoner. Den ene Bataillon Fæstningsartilleri har 4 Linie- og 2 Forstærknings-Kompagnier; den anden Bataillon har 2 Linie- og 1 Forstærknings-Kompagni. Tilsammen haves altså 12 Batterier Feltartilleri med 96 Kanoner, 9 Kompagnier Fæstningsartilleri, 2 Trænafdelinger, 1 Tøihusafdeling og 1 Laboratorieafdeling. På Krigsfod oprettes de fornødne Depotafdelinger.

Ingeniørkorpset består af Ingeniørstaben og Ingeniørtropper. De sidste udgjøre 1 Linie- og 1 Reserve-Bataillon, hver på 4 Kompagnier. Af Liniebataillonen udvikles der på Krigsfod 9 Kompagnier, ligesom der udskilles 1 Depotkompagni af alle Kompagnier.

Øen Bornholm har sin særegne Væbning bestående af 1 Bataillon Infanteri på 4 Kompagnier, 1 Eskadron Kavalleri, 1 Kompagni Feltartilleri og 1 Kompagni Fæstningsartilleri.

Med Hensyn til Udskrivningen deles Riget, Bornholm undtaget, i 5 Brigadekredse, hvoraf enhver atter deles i 2 Halvbrigadekredse. Til Livgarden udskrives årlig 272 Mand af alle Brigadekredse, til Rytteriet 450 Mand, til Feltartilleriets Liniebatterier 243 Mand, til Trænafdelingerne 48 Mand, til Fæstningsartilleriet 540 Mand, til Artilleriets tekniske Afdelinger 15 Mand, til Ingeniørkorpset 210 Mand, til Fodfolkets 5 Brigader alt det øvrige Mandskab, som ikke er tildelt Søvæbningen. Til Forpleiningstropper modtages Frivillige dels af de forskellige Våbenarter, dels af Militærarbejderklassen; for så vidt herved ikke tilstrækkelig Tilgang erholdes, udtages det nødvendige Mandskab af Fodfolkets Rekrutter. Til Underlæger kunne de Værnepligtige udskrives, som have bestået Lægeexamen ved Universitetet eller som Lægestuderende 2 År gjort stadig Tjeneste ved et af de større Hospitaler i Kjøbenhavn. Til Underdyrlæger kunne udskrives de Værnepligtige, som have bestået Dyrlægeexamen. Til Forpleiningskorpset udtages årlig 60 Mand, dels af Militærarbejderklassen, dels af Infanteribrigadernes Mandskaber. Af Militærarbejdere indkaldes årlig til Træntjenesten 160 Mand, til Hestepassertjenesten 180 Mand, til Sundhedstropper 112 Mand, til anden Tjeneste efter Behovet.

Den årlige Udskrivningsmasse til Hærens Linie er anslået til 7 850 Mand, og af Militærarbejderklassen til 2 000 Mand. Det første Tal antages i Rekrutskolen og ved Afgang til Officerer, Underofficerer, Læger, Intendanten, Spillemænd o. desl. at ville formindske med omtrent 1 150 Mand, og den årlige effektive Tilgang altså at være 6 700. Øen Bornholm antages endvidere at afgive omtrent 150 Mand årlig Tilgang.

Alt det årlig udskrevne Mandskab indkaldes til Uddannelse. Der gives dem en samlet Uddannelse som Menige ved Infanteribrigaderne i 6 Måneder, ved Livgarden i 5 Måneder, ved Rytteriet i 9½ Måned, ved Feltartilleriet i 5 Måneder, ved det øvrige Artilleri i 4 Måneder og ved Ingeniørkorpset i 5 Måneder. De udskrevne Militærarbejdere gives en Uddannelse af fra 1 til 6 Måneder, de til Forpleiningskorpset udtagne Mandskaber i 4½ Måned.

Ved Slutningen af denne Uddannelsestid udtages, forsåvidt dertil egnede Frivillige ikke melde sig i tilstrækkelig Mængde, det fornødne Antal Underkorporaler, hvilke tilligemed et vist Antal Menige, fortrinsvis dem, der ikke have opnået en tilstrækkelig Uddannelse, forblive til fortsat Tjeneste. Ved hver Halvbrigade udtages således 140 Menige til Tjeneste i 9 Måneder, ved Livgarden 160 Menige i 11 Måneder, ved hver Linieeskadron 25 Menige i 11 Måneder, ved Artilleriet 108 Feltkonstabler, 150 Fæstningskonstabler, 162 Trækonstabler og 60 Konstabler ved de tekniske Afdelinger i 1 År, samt desuden 44 Konstabler til de tekniske Afdelinger i 9 Måneder. De øvrige Menige hjemsendes.

Til fortsat Øvelse indkaldes årlig ved Infanteribrigaderne 2den og 4de Årgang i 45 Dage, 5te og 6te Årgang i 30 Dage, ved Livgarden 2den og 3die Årgang i 30 Dage, ved Rytteriets Linieeskadroner 2den Årgang i 5 Måneder, 3die Årgang i 45 Dage og 5te Årgang i 30 Dage; ved Feltartilleriet 2den Årgang i 45 Dage, ved Ingeniørtropperne 3die Årgang i 4 Måneder. Den samlede Øvelse bliver herefter som Minimum for de Menige af Infanteribrigaderne 11 Måneder, af Livgarden 7 Måneder, af Rytteriet 17 Måneder, af Feltartilleriet 6½ Måned, af Artilleriets øvrige Afdelinger 4 Måneder, af Ingeniørtropperne 9 Måneder. Maximum af Tjeneste i de to første År skal være for Fodfolket og Artilleriet 18 Måneder, for Rytteriet og Ingeniørtropperne 21 Måneder.

Hærens Undervisningsanstalter ere: den militære Elevskole, Korporalskolerne, Sergeantskolerne, Officerssskolen, Ride- og Beslagsskolen, Skydeskolen og Gymnastikskolen.

Den militære Elevskole er fælles for hele Hæren; dens Bestemmelse er at skaffe denne en Del af den Tilgang af Befalingsmænd, som den behøver, ved at give unge Mennesker, der ved Optagelsen skulle være mellem 14 og 16 År den dertil fornødne Uddannelse, hvilken er beregnet på 3 År. Eleverne, hvis Antal ei må overstige 120, have Ophold, Beklædning og Undervisning frit ved Skolen. De, der have bestået Afgangsprøven kunne vælge mellem de forskjellige Våben, efterat det Antal, der kan antages ved hvert, er fastsat. De gjøre derpå Tjeneste som Rekrutter og gennemgå Korporalskolen under de samme Vilkår som denne Skoles øvrige Elever. Opnå de ei at optages i denne Skole, behandles de som Menige.

Af Korporalskoler oprettes årlig ved Fodfolket 1 ved hver Halvbrigade og 1 ved Livgarden, ved Kavalleriet 1 eller 2, ved Artilleriet 1 og ved Ingeniørkorpset 1. Undervisningen varer i 7 til 8½ Måned.

Af Sergeantskoler, hvis Bestemmelse er at uddanne til faste Underofficerer, oprettes det samme Antal, som af Korporalskoler. Som Elever af disse Skoler kunne optages de Korporaler, som ere forblevne til Tjeneste.

Officeresskolen er fælles for alle Hærens Afdelinger, og tildels også for Søværnet. Den består af 4 Klasser; Undervisningen varer ialt 4 År og 7 Måneder. De, der have gennemgået yngste Klasse, udnævnes til Sekondlieutenanter. Kun de, der have gennemgået 3die Klasse kunne i Fredstid udnævnes til Premierlieutenanter.

Ved Ride- og Beslagskolen er Undervisningstiden 2 År. Gymnastikskolens fuldstændige Læretid er 2 År.

Hærens Befalingsmænd ere Officerer, Underofficerer og Underkorporaler. Blandt Officererne ere Sekondlieutenanterne og blandt Underofficererne Korporalerne værnepligtige til Linien hørende Mænd, som gennem de ovenfor forklarede Undervisningsanstalter i deres Tjenestetid have erhvervet sig Befalingsmænds Stilling. De kunne enten være til Tjeneste eller hjemsendes og nyde blot Løn, medens de ere til Tjeneste. Lieutenanter og Underofficerer af Forstærknin-gen ere i Fredstid kun til Tjeneste under deres Indkaldelse til Øvelse ved Forstærkningsafdelingerne.

Ved Øen Bornholms Væbning udnævnes blot de overordnede Officerer, medens Sekondlieutenanternes og Underofficerernes Poster besættes ved Valg. Befalingsmænd og Mandskab sammenkaldes i Regelen hvert År 3 Dage til Mønstring og Skarpskydningsøvelse, samt hvert andet År i indtil 10 Dage til større Øvelser.

Auditørkorpset består af 1 Generalauditør og 8 Auditører. Generalauditøren og en af Auditørerne gjøre tillige Tjeneste ved Flåden.

Forpleiningskorpset består af 1 Chef, 6 Overintendanter, 18 Reserveintendanter og 24 Underintendanter.

Lægekorpsset, der er fælles for Hæren og Flåden, består af 1 Chef, 11 Overlæger, 24 Korpslæger samt et ubestemt Antal Reser-velæger og Underlæger.

Dyrlægekorpsset består af 1 Chef, 5 Overdyrlæger, 4 Korpsdyrlæger samt et ubestemt Antal Reservedyrlæger og Underdyrlæger.

Linieafdelingerne bringes i Almindelighed på Krigsstyrke ved at indkalde de yngste Årgange af det til Linien hørende Mandskab, og Krigsstyrken er i Regelen for en Infanteribataillon 800 Underkorporaler og Menige, for en Eskadron 120 Mand, for et Feltbatteri 167 Underkorporaler og Konstabler, for et Kompagni Fæstningsartilleri 400 Mand, for Ingeniørbataillon 500 Mand Underkorporaler og Menige.

Ved Infanteribrigaderne dannes i Almindelighed de 10 Reservebatailloner og Depotafdelingerne af 6te, 7de og 8de Årgang; ved Rytteriet Reserveeskadronerne og Regimentsdepoterne af 5te, 6te, 7de og 8de Årgang; ved Artilleriet Reservebatterierne af de ældre Årgange; alt med samme Krigsstyrke som ved Linien. Ved Ingeniørtropperne anvendes den ældste Årgang af det fuldt uddannede Mandskab til Depot, det i Reservebataillon optagne Mandskab afgives dels til Infanteribataillonerne som Pionerer, dels dannes af samme med Tillæg af Militærarbeidere de fornødne Arbeidsafdelinger.

Mandskabet af Forstærkningen anvendes til at fuldstændiggjøre Reserve og Depotafdelingerne, samt ved Fodfolket og Fæstningsartilleriet desuden til at danne særegne Forstærkningsafdelinger. Mandskabet og Befalingsmænd ved Reservebataillonernes 3 yngste Årgange skulle 1 Gang årlig sammenkaldes til Mønstring, der ikke må vare over 1 Dag. Ved enhver af disse Batailloner kan også hvert andet År afholdes større Øvelser på 15 Dage.

Af Stamheste holdes ved Rytteriet 835, ved Artilleriet 293, ved Rideskolen og Officerssskolen 35. Af Distriktsheste haves 1 728, hvoraf 1 422 ere tildelte Rytteriet og 306 Artilleriet.

Danmark er delt i 2 Generalkommandoer, hvis Adskillelseslinie er Storebelt.

Følgende Tabel udviser:

Den danske Armees normale Styrke.*(État normal de l'armée danoise.)***Stridsmænd. (Combattants.)**

Linie, Reserve og Forstærkning. <i>(L'armée de la ligne avec réserve et renfort.)</i>	Overkommando og Generalstab <i>(Corps d'état major.)</i>	Ingeniørkorpset. <i>(Corps du génie.)</i>	Artilleriet. <i>(L'artillerie.)</i>	Rytteriet. <i>(La cavallerie.)</i>	Fodfolket. <i>(L'infanterie.)</i>
Fastlønnede Officerer	27	33	77	65	419
Værnepligtige —	—	33	96	37	559
(Sekondlieutenanter og Lieutenanter af Forstærkningen)					
Fastlønnede Underofficerer	21	42	179	90	674
Værnepligtige —	—	64	192	101	1 692
(Korporaler samt alle Underofficerer af Forstærkningen)					
Spillemænd	—	4	26	40	228
Underkorporaler og Soldater					
af Linien	—	500	3 903	1 340	16 800
af Reserven	—	448	501	600	8 000
af Forstærkningen	—	188	1 200	—	8 800
af tekniske Afdelinger, Depot- og Erstatningsmandskab, anslået til	—	300	4 500	600	8 200
Tilsammen	48	1 612	10 674	2 873	45 372
Samlet Antal Stridsmænd <i>(Nombre total de Combattants)</i> 60 579					

Ikkestridende (Noncombattants) og Heste (Chevaux).

	I Officersstilling. <i>(Grade d'officier.)</i>	Officianter. <i>(Commis.)</i>	I Underofficers Stilling. <i>(Grade de sous-officier.)</i>	I Soldats og Under- korporals Stilling. <i>(Grade de soldat.)</i>	Heste. <i>(Chevaux.)</i>
Ved Overkommandoen og Gene- ralstaben	—	1	—	47	—
Ingeniørkorpset	—	4	—	106	—
Artilleriet	—	12	13	1 464	599
Rytteriet	—	—	25	1 348	2 292
Fodfolket	—	—	21	1 152	—
Auditørkorpset	9	—	—	—	—
Forplejningskorpset	7	18	24	—	—
Lægekorpset	36	ubestemt	—	—	—
Dyrlægekorpset	10	ubestemt	—	—	—
Sundhedstropper	—	—	42	976	—
Tilsammen <i>(Nombre total)</i>	62	35	125	5 093	2 891

Det svenske Søforsvars Personel*) er inddelt i:

1. Kongl. Flottan med 87 Officerer.
2. Kongl. Skærgårds-Artilleriet med 55 Officerer.

Foranlediget ved Organisationsforandringer haves endvidere en Inddragnings-Stat med 7 Officerer, en ældre Reserve-Stat med 6 Officerer. og en ny Reserve-Stat med 95 Officerer.

Til „Flottan“ og „Skærgårds-Artilleriet“ hørte i 1863 et Antal af 300 Underofficerer.

Flådens Mandskab består af Stam og Reserve.

Stammen består af:

- a. Inddelte Søtropper, fordelt i 31 Båtmandskompagnier, udgjørende tilsammen 6 571 Mand, hvoraf i 1863 vakante 943, effektive 5 628 Mand.
- b. Hvervede Søtropper, nemlig:
 1. Matros-Korpsen, fordelt i 4 Matroskompagnier med i 1863 ialt 452 Matroser og Jungmænd;
 2. Kanonier-Korpsen, fordelt i 2 Kompagnier med i 1863 ialt 200 Mand;
 3. Skeppsgosse-Korpsen, fordelt i 2 Kompagnier med ialt 280 Skibsgutter.

Reserven dannes af Beværingen fra Kystdistrikterne og Søhandelsstæderne. Reserven ansloges i 1863 til 25 000 Mand. Den er ikke nærmere organiseret og exercerer sædvanlig tillands i Forbindelse med Armeens Regimenter og Korpser. Blekinge Beværing exercerer med Flådens Marine-Regiment.

3. Flottans Konstruktions Korps med 11 Officerer. Dette Korps har at opgjøre alle Tegninger og Forslag vedkommende Søkrigsmateriellet samt bestyre Arbejderne på Værfterne.

4. Flottans mekaniske Korps med 7 faste og desuden for tiden 21 overtallige Officerer. Dette Korps har at bestyre Bygning og Vedligeholdelse af Bygninger, Dokker, Broer o. desl.

5. Kongl. Marin-Regimentet er et hvervet Regiment bestående af 2 Batailloner og 8 Kompagnier. Det har 36 Officerer og en nominel Styrke af 792 Marinere.

*) Sveriges Statskalender for 1867, og Fåhræus administratif och statistisk Håndbok pag. 176—181.

Den svenske Flådes Hovedværft er Karlskrona; den har tillige en Station i Stockholm og et Depot i Götheborg.

En særskilt Søkrigsskole haves i Stockholm.

Den svenske Flådes Materiel bestod i 1866 af*):

Art af Skibe. (<i>Classe de vaisseaux.</i>)	Antal. (<i>Nombre.</i>)	Tilsammen		
		Damp- Hestekraft (<i>Force de chevaux.</i>)	Antal Kanoner. (<i>Nombre des canons.</i>)	Besætning (<i>Équi- page.</i>)
Monitorer (<i>Monitors</i>)	3	450	6	360
Skruefregatter (<i>Frégattes à hélice</i>)	2	750	92	1 200
Skruekorvetter (<i>Corvettes à hélice</i>)	2	500	18	320
Skruekanonbåde (<i>Canonnières à hélice</i>)	8	480	16	400
Hjuldampskibe (<i>Rémorqueurs à aubes</i>)	3	400	9	230
Ro-Kanonchalupper (<i>Chaloupes canonnières à rames</i>)	32	—	64	1 920
Tilsammen	50	2 580	205	4 430

Det danske Søforsvars Personel**) bestod den 1 Januar 1866 af: 1 Chef for Søofficerskorpset, 1 Chef for Orlogsværftet, 13 Orlogskapitainer, 22 Kapitainlieutenanter og 84 Lieutenanter, tilsammen 121 Officerer.

Ved Orlogsværftet i Kjøbenhavn er endvidere ansatte 2 Søjhuslieutenanter, 2 Skippere, 19 Mestere og Konstruktører, 18 Mestersvende, 63 Underofficerer og 595 faste Håndværkere.

Artillerikorpset havde 113 Underofficerer.

Matroskorpset havde 75 Underofficerer.

Forøvrigt tilveiebringes Mandskabet ved Udskrivning af såkaldte Lægdsrullefolk til Artillerister og af Søværnepligtige til Matroser. Der udskrives årlig til Søværnets Linie af Lægdsrullefolk 400 Mand til Tjeneste i fra $4\frac{1}{2}$ til $13\frac{1}{2}$ Måned, og af Søværnepligtige efter Øvelsestogternes Behov. Af befarne Matroser havdes i 1861 i Rullerne 3 507 Mand.

Den danske Flådes Materiel bestod 1866 af:

*) Betænkning afgiven af den til Overveielse af Landets Forsvar nedsatte Kommission, Kjøbenhavn 1866, pag. 7.

**) Sammesteds pag. 6, 7, 35, 46, 48, 53 og 56.

Art af Skibe. (Classe de vaisseaux.)	Antal. (Nombre.)	Tilsammen				
		Damp- Hestekraft (Force de chevaux.)	Kanoner. (Canons.)		Kostende uden Artilleri. (Prix sans artillerie.) n. Spd.	Besæt- ning. (Équi- page.)
			Antal. (Nombre.)	Samlet Vægt. (Poids total.) n. Pund.		
Pantser-Fregatter (Frégattes cuirassées)	3	1 500	50	501 600	2 382 900	1 230
Pantser-Batteri (Batterie cuirassée à tourelles)	1	235	3	32 200	320 400	140
Skrue-Linieskib (Vaisseau de ligne à hélice)	1	300	66	345 400	389 500	650
Skrue-Fregatter (Frégattes à hélice)	4	1 200	160	760 800	1 357 000	1 655
Skrue-Korvetter (Corvettes à hélice)	3	820	44	180 000	624 500	510
Skrue-Skonnerter (Sloops à hélice)	4	600	12	50 800	398 400	320
Skrue-Kanonbåde (Canonnières à hé- lice)	7	480	13	75 300	230 500	266
Hjul-Dampskibe (Remorqueurs à aubes)	6	1 080	22	99 600	675 000	500
Ro-Kanonchalupper (Chaloupes canon- nières à rames)	22	—	44	220 000	137 500	1 320
Ro-Kanonjoller (Yoles canonnières à rames)	8	—	8	48 000	20 000	160
Troppe-Transport- både (Bâtiments de transport)	20	—	—	—	160 000	120
Tilsammen	79	6 215	422	2 313 700 (1 156 850 k)	6 695 700 (37 636 500 fr)	6 871

Rekapitulation. (*Récapitulation.*)

Landvæbningens effektive Styrke. (<i>État effectif des forces de terre.</i>) 1 Jan. 1867.	Norge.	Sverige.	Danmark. (<i>État normal</i>)
Officerer, fastlønnede	467	1 782	621
(<i>Officiers</i>) værnepligtige	137		725
Underofficerer, fastlønnede	912	1 249	1 006
(<i>Sousofficiers</i>) værnepligtige	58		2 049
Spillemænd (<i>Musique et tambours</i>)	402	1 447	298
Korporaler, fastlønnede	295	29 369	22 543
(<i>Caporaux</i>) værnepligtige	89		
(Vicekorporaler)			
Linie-Soldater (<i>Soldats de la ligne</i>)	15 713	75 643	9 549
Linie-Reserve (<i>Soldats de la réserve</i>)	14 471		
Landværns-Soldater, Beværing eller Forstærkning (<i>Soldats du landwehr</i>)	15 170		
Tilsammen Stridsmænd (<i>Nombre effectif de combattants</i>)	47 714	109 490	60 579
I Procent af Folkemængden (<i>Par cent du nombre des habitants</i>)	2,80	2,66	3,56
Antal Heste (<i>Nombre des Chevaux</i>)	2 444	5 426	2 891
Antal Kanoner Feltartilleri på Krigsfod (<i>Nombre des canons de campagne sur le pied de la guerre</i>)	70	150	96
Søværningen (<i>Les forces navales</i>)			
Dampflåde (<i>à vapeur</i>)			
Skrue-Panterskibe	1	3	4
(<i>Vaisseaux à hélice cuirassés</i>)			
Skrue-Dampskibe, uden Pantser	13	12	19
(<i>Vaisseaux à hélice non cuirassés</i>)			
Hjul-Dampskibe	2	3	6
(<i>Rémorqueurs à aubes</i>)			
Samlet Damphestekraft	2 280	2 580	6 215
(<i>Force totale en chevaux</i>)			
Samlet Antal Kanoner	156	141	370
(<i>Nombre total des canons</i>)			
Samlet Vægt af Kanoner i Pund	962 300	—	2 045 700
(<i>Poids total des canons en kilo.</i>)	479 300	—	1 022 800
Besætning (<i>Équipage</i>)	2 264	2 510	5 271

VI. Norges medicinale Inddeling og Organisation.

(*Division et organisation médicale de la Norvège.*)

Norge er med Hensyn til den civile sanitære Administration inddelt i 133 Lægedistrikter (*districts médicaux*), hvoraf 5 kaldes Stadsfysikater, 2 Stadslægeembeder, 5 Amts- eller Landfysikater, og de øvrige 121 Distriktslægeembeder. Samtlige disse Embeder, der i det Hele er af ensartet Beskaffenhed og hinanden sideordnede, stå i administrativ Henseende nærmest under vedkommende Amtmand.

Der er desuden 1 Overlæge for den spedalske Syge (Lov af 5 August 1857 og Instrux af 27 April 1858), hvem også Overbestyrelsen af den på Rigets Vestkyst ifølge Lov af 6 Juni 1863 om Udførselsafgift af saltet Vårsild istandbragte Sygepleie under Vårsildfiskeriet nærmest er underlagt.

Den civile Medicinaladministration er ifølge Kgl. Res. af 16 Juli 1845 og 6 Juni 1861 underlagt Regjeringens Departement for det Indre, i hvilket en Læge er ansat som Expeditionschef for Medicinalvæsenet.

Universitetets medicinske Fakultet er pligtig at afgive Erklæringer i retsmedicinske Sager.

Grundvolden for Lægers og Apothekeres Pligter og Retligheder er Forordningen om Medicis og Apothekere af 4 Decbr. 1672.

Enhver ved Universitetet i Kristiania examineret Læge har Ret til at praktisere i hele Riget og yde Hjælp i alle Sygdomsarter. Den medicinske Examen er ordnet ved Reglement af 2 Febr. 1852. Antallet af autoriserede Læger (*nombre des médecins autorisés*) 1 Novbr. 1867 var 374.

De nærmere Bestemmelser om Behandlingen af ondartede smitsomme og epidemiske Sygdomme indeholdes i Loven om Sundhedskommissioner m. v. af 16 Mai 1860. Ifølge denne Lov er der i enhver Kommune såvel i Byerne som på Landet oprettet en Sundhedskommission med en Læge — i Regelen Embedslægen — som Ordfører, hvem Ansvaret for og Myndigheden til Anordning af de sanitære Foranstaltninger nærmest påhviler. De ifølge samme Lov påbudte Sundhedsforskrifter ere nu autoriserede for alle Bykommuner med Undtagelse af Kristiania, og for 38 Herreder.

Karantænevæsenet er ordnet ved Lov af 12 Juli 1848 og ovennævnte Lov af 16 Mai 1860. De nærmere Regler for samme indeholdes i Reglementet af 10 Febr. 1849 og Plakaten om Karantænebestemmelser mod Kolera af 16 Sept. 1867. I enhver Kjøbstad eller Ladested ved Kysten er oprettet en Karantænekommission.

Vaccinationsvæsenet er ordnet ved Forordning af 3 April 1810, Plakat af 19 Novbr. 1811 og Lov af 19 April 1851. Enhver er pligtig at lade sig vaccinere inden Opnåelsen af den voxne Alder, og ingen Uvaccineret kan optages i en høiere Skole. Vaccinationerne udføres enten af Lægerne eller af Hjelpevaccinatører. Antallet af Hjelpevaccinatører (*nombre des aides-vaccinateurs*) den 1 Jan. 1865 var 635. Antallet af vaccinerede Personer i 1864 (*nombre des individus, sur lesquels la vaccination a été pratiquée dans l'année 1864*) var 51 088.

De Sindsyges Behandling og Forpleining er ordnet ved Lov af 17 Aug. 1848.

Som Fattiglæger ere Distriktslægerne forpligtede at fungere. I flere af de større Kommuner ere af disse særegne Fattiglæger ansatte.

Tandlægeexamen er ordnet ved Reglement af 9 Sept. 1857. Antallet af examinerede Tandlæger (*nombre des dentistes examinés*) den 1 Novbr. 1867 var 15.

Farmaceutisk Examen er ordnet ved Lov af 2 Juni 1836 og Reglement af 10 Mai 1860.

Ethvert Apoteks Drift skal foreståes af en examineret Farmaceut.

Apotekerne ere ifølge Lov om Handelen af 8 Aug. 1842 § 7 med Tillægslov af 19 Aug. 1845, forbeholdte Handelen med Gifter og Detailhandelen med Medikamenter. De nærmere Bestemmelser herved indeholdes i Plakat af 18 Novbr. 1865. Apotekerne ere pligtige at følge den offentlige Medicinaltaxt. Den sidst udgivne Medicinaltaxt er af 6 Juni 1861; den korrigeres årlig.

Apotekerbevilgninger, der ere meddelte før 1850 ansees ifølge Praxis som reelle; de efter 1850 meddelte ere alle personlige. Ifølge Lov af 25 Febr. 1860 har for Fremtiden efter Apotekerens Død kun hans gjenlevende Enke, sålænge hun er ugift, Ret at vedblive Apotekets Drift, medens tidligere i Henhold til Forordningen

af 4 Decbr. 1672 også Apotekerens Børn havde denne Ret. Antallet af Apoteker (*nombre des pharmacies*) den 1 Jan. 1867 var 64, hvoraf 39 med reelt og 25 med personligt Privilegium. Antallet af examinerede Farmaceuter 1 Jan 1867, var 78.

Jordemoderskoler ere oprettede i Kristiania og Bergen i Forbindelse med de derværende offentlige Fødselsstiftelser.

Jordemodervæsenet er forøvrigt ordnet ved Reglement af 21 Novbr. 1810 og Lov om Forandring heri af 24 Mai 1839. Antallet af examinerede Jordemødre (*nombre des sages-femmes examinées*) den 1 Jan. 1865 var 524.

Dyrlægerskoler haves ikke. De fleste norske Dyrlæger uddannes ved Veterinærhøiskolen i Kjøbenhavn, enkelte også ved Dyrlægeskolen i Stockholm. De ved den sidstnævnte Skole til Dyrlæger uddannede Nordmænd have Ret til Brug i sin Dyrlægepraxis at erholde Medicin udleveret fra Apotekerne; de ved andre Skoler oplærte Dyrlæger derimod kun efter dertil erhvervet Autorisation. Antallet af autoriserede Dyrlæger (*nombre des vétérinaires autorisés*) den 1 Jan. 1867 var 73.

Foranstaltninger i Anledning af Sygdomme hos Husdyrene ere bestemte ved Lov om ondartede smitsomme Sygdomme blandt Husdyrene af 27 Febr. 1866 og Lov om Fåreskab af 15 Sept. 1851.

Af Sygehuse og Hospitaler (*Maisons de santé et hôpitaux*) haves for Statens Regning:

- 1 Rigshospital (*hôpital général du royaume*) i Kristiania, med et gennemsnitlig Belæg (*nombre moyen des malades*) i 1864 af 215 Syge, og en Dødelighed (*mortalité*) af 7,86 pCt. Dette Hospital er tillige praktisk Lægeskole. Det bestyres af en Direktion af 3 Medlemmer, har 3 Overlæger, 1 Prosektor, 3 Reservelæger, samt 7 Kandidater eller Underlæger.
- 2 Fødselsstiftelser (*maisons d'accouchements*) i Kristiania og Bergen, der tjene som Jordemoderskoler (*écoles des sages-femmes*); Fødselsstiftelsen i Kristiania er tillige praktisk Lægeskole. Disse Stiftelser modtog i 1864 tilsammen et Antal af 249 Barselkvinder. Enhver af disse to Stiftelser har 1 Overlæge, 1 Reservelæge og den i Kristiania tillige 1 Kandidat.
- 1 Børnehospital (*hôpital des enfants*) i Kristiania, med et gennemsnitlig Belæg i 1864 af 13 syge Børn, og en Dødelighed af

18,2 pCt. Den er tillige praktisk Lægeskole. Den har Læger tilfælles med Fødselstiftelsen og begge disse Sygehuse have fælles Bestyrelse med Rigshospitalet.

- 1 Sygehus for Spedalse (*hôpital pour la guérison des lépreux*) i Bergen med et Belæg ved Udgangen af 1864 af 88 Spedalske. Det bestyres af en Direktion af 3 Medlemmer og har 1 Overlæge og 1 Underlæge.
- 3 Pleiestiftelser for Spedalske (*hospices des lépreux*) ved Bergen, ved Molde, og ved Trondhjem, med et Belæg ved Slutningen af 1864 af tilsammen 611 Spedalske.
- 1 Sindssygeasyl (*hospice des aliénés*) ved Kristiania med et Belæg ved Udgangen af 1864 af 263 Sindssyge, og en Dødelighed af 8,3 pCt.
- 4 Garnisonssygehuse for Armeen (*hôpitaux militaires*) i Fredriksten, Fredrikstad, Kristiania og Kristiansand med et gennemsnitlig Belæg i 1864 af tilsammen 31 Syge.
- 1 Garnisonssygehus for Marinen (*hôpital de la marine*) i Horten med et gennemsnitlig Belæg af 19 Syge.

Desuden have:

- 29 kommunale Sygehuse (*hôpitaux des communes pour des maladies ordinaires*) i 1) Smålenenes Amt, 2) Fredrikshald, 3) Fredrikstad, 4) Moss, 5) Kristiania, 6) Hedemarkens Amt, 7) Kristians Amt, 8) Buskeruds Amt, 9) Drammen, 10) Jarlsberg og Laurviks Amt, 11) Bratsbergs Amt, 12) Østerrisør, 13) Arendal, 14) Lister og Mandals Amt, 15) Kristiansand, 16) Stavanger Amt, 17) Stavanger, 18) Bergen, 19) Romsdals Amt, 20) Trondhjem, 21) Nordre Trondhjems Amt i Skogn, 22) Do. i Namdalen, 23) Nordlands Amt i Alstahoug, 24) Do. i Bodø, 25) Do. i Buksnes, 26) Finmarkens Amt i Tromsø, 27) Do. i Alten, 28) Do. i Hammerfest, 29) Do. i Vadsø. Tilsammen havde disse Sygehuse i 1864 et midlere Belæg af 713 Syge, med en Dødelighed af 9,3 pCt.
- 1 mild Stiftelse for Spedalske (*hospice gratuit des lépreux*) i Bergen med et Belæg ved Udgangen af 1864 af 80 Spedalske.
- 7 Sindssygeasyler (*hospices des aliénés*), hvoraf 4 ere kommunale, 1 i Knistiania, Kristiansand, Stavanger og Bergen. 1 mild Stiftelse i Kristiania, og 2 private i Bergen og Trondhjem. Disse

havde ved Udgangen af 1864 et Belæg af 320 Sindssyge, med en Dødelighed af 11,4 pCt.

Under de store Fiskerier oprettes temporære Sygehuse, hvilke underholdes for Regning af særegne Fond dannede ved Udførselsafgifter på Fiskevarer, nemlig Vårsildsafgiftsfondet, Medicinalfondet for Nordlands, Tromsø og Finmarkens Amter.

I de 30 civile Sygehuse for almindelige Syge vare i 1864 ialt behandlede 6 680 Syge med et midlere Belæg af 884 Syge og et Belæg ved Årets Udgang af 822 Syge. De Udskrevnes Antal havde været 5 320 og de Dødes 538, hvorefter Dødeligheden i Forhold det samlede Antal af Udskrevne og Døde bliver 9,2 pCt. Det samlede Antal Forpleinings-Dage var 323 602 og disses Antal for enhver Udskreven og Død i Gjennemsnit altså 55 Dage.

I de 5 Stiftelser for Spedalske var ved Udgangen af 1864 optagne 779 af samtlige i Landet værende 2 182 Spedalske.

I de 8 Sindssygeasyler blev i 1864 ialt behandlede 951 Syge med et midlere Belæg af 578 og et Belæg ved Udgangen af Året af 583 Syge. De Udskrevnes Antal vare helbredede 124, i Bedring 85, uhelbrede 124, døde 35; hvorefter Dødeligheden i Forhold til det samlede Antal Udskrevne og døde bliver 9,5 pCt. Det samlede Antal Forpleiningsdage var 211 690, og disses Antal for hver Udskreven og Død i Gjennemsnit altså 575 Dage. Antallet af samtlige Sindsyge i Landet ved Udgangen af 1865 var 5 131.

Af Brøndkur- og Badeanstalter under Lægebestyrelse (*bains et eaux médicinales*) have 4, nemlig ved Kristiania en Koldvandkuranstalt, ved Eidsvold og Modum jernholdige og ved Sandefjord svovelholdig Brøndkur- og Badeanstalter.

For Døvstumme (*Sourds-muets*) have 2 Undervisningsanstalter, 1 offentlig i Trondhjem og 1 privat i Kristiania.

For Blinde (*Aveugles*) have 1 ved private Sammenskud tilveiebragt Undervisningsanstalt ved Kristiania.

Den 31 Decbr. 1865 var Antallet af Døvstumme i Norge (*nombre total des sourds-muets*) 1 492, og Antallet af Blinde (*nombre total des aveugles*) 2 217.

Af de i 1864 af Læger anmeldte 9 163 Dødsårsager vare de vigtigste (*parmi les 9 163 décès, dont les médecins ont indiqué la cause, les maladies suivantes en ont provoqué le plus grand nombre*):

Tuberculosis pulmonum et Phthisis	1 289,
Diphtheritis faucium et Angina membranacea	794,
Pneumonia	726,
Febris thyphosa	672,
Debilitas senilis	479,
Meningitis	430,
Scarlatina	421,
Cancer et Fungus	296,
Bronchitis acuta	273,
Hydrops	268,
Convulsiones infantum	245,
Apoplexia cerebri	228,
Elephantiasis Græcorum	193,
Tussis convulsiva	180,
Bronchitis chronica et Bronchiectasia	159,
Febris puerperalis	154.

Antallet af samtlige Døde, Dødfødte ikke medregnede (*nombre total des morts, non compris les morts-nés*) var for Året 1865 28 066, hvilket for en Folkemængde ved Udgangen af Året af 1 701 365 giver en Dødelighed (*mortalité*) af 16,5 pro mille.

Lægedistrikter, (Districts médi- caux)	omfattende hestående Bykommuner og Herreder. (Communes du ressort.)	Fladeindhold. (Superficie.)	Folke- mængde. (Popu- lation.)	Antal Læger (Nombre des médecins.)	Antal Apoteker. (Nombre des pharmacies.)
		Norske Kvadrat- -mil.	31 Dec. 1865.	1 Oktbr. 1867.	
1 Fredrikshald	Fredrikshald	0,01	9 219	7	1
2 Hvaløerne	Idø, Aremark, Berg, Hvaløerne	9,4	13 418		
3 Sarpsborg	Skjeberg, Borge, Fredrikstad, Glem- ming, Sarpsborg, Tune, Varteig, Onsø	5,3	31 839	9	2
4 Eidsberg	Rakkestad, Rødenæs, Trykstad, Eids- berg, Askim, Skiptvet	10,7	25 309	4	
5 Moss	Spydeberg, Råde, Rygge, Moss, Mosse Landsogn, Våler, Håbøl	6,0	19 064	4	1
6 Follo	Soon, Hølen, Hvidsten og Vestby, Kråk- stad, Ås, Drøbak, Fron, Næsodden, Enebak	6,2	19 136	6	1
7 Høland	Høland, Urskog, Fet	9,7	15 433	2	
8 Asker	Aker, Bærum, Asker, Sørums, Skeds- mo, Nittedal	9,3	37 232	7	
9 Ullensaker	Øvre Romerikes Fogderi	15,1	35 615	5	
10 Kristiania	Kristiania	0,07	57 382	77	7
11 Solør og Odalen	Kongsvinger, Vinger og Odalens Fog- deri, Brandvold, Grue	26,5	35 974	4	1
12 Søndre Østerdalen	Hof, Åsnæs, Våler, Elverum	23,3	18 669	2	
13 Hedemarken	Hamar, Hedemarkens Fogderi	20,4	42 353	5	1
14 Trysil	Trysil, Drevsjø Kapelmenighed af Ren- dalen med 484 Indvånere	31,5	4 753	1	
15 Rendalen	Åmot, Store Elvedalen, Rendalen med Undtagelse af Drevsjø Kapelmenighed med 484 Indvånere	44,4	7 882	2	
16 Tønsæt	Lille Elvedalen, Tønsæt, Tolgen, Kvikne Hovedsogn	56,2	10 226	2	1
17 Toten	Gjøvik, Totens Fogderi	11,1	25 531	3	1
18 Fåberg	Lillehammer, Øier, Fåberg, Gausdal	17,6	18 663	3	1
19 Ringeby	Ringeby, Solliden, Søndre Fron, Nor- dre Fron	27,5	14 089	1	
20 Lesje	Dovre, Lesje, Sells Annex af Våge	32,8	8 316	1	
21 Lom	Våge undtagen Sells Annex, Lom, Skeaker	43,2	11 534	1	
22 Hadeland og Land	Hadeland og Lands Fogderi	22,5	26 284	2	

23 Søndre Valders	Søndre Aurdal, Nordre Aurdal	19,1	12 047	2	
24 Nordre Valders	Östse Slidre, Vestre Slidre, Vang	22,5	8 504	1	
25 Drammen	Drammen, Holmsbo og Hurum, Røken, Lier	4,7	26 065	5	2
26 Modum	Eker, Modum, Sigdal	18,4	25 921	5	
27 Ringerike	Hønefos, Ringerikes Fogderi	13,2	14 263	2	1
28 Hallingdal	Hallingdals Fogderi	43,3	14 729	1	
29 Sandsver	Kongsberg, Sandsver, Flesberg	10,0	13 000	4	1
30 Rollag	Rollag, Nore	25,3	5 297	1	
31 Laurvik	Tjömö, Sandefjord, Sandeherred, Tjöt- ling, Hedrum, Laurvik, Brunlagnæs, Fredriksværn	5,5	28 481	7	2
32 Hof	Laurdal, Hof, Ramnæs	4,2	7 829	1	
33 Tønsberg	Svelvik, Strømmen, Skouger, Sande, Holmestrand, Botne, Våle, Åsgård- strand, Horten, Borre, Tønsberg, Søm, Andebo, Stokke, Nøtterö	7,8	49 113	15	4
34 Skien	Porsgrund, Brevik, Eidanger, Skien, Gjerpen, Slemdal, Solum	8,3	23 132	6	3
35 Kragerø	Langesund, Stathelle, Bamble, Kragerö, Sandökedal, Drangedal	12,8	18 274	3	1
36 Holden	Holden, Söfde, Lunde, Bö	8,2	12 123	1	
37 Saudland	Hitterdal, Grandsherreds Hovedsogn, Hjertdal	12,3	7 393	1	
38 Tinn	Hofvin Annex til Grandsherred, Tinn, Mjösstrandens Annex til Raudland	22,8	3 649	1	
39 Hviteseid	Silgjord, Hviteseid, Nissedal	17,0	9 077	1	
40 Lårdal	Lårdal, Mo, Vinje, Raudland undtagen Mjösstranden Annex, Moland	34,4	8 281	1	
41 Østre Nedenæs	Österrisör, Söndeled, Dybvåg, Tvede- strand, Hølt, Gjerrestad, Østre Moland	6,8	25 626	3	2
42 Arendal	Arendal		3 452	5	1
43 Åmlid	Vegårdsheien, Åmlid, Heirefos	15,3	5 114	1	
44 Vestre Nedenæs	Öiestad, Froland, Grimstad, Fjære, Eide, Landvik, Lillesand, Vestre Mo- land, Høivåg, Birkenæs	8,5	23 851	4	2
45 Evje	Evje og Veigusdal, Hordnæs og Ivc- land, Åserall	15,5	5 325	1	1
46 Sætersdalen	Bygland, Valle	32,2	4 665		
47 Kristiansand	Kristiansand	0,13	10 876	7	2
48 Mandal	Mandals Fogderi	17,4	31 328	2	1
49 Lyngdal	Lyngdal, Hægebostad, Herod, Farsund, Vause	8,5	16 760	3	1
50 Flekkefjord	Kvinesdal, Fjotland, Flekkefjord, Næs og Hitterö, Bakke	12,1	12 988	1	1
51 Soggendal	Siredalen, Soggendals Ladested, Sog- gendals Herred, Lunde, Heskestad	17,2	7 757	1	
52 Ekersund	Helleland, Birkrem, Ekersunds Lade- sted, Ekersunds Landdistrikt, Ougne, Hå	9,9	11 960	1	1

53 Sandnæs	Time, Gjesdal, Klepp, Høiland, Sandnæs Ladested, Høle	14,8	12 983	1	
54 Stavanger	Stavanger, Håland, Hetland	1,6	24 545	6	2
55 Finnø	Strand, Årdal, Hjelmeland og Fister, Rennesø, Finnø, Nærstrand	11,8	13 390	1	
56 Sand	Jælse, Sand, Søvde, Suledal, Vikedal	18,9	10 932	1	
57 Karmøyen	Bukken, Tysvær, Skudsnæs, Skudsnæshavns Ladested, Avaldsnæs og Kobberviks Ladested	3,4	14 668	1	
58 Haugesund	Skjold, Torvestad, Haugesund, Sveen	4,8	13 708	2	1
59 Indre Søndhordland	Fjelberg, Etne, Skonevik	8,5	9 857	1	
60 Ytre Søndhordland	Stordøen, Finnås, Fitje, Tysnæs	6,4	13 797	1	
61 Ytre Hardanger	Kvindherred, Strandebram og Varaldsø, Vikør, Jondaleu	12,4	11 259	2	
62 Indre Hardanger	Røldal, Kinservik, Ulvik	42,2	10 597	1	
63 Voss	Voss	15,9	9 625	1	
64 Søndre Midthordland	Os, Fusc, Sund	7,3	11 132	1	
65 Nordre Midthordland	Fane, Fjeld, Askøen, Bergens Dom- og Korskirkesogns Landdistrikt, Årstad, Forstaden Sandviken af Bergens Kjøbstad med 1 140 Indvånere	3,6	15 391	1	
66 Bergen	Bergen med Undtagelse af Forstaden Sandviken	0,01	26 563	17	3
67 Indre Nordhordland	Haus, Hammer, Hosanger	12,7	15 629	1	
68 Ytre Nordhordland	Manger, Lindås	8,0	13 950	1	
69 Ytre Sogn	Eivindvik, Utvær, Bø Annex af Hyllestad, Lavik og Brekke, Klævold	12,6	8 586	1	
70 Midtre Sogn	Vik, Balestrand, Lekanger med Undtagelse af to Gårde af Fresviks Annex med 47 Indvånere	14,8	7 781	1	
71 Lærdal	To Gårde af Fresviks Annex til Lekanger med 47 Indvånere, Aurland, Lærdal, Borgund, Årdal	28,9	8 067	1	1
72 Indre Sogn	Sogndal, Lyster, Hafslo, Justedal	21,5	12 079	1	
73 Ytre Søndfjord	Hyllestad med Undtagelse af Bø Annex, Askevold, Ytre Holmedal	6,1	8 725	1	
74 Indre Søndfjord	Indre Holmedal, Förde, Jølster	18,1	11 507	1	
75 Kinn	Vefring, Florøen, Kinn, Bremanger	8,0	8 284	1	
76 Nordfjord-eidet	Daviken og Ålflot Sogne af Daviken, Eid	4,4	4 399	1	
77 Ytre Nordfjord	Rugsunds Sogn af Daviken, Selja	3,7	5 589	1	
78 Indre Nordfjord	Gloppen, Indviken, Stryn, Horningdalen	24,8	11 767	1	

79 Vestre Søndmøre	Vanelven, Sande, Herø, Ulfsten	6,7	9 356	1	
80 Indre Søndmøre	Volden, Hjørendsfjord	9,5	6 396	1	
81 Østre Søndmøre	Stranden, Norddalen, Sunnelven, Ørskog, Skodje	21,6	11 684	1	
82 Nordre Søndmøre	Ålesund, Borgund, Haram	2,2	11 984	2	1
83 Ytre Romsdal	Vestnæs, Molde, Bolsø, Akerø, Sandø, Frænen, Bud	9,0	14 742	3	1
84 Indre Romsdal	Eid og Vold, Gryten, Veø, Næsset	17,8	10 502	1	
85 Kristiansund	Kristiansund	0,11	5 709	2	1
86 Søndre Nordmøre	Kvernæs, Fræde og Grip, Øre, Strømsnæsset	5,6	10 502		
87 Sunndalen	Sunndalen, Øxendalen	13,5	3 525	1	
88 Surendalen	Tingvold, Stangvik og Todal, Bøfjordens og Torjullsvågens Bygdela af Halse med 503 Indvånere, Surendalen, Rindalen	20,1	11 452	1	
89 Nordre Nordmøre	Resten af Halse, Ædø, Aure	5,6	8 485	1	
90 Ørkedal	Ørkedal, Meldal, Rennebu med Undertagelse af et Distrikt søndenfor Vangsgraven med 795 Indvånere, Børgsen	14,5	15 358	1	1
91 Opdal	Indsæt Annex af Kvikne, Opdal, den sydlige Del af Rennebu med 795 Indvånere	22,2	5 829	1	
92 Guldalen	Melhus, Høilandet, Horg, Stören, Sokenedalen, Singsås, Holtålen	23,4	14 202	1	
93 Røros	Ålen, Røros	17,9	5 002	2	1
94 Strinden	Budviken, Bynæsset, Leinstranden, Klæbbu, Strinden	5,8	12 282		
95 Selbu	Selbu	19,6	5 886	1	
96 Trondhjem	Trondhjem	0,26	19 287	13	3
97 Søndre Fosen	Hevne, Hiteren	16,3	11 850	1	
98 Midtre Fosen	Stadsbygden, Rissen, Ørlandet, Bjugn	11,1	13 171	2	
99 Nordre Fosen	Ålfjorden, Bjørnør	14,3	6 730		
100 Stjørdalen	Nedre Stjørdalen, Øvre Stjørdalen	15,4	12 552	1	
101 Frøsten	Frøsten, Åsen, Lexviken	4,6	8 131	1	
102 Levanger	Skogn, Levanger Kjøbstad, Levanger Landsogn, Værdalen	15,4	13 806	4	1
103 Inderøen	Ytterøen, Mosviken og Verran, Inderøen, Sparbu	17,4	14 517	2	
104 Stenkjær	Stenkjær, Stod, Snåsen, Beitstaden	49,0	12 889	2	1
105 Indre Namdal	Namsos Ladested, Namsos Landdistrikt	63,8	13 278	2	1
106 Ytre Namdalen	Overhalven, Grong, Fosnæs				
	Kolvereid og Foldereid, Nærø, Lekø	12,8	7 316	1	
107 Brønø	Bindalen, Brønø, Vegø	18,9	8 756	1	
108 Alstahoug	Tjøttø, Alstahoug, Herø	9,9	8 499	1	

109 Vefsen	Vefsen, Hattfjelddalen	55,3	5 972	1	
110 Ranen	Nesne, Hemnæs, Mo	39,7	11 650	1	
111 Lurø	Lurø, Rødø	18,2	5 836	1	
112 Bodø	Gildeskål, Beieren, Bodø Kjøbstad, Bodø Landdistrikt, Kjørtingø Annex af Folden	19,8	7 531	1	1
113 Skjerstad	Skjerstad, Saltdalen, Sørfold af Rør- stad Hovedsogn af Folden	39,9	6 112	1	
114 Stegen	Norfolden af Rørstad Hovedsogn af Folden, Stegen, Hammerø	19,7	6 736	1	
115 Lødingen	Lødingen, Ofoten	46,0	7 112	1	
116 Vestre Lofoten	Værø, Flakstad, Buksnæs, Borge Ho- vedsogn af Borge	5,3	6 420	1	
117 Østre Lofoten	Valbergs Annex af Borge, Gimsø, Vågen	5,0	4 092	1	
118 Hadsel	Hadsel, Bø	7,4	5 928	1	
119 Sortland	Sortland, Øxnes, Dvergberg	12,5	5 024	1	
120 Søndre Senjen	Kvedfjord, Trondenes, Sand, Ibestad	24,3	13 157	1	
121 Nordre Senjen	Tranø, Berg, Lenvik, Hillesø	21,9	7 812	1	
122 Malangen	Målselven, Bardodalen, Balsfjorden	60,5	6 989	1	
123 Tromsø	Tromsø, Tromsøsund	10,5	6 705	4	1
124 Lyngen	Karlsø, Lyngen	45,1	6 209	1	
125 Skjervø	Skjervø, Kvænangen	35,0	4 462	1	
126 Loppen	Loppen og Øxfjord, Hasvik	9,2	1 307	1	
127 Alten	Talvik, Alten, Kautokeino	95,0	5 118	1	
128 Hammerfest	Hammerfest Kjøbstad, Hammerfest Landdistrikt	26,6	2 993	1	1
129 Måsø	Måsø, Kjelvik, Kistrand	38,9	2 326	1	
130 Tanen	Lebesby, Tanen, Karasjok	111,4	2 568	1	
131 Vardø	Vardø Kjøbstad og Landsogn	17,7	1 368	1	
132 Vadsø	Næsseby, Vadsø Kjøbstad og Landsogn	33,5	3 478	1	1
133 Sydvaranger	Sydvaranger	39,1	1 171		

De ovenfor angivne Fladeindhold er for en større Del støttede til nye og nøiagtigere Opmålinger efter Amtskarterne og Munchs Karter over Norge, hvilke ere udførte dels af Opmålingskontoret, dels af mig selv, efterat de foregående Ark allerede vare trykte. De afvige tildels ikke ubetydelig fra de forhen meddelte Fladeindhold, navnlig i Kristians Amt, Tromsø Amt samt Finmarkens Amt.

(La superficie de la Norvège est dans le tableaux précédent plus exacte que dans le tableaux antérieur pages 12—28. La superficie totale de la Norvège est 316 578 kilomètres carrés.)

Rekapitulation. (*Récapitulation.*)

Amtet. (Départements.)	Flade- indhold. (Super- ficie.) Norske Kvadrat- mile 1 August 1867.	Folke- mængde. (Population.) 31 Dec. 1865.	Antal Lægedistrikter. (Nombre des districts médicaux)	Antal Læger. (Nombre des médecins.)	Antal Apotheker. (Nombre des pharmaciens.)
Smålenene	31,41	98 849	5	24	4
Akershus	40,25	107 416	4	20	1
Kristiania	0,07	57 382	1	77	7
Hedemarken	202,20	119 857	6	16	3
med Undtagelse af Indsæts Annex til Kvikne					
Kristian	196,29	124 968	8	14	2
Buskerud	114,87	99 275	6	18	4
Jarlsberg og Laurvik	17,47	85 423	3	23	6
Bratsberg	115,83	81 929	7	14	4
Nedenæs	78,24	68 033	6	15	5
Lister og Mandal	38,08	71 952	4	13	5
undtagen Siredalen					
Stavanger	82,37	109 943	8	14	4
med Siredalen af Lister og Man- dals Amt og Sveen af Søndre Bergenshus Amt					
Søndre Bergenshus	116,98	111 237	9	11	—
undtagen Sveen, med Forstaden Sandviken af Bergen					
Bergen	0,01	26 563	1	17	3
undtagen Forstaden Sandviken					
Nordre Bergenshus	142,93	86 784	10	10	1
Romsdal	114,56	104 337	11	14	3
Søndre Trondhjem	145,34	109 597	10	22	5
med Indsæt Annex til Kvikne af Hedemarkens Amt					
Nordre Trondhjem	178,40	82 489	7	13	3
Nordland	297,59	89 668	13	13	1
Tromsø	197,30	45 334	6	9	1
Finmarken	371,40	20 329	8	7	2
Det hele Rige	2 481,59	1 701 365	133	364	64
Fortiden opholde sig i Udlandet				10	

Amter. (Départements.)	Et Lægedistrikts midlere (Par district médical)		Midlere Folkemængde (Population moyenne)	
	Størrelse (Superficie moyenne.) Norske Kvadratmil.	Folke- mængde. (Popula- tion moyenne.)	for hver Læge. (par médecin.)	for hvert Apothek. (par phar- macie.)
Smålenenes Amt	6,28	19 770	4 119	24 712
Akershus Amt	10,06	26 854	} 1 699	20 600
Kristiania By	0,07	57 382		
Hedemarkens Amt	33,70	19 976	7 491	39 952
Kristians Amt	24,54	15 621	8 926	62 484
Buskeruds Amt	19,55	16 546	5 515	24 819
Jarlsberg og Laurviks Amt	5,82	28 474	3 714	14 237
Bratsberg Amt	16,55	11 704	5 852	20 482
Nedenæs Amt	13,04	11 339	4 536	13 607
Lister og Mandals Amt	9,52	17 988	5 535	14 390
Stavanger Amt	10,30	13 743	7 853	27 486
Søndre Bergenhus Amt	13,00	12 360	} 4 921	45 933
Bergens By	0,01	26 563		
Nordre Bergenhus Amt	14,29	8 678	8 678	86 784
Romsdals Amt	10,41	9 485	7 453	34 779
Søndre Trondhjems Amt	14,53	10 960	5 982	21 919
Nordre Trondhjems Amt	25,49	11 784	6 345	27 496
Nordlands Amt	22,89	6 898	6 898	89 668
Tromsø Amt	32,88	7 556	5 037	45 334
Finmarkens Amt	46,43	2 541	2 904	10 164
Det hele Rige	18,66	12 792	4 674	26 584

Sammenligning med de to øvrige skandinaviske Kongeriger.
(Comparaison avec les deux autres royaumes scandinaves.)

I Sverige*) har „Sundhets-Collegium“ Overbestyrelsen med Alt, hvad der angår såvel den civile som den militære Sygepleie og Medicinalvæsen. Sundhets-Collegium består af 1 Generaldirektør, der er Ordfører, og 4 Medicinal-Råder.

*) Sundhets-Collegii Berættelser for Året 1864, Statskalender for 1867.

Sverige var den 31te Decbr. 1864 inddelt i 234 Lægedistrikter, med tilsammen 249 civile Lægeembeder, nemlig 164 Provincial- og Distrikts-Lægeembeder, 82 Statslægeembeder og Stadskirurgikater i 70 Stæder, og 3 Bergslags- og Grufve-Lægeembeder. Ved 17 Brønd- og Bad-Indretninger vare offentlige Intendantter ansat. Ved Udgangen af 1864 var Antallet af autoriserede Læger 489.

Til Uddannelse af Apotekere haves et farmaceutisk Institut. Ved Udgangen af 1864 var der i Sverige 177 Apoteker, hvoraf 120 med reelt, 38 med personligt Privilegium, 17 Filial-Apoteker og 2 Sogne- og Slots-Apoteker.

Ethvert Barn skal vaccineres inden det fyldte 2det År. I 1864 vaccineredes 101 361 Børn. Der havdes 12 Vaccindepoter.

Karantænevæsenet er på den vestre Kyst indtil Kullen underlagt Karantæne-Kommissionen i Göteborg; på Resten af den vestre Kyst søndenfor Kullen, på den sydlige og østre Kyst er det underlagt Kommerce-Collegium. Særegen Karantæne-Indretning haves på Kansö ved Göteborg.

For Jordemødre haves 3 Undervisningsanstalter, nemlig i Stockholm, Göteborg og Lund. Ved Slutningen af 1864 var Antallet af Jordemødre 1681, hvoraf henimod Halvdelen vare examinerede.

For Dyr læger haves 2 Undervisningsanstalter, i Stockholm og i Skara. Ved Slutningen af 1864 var Antallet af autoriserede Dyr læger 155.

Af civile almindelige Sygehuse havdes ved Udgangen af 1864 et Antal af 54, hvoraf 43 vare Läns lasarettet og Kurhus, herunder medregnet Stockholms Stadskurhus, med et Belæg af 2 150 Syge; de vare indrettede på 3 235 Sygesenge. Der vare på samme i Året 1864 forpleiede 21 019 Syge med en gennemsnitlig Dødelighed af 7,5 pCt. For 53 af disse 54 Sygehuse var Antallet af Forpleiningsdage 736 812, og da Antallet af de fra disse Sygehuse Udskrevne og Døde var 18 456, bliver herefter det midlere Antal Forpleiningsdage for hver Udskreven og Død 39,9 Dage. Da Antallet af Udskrevne og Døde fra det ene Sygehus, hvorfra Opgave mangler, var 413, kan Antallet af Forpleiningsdage for samme anslæes til 16 500 og det samlede Antal Forpleiningsdage til 753 300. Omkostningerne ved Läns lasareetterne og Kurhusene var i Gjennemsnit for hver Syg 88½ Øre eller 26¾ n. Skilling daglig.

Endvidere havdes 10 militære Sygehuse med et Belæg ved Slutningen af Året af 211 Syge. Der var på samme i Året 1864 forpleiede 4 806 Syge med en gjennemsnitlig Dødelighed af 2,1 pCt. For 9 af disse 10 Sygehuse var Antallet af Forpleiningsdage 96 887, og da Antallet af de fra disse Sygehuse Udskrevne og Døde var 4 307, bliver herefter det midlere Antal Forpleiningsdage for hver Udskreven og Død, 22,5 Dag.

For Børnesygdomme havdes 2 Sygehuse med et Belæg ved Slutningen af Året 1864 af 200 Syge. Der var på samme i Løbet af Året forpleiede 1 197 syge Børn med en Dødelighed af 30 pCt.

For Spedalske havdes 1 provisionelt Sygehjem for 5 Syge i Gefleborgs Læn, Sanna Socken. Antallet af samtlige Spedalske ved Udgangen af 1864 var 73.

Af Sindsygeasyler havdes 9 med et Belæg ved Slutningen af Året af 1 151 Syge. Der var på samme i Løbet af Året forpleiede 1 427 Syge. Antallet af Forpleiningsdage var 412 428. Der vare udskrevne som friske eller i Bedring 163, som uhelbredede 22, samt døde 91, tilsammen 276, hvorefter det midlere Antal Forpleiningsdage for hver Udskreven og Død bliver 1 494. Omkostningerne var i Gjennemsnit for hver Syg 90,8 Øre eller 27½ n. Skilling daglig. Antallet af samtlige Sindsyge i Riget ved Slutningen af 1860*) var 7 542.

For Døvtumme og Blinde haves et Institut ved Stockholm, hvor i 1864 undervistes 104 Døvtumme og 42 Blinde. Ved Udgangen af 1860*) var Antallet i hele Riget af Døvtumme 2 957 og af Blinde 3 095.

Antallet af samtlige Døde i 1865 var 78 944, hvilket med en Folkemængde ved Udgangen af samme År af 4 114 141 giver en Dødelighed af 19,2 pro mille.

I Danmark**) har det Kgl. Sundhedskollegium i Kjøbenhavn Tilsynet med Medicinalvæsenet. Dette Kollegium består af 9 lægekyndige Medlemmer og 2 Assessores pharmaciæ. Danmark er for-

*) Sveriges Befolknings-Statistik för Åren 1856—60, 3die Afd., Folkemængden 31 Decbr. 1860 var: 3 859 728.

**) Kongl. dansk Hof- og Statskalender for 1867. Det kongelige Sundhedskollegiums Årsberetning for 1864. Marius Gad, Udtog af Danmarks Statistik. Dansk Departementstidende for 1866.

uden Hovedstaden Kjøbenhavn delt i 102 Provindsiallægedistrikter. Den 1 Jan. 1867 havde ialt 549 autoriserede Læger.

Der havde 1 Jan. 1867 et Antal af 110 Apoteker, hvoraf 3 vare Filialapoteker.

Vaccinationen bestyres af et Vaccinationsinstitut i Kjøbenhavn. Karantænekommissioner have i Kyststæderne.

Dyrlægevæsenet er underlagt det veterinære Sundhedsråd, bestående af 1 Formand og 6 Medlemmer. Undervisning meddeles ved den kongelige Veterinær- og Landbo-Høiskole ved Kjøbenhavn. Af Dyrlæger havde 1 Jan. 1867 et Antal af 225.

Af offentlige under Statens Bestyrelse stående Hospitaler have Fredrikshospitalet i Kjøbenhavn med 375 Sygesenge, Fødsels- og Pleiestiftelsen i Kjøbenhavn med 20 Senge, hvilke to Anstalter tilige ere praktiske Lægeskoler; Børnehospitalet i Kjøbenhavn med 20 Sygesenge, Helbredelsesanstalten for Sindsyge ved Vordingborg, en lignende ved Århus, og Idiotanstalten ved Kjøbenhavn for 44 Individer.

I de to offentlige Sindsygeasyler ved Vordingborg og Århus var i Året fra 1 April 1865 — 31 Marts 1866 forpleiede 742, og tilbageliggende ved Udgangen af Året 526 Sindsyge. Der vare fra samme i Løbet af Året udgæede som helbredede 85, i Bedring 40, uhelbredede 49, døde 42.

Af kommunale Sygehuse havde et Antal af 55 for almindelige Sygdomme og 3 særlige Sindsyge-Anstalter ved Kjøbenhavn, Odense og Stege, foruden at med 3 af de øvrige Sygehuse ere forbundne Afdelinger for Sindsyge. Af disse kommunale Sygehuse er det største Kommunehospital i Kjøbenhavn med 793 Sygesenge, hvoraf 20 for Sindsyge. I den særskilte kommunale Sindsyge-Anstalt ved Kjøbenhavn, St. Hans Hospital var i 1864 forpleiet 577 og tilbageliggende ved Udgangen af Året 461 Sindsyge. Der vare fra samme i Løbet af Året udskrevet som helbredede 35, i Bedring 18, uhelbredede 7 og døde 56.

Tilsammen have således 56 Sygehuse for almindelige Sygdomme og 8 Sygehuse eller Afdelinger af samme for Sindsyge, 1 Idiotanstalt, 1 Fødsels- og Pleiestiftelse og 1 Børnehospital.

For Døvstumme have et Institut med 121 Elever i 1865 og for Blinde et Institut for 60 Elever, begge i Kjøbenhavn.

Rekapitulation. (*Récapitulation.*)

	Norge.	Sverige.	Danmark.
Antallet af Lægedistrikter 1 Jan. 1867 (<i>Nombre des districts médicaux</i>)	133	234	103
Midlere Fladeindhold (<i>Superficie moyenne</i>)			
Norske Kvadratmil	18,7	14,9	2,9
Geografiske Kvadratmil	43,2	34,4	6,8
<i>Kilomètres carrés</i>	2 380	1 895	373
Midlere Folkemængde 1 Jan. 1866 (<i>Population moyenne</i>)	12 792	17 583	16 505
Antal autoriserede Læger (<i>Nombre des médecins autorisés</i>)	1 Jan. 1867 374	1 Jan. 1865 489	1 Jan. 1867 549
Antal Læger for hver 100 000 Indvånere (<i>Nombre des médecins par cent mille habitants</i>)	22,0	11,9	32,3
Midlere Folkemængde for hver Læge (<i>Population moyenne par médecin</i>)	4 549	8 413	3 097
Antal Apoteker (<i>Nombre des pharmacies</i>)	1 Jan. 1867 64	1 Jan. 1865 177	1 Jan. 1867 110
Antal Apoteker for hver 100 000 Indvånere (<i>Nombre des pharmacies par cent mille habitants</i>)	3,8	4,3	6,5
Midlere Folkemængde for hvert Apotek (<i>Population moyenne par pharmacie</i>)	26 584	23 244	15 455
Antal examinerede Jordemødre (<i>Nombre des sages-femmes examinées</i>)	1 Jan. 1867 524	1 Jan. 1865 1 681	
Antal Jordemødre for hver 100 000 Indvånere (<i>Nombre des sages-femmes par cent mille habitants</i>)	30,8	40,9	
Antal Barnefødersker År 1865 (<i>Nombre des accouchées</i>)		136 800	
Midlere Antal Barneføderske for hver Jordemoder (<i>Nombre moyen des accouchées par sages-femme</i>)		81	
År 1864.			
Antal civile Sygehus for almindelige Sygdomme (<i>Nombre des hôpitaux civiles pour des maladies ordinaires</i>)	30	54	56

Antal Syge behandlede i disse Sygehus (Nombre des malades traités dans ces hôpitaux)	6 680	21 019	
I Gjennemsnit for hvert Sygehus (En moyen par hôpital)	223	389	
Tilbageliggende ved Årets Udgang (Nombre des malades dans les hôpitaux à la fin de l'année)	822	2 150	
I Gjennemsnit for hvert Sygehus (Nombre moyen par hôpital)	27	40	
Antal Syge behandlede i Sygehusene for hver 100 000 Indvånere (Nombre des malades traités dans les hôpitaux par cent mille habitants)	393	511	
Antal tilbageliggende Syge ved Årets Udgang for hver 100 000 Indvånere (Nombre des malades dans les hôpitaux à la fin de l'année par cent mille habitants)	48	52	
Samlet Antal Forpleiningsdage (Nombre total des journées alimentaires)	323 602	753 300	
Midlere Antal Forpleiningsdage for hver Udskreven eller Død (Durée moyenne du séjour dans les hôpitaux)	55,2	39,9	
Antal Forpleiningsdage i Sygehusene for hver 100 000 Indvånere (Nombre des journées alimentaires dans des hôpitaux par cent mille habitants)	19 020	18 310	
Midlere Dødelighed i Sygehusene i Procent af samtlige Udskrevne og Døde (Mortalité moyenne dans les hôpitaux en pour cent des individus sortis et morts.)	9,2	7,5	
År 1864.			
Antal Børnehospitaler (Nombre des hôpitaux pour des enfants malades)	1	2	1
Antal forpleiede syge Børn (Nombre des enfants malades traités dans les hôpitaux)	44	1 197	
Tilbageliggende ved Årets Udgang (Nombre à la fin de l'année)	11	200	
Midlere Dødelighed i Procent af samtlige Udskrevne og Døde (Mortalité moyenne en pour cent des enfants sorties et morts)	18,2	30,0	

År 1864.			
Antal af samtlige Spedalske ved Udgangen af Året (<i>Nombre total des lépreux à la fin de l'année</i>)	2 182	73	
Antal Sygehuse og Stiftelser for Spedalske (<i>Nombre d'hôpitaux et hospices pour des lépreux</i>)	5	1	
Antal Spedalske optagne i samme ved Udgangen af Året (<i>Nombre total des lépreux dans hôpitaux et hospices à la fin de l'année</i>)	779	5	
	År 1865	År 1860	År 1860
Antal af samtlige Sindsyge i Riget ved Udgangen af Året (<i>Nombre total des aliénés à la fin de l'année</i>)	5 131	7 542	3 248
Antal Sindsyge for hver 100 000 Indvånere (<i>Nombre d'aliénés par cent mille habitants</i>)	301,6	195,4	202,9
Antal Sindsygeasylers (<i>Nombre d'hospices d'aliénés</i>)	8	9	9
	År 1864	År 1864	
Antal Sindsyge behandlede på disse Asylers (<i>Nombre des aliénés traités dans les hospices</i>)	951	1 427	
Tilbageliggende Sindsyge ved Udgangen af Året (<i>Nombre des aliénés dans les hospices à la fin de l'année</i>)	583	1 151	
Tilbageliggende Sindsyge for hver 100 000 Indvånere (<i>Nombre d'aliénés dans les hospices par cent mille habitants</i>)	34,3	28,3	
Antal Sindsyge i Asylernes ved Årets Udgang i pCt. af samtlige Sindsyge (<i>Nombre des aliénés en pour cent du nombre total des aliénés</i>)	11,5	14,5	
Samlet Antal Forpleiningsdage (<i>Nombre total des journées alimentaires</i>)	211 690	412 428	
Midlere Antal Forpleiningsdage for hver Udskreven og Død (<i>Durée moyenne du séjour dans les hospices</i>)	575	1 494	
Midlere Dødelighed i Procent af samtlige Udskrevne og Døde (<i>Mortalité moyenne dans les hospices en pour cent des individus sorties et morts</i>)	9,5	33	

Antal af samtlige Døvstumme i Riget ved Udgangen af Året (<i>Nombre total des sourds-muets à la fin de l'année</i>)	År 1865 1 492	År 1860 2 957	År 1860 875
Antal Døvstumme for hver 100 000 Indvånere (<i>Nombre des sourds-muets par cent mille habitants</i>)	87,9	76,7	54,7
Antal af Døve ved Udgangen af Året (<i>Nombre des sourds à la fin de l'année</i>)			258
Antal af Døve for hver 100 000 Indvånere (<i>Nombre des sourds par cent mille habitants</i>)			36,1
Antallet af samtlige Blinde i Riget ved Udgangen af Året (<i>Nombre total des aveugles à la fin de l'année</i>)	År 1865 2 217	År 1860 3 095	År 1860 1 072
Antal af Blinde for hver 100 000 Indvånere (<i>Nombre des aveugles par cent mille habitants</i>)	130,3	80,2	67,0
Antal af Døde, Dødfødte ikke medregnede (<i>Nombre des morts, non compris les morts-nés</i>)	År 1865 28 066	År 1865 79 944	År 1855-59 i Gjennemsnit 34 584
Dødelighed i pro mille af den midlere Folkemængde i Året: (<i>Mortalité per mille de la population de l'année</i>)			
I Hovedstæderne (<i>Dans les capitales</i>)	20,9	32,9	27,4
I samtlige Stæder (<i>Dans les villes en général</i>)	20,7	25,5	24,7
I Landdistrikterne (<i>Dans les communes rurales</i>)	15,9	18,4	21,6
I Gjennemsnit for det hele Rige (<i>Mortalité royaume du moyenne</i>)	16,6	19,3	22,3
Antal Omkomne ved ulykkelige Hændelser (<i>Nombre des accidentels tués</i>)	År 1864 1 001	År 1865 2 136	År 1855-59 i Gjennemsnit
Antal for hver 100 000 Indvånere (<i>Par cent mille habitants</i>)	59,6	51,9	
Antal af Selvmordere (<i>Nombre des suicides</i>)	129	330	447
Antal af Selvmordere for hver 100 000 Indvånere (<i>Par cent mille habitants</i>)	7,7	8,0	28,8
Antal Dræbte (<i>Nombre de tués</i>)	10	66	
Antal Dræbte for hver 100 000 Indvånere (<i>Par cent mille habitants</i>)	0,6	1,6	

VII. Norges geografiske Forholde.

(*Rapports géographiques de la Norvège.*)

1. Norges geografiske og topografiske Opmåling.

(*Triangulation géographique et levé topographique de la Norvège.*)

Norges geografiske og topografiske Opmåling er henlagt under Generalstaben. Den bestyres af 2 Direktører, 1 Kontorchef, der er Oberstlieutenant i Generalstaben, med 2 faste Assisterter, der ere Officerer i Generalstaben samt 1 Stabssergeant, 1 Regnskabsfører og 1 Vagtmester. Den anvendes fortiden ved Trianguleringen 2 Officerer, ved Detailmålingen 12 Officerer, ved Kystmålingen og Kystoplodningen 3 Officerer, ved Karternes Gravering og Trykning 4 Kobberstikkere med 2 Elever, 2 Litografer og 2 Karttrykkere, samt 1 Fotograf med Assistent.

Den første Triangulering påbegyndtes i Året 1779 med astronomiske Observationer på de trigonometriske Punkter, Bratbjerget østenfor og Esperfjeldet vestenfor Kongsvinger. Stationernes Polhøide og Længdeforskjel beregnedes, og heraf fandtes deres Afstand at være 65 962 danske Fod. Samme År målttes en Grundlinie mellem Esperfjeld og Kongsvinger af Længde 3 729 $\frac{1}{2}$ Fod og en anden Grundlinie østenfor Kongsvinger på Præstegårdsjordet af Længde 3 874 Fod. Ved Vinkelmålinger fra disse fandtes derefter hin Afstand kun at være 62 322 Fod.

Det følgende År (1780) målttes to nye Grundlinier på Isen, den ene på den sydlige Del af Mjøsen af Længde 47 920 Fod, den anden på Storsjøen i Odalen af Længde 22 560 Fod. Efter den sidstnævnte Grundlinie korrigeredes yderligere Afstanden mellem Bratbjerget og Esperfjeldet og fandtes at være 62 139 danske Fod, hvilken Værdi derpå lagdes til Grund for Beregningen af en Triangelrække gennem Kongsvinger mellem Næs Kirke og Rigsgrænsen, og for den senere udførte Beregning af Koordinaterne til Kongsvinger Meridian for samtlige i Årene 1779—1806 bestemte trigonometriske Punkter. Ved den 1780 fortsatte Triangulering nordover mellem Glommen og Mjøsen støttede man sig ved Beregningerne af Triangelsidernes Længde hovedsagelig til Grundlinien på Mjøsen.

I 1781 førtes Triangelrækken udelukkende mellem Glommen og Rigsgrændsen, og 1782 nåede man frem til Stiftsgrændsen mellem Akershus (nu Hamar) og Trondhjems Stifter. Der anstilledes i dette År tillige astronomiske Observationer i Kristiansand. Vinteren 1782 målttes en Grundlinie på Isen i Fæmundsjøen. I 1783 nåede man med Triangelrækken til Meraker Annex til Øvre Stjørdalen, og astronomiske Observationer anstilledes i Trondhjem. I 1784 fuldførtes Triangelnettet fra Trondhjems By til Fjordbunden, og fra Rigsgrændsen til Sjøkerhatten. Samme År blev en Grundlinie målt på Jonsvandet sydostfor Trondhjem. De følgende År 1785—1791 fortsattes Triangelrækken fra Trondhjem langs Kysten til Bergen og 1791—1799 videre langs Kysten til Fredrikshald. I 1805 og 1806 fuldførtes Forbindelsen ved Triangelrækkerne mellem Kristiania og Kongsvinger og derfra langs Rigsgrændsen til Fredrikshald.

I 1810 blev Rigtigheden af det hele Triangelnet undersøgt ved Beregning af Længdeforskjellen mellem Bergen og Kongsvinger på to Veie, den ene gennem den nordre Triangelrække om Trondhjem, den anden gennem den sydlige Triangelrække om Kristiansand; den første gav en Længdeforskjel af $6^{\circ} 40' 4''$, den anden en Længdeforskjel af $6^{\circ} 40' 13''$, medens den ved astronomiske Observationer bestemte Længdeforskjel var $6^{\circ} 40' 6''$.

Til de i disse År udførte Vinkelmålinger havde såkaldte geografiske Cirkler, temmelig ufuldkomne Instrumenter. Først 1817 benyttedes de nye Teodolitter. Grundlinierne målttes med Træstænger med retafskårne Ender.

Mellem 1810 og 1819 trianguleredes for Detailopmålingen, hovedsagelig i Smålenenes, Akershus, Jarlsberg og Laurviks, Hedemarkens og en Del af Kristians Amter, ligesom for Opmålingen af Kysten fra Iddefjorden ved Fredrikshald til Trondhjemsfjorden.

I Begyndelsen af 1835 målttes på Isen ved Kristiania en Grundlinie mellem Løkenes (en Odde ved Egebjergget) og Dynekrogen (en Odde af Ladegårdssøen) tværtover Skjæret Kavringen. Den målttes med fire Træstænger, af rektangulært Tværsnit og med metalbeslædede retafskårne Ender. Disse Stængers samlede Længde bestemtes derefter ved Sammenligning med en Messingmeter til 20,01434 Meter. Grundliniens Længde fandtes efter Middeltal af tre Målinger, at være 3 103,5673 Meter eller 9 892,086 norske Fod. 1835 gik man med

denne Linie som Grundlinie med en Triangelrække til Kongsvinger og samme År samt 1836 førtes en Hoved-Triangelrække til Trondhjem. Fra 1835 til 1841 bestemtes de fornødne trigonometriske Punkter for Kystmålingen i Nordlands, Tromsø og Finmarkens Amter. Også for denne Triangulering er Linien paa Isen ved Kristiania lagt til Grund. I 1837 målttes en Grundlinie på Isen på Jægersvandet i Karlsø, østfor Tromsø. I 1842 var man gennem en Triangelrække nedad Kristianiafjorden kommen i Forbindelse med det svenske Triangelnet ved Svinesund ved Dragonkollen—Vagnarberg. I 1846 og 1847 foretoges Triangulering i Finmarken til Fortsættelse af den russiske Gradmåling, der strækker sig fra det sorte Hav til Fuglenes ved Hammerfest. En Grundlinie målttes i denne Anledning i Alten. I 1852—1853 førtes en Hoved-Triangelrække fra Kristiania til Bergen. I 1865 førtes fra Hoved-Triangelrækken Kristiania—Trondhjem en ny Hoved-Triangelrække fra Fokstuen—Jetta langs begge Sider af Lesje og Romsdalen.

Siden 1862 har man været beskæftiget med Arbejder for den mitteleuropæiske Gradmåling. For denne ere to Grundlinier målte, den ene på Egebjergtet ved Kristiania af Længde 2 025,30 Toiser, den anden på Excercerpladsen Rindenleret i det Trondhjemske af Længde 1 806,338 Toiser. Ved Målingen af begge disse Grundlinier og den ovennævnte ved Alten ere de fuldstændigste Basisapparater anvendte. Ved Sammenligning af samme med Resultaterne af den i 1835 med så meget simplere Instrumenter målte Grundlinie på Isen ved Kristiania er den sidstnævnte befunden at have været bestemt særdeles nøiagtig.

Triangelrækken af 1ste Orden, der strækker sig fra Kristiania til Fredrikshald, fra Kristiania over Kongsvinger til Rigsgrændsen, fra Kristiania over Tinn i Bratsbergs Amt til Bergen, fra Kristiania over Trondhjem til Inderøen i nordre Trondhjems Amt, samt fra sidstnævnte Triangelrække i Dovre til Havet udenfor Ålesund i Romsdalen, omfatter 110 trigonometriske Punkter; Triangelrækken i Anledning af Gradmålingen i Finmarken, der strækker sig mellem Hammerfest og den russiske Grændse ret mod Syd omfatter 16 trigonometrisk bestemte Punkter.

Triangelrækker af 2den Orden opfyldte Rummet mellem disse Hovedrækker indbyrdes og Rigsgrændsen samt Kysten fuldstændig i

Norges fem sydlige Stifter med Undtagelse af det Indre af Nordmøres Fogderi, Opdal i Søndre Trondhjems Amt og Namdals Fogderi af nordre Trondhjems Amt. Derfra fortsættes disse Rækker langs Kysten lige til den russiske Grændse ved Jakobselven.

Detailopmåling er udført over Smålenenes Amt, Akershus Amt, Hedemarkens Amt, Kristians Amt, Buskeruds Amt, Jarlsberg og Laurviks Amt, Bratsbergs Amt, Nedenæs Amt, Lister og Mandals Amt, Stavanger Amt, Søndre Bergenhus Amt, Sogns Fogderi, samt Kysten af Sønd- og Nordfjords Fogderi i Nordre Bergenhus Amt, den sydøstlige Del af Guldalens Fogderi og en Strækning rundt omkring Trondhjems By i søndre Trondhjems Amt, — alt dels i Målestokken 1:100,000, dels i 1:200,000, dels i 1:500,000, dels i 1:1,000,000. Den førstnævnte Målestok af 1:100,000 er kun anvendt langs Rigsgrænsen, Målestokken 1:200,000 er fornemmelig anvendt i Smålenenes, Akershus, Jarlsberg og Laurviks Amter. I de øvrige Amter er Målestokken 1:500,000 næsten udelukkende anvendt, og på de store Fjeldvidder Målestokken 1:1,000,000.

Kysten fra den sydlige Grændse mod Sverige til Trondhjemsfjorden blev hydrograferet i Slutningen af forrige og Begyndelsen af nærværende Århundrede. Senere er Kysten fra Trondhjemsfjorden til den russiske Grændse ved Jakobselven hydrograferet i Årene 1828—1844, hvorefter ny Hydrograferen af Kysten er påbegyndt i 1850 fra Grænsen mod Sverige til Stavanger, samt af de store Fjorde i Nordre Bergenhus Amt.

Til Kystopmålingen er i 1867 anskaffet et særegt Dampskib forsynet med de nyeste Apparater til Lodninger ved Hjælp af Damp.

Af Karter er der hidtil udgivet:

Amtskarter over de 10 sydlige Amter i 1:200,000.

Kystkarter over den sydlige Kyst fra Grænsen mod Sverige til Korsfjorden ved Bergen: Generalkarter i 1:350,000, Kystkarter i 1:100,000 og Indseilingskarter i 1:50,000; samt over den nordlige Kyst fra den russiske Grændse til Trondhjemsfjorden: Generalkarter i 1:700,000 og Kystkarter i 1:200,000.

Påbegyndt er Udgivelsen af Rektangelkarter i Målestokken 1:100,000, hver omfattende 24 Kvadratmile, nemlig 6 Mile i Bredden og 4 Mile i Høiden, samt Konstruktionen af et Generalkart over det sydlige Norge i 1:400,000.

2. Norges Fjeldbygning*).

(*Orographie de la Norvège.*)

En Regel, hvorfra der ikke gives mange Undtagelser, er, at Landtungerne eller Halvøerne på Jorden ere landfaste nordentil, løbe ud i en Retning, som, om den just ikke ganske falder sammen med Meridianen, dog ikke afviger meget derfra, og ende mod Syd med en mere eller mindre tilspidset Form.

Denne Regel er også befulgt ved Dannelsen af den skandinaviske Halvø, som er et langstrakt forholdsvis smalt Landparti, der på sin nordøstlige Grændse mellem 66° og 70° nordlig Bredde hænger sammen med den russiske Lapmark og Finland og strækker sig fra 71° 12' nordlig Bredde i Retning af Sydsydvest til Kristiania (Kristiania Observatorium ligger på 59° 54' 43",7 nordlig Bredde og 8° 23' 19",5 østlig Længde), hvor det spalter sig i to Lapper eller Tunger, hvoraf den østlige eller bredere med aftagende Bredde løber mod Syd til 55° 20' nordlig Bredde, medens den vestlige ligeledes med aftagende Bredde fortsætter i mere sydvestlig Retning til Lindesnæs 57° 59' 0" nordlig Bredde og 4° 42' 51" østlig Længde.

Mod Nord og Nordvest grænder dette Landparti til Ishavet, mod Vest til Vesterhavet eller det atlantiske Ocean, Nordsøen og Kattegat, mod Øst til den botniske Bugt og Østersøen, medens Skagerak danner den sydlige Grændse for den vestlige og Østersøen den sydlige Grændse for den østlige Landtunge.

Mellem den skandinaviske Halvø's nordligste Punkt, Nordkyn i Norge på Fastlandet (71° 6' 50" nordlig Bredde og 25° 18' 30" østlig Længde) og dens sydligste Punkt i Skåne (55° 20' nordlig Bredde og 10° 42' østlig Længde) ligger en Afstand af 167,1 norske Mil; mellem Nordkyn og Lindesnes (57° 59' 0" nordlig Bredde, 4° 42' 51" østlig Længde) ligger en Afstand af 156,3 norske Mil (*La distance à vol d'oiseau du point le plus au nord de la péninsule Scandinave, le cap Nordkyn en Norvège, et le point le plus au sud de la Scanie en Suède est de 1 887 kilomètres, celle de Nordkyn au point le plus au sud de la Norvège, le cap Lindesnes, est de 1 765 kilomètres.*)

*) Den almindelige Oversigt meddelt af Professor S. A. Sexe. Længden er overalt regnet fra Paris Observatorium (*La longitude est partout rapportée à l'observatoire de Paris*).

Omtrent på den 60de Breddegrad har Halvøen sin største Bredde af 70 Mil (*la largeur la plus grande de la péninsule est de 790 kilomètres*). Mod Nord aftager Bredden til den 64de Breddegrad, hvor den er 47 norske Mil. Mellem den 64de og 66de Breddegrad er Bredden så omtrent uforanderlig og Kystlinierne mod Vesterhavet og mod den botniske Bugt er omtrent ligeløbende. Nordenfor 65° 50' nordlig Bredde, hvor Halvøen grændser til det russiske Gebet, er Bredden foranderlig, men i det Hele meget mindre end søndenfor. Halvøens hele Areal er 5 958 norske Kvadratmil (*la superficie totale de la péninsule scandinave est de 760 020 kilomètres carrés*). Dens omhyllende Kystlinie uden Hensyn til indgående Fjorde, Bugter eller Øer, er 430 norske Mile, hvoraf 250 Mile vedkommende Norge og 180 Mile Sverige (*la longueur des côtes sans égard aux baies, ou aux îles est de 4850 kilomètres, dont les 2820 kilomètres pour la Norvège et les 2030 kilomètres pour la Suède*).

Den således begrændsede Udløber af det nordeuropæiske Kontinent er, på den sydligste Del, Skåne, nær, et Klippeland, der ikke alene grændser til Kontinentet, men går jævnt over i samme uden at nogen mærkelig Fjeldkam eller dybt Dalindsnit danner nogen udpræget Skillelinie imellem dem, og de finske Klippemasser er af samme Slag som de tilstødende skandinaviske.

Det er vanskelig at give en kort og klar orografisk Beskrivelse af den skandinaviske Halvø. Taget i det Store er den for bred og for flad til at kaldes en Fjeldryg. Den korteste Linie fra dens øst, lige Strand til dens høieste Klippespids vilde, fremstillet grafisk næsten falde sammen med en horizontal Linie, idet den på en Længde af 45 norske Mil kun vilde stige 8 200 norske Fod, altså i Gjennemsnit blot 1 Fod på 200 Fod. Den er ligeledes, taget i det Hele, for lav og Høiderne af dens forskellige Overfladepartier for ulige til at den kan kaldes en Høislette. Den er for høi og dens Overflade for ujævn, til at kaldes en Lavlandsslette. Dens lave Strækninger gå altfor gradevis over i de høiere til at kunne begrunde nogen distinkt og omfattende Inddeling i Høilands- og Lavlands-Partier. Bortset fra det tynde gjennehullede Overdrag af løst Stenmateriale, som er kastet over den skandinaviske Halvø, er den et langstrakt, helstøbt, i de ældre Jordepoker dannet Klippelegeme, som fra Syd og fornemmelig fra Sydost langsomt hæver sig over

Havspeilet med forholdsvis jævn Overflade, medens det fra Ishavet, Vesterhavet og Nordsøen reiser sig med forreven Rand og sønderbrusten Side pludselig til sin fulde Høide, hvorefter Vestens Bråeisning og Østens milde Opskråning møde og gå over i hinanden ovenpå og danne en Fjeldslette langs Vandskillet, som ikke langt fra og parallel med Vestkysten, drager sig efter dets Høideryg fra Finmarken indtil det stiger ned og forgrener sig på Listerlandet i lave Klippeflader.

Den skandinaviske Halvø har ingen gennemgribende og udpræget Leddannelse, ei heller ere de Klipper og Bjerg, der danne dens mere fremragende Partier, grupperede på nogen let anskuelig Måde. Vistnok optræder der på dens sydøstlige Skråning, som udgjør den største Del af dens Overflade en Mængde langstrakte Forhøininger i Klippebunden, hvilke skråne ned mellem de mange mod Sydost løbende Elve, der munde i den botniske Bugt, den store Indsø Vennern og de Fjorde, som løbe ind fra Skagerak. Man kunde således måske sige, at der hersker den transversale orografiske Leddannelse, idet der fra Hovedstammen udgå til Siden parallelle Udløbere. Men disse Høidedrag, der, navnlig for Sveriges Vedkommende, øverst væsentlig bestå af Fjeldheier, nederst af Skogåser, med hist og her opstigende Nuter og Fjeldknauser, ere i det Hele taget for lidet udprægede til at karakteriseres som Led i den skandinaviske Klippebygning. Det Høieste, man kan sige, er, at der på Østsiden af Halvøens generelle Vandskille er gjort et Tilsprang til den transversale Leddannelse. På vestre Side af bemeldte Vandskille derimod frembyder Halvøen et vildt orografisk Kaos, hvad enten man ser den fra Havet eller i Fugleperspektiv.

Langs med Halvøens Kystlinie drager sig med enkelte større og mindre Afbrydelser en Bord, Skjærgården, bestående af en Hærskares Mangfoldighed af Fastlandsøer, Holmer og Skjær, henkastede uden Orden, samt af undersøiske Boer, Banker, Revler og Rev. Disse Øer, Holmer, Skjær bestå af de samme Bjergarter, og have den samme geognostiske Bygning, som den nærmeste Kyst.

På den vestlige mod det åbne Hav vendende Side af denne Halvø ligger Norge, udgjørende, når undtages den sydlige Del mellem den 58de og 63de Breddegrad kun en smal Strimmel af samme, medens Sverige optager den østre bredere og større Del. Norges

Areal er 2 481,59 norske Kvadratmile (5 750,48 geografiske Kvadratmil, 316 580 *kilomètres carrés*), Sveriges 3 476 norske Kvadratmil, (8 055 geografiske Kvadratmil, 443 440 *kilomètres carrés*).

Den politiske Grændselinie mellem Norge og Sverige udgår fra den 59de Breddegrad i Bunden af den forbi Fredrikshald mod Syd-ost indløbende Iddefjord og løber i forskellige mindre Bugtninger nordover til Sveriges nordligste Punkt ved 69° 45' nordlig Bredde fra hvilket Punkt Grændselinien mellem Finmarken og det russiske Gebet løber i det Hele taget i østlig Retning i større og mindre Bugtninger til den i Varangerfjorden udløbende Jakobselv, der tilsidst danner Grændsen mod Rusland. Af de Bugtninger, Grændselinien mod Rusland gjør, er fornemmelig at mærke den, der begynder strax efter at den svenske Grændse er forladt, og som går i en med den svensk-russiske Grændse nogenlunde ligeløbende Linie i en Længde af over 14 norske Mile og i en Afstand af 3--6 norske Mile fra samme. Rusland stikker således her ind mellem de to forenede Riger med en 14 Mile dyb og 3--6 Mile bred Kile. Mellem Strømstad og Vigelfjeld strax nordenfor Fæmundsjøen er Grændselinien mellem Norge ikke opdraget efter orografisk Hensyn og overskærer stadig Vandløbene, hvorimod den nordenfor følger Vandskillet efter Kjølen. Grændselinien mellem Norge og det russiske Gebet følger også i Begyndelsen for det meste Vandskillet mellem Ishavet og den botniske Bugt, senere Tanaelvens og tilslut den endnu østligere Jakobselvs Løb. Længden af Grændselinien mellem Norge og Sverige er 148 norske Mile, mellem Norge og Rusland 77 norske Mile. Tilsammen er Norges Landgrændse 225 norske Mile.

Sammenholdt med Sverige er Norge — navnlig den vestlige Del — et høit, vildt, ryt og afskrabet Klippeland med trange Dale, fossende Elve og uden Orden posterede Klipper, som på sine Steder antage Alpernes dristige og maleriske Former. Hvad der af Sverige ligger nordenfor de store Indsøer Vennern, Vettern, Hjelmaren og Mælaren, er også et Klippeland, men Klippenaturen er der mindre udpræget end i Norge. Det ligger lavere, danner en svag og forholdsvis jævn Skråning mod Østersøen. Dets Dale, der ere længere, videre og mindre dybe end de norske, gennemstrømmes af spagfærdigere Elve, som ofte udvide sig til anseelige Indsøer med lave skogbekrandsede Bredder. Høidedragene have mildere Konturer og

Klippebunden er ikke så nøgen som i Norge. Det sydlige Sverige er et Sletteland, som med Hensyn til Reisning og Overfladens Beskaffenhed står på Overgangen til de danske Øer.

Efter den skandinaviske Landtungen generelle eller Hoved-Vandskilte, som følger dens Høideryg fra Finmarken til Lindesnes, lader Norge sig inddele i to Afdelinger, nemlig det Østenfjeldske, indbefattende Smålenenes, Akershus, Hedemarkens, Kristians, Buskeruds, Jarlsberg og Laurviks, Bratsbergs, Nedenes Amter og Mandals Fogderi af Lister og Mandals Amt, og det Vestenfjeldske, som strækker sig i en i det Væsentlige smal Strimmel fra Lindesnes til Varangerfjorden. Man har også en anden orografisk Inddeling, hvorefter det her som Vestenfjeldskt betegnede adskilles i to Dele, nemlig et Vestenfjeldskt, der strækker sig fra Lindesnes til Romsdalsfjorden, og Nordenfjeldskt, hvortil henhører Alt, hvad der ligger nordenfor Dovre. Ved den sidste Inddelig tager man Hensyn til at Vandskillet løber i en væsentlig vestlig Retning fra Aursuen Sjø til Lessjevandet. I Modsætning til det Nordenfjeldske, kaldes det ovenfor som Østenfjeldsk betegnede også det Søndenfjeldske.

Den østre Del af det østenfjeldske Norge, d. e. Flademarkerne østenfor Kristianiafjorden og det længere nordpå rækkende Glommens Flodopland, Vormens Opland, Mjøstrakterne og en Del af hvad der falder til Logen Elv, Kristianiadalen og Trakterne vestenfor samme, Drams-Elvens Opland, Ringeriket og den nedre Del af Bæga-Elvens Opland, hvad der af Jarlsberg og Laurvigs Amt ligger mellem Lågens nedre Del og Kristianiafjorden samt den sydlige Del af Jarlsbergs Fogderi vestenfor Lågen og den sydlige Del af Bamble Fogderi har megen Lighed med det mellemste Sverige, hvad enten man ser hen til Overfladens Høide og Jevnhed, Høidedragenes milde Bølgeformer, Dalenes Vidde og Længde, Elvenes Udvidelse til Indsøer eller til Vegetationsforholdene. I Resten af det østenfjeldske Norge træffer man overalt Klippekarakteren: oppe mod Fjeldene indknebne Dale, bratte Lier, steile Klippevægge, nøgne Fjeldknauser, mellem hvilke et indskrænket dyrkbart Areal, medens man længere nede mod Sydvest træffer nøgne Klippeheier og et Virvar af knudrede Klippeknatter, mellem hvilke et skrent og fattigt Jordsmon. I det Hele taget kan man sige om den sydvestlige Del af det østenfjeldske Norge,

at det har Klippelandets Maverhed, medens det nærmer sig Hede-landets Plathed og Ensformighed.

Det Vestenfjeldske er det mest klippige af det klippefulde Norge. Denne Del af Landet består dels af en talløs Mængde Klippeøer, dels af en ligeså talløs Mangfoldighed af klippige og bizartformede Udløbere fra Fastlandet, dels af trange og korte Dalstrøg, som føre op til den nøgne Fjeldvidde. Når undtages Jædderen med nærmere Omgivelser og de små, spredte Strimler, som strække sig fra de større Elves Mundingar op mellem Dalvæggene, udgjørende Dalenes Bund, så er næsten Alt her brat Skråning eller snarere rene Præciper, som reise sig fra Fjordenes Dyb eller den smale Dalbund ofte til svimlende Høider, så at man kan se dem omkrandsede af flere Skylag over hinanden. Hvor Fjeldsiderne ikke ere så bratte, at de ere nøgne, ser man gjerne inde i Fjordene og op efter Dalene nederst langs Stranden og Dalbunden en af nøgent Skarv hyppig afbrudt Strimmel af dyrket Mark; nærmest ovenfor kommer en Skogzone eller Li, ofte afbrudt af nedstyrtede Stenure, som læne sig op til Bjergskråningen, og øverst den nøgne Fjeldsegg med Flogbjerg og Fjeldskar, nedigjennem hvilke man får Høilandets kolde Luftstrøm med hvirvlende Kastevinde. Det hender ikke sjelden, at Får og Geder gå sig fast i de vestenfjeldske Bjergskråninger, så at man må fire sig ned med Toug ud over høie Bjergstyrtninger for at forløse dem fra deres Fængsel. Ei heller er det så sjeldent, at man der må samle Kreaturføde i Fjeldskårer, hvor det må stoppes i Net eller Sække af Toug og styrtes ud over Flogbjerget.

De vestenfjeldske Fjorde kunne nå et overordentligt Dyb. For at nå Bunden i Sognefjorden f. Ex. har man måttet give ud en Line på 661 Favne (1244^m). De ere ofte brådybe tæt ved Land. Sundene ligeså. Betegnende i denne Henseende er et aldeles ikke usandsynligt Sagn, nemlig at en Sømand, der stod på Råenden, snappede med sig en i Fjeldvæggen græssende Buk, medens Skibet strøg gennem Sundet.

Fysiografiske Seværdigheder i denne Del af Landet er blandt andre Lysefjorden i Stavanger, Vøringsfos i Eidfjord, Ringedalsfos i Odde, begge i Hardanger, samt Hornelen i Nordfjord og Romsdalsalperne.

Hvad angår den søndre Del af det Nordenfjeldske, så hersker der langt fra en så vild og bardus Klippenatur, som i det Vestenfjeld-

ske. Tvertimod har Trondhjemsfjordens Omegn, især den indre Del, og de Dalfører, som udmunde i denne Fjord, megen Lighed med det Østenfjeldske. Således have Meldalen, Ørkedalen, Guldalen, Selbodal, Stjørdalen og Værdalen ikke den vestenfjeldske Indknebenhed og Dybde, ikke en Ramme af Fjeldvægge, hvoraf den øvre Trediedel er nøgen, eiheller gennemstrømmes de af skumhvide Elve. Disse Dales Indfatning ere forholdsvis lave, bølgeformede Skogåser. De til denne Del af Landet hørende Øer ere lave, og adskillige af dem udmærke sig ved et større Areal. Om hvad der ligger langs Kysten mellem Trondhjemsfjorden og Vefsenfjorden kan man sige, at det er et af Fjorde og Fjordstumper gennemkrydset Land af middels Høide uden store Ujævnheder. Kun meget få, små, spredte Partier deraf nå over 1 000 Fods Høide. Hvad der ligger indenfor dette Kyststrøg og grændser til Sverige er vistnok i det Hele taget høiere; en god Del af Arealet når op til 2 000 Fods Høide over Havet. Men Afhældet er ikke overvættets brat og Klippekarakteren er moderat. Særligt må udhæves Skogtrakterne langs Namsenelv og Rysvandet, som minde om det Søndenfjeldske både hvad Fjeldformer og Vegetation angår. Når undtages enkelte Partier, navnlig i Senjen, er Landet mellem Vefsen og Alten mere rydt og vildt; en stor Del af Arealet når op til 2 000 Fods Høide over Havet, medens flere, mindre og spredte Partier deraf langs Grændsen mod Sverige nå op til 3 000 Fod over Havet, enkelte Toppe høiere, Sulitelma i Salten ved Rigsgrændsen lige til 6 000 Fod. Mellem Alten og Tanaelven sænker Landet sig således, at kun meget få og spredte Punkter nå op over 2 000 Fod, medens store Flader ligge omtrent 1 000 Fod over Havet. Østenfor Tanaelven ligger Størsteparten af det norske Territorium omtrent 500 Fod over Havet.

Den Fjeldkjæde, som begyndende i russisk Lapland danner Vand-skjellet mellem Ishavet, sydligere Vesterhavet, på den ene Side og den botniske Bugt på den anden Side, som fra Tanaelven til Fæmunsjøen også i det væsentlige danner Grændselinien først mellem Norge og Rusland, derefter mellem Norge og Sverige, og som endelig fortsættes mellem Fæmunsjøen og Rigsgrændsen indtil den ved Fulufjeld og Faxefjeld atter nærmer sig den sidstnævnte og mod Sydost bøier ind i Sverige, bærer det geografiske Navn, **Kjölen**.

Den nordligste Del af Kjølen fra Tanaelven af, sålangt den dan-

ner Grændsen mellem Finmarken og Tromsø Amter på den ene Side og russisk Lapland på den anden Side, er lidet kjendt og Høidemålinger savnes her ganske. Den synes dog her ikke at have nogen særdeles fremragende Høider. I Tromsø Amt når Kjølen den svenske Grændse ved den på Østsiden af samme liggende Indsø (*lac*) Kilpisjavre, hvorfra Muonio-Elfven (*rivière*), Grændseelven mellem Sverige og Rusland, har sit Udløb, I Nærheden af samme udspringer også på Kjølen den mod Vest løbende Skibottenelv med Udløb i Lyngenfjord. Her på Grændsen mod Rusland og strax nordfor den begyndende Grændse mod Sverige hæver sig Ortaso-aive til over 3 000 Fod (*plus que* 940^m) over Havet. Sydligst i Tromsø Amt ligger det 6 norske Mile (9 geografiske Mil, 68 *kilomètres*) i Retning mellem Øst og Vest lange Altevand (*lac*) med Udløb mod Nord gennem Barduelven og Målselven i Malangenfjord og 2 Mil sydligere parallelt med samme, den ligeså lange men bredere svenske Indsø Torneå-Træsk 1 320 Fod (410^m) over Havet med Udløb gennem Torneåelven til den botniske Bugt. Mellem disse hæver Vaggivarri og Doderetsfjeldet sig og danne Vandskjellet samt Grændsen mellem Norge og Sverige. Sydligere ligge på svensk Side flere store Indsøer (*lacs*) Kalix-Træsk, Satisjavre, Luleå-Træsk, Vastinjavre og Virijavre, tæt indunder Kjølen, medens på norsk Side dybe Fjordarme skjære ind i Fjeldmassen, Tysfjorden, Nordfolden, Sørfolden, Saltenfjord. Strax indenfor sidstnævnte Fjord hæve sig Kjølens høieste Fjeldtinder. På Rigsgrændsen og Grændsen mellem Skjerstad og Folden Herreder hæver sig Olmajøls til 5 380 Fod (1 590^m), og lidt sydligere Sulitelma med store Snefonner og Isbræer (*champs de neiges perpétuelles et glaciers*) indtil 6 000 Fod (1 880^m) over Havet. Strax syd for Sulitelma ligger Indsøen Lommijavre på en Høide af 2 200 Fod (690^m) over Havet, og øst for samme på svensk Side Pieskijavre, hvorfra Piteå-elfven udspringer. Sydligere rage atter flere høie Fjeldtinder op, således Streitezhiok nær Grændsen mellem Saltens og Helgelands Fogderier, og endnu sydligere i Hemnæs Herred de snebedækkede Oxtinder over 4 000 Fod (*plus que* 1 250^m). Øst for samme ligger på den svenske Side det 2½ Mil lange Umeå-Vattnet i en Høide af 1 780 Fod (560^m) over Havet, med Udløb gennem Umeåelven til den botniske Bugt, Syd for samme det 3 Mil lange og meget brede Røs-Vand i en Høide af 1 330 Fod (420^m) over Havet med Udløb

mod Nord gjennem Røselven til Ranenfjord. Sydost for Røsvandet hæver sig Hatfjeldet til 3 670 Fod (1 150^m) over Havet. Strax syd for samme er et dybtliggende Pas i Kjølen, der forener Vefsenelvns Dalføre i Norge med Woimselfvens Vasdrag, en af Ångermanelfvens Bielve, i Sverige. Umiddelbart på Sydsiden af Vefsenelfven hæver sig det vidtstrakte Store Børgefjeld, bedækket med en 3 norske Kvadratmile (7 geografiske Kvadratmil, 380 *kilomètres carrés*) stor Snefonn (*champ de neiges perpétuelles*). På sammes Sydside hæver sig Vuenjaolki til henimod 5 000 Fod (1 570^m), lidt østligere på Rigsgrændsen og Amtsgrændsen mellem Nordlands og Nordre Trondhjems Amter, Jadnemfjeldet til 4 000 Fod (1 250^m), samt lidt sydligere Sibmek til 4 500 Fod (1 410^m).

I Namdalens Fogderi sænker Kjølen sig, og på begge Sider af samme ligge store Indsøer tæt op til den. På svensk Side af Rigsgrændsen danne de et Vasdrag, der udspringer fra Isbræerne på Sibmek og danne stedse større Sjøer (*lacs*): Blåsjøn, Jormsjøn, Kværnbergsjøen, den sidste 990 Fod (310^m) over Havet med Udløb gjennem Ångermanelfven. På norsk Side af Rigsgrændsen ligge Namsvandet, 1 300 Fod (410^m), Limingen, 1 290 Fod (400^m), Tunsjø, af hvilke Namsvandet og Tunsjøen have Udløb til Namsen Elv, der forbi Namsos løber ud i Namsenfjord, medens Limingen har Udløb imod Sydost tværs over Rigsgrændsen i Kværnbergsjøen. Vandskjellet går således her vest om Limingen. Øst for Limingen hæver Jormfjeldet sig til 3 660 Fod (1 150^m) og syd for Tunsjøen Portfjeldet til 2 360 Fod (640^m) over Havet.

Fra Portfjeldet af følger Kjølen den Udbøining mod Jemtland, som Rigsgrændsen her i Finlidernes (Nordlidens og Sørlidens) Annexer til Snåsen danner. Her hæver Muruhatten, Hestkjølen, Hårkjølen sig over 3 000 Fod (*plus que* 940^m). Syd for samme løber Lenglingsjøens, Ulens og Rengens Vasdrag mod Øst ud i Indalselv i Sverige, og den midt på Rigsgrændsen liggende Indsø Rengen har en Høide af blot 1 100 Fod (350^m) over Havet. Sydligere hæver atter Kjølen sig til høie Toppe Guslidpiggen, Fosdals-høgda, 3 500 Fod (1 100^m), Lurusneisen, Andorfjeld, Jævsjøhatten 4 200 Fod (1 320^m), Sjækerfjeldene, hvoraf på Grændsen mod Værdalen Sjækerhatten hæver sig til 3 690 Fod (1 160^m), samt noget ind i Sverige Åreskutan til 4 660 Fod (1 460^m) over

Havet. Ved Foden af Skjækerfjeldenes nordlige Side ligger på svensk Side lige ind til Rigsgrænsen Torrøensjøn 1 370 Fod (430^m) over Havet med Afløb gennem Kallsjøn, Storsjøn og Indalselven.

Syd for Sjækerfjeldene danner Værelvens Vasdrag i Norge og Åresjøs samt Kallsjøs Vasdrag i Sverige en dyb Forsækning i Kjølen. Den tæt ved Rigsgrænsen paa norsk Side liggende lille Indsø Væran, hvoraf Værelven har sit Udspring, har en Høide af 1 140 Fod (360^m), den ligeledes tæt ved Rigsgrænsen liggende Åresjøn, der danner Indalselvns vestligste Tilløb har en Høide af 1 370 Fod (430^m) over Havet. Mellem disse to Søer ligger en vådlænt Høide, der neppe overstiger 1 450 Fod (450^m).

Den Hovedvei (*route principale*) som fra Levanger fører gennem Værdalen til Jemtland, og som er den nordligste Kunstvei mellem de forenede Riger, fører noget sydligere langs Værelven og dennes Bielv, Sulelven, hvorfra den bøiede mod Nordost i Retning mod Åresjøn overskrider Rigsgrænsen med en Pashøide af 1 620 Fod (510^m), idet Benyttelsen af den lavere Pashøide ved Væran har været forhindret ved de langs Værelvens øvre Løb værende til Veianlæg uskikkede Lerfald. Strax syd for dette vigtige Pas i Kjølen hæver Kjølhougen sig til 4 070 Fod (1 280^m).

Sydligere dannes ved Skurdalsjøn umiddelbart ved Rigsgrænsen i Sverige, der har Afløb mod Vest til Stjørdalselven og gennem samme til Trondhjemsfjorden atter en Forsækning i Kjølen. Passet på Rigsgrænsen, Skurdalsporten, hvorigennem Vasdraget løber, og langs hvilken en Fjeldvei (*chemin de montagne*) fører, har en Høide af 2 070 Fod (650^m) over Havet.

Syd for Stjørdalelvns Vasdrag hæver sig en lang Strækning af Kjølen sammenhængende mere end 3 000 Fod over Havet. Store Glukfjeld, 3 180 Fod (1 000^m); Hammerkleppens tre Tinder, hvoraf Lille Hammerklep hæver sig til 3 130 Fod (990^m) over Havet; Sylfjeldet hvoraf de høieste Toppe, Syltoppene nå til 5 700 Fod (1 790^m); Skarsfjeldet, hvoraf den ene Top, Granittoppen har en Høide af 4 850 Fod (1 520^m), den anden, Grønstenstoppen, en Høide af 4 820 Fod (1 510^m), og nordre Skarsfjeld en Høide af 4 560 Fod (1 430^m) over Havet; Haftorstøt, 3 660 Fod (1 150^m); Rutefjeld 3 540 Fod (1 110^m).

Strax syd for Rutefjeld fører den anden Hovedvei (*chemin prin-*

cipale) over Kjølen fra Røros til Herjedalen med en Pashøide af 2 700 Fod (850^m).

Syd for samme hæver Store Vigelfjeld sig, hvis høieste Top, Ljusnastøt når op til 5 140 Fod (1 610^m) over Havet. Herfra fortsættes Kjølen mellem Rigsgrændsen og Fæmunsjøen med Svukufjeld 4 530 Fod (1 420^m), Grøthåгна 4 570 Fod (1 430^m), Elgehåгна 4 740 Fod (1 490^m), Salsfjeldet 3 900 Fod (1 210^m), hvorefter den atter nærmer sig Rigsgrændsen med Drevfjeld 3 340 Fod (1 050^m), Fulufjeld 3 430 Fod (1 080^m), Faxefjeld 3 000 Fod (940^m), og videre mod Sydost fortsætter ind i Sverige mellem Klaraelfven og Vesterdalelfven. Her danner den Grændsen mellem Dalarne og Wermland, og går derpå ret mod Syd gennem Nerike til Vettern.

Vestenfor den sydlige Del af Kjølen, mellem samme i Øst, Glommens Dalføre indtil Tønsæt Kirke i Syd, den her i Glommen udmundende Tunnas Dalføre og nordligere Ørklas Dalføre og Trondhjemsfjordens Fladbygder i Vest, indtil Værdalen i Nord, udbreder sig den throndhjemske Høislette over en større Del af Tønsæt, Tolgen og Kvikne af Nordre Østerdalens Fogderi, den største Del af Guldalens Fogderi, en Del af Ørkedalens og af Strinden og Selbu Fogderi, samt den østlige Del af Stjør- og Værdalens Fogderi. Den midlere Høide af denne Høislette er mod Syd omkring Stiftsgrændsen mellem Trondhjems og Hamar Stifter omtrent 3 000 Fod (940^m), nordligere omtrent 2 000 Fod (630^m) over Havet. Dens høieste Top på Grændsen af Østerdalen og Ørkedalen, Forelhogna hæver sig til mellem 4 og 5 000 Fod (1 250^m à 1 570^m) over Havet. Nord for Aursuensjøen hæver sig Storskarven til over 4 000 Fod (*plus que* 1 250^m), Øifjeld i Tydalen til 4 130 Fod (1 300^m), Hyllingen lidt vestligere til omtrent 4 000 (1 250^m).

Den brede og høie Fjeldstrækning, som fra Tunnas og Ørklas Dalfører i Øst udbreder sig mod Vest over den sydlige Del af Ørkedals Fogderi og den største Del af nordre Gudbrandsdalens Fogderi indtil Ottaens og dens Bielv Bævrass Dalføre i Syd, samt mod Vest strækker sig til Havet, hvor den mellem Romsdalens og Nordre Bergenhus dybt indskårne Fjorde, Sognefjorden sydligst, Surendalsfjorden nordligst, løber ud i store, tildels meget høie og i stor Udstrækning snebedækkede Halvøer, bærer det geografiske Navn **Dovre**. Mod Sydost hænger den sammen med den sydligere store

Oplandenes Høislette. Grændsen danner her næsten en ret Linie fra Tønsæt Kirke i Øst til Våge Kirke i Vest.

Dovre gennemskjæres i Retningen fra Nordvest til Sydost af Raumas og Gudbrandslågens Dalføre. Lessjeskogens Vand (*lac*), der ligger i en Høide af 1 990 Fod (620^m) over Havet danner et fælles Tilløb for begge disse Elve. Den mod Nordvest i Romsdalsfjorden udløbende Raumas Dalføre er en meget trang Spalte i den mægtige Fjeldmasse, med steile Fjeldvægge til begge Sider, medens Gudbrandslågens Dalføre er lidt bredere og Fjeldet på begge Sider af samme ikke falder så brat af til Dalbunden.

Den østlige Del af Dovre, der begrænses af Elvene Ørkla og Tunna mod Øst, Grimsa mod Sydost, Gudbrandslågen mod Sydvest, sammes Bielv Grønna og nordligere Drivelven i Vest, er forholdsvis flad, og benævnes derfor **Dovres Fjeldmark**. Den har en gennemsnitlig Høide af 3 500 Fod (1 100^m) over Havet. Den over samme førende Hovedvei (*route principale*), når mellem Skydsskifterne Jerkin og Kongsvold en Høide af 3 990 Fod (1 250^m). Kun enkelte Fjeldtoppe hæve sig her høiere, af hvilke kan mærkes: Midhø, strax syd for den umiddelbart ved ovennævnte Hovedvei liggende Volasjø, 4 500 Fod (1 410^m); Fogstuhø sydost for Skydsskiftet Fogstuen 5 520 Fod (1 730^m); Pighætta ret syd for Skydsskiftet Jerkin, 4 960 Fod (1 560^m); Knudshø 5 300 Fod (1 660^m); Rottesjøhø 5 260 Fod (1 650^m); Høigjen i Nordost på Grændsen af Kvikne, Foldalen og Opdal, 3 850 Fod (1 210^m); Rødalshø, mod Sydost, nord for Indsøen Sevalen i Tønsæt, 4 660 Fod (1 460^m).

Nordost for Dovres Fjeldmark hæver sig **Dovres Høifjelde** mellem Grønnas og Drivas Vasdrag i Øst, Auras Vasdrag med Udløb i Romsdalsfjordens østligste Arm, Langfjorden, mod Vest, og den ved Opdals Kirke mod Vest bøiede Driva med Udløb i Sunndalsfjorden i Nord. Her hæver sig på Amtsgrændsen mellem Kristians og Søndre Trondhjems Amter Snehætten til 7 400 Fod (2 320^m), lidt sydligere Skredshø til 7 300 Fod (2 290^m), og nordvest for disse Nunsfjeld, Stenskolla, Skrimskolla til 6 600 Fod (2 070^m) over Havet, alle bedækkede med mægtige Snefonner (*champs de neiges perpétuelles*).

Den søndenfor Gudbrandslågen, mellem samme og Ottaens Vasdrag liggende Del af Dovre indtil Ljordalselven, Gudbrandslågens Hoved-

tilløb, mod Vest, kaldes **Lesjekjølens Fjelde**, og har en gennemsnitlig Høide af henimod 4 000 Fod (1 250^m) over Havet. Her hæver sig Skardstinden til 6 000 Fod (1 880^m); sydligere Skardvangen til 5 500 Fod (1 730^m); endnu sydligere Skardhø til 5 190 Fod (1 630^m); vestligere Lomshorungen til 5 800 Fod (1 820^m); Bøverhø, strax nord for Skeaker Kirke til 3 530 Fod (1 110^m); Aursjøjhø, endnu vestligere til 4 130 Fod (1 300^m) på den nordlige Side af den i en Høide af 3 300 Fod (1 040^m) over Havet beliggende Fjeldsø (*lac*) Aursjø; Sletflykampen til 4 390 Fod (1 380^m); Heggerbot-høvde til 4 380 Fod (1 370^m) og Synstålkirken til 4 240 Fod (1 330^m).

Tvers over den østlige Del af Lesjekjølens Fjelde fører med en Pashøide af 3 950 Fod (1 240^m) en mådelig Bygdevei (*chemin vicinal*) fra Våge Kirke mod Nord langs Skjervaelven til Hovedveien gennem Lesje, til hvilken den støder strax øst for Lesje Kirke.

Nordenfor Dovres Høifjelde, adskilte fra samme ved Drivas Dalføre, mod Nord begrændset af Surendalselven og mod Øst af Ørkla hæve sig som en nordlig Fortsættelse [af Dovre **Surendalsfjeldene**. Her hæve sig Bratskarven, strax nord for Opdals Kirke, nordligere Blåhø, Kamban, Svarthætta alle til omtrent 5 000 Fod over Havet (1 570^m) bedækkede med store Snefonner, og end nordligere Trolhætta til omtrent 3 500 Fod (1.100^m), Rinhætta strax syd for Rindals Kirke, vestligere Tohætta, Nordviksula samt Blåstrengen ved Næsset mellem Surendalsfjorden og Stangvigfjorden, alle til henimod 4 000 Fod (1 250^m); endnu vestligere Klethammerfjeld, Vireimshornet, Hofsnebben yderst mod Sunndalsøren, alle over 4 000 Fod (*plus que* 1 250^m), fra hvilke den lange og smale Tingvoldske Halvø løber nordlig ud mellem Sunndalsfjorden og Stangvigfjorden, hvor den i Strømsnesset ender med det omtrent 1 500 Fod (470^m) høie Magnilbjerg.

Vest for Dovres Høifjelde og Lesjekjølens Fjelde strække sig som Udløbere af Dovre flere høie Fjeldmasser, der danner Halvøer af betydelig Udstrækning mellem Nordre Bergenhus og Romsdalens dybt indskjærende Fjorde.

Mellem Sunndalsfjorden og Romsdalsfjordene stikke **Sunndalsfjeldene** ud. Nær Bunden af Sunndalsfjorden hæve sig Kalfonna og Kalken med en omtrentlig Høide af 4 000 Fod (1 250^m); vestli-

gere ved Bunden af Romsdalsfjordenes østligste Arm, Erifjorden, hæver sig Skjorta til omtrentlig samme Høide, alle bedækkede med evig Sne. Her indsnevres Halvøen ved et omtrent $\frac{1}{4}$ Mil bredt og fladt Eid, Tiltæret, nordvest for hvilket Halvøen udvider sig og atter hæver sig til høje Fjelde: Storfjeld, Reinsfjeld omtrent 3 000 Fod (940^m), Skårfjeld, indtil den i Bud Herred på Grændsen mellem Romsdals og Nordmøres Fogderier styrter sig i Havet med Stemshesten.

Mellem Romsdalsfjord og Storfjord løber en Halvø ud, begrænset længere mod Øst, hvor den støder til Dovres Høifjelde, ved Auraelven, og i Syd ved Passet fra Skeaker langs Breidalsvandet til Geiranger i Søndmøre. Denne Fjeldmasse, på hvilken en stor Mængde høje og steile, tildels ubestigelige, Tinder reise sig, bærer Navn af **Romsdalsalperne**. Mod Øst adskilles de fra Lesjekjølens Fjelde ved Ljordalselven. De gennemskjæres langs Midten i Retning mellem Nordvest og Sydøst af Raumas før omtalte smale og trange Dalføre, der fra Lesjeskogens Vand, 1 990 Fod (620^m) over Havet, danner ligesom en Spalte med næsten lodrette Fjeldvægge i den meget høje Fjeldmasse. Af Fjeldtinder bemærkes: Lesje Horungen nord for Lesje Kirke, adskildt mod Nord fra Dovres Høifjelde ved den til Auras Vasdrag hørende Gautsjø; vestligere Storhøgda 6 500 Fod (2 040^m), Borhøgda nær Amtsgrændsen, 5 990 Fod (1 880^m), Kalvskråtind 5 600 Fod (1 760^m), Evighedsfonna, nær Grændsen af Sunndalen, Vengeltinderne og Romsdalshorn, ubestigelige Alpetoppe ikke langt fra Raumas Udløb ved Veblungsnes, 4 000 Fod (1 250^m), alle på Raumas nordøstlige Side, bedækkede med store Snefonner. Tvers over for Romsdalshorn på Raumas sydvestre Side i neppe 1 Mils Afstand fra samme hæve sig Troldtinderne og noget mere i sydøst Stålfonna til en Høide af antagelig 5 000 til 5 500 Fod (1 570 à 1 730^m). Det her beliggende trigonometriske Punkt Finnan har en målt Høide af 5 200 Fod (1 630^m), og antages at ligge omtrent 300 Fod lavere end den høieste Top. Hånådalstinden sydøst i Gryten Herred 5 660 Fod (1 780^m); Storfjeld i Kalurdalen, Norddalen i Søndmøre, 5 750 Fod (1 800^m); Torvløisa endnu vestligere i Norddalen, 5 850 Fod (1 840^m): Karitinden østligere på Amtsgrændsen mellem Norddalen i Søndmøre og Skeaker i Nordre Gudbrandsdalen, ikke målt, men antages at nå op til omtrent

6 000 Fod (1 880^m); Vulueggen ligeledes på Amtsgrændsen, lidt sydligere, 5 510 Fod (1 730^m). Høggjøimen, lidt østligere, i Skeaker, 5 540 Fod (1 740^m); Skarvdalseggen på Grændsen af Skeaker og Lesje, 6 190 Fod (1 940^m); Digerkampen lidt nordligere, i Lesje, 5 500 Fod (1 730^m), alle bedækkede med store Snebrær; Digervarden østligere, 5 500 Fod (1 730^m); Synstålkirken, syd for Skarvdalseggen i Skeaker, 4 240 Fod (1 330^m).

Mellem Storfjord og Nordfjord strækker sig **Horningfjeldene**, flere af mellemliggende mindre Fjorde og Fjordarme dannede Halvøer, over den største Del af Søndmøre og den nordlige Del af Nordfjord. Et Foreningspunkt for disse Halvøer er Horningdalsroken, et 5 060 Fod (1 590^m) høit Fjeld, nordost for Horningdalsvandet, hvorefter den hele Fjeldgruppe er opkaldt. Flere af disse Halvøer danne meget vilde Fjeldpartier, navnlig kan i så Henseende bemærkes den mellem Sunnelvfjorden og Hjørundfjorden dannede Halvø. På begge Sider af den trange Hjørundfjord hæve Fjeldene sig fortløbende indtil 4 000 Fod (1 250^m) over Havet. Den sydligste af de nævnte Halvøer danner nordligst i Nordre Bergenhus Amt det langt fremspringende Forbjerg (*promontoire*) Stadlandet, hvis yderste Spids, Kjærringa har en Høide af 1 630 Fod (510^m) og fra en Høide af 1 120 Fod (350^m) styrter sig lodret i Havet.

Mod Øst ere denne Fjeldmasses Grændser de to Passe, hvorigjennem Fjeldveie føre forbi Breidalsvandet, den ene nordfor samme til Geiranger i Søndmøre, den anden syd for samme Vand til Stryn i Nordfjord. Her hæver sig på Amtsgrændsen Voldsæterhålo til 5 470 Fod (1 720^m) over Havet, og en stor Snefonn udbreder sig fra samme indtil Strynvandet. Mellem de to ovennævnte Passe løber Vatsvendeggen frem mod Øst.

Dalførerne i de tre forannævnte Fjeldgrupper, Sunndalsfjeldene, Romsdalsalperne, Horningfjeldene, ere som oftest dybe, meget smale og flade i Bunden, mellem meget høie, steile, nøgne, og forrevne Fjelde. Nærheden mod Vesterhavet medfører en stor Nedbør, og som Følge heraf store Snefonner. Sneskred om Vinteren, Flom om Våren anretter derfor her ofte stor Skade. Navnlig har nærværende Vinter i Begyndelsen af 1868 udmærket sig på en sørgelig Måde ved ødelæggende Sneskred i Sunndalen, i Raumas Dalføre og i Stryn.

Sydligst mellem Nordfjord og Sognefjorden og østligere begrænd-

set mod Nord af det ovennævnte Pas, hvorigjennem en Fjeldvei fører fra Skeaker syd for Breiddalsvandet og Vatsvendeggen til Stryn, og mod Syd af det Pas, hvorigjennem en Fjeldvei fører fra Skeaker forbi Liavandet til Justedalen strækker sig over den sydlige Del af Nordfjord, hele Søndfjord og den nordlige Del af Sogn Justedalsbræens Halvø. Snebræer (*champs de neiges perpétuelles*), som Nordfjordbræen, Skridulaupbræen, Sikkellbræen bedække mod Nordost store Vidder og midt på den store Halvø bedækker Justedalsbræen med en sammenhængende Masse af evig Sne og i alle Dale nedgående Isbræer en Overflade af 12 norske Kvadratmile (28 geografiske Kvadratmile, 1 500 *kilomètres carrés*). Den er ikke alene Norges, men hele det europæiske Fastlands største Snebræ*). Snebræens nederste Rand har i Almindelighed en Høide af omtrent 4 000 til 4 500 Fod (1 250^m à 1 400^m), og dette er således her Snegrændsens Høide over Havet. Fra samme gå i alle Dalfører Isbræer som Floder ned, enkelte Steder næsten lige til Kysten. Således når i Fjærlands Annex til Tjugum, Boyumbræen ned til 410 Fod (130^m) over Havet, og Suphellebræen endog ned til 160 Fod (50^m) over Havet, begge i en Afstand af omtrent $\frac{1}{4}$ Mil (3 *kilomètres*) fra det inderste af Fjærlandsfjorden, en af Sognefjordens Arme. De største Isbræer strække sig ned Justedalen, hvor Negårdsbræens nederste Rand når ned til 1 060 Fod (330^m), men viser tydelige Mærker af tidligere at have strækket sig betydelig dybere. (*Le champ de neiges perpétuelles, le Justedalsbræ, est le plus grand du continent de l'Europe; il couvre d'une manière continue une surface de 1 500 kilomètres carrés. La limite des neiges perpétuelles se trouve en général à une hauteur de 1 250^m à 1 400^m. Le bas du Justedalsbræ est, pour ainsi dire, bordé de glaciers, dont quelques-unes s'approchent bien près de la mer. Ainsi les glaciers de Boyum descendent jusqu'à une hauteur de 130^m, et les glaciers de Suphelle même jusqu'à une hauteur de 50^m au dessus de la mer, et cela à une distance seulement de 3 kilomètres de la mer, toutes les deux près de la baie de Fjærland, une des branches du grand golfe*

*) Island har på sin sydøstre Side en endnu større Snebræ, Vatnajökulen, der bedækker en Flade af omtrent 35 norske Kvadratmil (80 geografiske Kvadratmil, 4 500 *kilomètres carrés*).

de Sogn. Les plus grandes glaciers descendent dans le paroisse Justedalen, où le glacier de Negård descende maintenant jusqu'à 330^m au dessus de la mer, mais a laissé plus bas des traces évidentes d'une étendue beaucoup plus grande).

Ryggen af denne store Snebræ har en Høide af omtrent 5 000 Fod (1 570^m). Høiest over samme hæver sig på Grændsen mellem Stryn og Justedalen Lodalskaupos Tinder, den østlige til 6 410 Fod (2 010^m), den sydlige til 6 110 Fod (1 920^m).

Rundt omkring og over denne Snebræ hæve sig: St. Ceciliekronen, ret op for Gården Eide i Oldens Annex til Indviken i Nordfjord, 5 530 Fod (1 730^m); Skjorta, i Gloppen ved søndre Ende af Breidemsundet, 4 720 Fod (1 480^m); Gråskarsfjeld i Kanten af Justedalsbræen 4 570 Fod (1 430^m); Kvarmebakfjeld ligeledes i Kanten af Justedalsbræen ned mod Stordal i Jølster, 4 670 Fod (1 470^m); Søgnesandsnipa ret op for Gården Søgnesand inderst i Bunden af Jølstervandet, 4 680 Fod (1 470^m); Brandsfonn på Grændsen mellem Haukedal Kapellannex til Førde og Ålhus Hovedsogn af Jølster, på søndre Side af Jølstervandet, 4 520 Fod (1 420^m); Trollebotseggen på søndre Side af Jølstervandet, 4 540 Fod (1 420^m); Kvandalsfjeld i Indre Holmedal, nord for vestre Ende af Viksvandet, 3 190 Fod (1 000^m); Snehei på Grændsen mellem Sogn og Søndfjord på søndre Side af Viksvandet, 3 430 Fod (1 080^m); Munkseggen vest for Balestrand i Ytre Sogn, 3 970 Fod (1 250^m); Kvandalseggen i Mundals Annex til Balestrand, den sydvestlige Top 4 800 Fod (1 510^m); Trodalseggen på Grændsen mellem Balestrand og Lekanger, på den østre Side af Fjærlandsfjorden, 4 640 Fod (1 570^m); Skrik, mellem Lekanger og Sogndal, 4 060 Fod (1 270^m); Molden i Solvorns Annex til Hafslo, 3 570 Fod (1 120^m).

Yderst mod Vest løber denne Halvø på den nordlige Side af Sognefjorden ud i Forbjerget Lihesten, over hvilken Gygrekjeften hæver sig til 2 200 Fod (690^m).

Øst for Justedalsbræens Fjeldmasse ligge endelig Lomsfjeldene, begrændsede af den ovenfor omtalte Fjeldvei fra Skeaker forbi Liavandet til Justedalen og af den mere befærdede Fjeldvei (*chemin de montagne*), som fra Lom fører gennem Bæverdalen til Fortundalen i Lyster. Denne Fjeldmasse strækker sig mod Øst frem til Loms Kirke, nær hvilken den ender ved den skarpe tagformige Lomseg-

gen, hvis nordostlige Tind når op til 4890 Fod (1530^m), medens dens vestlige Tind når endnu højere til 5810 Fod (1820^m), Lomseggens vestlige Fortsættelse ere Sandgrovbræerne og Hestbræen, store Snefonner (*champs de neiges perpétuelles*) over hvilke Hestbræpigene hæver sig til 6720 Fod (2110^m). Nordligere ligger den endnu større Griotåbræ, over hvilken hæver sig Holåtinderne og østligere Griotåfjeld til 6500 Fod (2040^m), samt yderst mod Øst Tverfjeld til 6200 Fod (1950^m) og Svåhø til 5960 Fod (1870^m) Vest for Griotåbræen ligger med Afhæng mod Sydvest Kolbræen og Steindalsbræen, ligeledes store Snefonner over hvilke på Amtsgrænsen hæve sig Tundradalskirken og lidt vestligere Tverdalskirken til 6690 Fod (≈100^m) over Havet. Mere i Sydvest hæver sig i Justedalen det høje kegleformige Myrhorn og lidt højere når det trigonometriske Punkt Vangsen en Høide af 5620 Fod (1760^m).

Den Række af høje Fjelde, som fra Våge og Loms Dalføre i Nord løber mod Syd indtil Byklefjeld, hvor de mod Vest styrtede sig ned i Lavlandet ved Stavangerfjordens østligste Arme, bærer det geografiske Navn af **Langfjeldene**. De adskilles fra Dovres ovenfor beskrevne Fjeldstrækninger foruden ved Ottavandets Dalføre i Nord, tillige mod Vest ved den i samme Vand udløbende Bævrass Dalføre, og det ovennævnte Pas som derfra fører til Fortundalen i Lyster med en Pashøide af 4500 Fod (3410^m). Langfjeldene danne Grænsen mellem Hamar, Kristiania og Kristiansand Stifter på den ene Side og Bergens Stift syd for Sognefjorden på den anden Side.

Langfjeldene dannes i Retningen fra Nord mod Syd af følgende Fjeldgrupper og Fjelde:

Jøtunfjeldene, den høieste Fjeldgruppe ikke blot i Skandinavien, men i hele Nordeuropa nordenfor Alperne og Karpaterne. Dette Knippe af høje Alpetinder, hvoraf flere ere ubestegne, strækker sig fra Ottavandets Dalfører i Nord til Bygdinsjøen, Tyenlandet og Tyenelven i Syd, 5 til 6 norske Mile (7 til 9 geografiske Mile, 56 à 67 *kilomètres*), og fra Fortundalen i Lyster i Øst til Brurskardet og den øvre Del af Sjodalens Vasdrag i Vest, omtrent 5½ norske Mile (8 geografiske Mile, 60 *kilomètres*). Jøtunfjeldene, hvis Beliggenhed falder i Midten af det sydlige Norge, danne Norges vildeste Fjeldgrupper, hvis storartede Karakter end mere fremhæves ved de dybe Dalfører, der skjære ind om samme, og

de store Fjeldsjøer, der mod Syd begrændse og stikke ind imellem dem. Dette Alpeknippes høieste Fjeldtinder ere: Kvitingskjølen nordligst, 6 280 Fod (1 970^m); Glittertinden 7 860 Fod (2 470^m); Store Galhøpiggen 8 200 Fod (2 570^m); Veslefjeldtinden, yderst mod Vest mellem Leirdalen og Bæverdalen, 6 860 Fod (2 150^m); Leirhø 7 400 Fod (2 320^m), Heilstuguhø 7 550 Fod (2 370^m), Tykningsuen 7 550 Fod (2 370^m), Nautgardstinden 7 390 Fod (2 320^m), alle på Jøtunfjeldenes nordlige Side; Beshø 7 400 Fod (2 320^m) mod Øst adskilt fra Tykningssuen ved Rusvandet, og mod Øst og Syd stødende til Besvandet og Gjendinsjøen, hvilke to sidste Vande adskilles ved Beseggen, en meget smal og skarp Fjeldeg, der kun hæver sig lidet over Besvanvandet, men styrter næsten lodret ned i det omtrent 800 Fod lavere Gjendinvand; Tjærnhultinden 7 530 Fod (2 360^m), Knudshultinden, en ubestigelig Fjeldtinde; Kalvåhøgda 6 960 Fod (2 180^m); Svartdalspiggene, den østlige Top 6 970 Fod (2 190^m), den vestlige 6 920 Fod (2 180^m), Sletmarkhø 6 970 Fod (2 190^m), alle på Jøtunfjeldenes sydlige Side mellem Gjendingsjøen og Bygdinsjøen; Bitihorn, 5 120 Fod (1 610^m) en Udligger af Jøtunfjeldene sydost for Bygdinsjøen; Skarvdalstinden 6 140 Fod (1 930^m) og Melkedalstinderne på Amtsgrændsen mellem Valdars og Årdal i Sogn, også på Jøtunfjeldenes sydlige Side, men længere mod Vest; Skagastøltinderne eller Horungerne, en talrig tætstående Række af spidse Fjeldtinder på Grændsen mellem Årdal og Lyster i Sogn, det nordligste Horn 6 970 Fod (2 190^m), det mellemste Horn 7 430 Fod (2 330^m), det sydligste 7 860 Fod (2 470^m); Longehaugen i Årdal mellem Utledalen og Bygden 4 570 Fod (1 430^m); Stølsnåseken ligeledes i Årdal 5 840 Fod (1 830^m), Stølsnåstinderne, hvoraf de høieste rage op til mellem 7 500 og 8 000 Fod (2 350^m à 2 500^m); sydligere Tyseggen og endelig Månsberget, hvis høieste Tinde, Noreknæpen hæver sig til 4 970 Fod (1 560^m) over Havet, de sidstnævnte mellem Utleelvns Dalføre og Tyensjøen.

Mellem disse Fjelde ligge store Snebræer (*champs de neiges perpétuelles*) af hvilke mærkes Smørstabbæren, der mod Nordost ender med det ovenfor nævnte Veslefjeld, og over hvilke de ubestigelige Smørstabstinder hæve sig; Fanaråken nær Skagestølstinderne;

Galhøbræerne; Veobræen og Memurubræen mellem Leirhø, Heilstuguhø og Tykningsuen; Kalvåbræen ved Kalvåhøgda.

De store omkring og ind i mellem Jøtunfjeldene liggende Indsjøer (*lacs*) ere: Gjendinsjøen 1,6 norske Mil (2,4 geografiske Mil, 18 *kilomètres*) lang, 3 170 Fod (990^m) over Havet; Bygdinsjøen 2,2 norske Mil (3,3 geografiske Mil, 25 *kilomètres*) lang, 3 470 Fod (1 090^m) over Havet, begge med Udløb til Gudbrandslågen, samt Tyensjøen, 1½ norsk Mil (1,8 geografisk Mil, 14 *kilomètres*) lang med Udløb til Sognefjorden.

De strax øst for Jøtunfjeldene liggende **Heimdalsfjelde**: Sik-kildalshø 4 500 Fod (1 410^m), Heimdalslø 5 800 Fod (1 820^m), Brurskardknatten 4 870 Fod (1 530^m), Gråhø 5 570 Fod (1 750^m), må også henregnes til Langfjeldene.

Filefjeld syd for Tyensjø. Over samme fører den nordligste Hovedvei (*route principale*) over Fjeldet mellem det østenfjeldske og det vestenfjeldske Norge, mellem Valders og Lærdal med en Pashøide af 3 950 Fod (1 240^m). Her ligger strax syd for Hovedveien Fjeldsjøen (*lac*) Utrovandet i en Høide af 3 140 Fod. Nord for samme hæver sig Stugunåset til 4 690 Fod (1 470^m), endnu nordligere ved Tyensjøens søndre Ende Galden til 4 540 Fod (1 420^m), sydligere på Amtsgrænsen hæver sig Sulutinden til 5 640 Fod (1 770^m).

Hemsedalsfjeldene. Over disse fører en anden Hovedvei gennem Hallingdalen og Hemsedals Annex til Gol, hvilken i Borgund støder til den ovenfor omtalte Hovedvei gennem Valders. Pashøiden er 3 590 Fod (1 130^m). Nord for det Pas, hvorigjennem denne Hovedvei fører, hæver sig på Sammenstødspunktet for Kristians Amt, Buskeruds Amt og Nordre Bergenhus Amt Jukuleggen til 6 110 Fod (1 920^m), og sydøstlig for samme på Grænsen mellem Valders og Hemsedal Storebotteneggen, Ranestangen, Ørebratten, samt sydøstligst Skogshorn til 5 500 Fod (1 730^m). Sydligere hæver sig nær Amtsgrænsen, bedækket af en stor Snefonn, Raubergskarven til 5 780 Fod (1 810^m), østligere Storbotskarven 5 470 Fod (1 720^m) og Reinsfjeldet til 5 710 Fod (1 790^m). Vest for Raubergskarven hæver sig på Amtsgrænsen Hallingskeidet.

Hallingdalsfjeldene, af hvilke Haldalshøgda hæver sig til 5 580 Fod (1 750^m), Skorpetinden vel så høit, Fjeldsenden til 5 770 Fod (1 810^m) med en stor Snefonn, samt lidt sydligere Halling-

skarven en lang høi snebedækket Fjeldryg på Grændsen mellem Gols Annex til Ål i Hallingdal og Ulvik i Hardanger, som på Midten har et dybt Skard, Folaskardet, vest for hvilket Skard Folaskardskarven hæver sig til 6 250 Fod (1 960^m), medens på Hallingskarvens østligste Ende Præstholtskarven hæver sig til 6 150 Fod (1 930^m) og på dens vestligste Ende Kirkedørnuten til 6 250 Fod (1 960^m). Sydvest for Hallingskarven hæver sig den brede Hallingjökulen i Ulvik til 6 350 Fod (1 990^m); endnu vestligere Vassfjæren til 6 150 Fod (1 930^m), lidt nordligere, på Grændsen af Søndre og Nordre Bergenhus Amter, Vosseskavlen til 6 550 Fod (2 050^m); nordost for samme i Aurland Inførebræen og Blåskavlen til 6 000 Fod (1 880^m), alle bedækkede med store Snebræer. Endnu nordligere i Flåms Annex til Aurland hæver sig Håbognåsi i Vindedalen til 5 500 Fod (1 730^m), Sjelskot 4 810 Fod (1 510^m), Vidmanåsi 3 740 Fod (1 170^m), Liosberggåsi 4 890 Fod (1 530^m), Rånågåsi 4 340 Fod (1 360^m), Tarven 5 340 Fod (1 680^m), Blåfjeld 5 670 Fod (1 780^m), Bleien 5 440 Fod (1 710^m), alle på Grændsen mellem Aurland og Lærdal.

Syd for Hallingskarven tabe Langfjeldene sig i en stor Høislette, Hardangerviddene, over hvilken de sydligere atter hæve sig med:

Hardangerfjeldene, hvoraf Hårteigen i Kinservik, Hardanger, når op til 5 390 Fod (1 680^m), samt vest og syd for denne en Række store Snefonner (*champs de neiges perpétuelles*): Tresfonnen, Sælhæfonnen, Koldfjeld, Solfonn, Krosfonn, alle mellem 4 000 og 5 000 Fod (1 250^m à 1 570^m) høie Fjelde.

Røldalsfjeldene omkring den 0,7 Millange Fjeldsjø Røldalsvandet. Nordost for denne nær Grændsen af Bratsberg Amt og Hardanger ligger Storfonnen, over hvilken på sammes nordlige Side Nupsæggen hæver sig til 5 530 Fod (1 730^m); sydligere på Amtsgrændsen mellem Røldal i Hardanger og Sand i Ryfylke Fogderi hæver sig Bredfonn, og endnu sydligere på Grændsen af Sand og Suledal Skavlenuten til 5 020 Fod (1 570^m).

Over Røldalsfjeldene fører en temmelig befærdet Fjeldvei, og en Hovedvei er her under Arbeide mellem Odde ved Bunden af Sørfjorden i Hardanger og Øvre Telemarken.

Byklefjeldene, Langfjeldenes sydligste Fjelde, danne en mærkbar Fjeldrække i den nordvestligste Del af Bykle Annex til Valle i Sæ-

tersdalen og udbrede sig mod sydvest over den nordostlige Del af Ryfylke. Deres sydlige Grændse er det Dalføre, som i Hjelmeland dannes af Øvre Tysdalsvand, 210 Fod (70^m) over Havet, Nedre Tysdalsvand og Bjøreimsvandet. Byklefjeldene indeslutte i sin Midte det 2,1 Mil (24 *kilomètres*) lange Suledalsvand, 230 Fod (70^m) over Havet, i hvilket det ovenfor nævnte Røldalsvand løber ud, og som selv har Udløb i Sandsfjorden forbi Sands Kirke. Her hæver sig som Grændsefjeld mellem Søndre Bergenhus, Stavanger, Nedenæs og Bratsberg Amter Vasdalseggen til 5 280 Fod (1 660^m), sydligere i Suledal Snenuten til 5 120 Fod (1 610^m), Napen til 4 500 Fod (1 410^m); vestligere på Josnæs Halvø nord for Jøssefjord Gunlanuten til 2 660 Fod (830^m) og nord for Øvre Tysdalsvand på Grændsen mellem Hjelmeland og Årdal Brændeknuten 3 670 Fod (1 150^m).

Her løbe Langfjeldene ud til Havet på begge Sider af Jøssefjorden, Sandsfjorden, Vikedalsfjorden de østligste af Stavangerfjordens Arme.

Mellem den sydlige Del af Kjølen i Østerdalen og Langfjeldene udbreder sig **Oplanden**s **Høislette** over næsten hele Østerdalen, den nordlige Del af Hedemarken, den sydlige Halvdel af Nordre Gudbrandsdalen, hele Søndre Gudbrandsdalen, den nordlige Del af Totens Fogderi, den nordlige Del af Land samt over næsten hele Valders. Mod Nord grændser denne Høislette til den før beskrevne trondhjemske Høislette og til Dovre, fra hvilken den adskilles ved en i næsten ret Linie liggende Række af høie Fjeld, Hummelfjeldet i Tolgen 5 000 Fod (1 570^m), Tronfjeldet i Tønsæt 5 560 Fod (1 740^m), Stygfjeldet, det nordligste af Rundanes Alpeknippe 6 000 Fod (1 850^m) og Jettafjeld i Våge 5 280 Fod (1 660^m). Høislettens midlere Høide er her 3 500 Fod (1 100^m) over Havet. Mod Syd aftager denne midlere Høide til mellem 1 500 og 2 000 Fod (470^m à 630^m); Trysildfjeld i Østerdalen, 3 630 Fod (1 140^m) og Vangsåsen, Høstbjøråsen i Hedemarken, på Mjøsens østre Side, Vardalsåsen, Bydalsfjeldet i Søndre Aurdal samt Nystødlfjeld på Grændsen mellem Nordre og Søndre Aurdal i Valders og Gol i Hallingdal på Mjøsens vestre Side danne Høislettens Sydgrændse, der har en med dens Nordgrændse næsten parallel Retning. Fra Nystødlfjeld bøier Grændsen sig ind under det før (pag. 174) omtalte

Skogshorn og Reinsfjeldet, hvor den slutter sig til Langfjeldene. Høislettens Bredde mellem Nord og Syd kan anslåes til 13 norske Mil (20 geografiske Mil, 147 *kilomètres*) og mellem Øst og Vest til fra 14 til 18 norske Mil (21 til 27 geografiske Mil, 160 à 200 *kilomètres*).

Denne Høislette adskilles mod Øst fra Kjølen ved en mærkelig Forsænkning i Fjeldmassen, der næsten sammenhængende er fyldt med store Indsøer. Forsænkningen fortsættes et Stykke mod Nord op mellem den nordligere trondhjemske Høislette og Kjølen. Disse Indsøer (*lacs*) ere fra Nord af: Stuesjøen i Tydalens Annex til Selbu med Udløb mod Nordvest gennem Tyelven til Selbusjøen og derfra til Trondhjemsfjorden, Høide over Havet 1 980 Fod (620^m); Vigelsniptjern, Glommens øverste Kilde i Tydalen, 3 700 Fod (1 160^m), Vigelsjøen, 2 900 Fod (910^m), Store Riensjøen, alle med Udløb i Aursuensjøen, 1,8 norske Mile (2,7 geografiske Mile, 20 *kilomètres*) lang, 2 220 Fod (700^m) over Havet, med Udløb fra sin vestlige Ende gennem Glommen; Feragensjøen, 1 norsk Mil (11 *kilomètres* lang), 2 210 Fod (690^m) over Havet med Udløb mod Vest gennem Dalselven strax forbi Bergstaden Røros til Glommen; Fæmunsjøen, Norges største Fjeldsjø og næst største Indsø, 5,1 norske Mil (7,8 geografiske Mil, 58 *kilomètres*) lang i Retning mellem Nord og Syd beliggende i en Høide af 2 150 Fod (670^m) over Havet, med et Fladeindhold af 1,6 norske Kvadratmil (3,7 geografiske Kvadratmil, 200 *kilomètres carrés*). Den har mod Sydvest Udløb i den sydlige Ende af den strax vestenfor samme liggende Istersjøen, 1,3 Mil (15 *kilomètres*) lang og derfra gennem Klarelven, der i sydsydvestlig Retning løber ind i Sverige, hvor den falder ud i Sveriges største Indsø, Veneren. Fra Fæmunsjøens nordlige Ende ér for Tømmerflødningens Skyld gravet en Kanal til Dalselven, der danner Feragensjøens Udløb til Glommen, og denne Elv har her således samme Høide som Fæmunsjøen. Den omhandlede Forsænkning, der adskiller Oplandenes Høislette fra Kjølen, fortsættes egentlig ikke strax med den af Fæmunsjøen og Istersjøen udløbende Klarelv, men som sådan Forsættelse må rettere betragtes et Vasdrag, der, adskilt fra Fæmunsjøen ved et lavt Høidedrag, begynder strax syd for samme, nemlig Engerelven og Engersjøen i Trysil, — 1½ Mil (17 *kilomètres*) lang, 1 530 Fod (480^m) over Havet, med Udløb i Klar-elven, — og først derefter Klarelven. Mellem Engerelvns øvre Løb

og Klarelvén hæver sig nemlig det til Oplandenes Høislette hørende Kvitvolvfjeld.

Oplandenes Høislette gennemskjæres i Retningen mellem Nord og Syd af to dybe Hoveddalfører, Glommens og Gudbrandslågens, hvilket sidste fortsættes ved Norges største Indsø Mjøsen. Omtrent midt imellem disse to Dalfører ligger Amtsgrændsen mellem Østerdalen og Gudbrandsdalen. Vestligere gennemskjæres Høisletten fra Nordvest til Sydøst af den fra Filefjeld nedstrømmende Bægnas Dalføre. Omtrent midt imellem samme og Våges Dalføre, som fra Gudbrandsdalen skjærer ind mod Vest og her adskiller Oplandenes Høislette fra Dovre, dog noget nærmere til Bægna, falder Amtsgrændsen mellem Valders og Gudbrandsdalen. Efter disse Amts- og Fogderigrændser deles Oplandenes Høislette i Østerdalens, Gudbrandsdalens og Valders Fjeldene, således at den første Fjeldstrækning omfatter begge Sider af Glommens Dalføre, den anden begge Sider af Gudbrandslågens og den tredje begge Sider af Bægnas Dalføre.

Strax øst for Glommen gennemskjæres Oplandenes Høislette i næsten hele sin Udstrækning fra Nord til Syd af endnu et fjerde Dalføre, Renelvens Dalføre, der har samme Dybde som Glommens og er mere beboet end dette. Renelven udspringer ved det før nævnte Tronfjeld, der hæver sig umiddelbar øst for Glommen. Den danner den 3,1 norske Mil (4,6 geografiske Mil, 35 *kilomètres*) lange Indsø (*lac*) Storsjøen, 820 Fod (260^m) over Havet, og løber derefter ud i Glommen ved Åmot Kirke. Hovedveien (*route principale*) gennem Østerdalen, som følger Glommen til lidt nord for Store Elvedalens Kirke, går der over Morafjeld med en Pashøide af 2 170 Fod (680^m) fra Glommen til Storsjøens nordre Ende, hvorfra den fortsætter opad langs Renelven gennem Øvre Rendalen og Tyldalens Annex til Tønsæt, hvorpå den øst for Tronfjeldet over Tønsætkjølen med en Pashøide 2 300 Fod (720^m) vender tilbage til Glommens Dalføre ved Tønsæt Kirke. Her deler Veien sig i to, hvoraf den ene følger Glommen til Røros og derefter Gulelvén med en Pashøide nær Røros af 2 400 Fod (750^m), medens den anden følger Tunnas og derefter Ørklas Dalføre gennem Kvikne med en Pashøide omtrent 1½ Mil nord for Tønsæt af 2 300 Fod (720^m). Begge Veie støde atter sammen ved Støren Kirke, hvorfra såvel den fælles Hovedve som en Jernbane fører til Trondhjem.

På Oplandenes Høislette hæve sig flere, ofte kegle- eller tagformede Fjelde tildels meget høit over samme. Af disse bemærkes:

Blandt Østerdalens Fjelde, på Glommens østre Side: Hummelfjeldet midt imellem Tolgen Kirke og Røros, på Glommens sydlige Side, 5 000 Fod (1 570^m), Grændsefjeld mod den trondhjemske Høislette; Tronfjeldet øst for Glommen, hvor Tunna løber ud i samme, 5 560 Fod (1 740^m), Grændsefjeld mod den trondhjemske Høislette og Dovre; Elgepiggen i Rendalen, midt imellem Renelvens øvre Løb og Fæmunsjøen 5 150 Fod (1 620^m); Sølenfjeld, nordost for Ytre Rendalens Kirke, hvis høieste Top, Sølentinden, når op til 5 700 Fod (1 790^m); Blekkufjeld, nordlig i Osen Annex til Trysil, 3 500 Fod (1 100^m) og Trysilfjeld, vest for Trysil Kirke, en isoleret især mellem Øst og Vest udstrakt Fjeldmasse, 3 630 Fod (1 140^m). På Glommens vestre Side: Stor-Sølen i Lille Elvedalen nær Amtsgrændsen mod Kristians Amt 6 000 Fod (1 880^m); Sølenkletten, en fra samme adskilt lavere Kegle, 4 510 Fod (1 410^m); Grøttingbratten, i Sydost ved Glommen, 3 710 Fod (1 160^m); Atneglopen, nord for Atnes Udløb i Glommen; Rognvola, syd for Storelvedalens Kirke; Engulsfjeld, syd for Åmots Kirke, alle nær Glommen.

Blandt Gudbrandsdalens Fjelde bemærkes på Gudbrandslågens østre Side: Rundane, et Alpeknippe, der i den sydostlige Del af Dovres Herred hæver sig med mange høie Tinder over Fjeldsletten. De høieste Tinder af samme ere foruden det førnævnte Stygfjeld, Rundanes nordligste Fjeldtop og Grændsefjeld mod Dovres Fjeldmark, hvis østlige Tind når op til 6 000 Fod (1 880^m), den vestlige Tind til 5 720 Fod (1 790^m), endvidere Høgrund, 6 500 Fod (2 040^m) og Digerrund 6 100 Fod (1 910^m) i Øst, Rundvashøgda i Syd, hvis 3 høieste Tinder nå op til 6 730 Fod (2 110^m), medens Rundanes sydvestligste Tinde når op til 6 210 Fod (1 950^m). Strax syd for Rundane, noget isoleret fra samme hæver sig Ilmenhø til 5 550 Fod (1 740^m); Høvringfjeldet sydvest for Rundane og nordost for Sells Kirke, hvis høieste Top Formokampen har en Høide af 4 700 Fod (1 470^m); Store Kuven, lidt i Nordost, 4 750 Fod (1 490^m); Muen på Grændsen mellem Ringebu og Solliden, 4 620 Fod (1 450^m), det sydligste Fjeld af Kegledannelse øst for Gudbrandslågen; Gråhøgda, nord for Søndre Frons Kirke, 4 700 Fod (1 470^m); Kvienfjeld i Ringebu, nær Amtsgrændsen til Åmot; Klinkenberg, læn-

gere mod Vest nær Ringebu Kirke, bekjendt for sin forholdsvis vide Udsigt; Høitinden, syd for Kvienfjeld på Grændsen af Ringebu og Øier; Eldåhøgda, østligere på Amtsgrændsen, 4 030 Fod (1 260^m), og endelig Næverfjeld på Grændsen af Øier og Fåberg. På Gudbrandslågens vestre Side mærkes: Norekampen på Grændsen mellem Søndre Fron og Ringebu 3 520 Fod (1 100^m); Slagfjeld på Grændsen til Gausdal, den nordlige Top 3 850 Fod (1 210^m), den sydøstlige, Præstekampen, 3 980 Fod (1 250^m), alle nær Gudbrandslågens Dalføre. Vestligere på Vinstras Sydside: Fæforkampen 3 830 Fod (1 200^m) nær Udløbet af denne Elv i Gudbrandslågen; Rutenfjeld, øst for det nordre Espedalsvand, 4 830 Fod (1 520^m), Gråhørerne, øst for det sydlige Espedalsvand, 4 620 Fod (1 450^m); Storhøpiggen, en enlig Fjeldkegle mellem Vinstra og Espedalsvandet, 4 590 Fod (1 440^m). Nord for Vinstra hæver sig på Grændsen mellem Hedalens Annex til Våge og Kvikne Annex til Nordre Fron den kegleformede Mukampen eller Hedalsmuen til 5 730 Fod (1 800^m); vestligere Sjugurdhøpiggen til 4 600 Fod (1 440^m); Fuglehø til 4 750 Fod (1 490^m) og nærmest ind til Langfjeldenes nordre Ende Grønflyen til 4 900 Fod (1 540^m).

Til Oplandenes Høislette i Gudbrandsdalen må endelig henregnes den Fjeldmasse, som i den sydøstlige Del af Våge hæver sig mellem Gudbrandslågen og sammes Bielv Ottaen, hvilken fra Ottavandet løber mod sydøst ud i Gudbrandslågen strax syd for Sell Kirke. Her hæve sig i Hedalens Annex til Våge Svartkampen til 4 390 Fod (1 380^m), Råsdalsfjeld, og nordligst Jettafjeld, Grændsefjeldet mod Dovre til 5 280 Fod (1 660^m). Mellem Gudbrandsdalens Fjelde af Oplandenes Høislette og Lesjekjølens Fjelde af Dovre dannes Grændsen af et nordvest for Jettafjeld liggende Dalføre, hvor et Tjern (*petit lac*), Jettatjernet, i en Høide af 3 400 Fod (1 070^m) har Udløb til begge Sider, til Gudbrandslågen og til Ottavandet.

Blandt Valdersfjeldene bemærkes, nord for Bægna: Kråkhoved på Grændsen mellem Birid og Torpens Annex til Nordre Land 3 110 Fod (980^m); vestligere Synesfjeld i det nordlige af Torpen; endnu vestligere Mellene i Vestre Slidre; nord for samme Skaget i Østre Slidre nær Grændsen til Kvikne, 5 390 Fod (1 690^m); vestligere ind imod Langfjeldene: Rauhorn og Mugnatinden, syd for Bygdinsjøens østlige Ende; Dryllenoset, syd for Bygdinsjøens vestlige

Ende, 4 730 Fod (1 480^m); Skolten, øst for Tyensjøen, 4 930 Fod (1 550^m); Kvittjernknuppen 5 020 Fod (1 570^m); Fagersætnåset 5 320 Fod (1 670^m), begge de sidstnævnte øst for Steinbod- og Øiangensjøen; Skjurifjeld, nord for Vangsmjøsen, hvis nordligste lavere Top når op til 4 000 Fod (1 250^m), den østlige Top Skudshorn adskilligt højere. Syd for Bæгна bemærkes: Borrenoset i Vang, øst for Utrovand, 4 280 Fod (1 340^m); Kvamenoset, lidt østligere, 3 790 Fod (1 190^m); Skjoldfjeld og Grindadden, syd for Vangsmjøsen, den sidste 5 440 Fod (1 720^m), Syndinfjeldet, Grønsandknipen, i den sydlige Del af Vestre Slidre, 4 240 Fod (1 330^m). På Tonsåsen i Nordre Aurdal når Hovedveiens nordre Kulminationspunkt, ved Overgangen mellem Etnas og Bæгнаs Dalfører, 2 340 Fod (730^m).

Dybden af de Dalfører, som skjære ind i og omkring Oplanden Høislette, og med få Undtagelser danne de eneste fast beboede Strækninger af samme, kan bedømmes af følgende Høideangivelser: Glommen ved Tolgen 1 770 Fod (560^m), ved Tønsæt 1 680 Fod (530^m), ved Gården Kopang strax nord for Store Elvedalens Kirke 800 Fod (250^m), ved Elverum 580 Fod (180^m); Gudbrandslågen ved Dovre Kirke 1 490 Fod (470^m), ved Laurgårds Bro 1 070 Fod (340^m), ved Gården Breiden i Sell 890 Fod (280^m), ved Vig i Kvam 810 Fod (250^m), Losna, en Udvidelse af Gudbrandslågen 620 Fod (190^m), ved Moshus i Øier 580 Fod (180^m), Mjøsen 400 Fod (125^m); Ottavandet: 1 180 Fod (370^m); Bæгнаs Vasdrag: Vangsmjøsen 1 490 Fod (470^m), Slidrefjord 1 190 Fod (370^m), Strandsfjord 1 140 Fod (360^m).

Sydvest for Oplanden store Høislette udbreder sig den endnu højere beliggende store Høislette **Hardangerviddens**, mellem Hardangerfjordens inderste Arme, Eifjord og Sørfjord i Vest og i Øst de store høitliggende Indsøer (*lacs*): i Numedalen Rødungvandet og Pålsbufjorden 2 600 Fod (820^m), i Øvre Telemarken Mårvandet, Gjetbu vandet, 3 500 Fod (1 100^m), begge med Ud løb i Kalhøvdsjøen; syd for disse Gjøs dalsvandet, Mjøs vandet 2 830 Fod (890^m), og Totakvandet 2 170 Fod (680^m) over Havet. Hardangerviddens Sydgrændse er den svage Forsækning syd for Haukelidfjeldet, hvor en Fjeldvei fører mellem Grungedals Annex og Røldal i Hardanger. Hardangerviddens, som har en Længde og Bredde af 8 til 9 norske Mil (12 geografiske Mil, 90 à 100 *kilomètres*), har en gjennemsnitlig Høide af 4 000 Fod (1 250^m) over Havet. Den

udmærker sig ved sin store Fladhed og de talrige større og mindre Fjeldvande, hvormed den ligesom er oversået. I denne Fjeldslettes nordlige Del tabe sig, som før nævnt (Side 175), Langfjeldene med Hallingjøklen og Hallingskarven for i den sydlige Del atter at hæve sig med Hårteigen, Store Koldfjeld, Solfonn, med flere over 5 000 Fod høie Fjelde.

Af de inde på Hardangervidden liggende Fjeldsjøer (*lacs*) bemærkes: Stødlefjorden og Ustavandet, et sammenhængende Vand af 1,6 Mil (18 *kilomètres*) Længde, 3 250 Fod (1 020^m) over Havet, med Udløb gennem Usta til Hallingdalselven; sydligere Halnevandet, 1 Mil (11 *kilomètres*) langt, 3 720 Fod (1 170^m) over Havet; Langesjøen, 1,1 Mil langt (12 *kilomètres*) lang, 3 880 Fod (1 220^m) over Havet; Normandslågen i Hardanger nær Grændsen til Numedal og til Øvre Telemarken, 0,9 Mil (10 *kilomètres*) lang, 4 040 Fod (1 270^m) over Havet, med Udløb til den lidet lavere Bjørnæsifjord, alle de sidstnævnte, med Udløb til Numedalslågen; sydligere i Hardanger imellem de derværende store Snefonner: Koldsvandet, Litlosvandet, Kvænsjøen, Krokvandene, og videre i Øvre Telemarken: Sandsvandet, Gumleikvandet, Briskevandet, Hansevandet, der alle danne Kvænnas Vasdrag med Udløb i det 3 norske Mil (4,5 geografiske Mil, 34 *kilomètres*) lange Mjøsvand, 2 830 Fod (890^m) over Havet; Songavandet og Bitdalsvandet, 3 080 Fod (970^m) over Havet med Udløb i det 2 norske Mil (3 geografiske Mil, 23 *kilomètres*) lange Totakvand, 2 170 Fod (680^m) over Havet.

Mellem disse Fjeldsjøer hæve sig som lave Koller og Heier over Vidden: Ustetinderne, syd for Ustavandet, 4 500 Fod (1 410^m); Sigridnuten, sydvest for Pålsbufjorden, 3 980 Fod (1 250^m); Halnekollen, nord for Halnevandet, 4 410 Fod (1 380^m); østligere Krækjeheia 4 230 Fod (1 330^m); Bjørdalsnuten 4 400 Fod (1 380^m); Skaupsjønuten, lidt sydligere, 4 530 Fod (1 420^m); Rauhellerfjeld, nord for Langesjøen, 4 560 Fod (1 430^m); Skrækkenfjeld, syd for Langesjøen, 4 560 Fod (1 430^m); Trondevatsnuten, nord for Normandslågen, 4 510 Fod (1 410^m); Høgeheia, lidt sydligere i Hardanger, nær Grændsen til Øvre Telemarken og Numedalen, 4 540 Fod (1 420^m); Hættafjeld, nordvest for Mårvandet; Mårsnåsfjeld 4 650 Fod (1 460^m); Rekshøvden, 4 830 Fod (1 520^m), de to sidst-

nævnte mellem Mårvandet og Gjetbuvandet; Skarfjeld, mellem Gjetbuvandet og Gjæsdalsvandet, den høieste Top 4 770 Fod (1 500^m); Gjuvshøvda, vestligere, nordvest for Mjøsvandet, den østlige Top, Storefjeld 4 750 Fod (1 940^m); Gjuvikfjeldene, en næsten 2 Mil lang Fjeldstrækning på den østlige Side af Mjøsvandets nordlige Arm, på Midten af samme den høieste Top Gjuvikfjeld 4 870 Fod (1 530^m), den sydlige Top Kvamsfjeldet 4 650 Fod (1 460^m); Vatndalsnuten vest for Mjøsvandets nordlige Ende, 4 790 Fod (1 500^m); Tangfjeld sydligere, 4 540 Fod (1 420^m); Fliseggen nordvest for Bitdalsvandet 5 190 Fod (1 630^m); Raulandsfjeldet nord for Totakvandet, 4 980 Fod (1 560^m); Glugvardeggen, nordvest for Totakvandet, 4 190 Fod (1 310^m).

Over Hardangervidden føre flere Kløvveie (*sentiers de montagne*), hvoraf den mest befærdede er den, som fra Grungedals Annex til Vinje fører langs Haukelidfjeldet ind i Hardanger og gennem Dyreskardet i Langfjeldene til Røldal, hvorfra en Vei til Odde ved Enden af Sørfjorden er under Arbeide.

Vest for Hardangervidden, adskilt fra samme ved Hardangerfjordens inderste mod Syd indskjærende Arm, den 4 norske Mil (6 geografiske Mil, 45 *kilomètres*) lange Sørfjord, og det Dalføre, som derfra sydover stiger op til Røldal, ligger en stor og høi for en meget stor Del med evig Sne bedækket Halvø, **Folgefonnfjeldet**. Den begrænses mod Vest og Nord af Hardangerfjorden, og mod Syd af en af denne Fjords Arme, Åkrefjorden, som i en Længde af 2½ norske Mil (3,7 geografiske Mil, 28 *kilomètres*) skjærer ind mod Øst. En stor Del af denne Halvø er bedækket med den 2,2 norske Kvadratmil (5 geografiske Kvadratmil, 280 *kilomètres carrés*) store Snebræ (*champ de neiges perpétuelles*), Folgefonna, hvis Ryg hæver sig til 5 270 Fod (1 650^m) over Havet. Mod Øst falder Fjeldet brat af på engang fra sin fulde Høide, omtrent 5 000 Fod (1 570^m), lige ned til Havet. En Rand af høie Fjeldtoppe: Solnut, 4 650 Fod (1 460^m), Torsnut 5 060 Fod (1 590^m), Verafjeld, Langgrønut, støde her umiddelbart til Sørfjorden, og danne ligesom Stolperne i det høie Fjeldgjærde på Sørfjordens Vestside. Mod Nord og Nordvest sænker Fjeldet sig noget, er også der mindre brat og nøgent. Her hæver sig øst for Kvinnhereds Kirke Meldeskin til 4 560 Fod (1 430^m). Også på Sydsiden mod Åkrefjord sænker Fjeldet sig noget,

men frembyder dog på flere Steder ganske nøgne vertikale Klippevægge*).

Syd for Hardangerviddens danne **Sætersdalens Heie** en lavere Fortsættelse af samme, der med stedse aftagende Høide løber ud ved Lindesnes**). De udbrede sig foruden over hele Sætersdalen endvidere mod Øst over den vestlige Del af Vinje, Mo og Moland i Øvre Telemarken til Totakvandet, Børtevandet, Fyrrisvandet; mod Vest til Stavangerfjordens sydøstlige Arme; mod Sydvest begrænses de af Jæderens, Dalernes og Listers, og mod Sydøst af Mandals og Nedenæs Kystrands lave Klippeflader. Deres Udstrækning fra Setsnuten i Nord til Lindesnes i Syd er 17 norske Mil (25 geografiske Mil, 192 *kilomètres*), fra Hølefjord i Vest til Fyrrisvandet i Øst 11 norske Mil (16 geografiske Mil, 124 *kilomètres*).

Sætersdalens Fjelde have alle Heieformen: de danne afrundede, som oftest langstrakte, nøgne, Bergstrækninger, hvoraf kun få hæve sig synderligt over 3000 Fod (940^m) over Havet. Den nordligste Del af dem er ved Langfjeldene, som i Vest høine sig over dem med en tydelig Murlinie nogenlunde dækkede mod Havvindene, medens disse i den sydligere Del hindre al Skogvæxt udenfor de mellem Heiene liggende Dalfører. De ere i Regelen nøgne, eller kun bevoxede med Ener og Lyng.

Sætersdalens Fjelde gennemskjæres i Hovedretning mellem Nord og Syd af flere Dalfører (*vallées*). Det længste af disse er det af Otterens Vasdrag (*rivière*) dannede egentlige Sætersdalen, omfattende Valle, Bygland, Evje og Veigusdal, Hordnæs og Ivelands Herreder. Dette Dalføre gennemskjærer Sætersdalens Heie i deres fulde Længde fra Setsnuten i Nord til Kristiansand i Syd. I Bykle, den nordligste af Valles Annexer, ligger Kirken i en Høide af 1950 Fod (610^m) over Havet; Otteren har her en Høide af 1740 Fod

*) S. A. Sexe: Om Snebræen Folgefonn. 1864.

**) De ældre Geografer betragtede disse Fjelde som en Fortsættelse af Langfjeldene. Nyere Undersøgelser have imidlertid godtgjort, at Langfjeldene såvel i orografisk som i geologisk Henseende adskille sig fra Sætersdalens Fjelde, der ere en lavere Fortsættelse af Hardangerviddens, og over hvis sydlige Del Langfjeldene hæve sig med en vel udpræget, men meget bugtet Linie som Østrand, hvorefter de, som ovenfor (Side 172 og 176) forklaret og af Tellef Dahll påvist, styrtede sig mod Sydvest ned i Lavlandet i Vikedal, Jælse og Hjelmeland.

(550^m) og trænger sig frem mellem næsten lodrette 3 000 Fod (940^m) høie Fjelde på begge Sider. Sydligere ved Valle Kirke har Otteren en Høide af 950 Fod (300^m), og ved sit Udløb i den 2 Mil lange Byglandsfjord (*lac*) en Høide af 670 Fod (210^m) over Havet. Øst for dette Dalføre ligger Topdalen, der omfatter Lille Topdals og Myklands Annexer til Åmlid, Heirefos, Birkenæs og Tveits Herreder, hvor Topdalselven løber ud i Topdalsfjorden strax øst for Kristiansand. Den ved en Udvidelse af Elven i Heirefos dannede 0,8 Mil (9 *kilomètres*) lange Indsø (*lac*) Heirefosfjorden ligger 240 Fod (80^m) over Havet. Vest for Sætersdalens Dalføre ligge flere kortere Dalfører, alle dannede af Elve med Hovedretning mod Syd, nemlig: Mandalselvns Dalføre omfattende Åserall, den største Del af Bjælland og Holme Herreder, med Indsøerne (*lac*) Lognvandet, 1 130 Fod (350^m) over Havet, vestligere Lyslandsvandet, 1 610 Fod (510^m), Bredlandsvandet, 1 430 Fod (450^m) og sydligere Ørenvand, 830 Fod (260^m) over Havet, alle i Åserall; Undalselvns Dalføre omfattende den østre Del af Bjælland, Nordre og Søndre Undals Herreder, begge Dalfører med Udløb Øst for Lindesnæs; Lyngdalselvns Dalføre omfattende Hægebostads og Lyngdals Herreder vest for Lindesnes ved Indsøen Lygnevand, midt i Hægebostad, 560 Fod (180^m) over Havet; Kvinas Dalføre omfattende Fjotland og Kvinesdals Herreder med Udløb i Feddefjord strax øst for Flekkefjord; Siredalen omfattende Siredalen og Bakke Herreder med det 2,4 Mil (27 *kilomètres*) lange Siredalsvand (*lac*), 120 Fod (40^m) over Havet med Udløb gennem det lidet over Havfladen beliggende Lundevand strax vest for Flekkefjord.

Vestligere begynde alle Vasdrag at strømme i Retning mod Sydvest gennem Dalerne og Jæderen ud i Nordsjøen og Stavangerfjorden. Blandt disse bemærkes i Hellelands Herred det 1,5 Mil (17 *kilomètres*) lange, meget smale, Orsdalsvand (*lac*), 210 Fod (70^m) over Havet, mellem 2 500 til 2 800 Fod (780^m à 880^m) høie Fjelde på begge Sider, nordligere Ostreimvand, 1 000 Fod (310^m) over Havet, endnu nordligere Store Myrvand, Maudalsvand, 950 Fod (300^m), Birkelandsvand, 630 Fod (200^m) over Havet. I samme Retning skjærer den trange af steile Fjelde på begge Sider begrændsede Lysefjord 3,4 Mil (38 *kilomètres*) ind fra Stavangerfjorden.

I hermed parallel men modsat Retning løbe en Mængde mindre Vasdrag ud i det nordligste af Sireelven, nordligere i Otteren. De danne her en tæt Række af parallelle Furer i Fjeldmassen med Retning fra Sydvest til Nordost, hvis Vande (*lacs*) have en Høide af omtrent 2 000 Fod (630^m) over Havet.

Af Fjeldhøider blandt Sætersdalens Heier mærkes: Setsnuten nordligst, på Grændsen af Sætersdalen og Numedalen, 4 440 Fod (1 390^m); ved dennes Fod udspringer Otteren. På Otterens Østside bemærkes: Store Midtfjeld i Vinje, sydvest for Totakvandet, 4 450 Fod (1 400^m); Rautebjerg på Vestsiden af Børtevandets, Mo i Øvre Telemarken, et mellem Nord og Syd langstrakt Fjeld, den høieste Top på sammes Midte 4 360 Fod (1 370^m); Frolandsheiene, vestligere, en lang Fjeldstrækning på Grændsen af Mo i Øvre Telemarken og Bykle Annex til Valle i Sætersdalen, den nordligste Top Brandnuten, den midtre Sæbjørnnuten, begge næsten lige så høie som den sydligste Top, Urdnåse 4 730 Fod (1 480^m) over Havet; Eisteinfjeld nordligst i Moland 3 800 Fod (1 190^m); Tjønne Fjeld nord for Fyrrisvandet, 3 300 Fod (1 040^m); Viksfjeld på Fyrrisvandets nordvestlige Side 2 680 Fod (840^m); Nasefjeld sydligere også på Fyrrisvandets Vestside, 2 890 Fod (910^m); Hårtfjeld, vestligere 2 490 Fod (780^m), alle fem i Moland, Øvre Telemarken; Einangenfjeld ved Otteren strax nord for Valle Kirke i Sætersdalen; Liumfjeld, øst for Valle Kirke, 4 040 Fod (1 270^m); Glomsfjeld, lidt i Sydost, 3 910 Fod (1 230^m); Strømsheien øst for det i 2 400 Fod (750^m) over Havet liggende Strømsvand (*lac*); Gjevedalsnuten på Grændsen af Moland i Telemarken og Åmlid i Nedenæs, midt imellem Fyrrisvandets og Næsvandets sydlige Ende, 2 800 Fod (880^m); Dunsevalheia, lidt sydligere, 2 580 Fod (810^m); Trangedalsheia, vestligere, 2 900 Fod (910^m); Lindenuen sydligere strax nord for Lille Topdals Kirke, 2 680 Fod (840^m); Svåbassenfjeld, vestligere på Grændsen til Bygland, 2 680 Fod (840^m); Lysheia strax øst for Byglands Kirke, 2 660 Fod (830^m); Årdalsfjeld ved Byglandsfjordens Sydende, 2 410 Fod (760^m). Vest for Otterens Vasdrag ligge: Enden Fjeld, en stor Fjeldmasse nordligst i Bykle Annex til Valle, den høieste Top på Midten af samme, Steinheia, 4 320 Fod (1360^m); Kværvtjernnuten sydligere 4 550 Fod (1430^m), adskilt fra Endenfjeld ved det i 2 280 Fod (720^m) Høide over Havet

liggende Vatndalsvandet (*lac*); Strandefjeld, vest for Bykle Kirke, 4 470 Fod (1 400^m), strax nord for det 1,2 Mil (14 *kilomètres*) lange smale Bosvand (*lac*), der ligger i en Høide af 1 690 Fod (530^m) over Havet; Svarvarfjeld, vest for Bykle Kirke, 4 370 Fod (1 370^m); Riuvenfjeld, en større i Retning mellem Nord og Syd næsten 3 Mil lang Fjeldmasse på Grændsen mellem Valle i Sætersdalen og Siredalen i Listers Fogderi, hvis høieste Top på Midten af Fjeldryggen er Urdalsknuten 4 500 Fod (1 410^m); Hekfjeldet, ligeledes en lang Fjeldstrækning sydost for Riuvenfjeld, mellem hvilke to Fjeldstrækninger Botsvandene og Roskrepfjorden (*lacs*), Kvinas Udspring, ligge 2 870 Fod (900^m) over Havet; Kistefjeld, sydost for Hyllestad Kirke, 3 300 Fod (1 040^m); Gruvletinden, i Sydvest på Grændsen mellem Valle og Bygland Herreder, 3 660 Fod (1 150^m); Rustfjeldet, vest for Oustad Kirke, 3 410 Fod (1 070^m); Haktjeldet, på Grændsen mellem Bygland og Åserall, 2 830 Fod (890^m); Hellerfjeld, øst for Bredlandsvandet i Åserall, 2 740 Fod (860^m); Sjåvasfjeld, vest for Åserall Kirke, 2 640 Fod (830^m); Tindefjeld, endnu vestligere på Grændsen til Hægebostad i Lister, 2 780 Fod (870^m); Holmevasnuten, nordvestligst i Åserall nær Grændsen til Bygland og Fjotland, 3 180 Fod (1 000^m); Jøglefjeld i Siredalen syd for Riuvenfjeld, hvis høieste Top, Helleknuten, når op til 3 840 Fod (1 200^m); Grubbåfjeld, strax i Syd, 3 500 Fod (1 100^m); Bergeheia sydligere, øst for Lunde Kirke i Siredalen, 3 420 Fod (1 070^m); Hovfjeld, sydligere i Tonstad Annex til Siredalen, 2 811 Fod (880^m); Knabbenfjeld østligere, i Fjotland, dens nordostlige Top, Grungevatsnuten, 2 870 Fod (900^m); Hanvasfjeld, lidt sydligere, midt i Fjotland, 2 850 Fod (890^m); Gaukdalfjeld, sydvestligst i Hægebostad, 2 000 Fod (630^m); Frøilandsfjeld, nord for Feddefjord, 1 750 Fod (550^m); Støvleknuden, øst for samme Fjord, 1 550 Fod (490^m); Øxnedalsvarden, nordlig i Bakke, øst for Siredalsvandet, 2 510 Fod (790^m); Amundfjeld, sydlig i Siredalen, vest for Sirevandet, 2 350 Fod (740^m); Rolleknuten, endnu sydligere, på Amtsgrændsen mellem Bakke i Lister og Lunde i Dalerne, 2 180 Fod (680^m); Gyafjeld, vestligere, på Grændsen mellem Heskestad Annex til Bakke og Helleland, 2 810 Fod (880^m); Rambørknuten, nord for Orsdalsvandet i Helleland, 2 620 Fod (820^m); Svartevasknuten, endnu nordligere, 3 060 Fod

(960^m); Venje, vestligere, på Grændsen mellem Høgsfjord og Birkrems Annex til Helleland, nord for Maudalsvandet, 2 940 Fod (920^m); Vådlandsknuten i Nordvest på Grændsen mellem Høgsfjord, Birkrem og Gjæsdal, 2 550 Fod (800^m); Bynuten, sydost for Høle Kirke, 2 120 Fod (670^m); Brådlandsheia, østlig i Fossan Annex til Høgsfjord, den øverste Top, Fedenuten 3 570 Fod (1 120^m); Tindekjeld, vestligere, 2 650 Fod (830^m); Lysekammen, nordost i Fossan Annex til Høgsfjord i ret Fortsættelse af Lysefjorden, en af Stavangerfjordens sydøstlige Arme, 4 220 Fod (1 320^m), Renafjeld, vestligere, nordost for Strand Kirke og syd for Nedre Tysdalsvand, 2 570 Fod (810^m).

Op igjennem Sætersdalen fører en Hovedvei (*route principale*) fra Kristiansand indtil Valle Kirke, hvorfra den fortsætter som Kløvvei (*sentier de montagne*). Opad de øvrige Dalfører føre Bygdeveie (*chemins vicinaux*) fra Tveit til Åmlid i Forbindelse med det telemarkske Veinet, fra Kristiansand og fra Mandal gennem Bjelland til Åserall, fra Lyngdal til Eken Annex til Hægebostad, og fra Fedde til Fjotland. På tvers over Dalførerne fører en Bygdevei mellem Heirefos forbi Veigusdal, Evje og Hordnæs til Åserall. Langs Kysten fører den vestlandske Hovedvei (*route principale*) mellem Kristiania, Drammen, Kristiansand og Stavanger; over Jæderen fører endvidere en Bygdevei nærmere op under Foden af det sydvestlige Afhæng af Sætersdalens Heier fra Helleland gennem Birkrem, Gjæsdal og Høiland til Stavanger. Tvers over Sætersdalens Heie fører nordligere en temmelig befærdet Kløvvei, den såkaldte Bispevei, fra Øvre Telemarkens Veinet nord for Fyrrisvandet mod Vest til Valle Kirke i Sætersdalen og derfra videre til Lysefjorden.

Øst for Hardangerviddens og for den nordlige Dele af Sætersdalens Heie hæve sig **Øvre Telemarkens Fjelde**, adskilte fra de førstnævnte ved de ovenfor nævnte store Fjeldsjøer: Mårvandet, Gjetbuvandet, Gjæsdalsvandet, Mjøsvandet, Totakvandet, Børtevandet og Fyrrisvandet. Øst for disse Vande udstrække de sig over Øvre Telemarkens Fogderi, den nordlige Del af Bø, samt over Hitterdals og Søfde Herreder af Nedre Telemarkens Fogderi. De begrænses mod Syd af og indeslutte mellem sig en Mængde meget store og dybt liggende Indsøer, mellem hvilke de hæve sig til betydelige Høider.

Det Dalsystem, som ved disse Indsøer og de samme forbindende,

eller i samme udløbende Elve dannes, er ikke udpræget til den Bestemthed som andetsteds, idet Forskjellen mellem Hoveddal og Side-dal her mangler. Dalførerne åbne sig heller ikke her i et mere udstrakt Lavland. Det er et mere uregelmæssigt Net af Dale, som her væsentlig slutte sig til store Indsøer, hvilke gennem korte Elve udtømme sig i det i nedre Telemarken beliggende Nordsjøvand, og derfra gennem den korte Skienselv i Skagerak.

Disse Indsøer og Elve (*lacs et rivières*) ere: Tinnsjøen, 2,8 Mil (32 *kilomètres*) lang, 590 Fod (190^m) over Havet. I denne udmunder fra Nord Tessungelven, vestligere den fra Kalhøvdssjøen udløbende Mårelv, og den af Gjøsalsvandet udløbende Gjøs-dalselv, hvilkes Dalfører danne Attrås Hovedsogn i Tinn Herred. Fra Vest løber Kvænna, hvis Udspring er ved Koldfeld (Side 175) i Hardanger, over Hardangervidden ud i Mjøsvandet, og derfra under Navn af Månelven i Tinnsjøen. Den sidstnævnte Elv danner den for sine Naturskjønheder bekjendte Vestfjorddal omfattende Mæls og Dals Annexer til Tinn. Omtrent 1 $\frac{1}{4}$ Mil før Udløbet i Tinnsjøen danner denne betydelige Elv den 780 Fod høje lodrette, Rjukanfos, (*chute d'eau perpendiculaire de 240^m de hauteur*), hvis Fod ligger 1 760 Fod (550^m) over Havet; ved Dals Kirke, 0,6 Mil fra Udløbet i Tinnsjøen, ligger Elven blot 750 Fod (240^m) over Havet. Tinnsjøen har ved en kort Elv med store Fossefald gennem Gransherred Udløb i Hitterdalsvandet 1,1 Mil (12 *kilomètres*) langt, 60 Fod (20^m) over Havet. I dette Vand udmunder fra Vest den gennem Hjertdal og Hitterdal løbende Hjertdalselv, og til Bestemmelse af Hjertdalens Høide tjener, at den ved en Udvidelse af Elven dannede lille Indsø, Hjertsjøen, strax øst for Hjertdal Hovedkirke, har en Høide af 480 Fod (150^m) over Havet. Hitterdalsvandet har videre ved en kort Elv gennem Søfde Herred Udløb i den 2,3 Mil (26 *kilomètres*) lange Norsjø, beliggende i 50 Fod (16^m) Høide over Havet, med Udløb i Skiensfjorden. Den sidstnævnte Indsø modtager tillige i sin nordlige Ende Tilløb fra Silgjordvandet, 1,2 Mil (14 *kilomètres*) langt, 340 Fod (110^m) over Havet, omkring hvilket ligger Silgjords Herred, og hvis Udløb i Norsjøen finder Sted gennem Bø Herred. Sydligere løber ligeledes fra Vest ud i Norsjøen Songaelvens Vasdrag. Denne Elv udspringer fra Storfonnen i Røldal (Side 175) og løber gennem Totakvandet ud i det 2,4 Mil (27 *kilomètres*) lange

Bandaksvand, 210 Fod (70^m) over Havet, derfra videre ud i den 0,8 Mil (9 *kilomètres*) lange Hvitesjø, 170 Fod (50^m) over Havet, videre i det 1,4 Mil (16 *kilomètres*) lange Flåvand, og endelig gennem Lunde Herred i Norsjøen. Omtrent $\frac{1}{2}$ Mil syd for Bandaksvandet og parallelt med samme i Retning mellem Vest og Øst ligger det 1,5 Mil (17 *kilomètres*) lange Vråvand, 780 Fod (240^m) over Havet med Udløb i det strax syd for sammes østlige Ende med Retning mellem Nord og Syd liggende Nisservand, 2,9 Mil (33 *kilomètres*) langt, 770 Fod (240^m) over Havet, hvilket gennem Nisserelven har Udløb ved Arendal i Skagerak.

Mellem disse dybtliggende Indsøer hæve Øvre Telemarkens høje Fjelde sig. De mærkeligste af disse ere: Præstetinden mellem Gjøsdalsvandet og Tinnsjøen, 4 030 Fod (1 260^m); Djupsjøhøvda, nordligere, 4 730 Fod (1 480^m); Rivsfjeldet, en $1\frac{1}{2}$ Mil lang Fjeldryg nordvest for Tinnsjøen, mellem samme og Numedalen, hvis øverste Top er Hellekjønuten, 3 890 Fod (1 220^m); Åklidfjeld, sydligere på Amtsgrænsen mellem Tinn og Flesberg, 4 070 Fod (1 280^m); Blefjeld endnu sydligere på Grænsen mellem Gransherred og Tinn og nær Grænsen til Flesberg, den vestlige Top 4 360 Fod (1 370^m), den østlige 3 810 Fod (1 200^m); Venåsfjeld, vest for Tinnsjøens sydlige Ende, 3 380 Fod (1 060^m); Gousta, Øvre Telemarkens højeste Fjeld, og det højeste Fjeld syd for Hallingskarven og Hallingjøkulen, et tagformet Fjeld på den sydlige Side af Kvænna nær Dal Kirke i Vestfjorddalen, 6 020 Fod (1 890^m), med en relativ Høide over den ved sammes Fod løbende Kvænna af 5 270 Fod (1 650^m); Goustaknæerne, to betydelig lavere sydligere Toppe, 2 360 Fod (740^m); Månelidbrotet, vestligere, en $1\frac{1}{2}$ Mil lang Fjeldryg på Grænsen mellem Tinn og Hjertdal; Vindeggen, syd for samme, 4 770 Fod (1 500^m); Vehuskjærringen, syd for Totakvandets østre Ende, 4 380 Fod (1 370^m); Eidfjeld, sydligere i Laurdal, 3 300 Fod (1 040^m); Mælfjeld, på Grænsen mellem Hjertdal og Sillegjord, 4 560 Fod (1 430^m); Skorvefjeld, i Sillegjord, 4 320 Fod (1 360^m); Årdalsfjeld, lidt sydligere, 3 590 Fod (1 130^m); Lifjeld, en stor og høi Fjeldmasse nordost for Sillegjordvandet mellem samme og Hjertdalselven, de højeste Toppe nå op til omtrent 5 000 Fod (1 570^m); Skardagfjeld, nord for Norsjøen, 2 250 Fod (710^m); Roholtfjeld, den

østlige høieste Top af den Fjeldmasse, som adskiller Bandaksvandet fra det sydligere Vråvand, 3 250 Fod (1 020^m).

De her beskrevne Fjeldkjeder, Høisletter og Fjeldmarker i det sydlige Norge, **Kjølen** syd for Værdalen, **den throndhjemske Høislette**, **Dovre**, **Langfjeldene**, **Oplanden**, **Høislette**, **Hardangervidden**, **Folgefonnfjeldet**, **Sætersdalens Heie** og **Øvre Telemarkens Fjelde** danne en i orografisk og fysiografisk Henseende mærkelig, i det Uendelige kupe-ret Fjeldvidde, som delvis hører til det Østenfjeldske, Vestenfjeldske og Nordenfjeldske, og som med Hensyn til Areal udgjør næsten Halvdelen af den Del af Norge, som ligger søndenfor Trondhjemsfjorden og Dalføret fra Levanger til Jemtland i Sverige, — hvilken Del kan regnes til 1 430 norske Kvadratmile, — og omtrent $\frac{1}{4}$ af hele Norges Fladeindhold. Den samler sammenhængende i sig næsten Alt, hvad der søndenfor denne Grændse ligger mere end 2 000 Fod over Havet. Hvad der ligger mellem 2 000 og 3 000 Fod (630^m à 940^m) er endnu for en stor Del, navnlig på Østsiden, og i sin lavere Halvdel, bevoxet med Skoge af Bartrær (*Pinus abies et sylvestris*). I den øverste Del af dette Belte vige Bartræerne for Birken (*Betula glutinosa*), der navnlig i Bakkeheld, som vende mod Syd, og på Steder, som ligge i Læ for nordlige Vinde når op adskilligt mere end 3 000 Fod over Havet. Høiere op strækker sig Eneren (*Juniperus communis*) på tør Grund, enda høiere krybe på vådlændt Grund de mindre Vidjearter (*Salices*), og Dværgbirken (*Betula nana*), hvorpå som Repræsentanter for Vegetationen følger forskellige Græs- og Halvgræsarter (*Gramineæ et Cyperaceæ*), derefter Mos, og til sidste Slutning Lichener, som gro på den bare Klippe.

Forøvrigt kan bemærkes, at de jævne Flader af denne Fjeldvidde, forsåvidt den ikke er bevoxet med Skog, — hvilket, som nævnt, dog kun er Tilfældet med en Del af det mellem 2 og 3 000 Fod liggende Bælte, — består dels af tørre Mos- og Lyngrabber, dels af Myrer, undertiden farvede af Multebær, dels af Moradser, som bølge under Foden, dels af Græspletter og grønne blomstrende Bakkeheld, dels af troløse Griotdiger, bestående af blødt Ler, overdækket af Skiferstensplinter, hvori man kan synke tilknæs inden man ved Ord af, medens de høiere Humper enten fremvise nøgne Klippeflader, eller ere bedækkede af store Stenure, og selv ved

Sommerens Slutning af større og mindre Snepletter. Mægtige Snebræer og Isjokler findes flere Steder, og bedække navnlig, som ovenfor Side 170 og 183 nærmere beskrevet, ved Justedalsbræen, mellem Sognefjorden og Nordfjord i Nordre Bergenhus Amt, samt ved Folgefonnen, Sydost for Hardangerfjord i Søndre Bergenhus Amt, sammenhængende flere norske Kvadratmile. Det høieste, vildeste, nøgneste, mest sneplettede, vinterligste, øde og døde af denne Høislette drager sig langs med Bråstyrtingen mod Vest.

På denne Fjeldvidde udspringe alle det sydlige Norges større Elve og Vasdrag dels fra Moradser, dels fra Snebræer, dels fra Vandkulper, som intet synligt Tilløb have, dels fra Høider, hvor man intet Vand ser, men hvor de fugtige vestlige Luftstrømme stadig fortættes. I sin spæde Tilstand sno Elvene sig på Høisletten gennem utallige småbrudte Krinkelkroge fra Pyt til Pyt, Kulp til Kulp, Tjern til Tjern. Halvvoxne begynde de at ile frem i mere storbugtede Slangelinier fra Vand til Vand, og iblandt fra Sjø til Sjø, hvilke Vandansamlinger følge på hinanden som Perler på en Snor, des tættere jo mindre de ere. Jo mere kuperet Terræn, desto dybere, og i Regeln med Hensyn til Horizontaludstrækning indskrænkede Vandansamlinger. Det er ingen ubetydelig Del af Fjeldslettens Areal, som bedækkes af disse stillestående Vandmasser, der, ligesom de rindende, hyppig ere rige på Fisk, også på Frøer.

Efter Fjeldviddens Høideryg går et Hovedvandskjel i ganske utrolige Vinkler og Krumninger. Fra dette udgår igjen ligesåmange kortere og længere Vandskjel, som der gives Bække og Elve. Fra forskellige Bjergknuder udgår der Elve med tilhørende Vandskjel til flere Sider. Således udgår fra den før, Side 175, nævnte til Langfjeldene hørende Bjergknude, kaldet Store Koldfjeld, på Hardangerviddens, en liden Elv, Kvænna, som løber mod Øst, danner Rjukanfos, og falder i Forening med andre Elve gennem flere store Indsøer ud i Skiensfjorden; fra samme Kold udgår en Elv, som løber mod Sydvest gennem Røldal og Suledal og falder i Hylsfjorden, en af Stavangerfjordenes mange Grene; fremdeles en Elv, som får Navnet Tyssø, løber mod Nordvest, danner Ringedalsfossen og falder nær Odda ud i Sørfjorden, en Gren af Hardangerfjorden; endvidere en Elv, som har Navnet Kinso, løber mod Nord og falder ved Kinservik ud i Hardangerfjorden.

Den høiere beliggende Del af den således skildrede Fjeldvidde

er Lemæne (Lemmus norvegicus) Hjemstavn, og Vildrenens (Cervus Tarandus) Tumleplads. Lemænerne udvandre herfra til enkelte Tider i utallige Flokke ned igjennem Dalene lige til Havet. Af Vildren kan man træffe Flokke på flere Hundreder, undertiden på flere Tusender. Tumlepladsen bliver om Sommeren meget indskrænket på Grund af Sæterdriften, og vilde blive det endnu mere, når det ikke skortede på det for denne nødvendige Brændsel. Af Dyr, som høre hjemme deroppe, kan endnu nævnes Jærv, (Gulo borealis), der ikke sjelden gjør sig tilgode af den Vildren, som Jægeren har nedlagt. Fremdeles kan nævnes Hvidræven (Canis lagopus) og Rypen, Lirypen i de lavere Trakter, Fjeldrypen høiere (Lagopus subalpinus et alpinus N.).

Om Sommeren er Fjeldsletten befolket både af Tamt og Vildt, hvoriblandt Måger (Larus Canus et argentatus), og Ænder (Anas cræcca, melanita, fusca et nigra, Fuligola marila, clangula et glacialis) som vandre ind fra det Vestenfjeldske og Søndenfjeldske, og af Trækfugle, hvoriblandt Svaler (Hirundo urbana), som holde til ved Sætrene, Heiloen (Charadrius apricarius), Boltiten (Charadrius Morinellus), den store Bekkasin (Scolopax major) og Fjeldsneppen (Totanus Glottis), hvilke alle komme reisende langveis fra. Sæterdrift og Slagtedrift finder da Sted i stor Udstrækning for lige indtil 10—15 Mil fjerne Bygders Kvægavl, enkelte Steder også til Hestenes Opfodring.

Til de ovenfor beskrevne Fjeldkjæder og Høisletter slutte sig i det sydlige Norge lavere Fjeldmarker, over hvilke enkelte Steder høiere Fjeldtoppe hæve sig, men som i Regelen danne lavere Skogåser. Endelig komme de løse Jordlags Felter, hvilke dog kun på enkelte Steder udbrede sig i større Sletter.

Øst for Mjøsen, mellem samme og Glommen, ligger således **Odalens Skogmark**, og øst for Glommen **Finnskogen og Vingers Skogåser**, begge med en midlere Høide af omtrent 1 000 Fod (310^m) over Havet. Kun få Steder nå Åserne her op til 2 000 Fod (jusqu'à 630^m). Morskogen langs den østlige Side af Mjøsens sydlige Ende, Skierbjærget, på Rigsgrændsen i Åsnæs, 1 980 Fod (620^m), ere de høieste Punkter i disse skogbevoxede Distrikter. Mod Nord strække de sig op til Oplandenes Høislette, fra hvilke de vest for Glommen adskilles ved Hedemarkens og Elverums Fladbygder.

Finskogen og Vingers Skogåser gennemføres af Elve og Vasdrag (*rivières*), der alle have Hovedretning fra Nordnordvest til Sydsydøst. Den nordligste af disse, Flisenelven, bøier dog i sit nedre Løb mod Vest og løber ud i Glommen nær Åsnæs Kirke. En Bygdevei (*chemin vicinal*) fører mod Øst opad sammes nedre Løb og derpå tværs over Finskogen til Dalby Sogn ved Klarelven i Vermland. Sydligere strømme alle Vasdrag ned mod Venern i Sverige. Hvor Glommen nær Kongsvinger gjør en pludselig Bøining i ret Vinkel fra sydlig til vestlig Retning ligger ganske nær samme og omtrent i Niveau med den Vingersjøen, (*lac*), 470 Fod (150^m) over Havet og strax sydøst for samme, blot adskilt fra den ved en myrlændt Slette, men som rimeligvis har Underlag af Fjeld, begynder Vrangselvens Vasdrag, som gennem den meget smale Indsø Aklangen 450 Fod (140^m) over Havet, løber ud i Glafs fjorden i Vermland og derfra til Venern. Under høi Flom i Glommen løber dennes Vand ind i Vingersjøen, over den nævnte Slette til Aklangen, og Glommen har under sådanne Forholde et dobbelt Udløb både forbi Fredrikstad i Skagerak og gennem Venern forbi Gøteborg i Kattegattet. Langs Vrangselvens Vasdrag fører såvel en Hovedvei (*route principale*) som en Jernbane (*chemin de fer*) mellem Kongsvinger og Arvika ved Glafs fjordens nordlige Ende.

Endnu lavere, øst for Øieren og Glommen og syd for Vingers Skogåser ligge **Sitskogens og Smålenenes Skogmark**, hvis høieste Toppe, Joarknatten ved Rigsgrænsen i Rødenæs blot hæver sig til 1 010 Fod (320^m) og Linnekleppen på Grænsen mellem Rakkestad og Ødemarks Annex til Aremark til 1 020 Fod (320^m). Langs Midten af denne Skogmark løber det Fredrikshaldske Vasdrag, Tista, (*rivière*), der udspringer i Urskog og løber mod Syd gennem en Række af mindre Indsjøer (*lacs*): Bjertnes i Urskog, Birkelangen i Høland, Ørjesjøen i Rødenæs 1,6 Mil (18 *kilomètres*) lang, 380 Fod (120^m) over Havet, Ødemarksjøen 1,3 Mil (15 *kilomètres*) lang, 340 Fod (110^m) over Havet, Aremarksjøen 0,8 Mil (9 *kilomètres*) lang, 280 Fod (90^m) over Havet, Aspersjøen, og derfra mod Vest gennem Femsjøen 230 Fod (70^m) over Havet, forbi Fredrikshald ud i Iddefjorden. På den anden Side af Rigsgrænsen ligger i Sverige tildels strækkende sig ind over Grænsen i Norge,

et hermed parallelt Vasdrag, der danner den 6 Mil (68 *kilomètres*) lange Indsø, Stora Le, som har Udløb i Venern.

Tvers over denne Skogmark føre flere Veie (*chemins*) ind til Sverige, nordligst en Bygdevei fra Høland, sydligere en Hovedvei fra Eidsberg, begge til Vermland, sydligere en Bygdevei fra Fredrikshald mod Øst til Dalsland og en Hovedvei mod Syd til Bohuslen.

Øst og sydost for Kristiania mellem Kristianiafjorden og den 2,7 Mil (30 *kilomètres*) lange Indsjø (*lac*), Øieren, 330 Fod (100^m) over Havet udbrede sig **Follobergene** over den østre Del af Aker, den nordlige Del af Follo, Enebak, og derfra mod Syd over Håbøl, Spydeberg, Skibtvedt, og Våler til Vandsjø (*lac*) ved Moss og Minge vandet, en Udvidelse af Glommen i Tune. Disse Berge, der idetheletaget danne en flad, ensformig Fjeldmark, have en midlere Høide af omtrent 500 Fod (160^m). Deres høieste Top, Meierskovkollen på Grændsen af Enebak og Håbøl hæver sig til 960 Fod (300^m) over Havet. Nærmest Kristiania når det høieste Punkt af Ryenbergene op til 650 Fod (200^m), vestligere ligger Egebergs Fjeldslette på 420 Fod (130^m); på Næsodden når Goupefjeldåsen op til 690 Fod (220^m) og Toåsen til 670 Fod (210^m).

Vest og Nord for Kristiania udbrede **Krogskogens, Nordmarkens og Hurdalsåsens Fjelde** sig mellem Lierdalen og Tyrifjorden i Vest, Asker og Kristianiadalen i Syd, op til Mjøsens sydlige Ende i Øst, Hadelands og Totens Fladbygder i Nord. Nærmest Kristiania hæver sig øst for Maridalsvandet Grefsenåsen til 1 140 Fod (360^m) og vest for samme Voxenåsen til 1 510 Fod (470^m), nordligere i Maridalen Mellemkollen til 1 690 Fod (530^m); vestligere i Bærum hæver sig Kolsås til 1 210 Fod (380^m), Askers Vardekolle til 1 060 Fod (330^m), og strax øst for Tyrifjorden Gyrihougen til 1 850 Fod (580^m). I Nordvest, i Hakkedalens Annex til Nittedalen, hæver Væringskollen sig til 1 690 (530^m) over Havet, og i Nordost Skreia til 2 360 Fod (740^m) over Havet. Den sidste hæver sig meget steilt over den sydvestlige Ende af den på 400 Fod (130^m) Høide over Havet beliggende Mjøsen (*lac*).

Mellem denne Fjeldstrækning og Follobergene løber Loelvns Dalføre, i hvilket Jernbanen (*chemin de fer*) fører fra Kristiania til Strømmen med en Pashøide af 540 Fod (170^m) og derfra videre til Eidsvold med en Pashøide af 690 Fod (220^m), samt langs Glommen

til Kongsvinger og videre langs Vrangselvens Vasdrag til Arvika i Verm-land. Flere Hovedveie (*routes principales*), føre over denne Fjeldstrækning, mellem Kristiania og Romerike over Gjelleråsen med en Pashøide af 880 Fod (280^m), mellem Romerike og Toten over Hurdalsåsen med en Pashøide af 1 500 Fod (470^m), mellem Romerike og Hadeland med en Pashøide af 1 170 Fod (370^m), mellem Kristiania og Ringerike over Krogskogen med en Pashøide af 1 080 Fod (340^m).

Mod Nord mellem Hurdalsåsen i Syd og Vardalsåsen, den sydlige Rand af Oplandenes Høislette, i Nord, mellem Totens Fladbygd i Øst og Randsfjorden, samt Grans og Hadelands Fladbygder i Vest strækker sig **Totensåsen**, på hvis Midte i Åsryggens Retning ligge det 1,1 Mil (12 *kilomètres*) lange Einavand (*lac*), 1 260 Fod (400^m) over Havet. Syd og Øst for samme fører Hovedveien (*route principale*) mellem Hadeland og Toten, den såkaldte Hulvei, med en Pashøide af 2 160 Fod (680^m). Nordligere op under Vardalsåsen fører Hovedveien mellem Gjøvik og Land med en Pashøide af 1 670 Fod (530^m).

Vest for Randsfjorden, mellem samme i Øst, Spirillens og Bægnas Vasdrag i Vest, mellem Hadelands Fladbygd i Syd og Oplandenes Høislette i Nord, strækker sig **Hadelands og Lands Skogmark**, som fra Randsfjorden, der ligger på 420 Fod (140^m), hæver sig til mellem 1 500 og 2 000 Fod (470^m à 630^m) over Havet.

Vestenfor Spirillen, mellem samme og Bægnas Vasdrag i Øst og Hallingelven i Vest adskilt i Nord fra Oplandenes Høislette ved det Sidedalføre, som søndenfor Nystødfjeld forener Bægnas og Hallingelvens Dalfører, hæve sig **Spirillens Fjelde**, udbredende sig over Hedalens Annex til Søndre Aurdals Herred i Valdars, den østlige Del af Næs Herred i Hallingdal og Vikers Annex til Nordrehov i Ringerike. Her når, på Grændsen af disse tre Fogderier, Storrusten en Høide af 4 100 Fod (1 290^m), syd for samme Såbølfjeld en Høide af 4 090 Fod (1 280^m) og østligere Gyranfisen 3 440 Fod (1 080^m).

Mellem Spirillens Fjelde i Øst, Oplandenes Høislette i Nord, Langfjeldene og Hardangervidden i Vest og Øvre Telemarkens Fjelde i Sydvest udbreder sig **Hallingdalens og Numedalens Fjeldmark** med en gjennemsnitlig Høide af 3 000 Fod (940^m) i Nord og aftagende jævnt mod Syd til Tyrifjorden, Dramselven, Ekernvandet og Kongsberg.

I den nordvestlige Del af denne idetheletaget flade og ensformige Fjeldmark, danner den fra Langfjeldene mellem Skogshorn og Reinsfjeldet mod Sydost nedstrømmende Hemsilelv, og den fra de mellem Reinsfjeldet og Hallingskarven liggende store Indsøer (*lacs*), Djupsvandet, 3 550 Fod (1 110^m), og Strandefjorden mod Øst udstrømmende Ålselv (*rivière*) to ikke meget dybe Dalfører, hvilke forene sig ved Gol Kirke, hvorfra Hallingelven løber mod Sydost gennem Næs Herred ud i den 3 Mil (34 *kilomètres*) lange Indsjø Krøderen, 430 Fod (140^m) over Havet, og derfra gennem Krødsherreds Annex til Sigdal og Snarums Annex til Modum ud i Dramselven. Vestligere danner Simoa (*rivière*), der ligeledes løber ud i Dramselven, et mindre Dalføre, omfattende Eggedals Annex og Sigdals Hovedsogn af Sigdals Herred; strax ovenfor Sigdal Kirke gennemstrømmer Simoa den 0,6 Mil (7 *kilomètres*) lange Indsjø (*lac*) Sone-
ren, 370 Fod (120^m) over Havet.

Endnu vestligere danner Numedalslågen (*rivière*) et betydeligere Dalføre, omfattende Numedals Fogderi. Denne Elv, der dannes af Hardangerviddens Indsøer, Nordmandslågen, Bjørnæsfjorden, Langesjøen, Pålbufjorden (se Side 181 og 182), løber fra denne sidste gennem Tunhovdfjorden (*lac*) 1,6 Mil (18 *kilomètres*) lang, 2 550 Fod (800^m) over Havet mod Syd, videre gennem den 1,6 Mil (18 *kilomètres*) lange, meget smale, Norefjord 870 Fod (270^m) over Havet, gennem Rollag og Flesberg, forbi Kjøbstaden Kongsberg, som ligger 500 Fod (160^m) over Havet, og derfra gennem Jarlsberg og Laurviks Amt ud i Skagerak nær Laurvik. Et mindre, høitliggende, Sidedalføre nordligst i Numedalen udgjør Opdals Annex til Nore ved Opdalselven, en af Numedalslågens Bielve fra Hardangervidden af.

De vigtigste Fjeldhøider på denne i Retning mellem Nord og Syd omtrent 10 Mil (110 *kilomètres*) lange og mellem 3 og 4 Mil (34 à 45 *kilomètres*) brede Fjeldmark ere:

I Hallingdalen: Bølhøgda, mellem Reinsfjeldet og Hallingskarven, 3 850 Fod (1 210^m); Oddenakken, øst for Hallingskarven, 3 900 Fod (1 220^m); Sangerfjeld, sydvest for Åls Kirke, 3 790 Fod (1 190^m); Sotenåten, nord for Pålbufjord på Grændsen af Ål og Næs i Hallingdal og Dagalidens Annex til Nore i Numedalen; Dyna, nordligere på Grændsen mellem Ål og Næs 4 230 Fod (1 330^m); Rensjøfjeldene, en stor, men ikke meget høi Fjeldstrækning på Grændsen

mellem Næs og Opdal, deres høieste Top Hallingnåten 4 220 Fod (1 320^m); Norefjeld, en længere Fjeldryg vest for Krøderen, som danner Grændsen mellem Flå Annex til Næs og Eggedals Annex til Sigdal, dens nordligste Top, Høgvarden, 4 810 Fod (1 510^m), den sydligste, Augundshøgda, 3 880 Fod (1 220^m).

I Sigdal: Sølandsfjeld, sydvest for Norefjeld, i Eggedal, 3 380 Fod (1 060^m); Slettefjeld, sydligere på Grændsen mellem Eggedals Annex til Sigdal og Rollag i Numedalen, 2 860 Fod (900^m); Grågalten, syd for Sigdals Kirke, 2 390 Fod (750^m).

I Numedalen: Jørundfjeld, vest for Tunhovdfjorden 4 200 Fod (1 320^m); Røislandsfjeldet, i sydost, en langstrakt Fjeldmasse på den nordre Side af Numedalslågens Bielv Opdalselven, 4 140 Fod (1 300^m); Imingfjeldene, tværs over for Røislandsfjeldet på den sydvestlige Side af Opdalselvens Dalføre, 4 520 Fod (1 420^m); Eidsfjeld, vest for Norefjordens sydlige Ende, 4 300 Fod (1 350^m); Ståvefjeld, sydligere i Rollag, 3 360 Fod (1 050^m); Synhøvda, lidt vestligere, 3 670 Fod (1 150^m); Dronningkollen, sydvest for Svenne Kirke, 2 450 Fod (770^m); Jonsknuten, vest for Kongsberg, 2 880 Fod (900^m); på Numedalslågens vestre Side: Langfjeld, øst for Rollag Kirke, 2 930 Fod (920^m); Flækåsnpun, nord for Flesbergs Kirke, 2 160 Fod (680^m).

Strax syd for disse Fjelde fører Hovedveien (*route principale*) mellem Eker og Kongsberg med en Pashøide af 790 Fod (250^m) og videre mellem Kongsberg og Hitterdal i Telemarken, syd for Jonsknuten over Medheien med en Pashøide af 1 470 Fod (460^m), samt nordligere en Bygdevei (*chemin vicinal*) nord for Jonsknuten over Bolkesjøheien med en Pashøide af 1 760 Fod (550^m). Langs Numedalslågen fører en Bygdevei op igjennem Numedal og dens Sidedalføre, Opdalen, til Hardangervidden; langs Simoas Vasdrag fører en anden Bygdevei op igjennem Sigdal til Eggedalen; langs Hallingelven og nordligere dens Bielv, Hemsil, fører den forhen (Side 174) omtalte Hovedvei (*route principale*) gennem Snarums Annex til Modum, Krødsherreds Annex til Sigdal, Næs og Gol i Hallingdalen over Hemsedalsfjeldene til Lærdal i Sogn; endelig fører fra denne Hovedvei ved Gol Kirke en Bygdevei (*chemin vicinal*) op igjennem Åls Herred til tæt indunder Hallingskarven.

Syd for Tyrifjorden, begrændset mod Øst af Lierdalen og omgi-

vet mod Vest og Syd af Dramselven hæver sig en $2\frac{1}{2}$ Mil (28 *kilomètres*) i Retning mellem Syd og Nord lang, og $1\frac{1}{2}$ Mil (17 *kilomètres*) i Retning mellem Øst og Vest bred Fjeldmasse, **Bragernæs-åsen** med en gennemsnitlig Høide af 1 500 Fod (470^m) over Havet. Dens høieste Top, Gjevlekollen, midt på Fjeldmassens østre Side, hæver sig til 1 880 Fod (590^m); i Sydvest når Solbergåsen en Høide af 1 770 Fod (560^m).

Sydost for Lierdalen, der adskiller ovennævnte Fjeldstrækning fra Krokskogen og syd for denne sidste, strække sig **Røkens og Hurums Skogåser**. De sidste udbrede sig på begge Sider af den i sin sydlige Ende trange Dramsfjord såvel over Hurum Herred i Buskerud Amt, som over Strømmens og en Del af Sande Herreder i Jarlsbergs Fogderi indtil det Dalføre som fortsætter fra Sandebugten opad mod Drammen. Disse Skogåser ere i Regelen temmelig lave, mellem 500 og 1 000 Fod (310 à 630^m) over Havet, men danne et meget kuperet Terrain idelig gennemskåret af små Dalfører. I Røken syd for Kirken nær Dramsfjorden, når Villingstadåsen en Høide af 1 120 Fod (350^m). I Hurum og Strømmen nå de høieste Toppe ikke over 600 Fod (190^m) over Havet.

Vest for Jarlsberg og Laurviks Fladbygder på Kristianiafjordens vestre Side indtil Skiensfjorden og Norsjøen i Bratsberg Amt i Vest, samt begrændset mod Nordvest af det Dalføre, som fra den nordlige Ende af Norsjøen fører i næsten ret Linie noget syd for Kongsberg til Eker og Strandstedet Hougsund ved Dramselven, udbrede sig **Lugsefjeldene**. De høieste Toppe af disse Fjelde hæve sig i den sydlige Del af Sandsver, hvor Skrimsfjeldenes høieste Top, Stygmandsknatten når op til 2 870 Fod (900^m) og Rønsæterknatten til 2 750 Fod (860^m). Mod Syd udbrede disse Fjelde sig over Slemdal, Gjerpen og Eidanger i Bratsbergs Amt, samt over den vestlige Del af Jarlsberg og Laurviks Amt fra Drammen lige ned til Fredriksværn. Nordvestlig i Gjerpen på Grændsen til Søfde hæver sig Narrefjeld til 2 630 Fod (830^m); øst for samme Svanstufjeldet 2 400 Fod (750^m); sydligere på Grændsen mod Holden Gjedbujeld 1 690 Fod (530^m); nordost, på Grændsen mellem Gjerpen og Slemdal Blåfjeld 2 200 Fod (690^m); sydligere Skreihellefjeld 1 830 Fod (570^m); Vealøsfjeld, øst for Gjerpens Kirke, 1 610 Fod (510^m); i Slemdal på Amtsgrændsen til Laurdal hæver sig Vindfjeld

til 2 070 Fod (650^m). Syd for Drammen på Amtsgrændsen mellem Jarlsberg og Buskeruds Amter, sydost for Ekernvandet, hæver sig Sletås til 1 670 Fod (520^m); ligeledes på Amtsgrændsen, sydvest for Ekernkandet, Skibergfjeld 2 150 Fod (670^m); sydligere i Styrvolds Annex til Laurdal Vettakollen 1 500 Fod (470^m); sydligere i Hedrum, sydvest for Kveld Kirke, Jontopfjeld, 970 Fod (300^m); Løvesnyten, mellem Farrisvandet og Numedalslågen.

Langs Numedalslågen, som gennemskjær den her beskrevne Fjeldstrækning, fører en Hovedvei (*route principale*) fra Laurvig til Kongsberg. Over den sydligste Del af Fjeldstrækningen mellem Laurvik og Porsgrund fører den vestlandske Hovedvei med en Pashøide af 420 Fod (130^m). Forøvrigt føre kun Fjeldveie over Lugsefjeldene mellem Numedalslågens og Skiensvasdragets Dalfører.

Øst for Skiensfjorden og Norsjøen, og sydvest for Øvre Telemarkens Fjelde, adskilt fra samme ved de store Indsjøer: Silgjordvandet, Hvitesjøen, Vråvandet (Side 189 og 190), øst for Sætersdalens Fjelde, fra hvilke de adskilles ved Fyrrisvandet, Fyrriselve og sydligere Topdalselve og begrændsede i Syd ved en Række middelstore Indsjøer (*lacs*): Fløtevand og Rørholtlangen i Solum, Rørholtfjorden i Drangedal, 120 Fod (40^m) over Havet, Tokevandet, ligeledes i Drangedal, Vegårdvandet i Gjerrestad, 580 Fod (180^m) over Havet, og Nedlåg vandet, sydligst i Åmlid, udbrede **Nedre Telemarkens Fjelde** sig over Solum, Holden og Drangedals Herreder af Nedre Telemarken, Nissedals Herred af Øvre Telemarkens Fogderi samt den nordlige Del af Gjerrestad og den østlige Del af Åmlids Herreder i Nedenæs. Nordfor og imellem de sidstnævnte Indsjøer hæve de sig som en lav Åsryg over Bamble og Nedenæs lave Kystrand.

Af Fjeldhøider her kan bemærkes: Roanfjeld, mellem Fyrrisvand og Vråvand, 3 830 Fod (1 200^m); Hegefjeld, østligere, vest for Nisservandets nordlige Ende, 3 360 Fod (1 050^m); Gjeitfjeld, øst for Fyrrisvandets nordre Ende, 2 490 Fod (780^m); Rusfjeldet, mellem Fyrrisvandet og Nisservandet, 3 150 Fod (990^m); Åbukfjeld, øst for Fyrrisvandets sydlige Ende, 2 660 Fod (830^m); Kollingerne, en tæt Gruppe af Fjeldtoppe syd for Hvitesjøen, den høieste 3 020 Fod (950^m); Skardnatten; øst for Nisservandet, 2 770 Fod (870^m); Gluggefjeld, lidt sydligere, 2 950 Fod (930^m); Roglefjeld, syd for Flåvandet, nordlig i Tørisdals Annex til Drangedal, 2 790 Fod

(880^m); Bøfjeld, østligere på Grændsen mellem Drangedal og Holden, 1 690 Fod (530^m); Veslefjeld, syd for Tørisdals Kirke, 2 310 Fod (720^m); Høgfjeld, øst for Nisservandets sydlige Ende, 2 640 Fod (830^m); Haverfjeld, sydost i Nissedalen, nord for Vegårdsvandet, 2 090 Fod (660^m); Furunusteren, syd for Nisservandet, 2 280 Fod (720^m); Mosfjeld i Gjerrestad, nordost for Vegårdsvandet, 1 360 Fod (430^m); Høfdetinderne, øst for Nedlågffjorden, 1 650 Fod (520^m); Nonnuten, vest for Nedlågsvandet, 1 480 Fod (460^m); vestligere Husåskletten, nordligst i Øiestad, 1 310 Fod (410^m).

Sydost for Nedre Telemarken og for Sætersdalens Fjelde strækker sig fra Skiensfjorden til Topdalsfjorden ved Kristiansand en lav klippefuld et Par Mil brede Kystrand, **Bamle og Nedenæs Kystrand**, som kun enkeltvis hæver sig til 500 Fod (160^m) over Havet. Den er mod Havet dækket ved en tæt Række af for den største Del mindre Øer, Holmer og Skjær, der ere lave klippefulde Fortsættelser af Fastlandets Fjeldmasse.

Sydvest for Sætersdalens Fjelde udbreder sig **Listerlandets, Dalerne og Jæderens** lave **Kystrand**, for en stor Del, navnlig på Listerlandet og på Jæderen overdækket af Myr, Torv og Ler, samt Sand og Aur, hvorimellem også Levninger af forhenværende Jøkelgærder, medens i Dalerne Klippen træder mere i Dagen. Hele denne Kyststrækning ligger åben mod Havet, ubeskyttet af nogen Skjærgård og uden dybere Indskjæringer undtagen ved Farsund øst for Listerlandet (Vanse Herred), Flekkefjord vest for samme, og ved Ekersund. Den hele Kyststrækning er oversået med, for største Delen mindre, Indsjøer (*lacs*), hvoraf enkelte på Jæderen ligge ganske nær Kysten, sågodt som i Niveau med Havet og kun adskilte fra samme ved lave Sandrevler. Af disse sidste bemærkes Orre Vand i Klep, som ved det for talrige Strandinger berygtede Jæderens Rev er adskilt fra Havet.

Af Fjeldhøider, som seede fra Havet hæve sig over Kysten, kan bemærkes i Lister: Homsknipen på Grændsen af Lyngdal og Herod 1 310 Fod (410^m), Ravneheia på Grændsen af Herod og Vanse, Listerskaret vestligere i Vanse, Langelandsheien på Hitterøen 910 Fod (290^m), Storknuden sydvest for Flekkefjord; i Dalerne: Ragnhildfjeld i Sogndal, Hestfjeld på Grændsen af Sogndal og Ekersund, Beringfjeld, Skandsfjeld i Ogne 500 Fod (160^m),

Ogndalsknuten længere fra Kysten, i Helleland, vest for Orsdalsvandet 1 460 Fod (460^m), Synesvarden på Grændsen af Ekersund, Hå og Time Herreder, Åslandsnuten på Grændsen af Time og Høiland, 980 Fod (310^m), Tamangerbjerg mellem Hafs fjorden og Gandfjorden, syd for Stavanger.

Vest for Langfjeldene strækker sig mellem Stavangerfjorden og Hardangerfjorden **Ryfylkefjeldenes Halvø**. Den hænger sammen med Langfjeldene ved det $\frac{3}{4}$ Mil brede, og indtil 280 Fod (90^m) høie Sandeid. Denne Halvø er stærkt indskåret såvel fra Syd som fra Nord af trange Fjorde, Skjoldfjorden fra Syd, Ålfjorden fra Nord, mellem hvilke dannes et andet lavt og blot $\frac{1}{4}$ Mil bredt Eid. Af Fjeldhøider på samme mærkes: Dølderheia, strax vest for Sandeidet, 2 410 Fod (760^m); Gråhorje, lidt nordligere i Fjælberg, 2 370 Fod (740^m); Lammenuten, på Grændsen mellem Nærstrand og Skjold 2 400 Fod (750^m). Buknøen og Karmøen (*iles*) danne en Fortsættelse af denne Halvø. På Buknøen hæver den høieste Top, Bukn sig til 870 Fod (270^m). Den større Karmø er meget flad, bedækket med Myrer; dens høieste Toppe: Håbjorfjeld, sydost, Sør-Stokkefjeld 450 Fod (140^m), og nordligere Kjærringheia ere alle under 500 Fod (*toutes au dessous de* 160^m) høie.

Mellem Hardangerfjorden i Syd og Sognefjorden i Nord udbreder sig vest for Langfjeldene **Hordalandets** brede Halvø, på Midten af hvis Vestkyst Kjøbstaden Bergen ligger. Ved Ulvikfjorden, Hardangerfjordens nordostligste Arm, i Syd, og det fra samme opgående Dalføre vest om Vasfjæren (Side 175), samt ved Aurlandsfjorden, Sognefjordens sydostligste Arm, i Nord og det fra den sidste opgående Flåms Dalføre adskilles den fra Langfjeldene.

Ved tildels dybt indskjærende trange Fjorde og Sunde ere talrige Øer (*iles*), for en stor Del af betydelig Udstrækning afskårne fra Fastlandet, af hvis Fjeldmasse de danne en Fortsættelse. Bømmeløen, der ved en udgravet Havkanal er delt i to Dele, Stordø, Tysnæs, Reksteren, Hofteren, Sartorø, Askerø, Holsenø, Radø, Sandø, Husø, ligge i sammenhængende Række fra Syd mod Nord, dækkede mod Vesterhavet ved en Række mindre Øer, Holmer og Skjær. Indenfor disse Øer er nordost for Bergen den store Osterø, — på hvilken Hosangers, Hammers og Haus Hovedkirker, og det sidstnævnte Præstegjælds Annexkirker, Arne, Gjerstad,

Bruvik, ligge —, ligesom udskåret af Fastlandet ved trange Sund. Disse Sund fortsætte ved en forbi Stamnæs Annekirke til Haus, mod Øst til Evanger indskjærende Fjord. Ved denne Fjord og det derfra fortsatte dybe Dalføre (*vallée*), Vossevangen, er Halvøen ligesom spaltet i to Fjeldstrækninger. I Vossevangen ligger Vangsvandet (*lac*), med Udløb mod Vest forbi Evanger i Stamnæsfjorden, blot 110 Fod (35^m) over Havet. Fra Vangsvandet går et Fjelddalføre (*vallée*), Runddalen mod Øst lige op til Langfjeldene, og mod Nordost et andet Dalføre op igjennem Vossestranden og Nærødalen til Nærøfjorden, en Arm af Sognefjorden. Her ligger Opheimsvandet (*lac*) 980 Fod (310^m) over Havet. Vossestranden og navnlig Nærødalen ere overordentlige trange Dalfører, den sidste med næsten lodrette Sider nærmest at betragte som en Spalte i Fjeldmassen. Igjennem samme fører en Hovedvei (*route principale*) mellem Stamnæs og Gudvangøren i Nærø med en Pashøide nordost for Opheimsvandet af 1 380 Fod (430^m).

Af Fjeldhøider kunne mærkes på Bømmeløens søndre Del: Odde, Bergefjeld, Børsåta; på dens nordlige Del Siggen 1 500 Fod (470^m), Vardefjeld; på Stordøen: Stavegovsfjeld 2 210 Fod (690^m), Mehammersåte 2 400 Fod (750^m), Valberg, Rensvarde, Handfjeld; på Tysnæs hæver sig Tysnæssåte til 2 300 Fod (720^m); på Fastlandet hæver sig i Os Gjønkvitingen til 3 760 Fod (1 180^m); i Strandebarm Kvitingen til 4 070 Fod (1 280^m) og Solbjørgnuten til 4 170 Fod (1 310^m). Den lille Dal, hvori Kjøbstaden Bergen ligger, omgives af en Fjeldrække, som kun mod Syd åbner sig ved et smalt Dalføre, hvor Hovedveien til Os fører; disse Fjelde ere i Retningen fra Vest for Bergen syd om det i Niveau med Havet liggende Lungegårdsvand til nordost for samme: Ørnefjeld 1 050 Fod (330^m), Lyderhorn 1 250 Fod (390^m), Løvestakken, den høieste Top 1 530 Fod (480^m), Ulrikken 2 050 Fod (640^m), Blåmanden, 1 110 Fod (350^m), Fløifjeldet 820 Fod (260^m), Sandviksfjeldet, til hvilke kan henføres den nordost for Bergen liggende Askøen, hvis høieste Top hæver sig til 730 Fod (230^m). Nordligere på Fastlandet i Åsene Annex til Hammer hæver sig Åsefjeld til 1 400 (440^m) Fod over Havet. Øst for Bergen på Grændsen af Haus, Fane og Os Herreder hæver sig Gulffjeldet til 3 100 Fod (970^m). På Osterøen hæver sig Brødknipen til 2 600 Fod (820^m). Længere inde på Fastlandet ligger syd for Vangsvandet det

udstrakte og høje Gråsidefjeld, og nord for samme hæver sig Lønehorje til 4 550 Fod (1 430^m); nordligere Kvitenåse til 4 680 Fod (1 470^m); nordostlig Stegnåse i Underdals Annex til Aurland 5 640 Fod (1 770^m).

Nord for Romsdalens Fjelde, adskilt fra samme og fra den trondhjemske Høislette ved det dybe Dalføre, som Surelven og den nederste Del af Orkla danne, ligge **Hevnefjeldene**, udbredende sig over den nordre Del af Nordmøre, den nordvestlige Del af Ørkedals Herred og den Del af Fosens Fogderi, som ligger syd for Trondhjemsfjorden. I det nævnte Dalføre, der begrænder disse Fjelde mod Syd og Øst, fører Hovedveien (*route principale*) mellem Romsdalen og Trondhjem med en Pashøide af 1 000 Fod (310^m). Forøvrigt begrænses disse Fjelde i Sydvest af Halsefjorden og Surendalsfjorden og i Nordost af Ørkedalsfjorden. Her hæver nordvest for Surendals Kirke Hjelmen sig til 3 120 Fod (980^m); nordostligere på Amtsgrænsen mellem Aure og Hevne Steingjetfjeld over 2 000 Fod (*plus que* 630^m); nordligere i Hevne Gråorfjeld, Joafjeld og Hestgråheia, hvilket sidste Fjeld danne Forbjerget Agdenes ved Trondhjemsfjordens Munding.

En Fortsættelse af Hevnefjeldene danne de mellem Kristiansund og Aure Kirke liggende Øer (*iles*) Tusteren, Stabben og Ertvågø, tre ved smale Sund fra hinanden og fra Aures Fastland adskilte Øer, hvis Fjelde hæve sig til over 2 000 Fod (*plus que* 630^m).

Længere ude i Havet, adskilte fra Fastlandet ved den næsten $\frac{1}{2}$ Mil brede Trondhjemsled, ligge de store og brede Øer (*iles*) Smølen, Hiteren, samt nordligere Frøien. Disse Øers sågodt som ubeboede Indre danner en lav med Myr og Aur bedækket Klippebund, som kun på Hiteren enkelte Steder hæver sig noget over 500 Fod (160^m). Nordost for Frøien er Havet i en Strækning af 4 Mil (45 *kilomètres*) som besæt med en Række små Øer, Skjær og Holmer, Frø-Øerne. Ifølge sin geologiske Karakter må disse Øer nærmest ansees som en Fortsættelse af den Klippemur, som i det nordligste af Nordre Trondhjems Amt samt i Nordlands Amt strækker sig langs Kysten.

Mellem Vesterhavet og Trondhjemsfjorden samt dennes nordlige Fortsættelse Beitstadfjorden, begrændset i Nord ved den fra Vesterhavet indskjærende Namsenfjord og kun sammenhængende med Fast-

landet ved det 2 Mil (23 *kilomètres*) brede Namdalseid med en Kulminationshøide af 370 Fod (120^m) strækker sig **Fosens Halvö** i Retning fra Nordost til Sydvest omtrent 11 Mil (124 *kilomètres*) lang og 4 Mil (45 *kilomètres*) bred, Det Indre af denne store Halvö, hvis østre Side henhører til Nordre Trondhjems Amt, den vestre til Søndre Trondhjems Amt, er næsten ubeboet. Dalførerne i samme ere alle korte og ikke dybe. Heller ikke skjære nogen længere Fjorde ind i samme; Skjørenfjorden i Syd, Åfjorden i Vest ere de vigtigste. Vestkysten af samme ligger næsten åben mod Havet, kun beskyttet af en tynd og spredt Skjærgård.

Det Indre af denne Halvö er lidet undersøgt. Dens Fjelde synes idetheletaget at være afrundede, tildels temmelig flade og ensformige. Deres største Høide falder i Regelen mod Øst nærmest Trondhjemsfjorden, og overstiger kun sjelden 1 500 Fod (470^m); Skurven på Amtsgrænsen mellem Åfjord og Lexviken hæver sig til 1 900 Fod (600^m); nordligere på Amtsgrænsen Øiskavlen over 2 000 Fod (*plus que* 630^m).

Nord for Værdalens Dalføre, Beitstadfjorden og Namsenfjorden, mellem Kjølen og Trondhjemsfjorden samt nordligere Vesterhavet udbreder sig **Namdalens Skogmark**, begrændset mod Nord af den lange og smale Indre-Foldenfjord.

I den sydlige Del af denne Skogmark danner det 3,2 (36 *kilomètres*) lange Snåsenvand (*lac*), beliggende blot 60 Fod (20^m) over Havet, en Fortsættelse af Trondhjemsfjordens og Beitstadsfjordens Fordybning. Omkring samme ligge Stod og Snåsen Herreder, hvilket sidste strækker sig opad det af den fra Andorfjeldet (Side 163) nedløbende Andraelv dannede Dalføre. Nordligere gennemstrømmes denne Skogmark af den fra Namsenvandene og fra Foden af Store Børgefjeld (Side 163) udspringende Namsenelv (*rivière*) som med Retning mod Sydvest og tilsidst mod Vest ved Namsos løber ud i Namsenfjord; denne Elv danner et omtrent 10 Mile (113 *kilomètres*) langt, i den øvre Del kun meget tyndt befolket Dalføre, omfattende Overhalvens og Grongs Herreder. Vestligere dannes et dybere Dalføre mellem Indre-Foldenfjord og Overhalven, ved en mod Nord i Indre-Foldenfjord udløbende Elv, og et mod Syd nær Overhalvens Kirke i Namsenelv udløbende Vasdrag; i dette fører den nordligste Del af

det sammenhængende norske Veinet fra Trondhjem over Levanger og Namsos til Bunden af Indre-Folden-Fjorden.

Den nordostlige Del af Namdalens Skogmark er ved de Side 163 nævnte store Søer (*lacs*) Namsvandet, Vegtervandet, Limingen, Tunsjøen adskilt fra Kjølen. På den vestlige Side ligger nær Kysten, med Udløb i Foldenfjord gennem en ganske kort Elv det 3 Mil (34 *kilomètres*) lange, smale, Salsvand (*lac*). Namdalens Skogmark indeslutter forøvrigt overalt betydelige Myrer. Den gennemsnitlige Høide kan neppe ansættes til mere end mellem 1 000 og 1 500 Fod (310 à 470^m). Af Fjeldhøider bemærkes: Hylsfjeldet i Værdalen, Hervola på Grændsen mellem Sparbu og Værdalen, Heimdalshougen på Namsenelvns Østside, Tromsfjeldet mellem Limingen og Namsenelv, Steinfjeldet sydvest for Namsenvandet, alle omtrent 4 000 Fod (1 250^m) høie Fjelde; Skjoldenfjeld i Nordvest, syd for Indre-Folden-Fjord.

Fra Foldenfjord i det nordligste af Nordre Trondhjems Amt til Ofotfjorden i det nordligste af Nordlands Amt strækker sig langs Kysten gennem Nordlands Amt, **Nordlands Kystfjeldkjæde**, dels på Fastlandet, dels over den Hærskare af større og mindre Øer, Holmer og Skjær, som her bedækker Kysten. Den har en Længde af 42 norske Mil (64 geografiske Mil 470 *kilomètres*). Den er som oftest adskilt fra Kjølens indenfor samme på Rigsgrændsen liggende parallelle Fjeldkjæde ved Elve-Dalfører, der med Hovedretning dels fra Syd mod Nord, dels fra Nord mod Syd løbe ud i de Fjorde, som hyppig gjennembryde Kystfjeldkjæden. Sådanne Elve (*rivières*) ere Vefsenelven som fra Store-Børgefjeld løber mod Nord ud i Vefsenfjord, Røselven som fra Røsvandet (Side 162), 1 330 Fod (420^m) over Havet, løber ud i Ranenfjord, Dunderlandselven, som mod Syd løber ud i Ranenfjord, Beierelven, som mod Nord løber ud i den trange og bugtede Beierfjord, og endelig Saltelven som mod Nord løber ud i Saltensfjord. Langs disse Elve føre Bygdeveie (*chemin vicinaux*), tildels kun brugbare som Rideveie, og hyppig afbrudte ved Færgesteder, op igjennem de idetheletaget brede og flade Dalfører.

Nordlandenes Kystfjelde have ofte Kegleformen, tildels afstumpet men også undertiden i den Grad spidse, at de antage Formen af og benævnes Horn; undertiden ere de også skarp tagformige, og fremvise da kun seet fra Enden Formen af spidse Horn. I den sydlige

Del af Helgelands Fogderi og på Grændsen af Helgelands og Saltens Fogderier udbrede de sig i store Fjeldmasser, på sidstnævnte Sted bedækkede med store Snefonner. Af Fjeldhøider bemærkes fra Syd mod Nord:

I Nærø Nordre Trondhjems Amt, på Øgruppen Vigten, Sulafjeld 560 Fod (180^m) og Dragstinden 480 Fod (150^m); i Kolvereid på Fastlandet Værumsnubben 1 260 Fod (400^m); i Bindalen Heilhornene, en Gruppe meget spidse Horn; i Brønø på den lille Torgø Torghatten 760 Fod (240^m) gennembrudt i 380 Fods (120^m) Høide med en naturlig Tunnel, i Øst for samme på Fastlandet Trælnæshatten, nordligere Ramtinden, Mosaxlen; på Vegø Vegtinden og Gulvågsfjeld, over 2 000 Fod (*plus que* 630^m) høie Fjelde. Øst for Vegø hæve sig på Fastlandet umiddelbart ved Kysten Andalshatten og Høiholms-tinderne; nordligere Finknæets to Tinder over 4 000 Fod (*plus que* 1 250^m); nordost for samme ved Bunden af Vefsenfjord Øifjeld 2 680 Fod (840^m). Længere ind på Fastlandet, vest for det før (Side 162) omtalte Røsvand (*lac*), 1 330 Fod (420^m) over Havet, hæve sig Kjærringtinden, Gjeittinden, 4 400 Fod (1 380^m), Brurskan-ken 4 210 Fod (1 320^m). På Alsten Ø, adskilt fra Fastlandet ved Vefsenfjord hæve sig en Række Fjeldtinder, de syv Søstre til henimod 3 000 Fod (940^m); lidt nordligere på den sydlige Ende af Dynnæs Ø Åkvikstinden til 2 600 Fod (820^m); på Tom Ø hæve sig Tomtinderne til 2 500 Fod (780^m), og endnu nordligere den lille Ø Lurø, som en afstumpet Fjeldkegle, 2 200 Fod (690^m). Lidt nordligere ligger den efter sin særegne Form, som den, seet fra Havet, frembyder, benævnte Hestmandø, og længst mod Vest, langt ud i Havet Trænstavene, Mjåtinden, Gumpen, Hikillen, alle meget spidse umiddelbart af Havet opstigende Fjeldtinder. Nordligere på Omnæs Ø hæver sig Harfjeld, og på Melø Meløtinden.

Øst for de sidstnævnte Øer på Grændsen mellem Helgelands og Saltens Fogderier, mellem Ranenfjord i Syd og Beierfjorden i Nord, under Polarcirkelens Bredde, bliver Fastlandets Fjeldmasse bredere og bærer på sin indtil 4 000 Fod (1 250^m) høie Ryg Norges og det europæiske Fastlands næststørste Snefonn (*champ de neiges perpétuelles*), Svartisen, med talrige til alle Sider nedgående Isbræer, hvoraf flere af betydelig Mægtighed mod Vest gå ned lige til Havfladen. Denne Snefonn har en Længde af 6 norske Mile (68 kilomè-

tres) og bedækker et Fladeindhold af mellem 8 og 10 norske Kvadratmil (1 000 à 1 300 *kilomètres carrés*). Flere Tinder hæve sig rundt omkring samme til betydelige Høider, således på den nordøstre Side Stormyrtind, Habrisvaggje og Nomelzhiok til over 3 500 Fod (*plus que* 1 100^m), på den nordlige Side, syd for Beierfjorden, Høitinderne 4 350 Fod (1 360^m). Nordvestlig løber Svartisens Fjeld ud i det lange og for Skibsfarten forbi samme besværlige Forbjerg (*promontoire*) Kunna, 1 450 Fod (450^m) høit.

Nord for Svartisens Fjelde ligger ret ud for Beierfjorden og blot adskilt fra Fastlandet ved trange Sunde Øen Sandhornet, hvis høieste Top når en Høide af 3 130 Fod (980^m); vestligere ligge de små, steile kegleformige Klippeøer Fleina og Fuglø mellem 2 000 og 3 000 Fod (630^m à 940^m). Nord for Beierfjorden, mellem samme og Saltenfjord hæve sig en Række Fjeldtinder, Sandvatntinderne og Børsvatntinderne til over 3 000 Fod (*plus que* 940^m). Længere inde på Fastlandet hæve sig på begge Sider af Saltenelv høie Fjeldmasser, hvoraf Sølvågtinden til over 3 000 (*plus que* 940^m). Nord for Saltenfjord ligger Øen Landegode, hvis Fjelde stige lodret op fra Havet til mellem 2 000 og 3 000 Fod (630^m à 940^m). Søndenfor Sørfolden stiger Kjærringfjeldet til 2 800 Fod (880^m) og Strandåntinderne til 3 110 Fod (980^m). Nordenfor Nordfolden i Stegen hæve sig Skotstinderne til mellem 2 000 og 3 000 Fod (630^m à 940^m), alle disse Fjelde ved Kysten. På Engølø hæver sig Præstekonetinden til 2 100 Fod (660^m). Længere ind på Fastlandet hæver sig syd for Ofotfjorden Rontinden til mellem 3 000 og 4 000 Fod (940^m à 1 250^m).

Her i det nordlige af Saltens Fogderi skjære flere dybe Fjorde tvers igjennem Kystfjeldkjæden ind lige til Foden af Kjølen: Saltenfjord, — hvis indre Del, der også kaldes Skjærstadvfjorden, ved flere meget trange Sunde, Sundstrømmen, Sørrstrømmen, Saltstrømmen, står i Forbindelse med den ydre Fjord, -- Sørfolden, Nordfolden, Tysfjorden og endelig den fra $\frac{1}{2}$ til $1\frac{1}{2}$ Mil brede og 7 Mil lange Ofotfjord (*largeur* 6 à 14 *kilomètres*, *longeur* 80 *kilomètres*), der mod Øst skjærer dybt ind til en Afstand af blot $\frac{1}{2}$ Mil (6 *kilomètres*) fra Rigsgrænsen, og 3 Mil (34 *kilomètres*) fra den på svensk Side af Kjølen liggende store Indsø Torneå-Træsk (Side 162).

Af Fjordene dannes flere Steder Halvøer (*presqu'iles*), hvoraf

enkelte kun ved smale og lave Eid (*isthmes*) hænge sammen med Fastlandet, Disse Eid ere flere Steder af stor Vigtighed ved den lettede Forbindelse de frembyde mellem Fjordene. Tildels drag-
ges endog Både, disse nordlige Egnes vigtigste Befordringsmiddel, over Eidene, hvoraf disse ofte erholde Navne af Drag. Af sådanne Halvøer (*presqu'îles*) kan bemærkes: Lekø Halvø med et neppe $\frac{1}{4}$ Mil bredt Eid; Brønø Halvø med et omtrent $\frac{1}{3}$ Mil bredt Eid; Næsne Halvø mellem Ranenfjord og Sjonafjord, der hænger sammen med Fastlandet ved det 0,3 Mil brede og indtil 100 Fod (30^m) høie Sjonæid; det ovenfor (Side 208) omtalte Kunna Forbjerg, som ved det 1 500 Fod (470^m) brede og lave Øsundeidet hænger sammen med Svartisens Fjeldmasse; Bodø Halvø, mellem Saltfjorden og Sørfolden, som ved det $1\frac{1}{4}$ Mil brede Fuskeid hænger sammen med Kjølens Fjeldkjæde; Ledingens Halvø mellem Nordfolden og Leinesfjord med et 0,4 Mil bredt men høit Eid, hvilken udgjør en Del af en større mellem Nordfolden og Sagfjorden dannede Halvø, som dybere ind ved et omtrent $\frac{1}{2}$ Mil bredt Eid hænger sammen med Fastlandet; Hammerø Halvø mellem Sagfjorden og Tysfjorden, med et 0,8 Mil bredt og lavt Eid, Draget; Tjælde Halvø syd for Ofotenfjord, mellem samme og Ædfjorden, som ved det 1,3 Mil brede men lave Ballangseid hænger sammen med Fastlandet.

Nord for Ofotfjorden strækker sig med Retning mere mod Nordost en mægtig Fjeldkjæde langs Kysten og over en Række af meget store Øer (*îles*), **Senjens Øgruppe**: Senjen, Kvalø, Ringvatsø, Reinø, Vanø, med flere tilliggende mindre Øer indtil den ret mod Syd indskjærende brede, $6\frac{1}{2}$ Mil (73 *kilomètres*) lange Lyngenfjord. Mod Sydvest fortsættes denne Fjeldkjæde ved en Række i Begyndelsen meget store, senere stedse mindre og mindre, høie Øer (*îles*), blot adskilte ved trange Sunde, den såkaldte **Lofotens Øgruppe**: Hindøen, Østre Vågø, Gimsø, Vestre Vågø, Flakstad, Moskenæs, hvor den ender med Lofotodden (*promontoire*), for længere ud i Havet at dukke op med nogle mindre Øgrupper, Værø og Røst. Fra den vestlige Del af Hindøen strækker Øgruppen sig nordover med Ulfø, Langø, Andø, der danne de såkaldte **Vesterålens Øer**.

Denne betydelige 36 Mil (400 *kilomètres*) lange Fjeldkjæde, der idetheletaget har en Retning mellem Nordost og Sydvest, og hvis

Midtpunkt ligger strax nord for Ofotfjorden, bærer Navn af **Senjens og Lofotens Kystfjeldkjæde**. Dens sydvestlige Udløber, Lofotens Øgruppe, er ved den 12 Mil (136 *kilomètres*) lange Vestfjord, adskilt fra Fastlandet syd for Ofotfjorden. På Grund af den forskellige Retning af de ved Ofotfjorden adskilte Fjeldkjæder: Nordlands Kystfjeldkjæde og Senjens og Lofotens Kystfjeldkjæde, erhoder Vestfjorden en Kileform; dens Bredde (*largeur*) yderst mellem Lofotodden og Kjærringfjeldet (Side 208) er 7 norske Mile (80 *kilomètres*), medens den inderst mellem Lødingen på Hindø og Tysnæs ved Tysfjordens Munding kun har en Bredde af lidt over 1 Mil (12 *kilomètres*).

Den nordlige Del af Senjens Fjeldkjæde er gennembrudt af flere dybe Fjorde, Malangen, Balsfjord, Ulfsfjord. Fra Malangen strækker sig mod Syd et betydeligt Dalføre (*vallée*), Målselvns og Barduelvns Dalfører. Her findes gode Skoge af Furru (*Pinus sylvestris*) og Dalførene have megen Lighed med det sydligere Norges Skogbygder. De ere først i Slutningen af foregående og Begyndelsen af indeværende Århundrede befolkede ved Indflytning, fornemmelig fra Østerdalen. En god Vei (*chemin*) fører langs opad disse Dalfører.

Flere af de ved Fjordenes Indskjæringer dannede Halvøer (*presqu'îles*) hænge også her blot ved smale og lave Eid (*isthmes*) sammen med Fastlandet, hvilke Eid danne vigtige Forbindelsesled mellem Fjordene. Således hænger den nord for Ofotenfjord, mellem samme og Astafjorden liggende Evindnæs Halvø ved et $1\frac{1}{4}$ Mil (14 *kilomètres*) bredt og lavt Eid sammen med Fastlandet; den mellem Malangen og Balsfjorden dannede Benjordstindens Halvø hænger ved det 0,6 Mil (7 *kilomètres*) brede Malangeneid sammen med Fastlandet; den mellem Balsfjorden og Ulfsfjorden dannede Halvø hænger ved det 1,8 Mil (20 *kilomètres*) brede Bredvikeid og dybere ind ved det 1 Mil (11 *kilomètres*) brede Laxvandeid sammen med Fastlandet; endelig er den lange mod Nord rettede Lyngens Halvø, som dannes af de to ligeløbende Fjorde Ulfsfjorden og Lyngenfjorden, på Midten indknebet ved en fra Ulfsfjorden mod Øst udgående Fjordarm, Kjosenfjord, så at dens nordlige Del kun ved det 0,3 Mil (3 *kilomètres*) brede og indtil 150 Fod (50^m) høie Lyngseid, hvorover en Kjørevei fører, hænger sammen med Halvøens syd-

ligere Del, som dybere ind ved Fjordenes Bund ved et 1,4 Mil (16 *kilomètres*) bredt Eid hænger sammen med Fastlandet.

Af Fjeldhøider kan bemærkes:

I Ibestad på den nordlige Ende af Andorj Ø hæve sig Arbusttinden og tvers over for samme på Fastlandet i Tranø Herred Faxtinden begge til mellem 3 000 og 4 000 Fod (940 à 1 250^m). Længere mod Øst inde på Fastlandet hæve sig flere høie Fjelde af betydelig Udstrækning, Kamben på Grændsen mellem Ibestad og Bardudalen, Istinderne mellem Barduelven og Målselven, nær disse Elves Forening, Maukfjeldet nord for Målselven, mellem samme og Tagvandet (*lac*), alle indtil mellem 3 000 og 4 000 Fod (940^m à 1 250^m). I Lenvik, på Fastlandet tværs over for Senjen Ø, hæver sig Kistefjeld til henimod 4 000 Fod (1 250^m). Nordligere, yderst på den af Malangen og Balfjorden dannede Halvø, hæver sig Benjordstinden til 3 900 (1 220^m). Mellem Balsfjorden og Ulfsfjorden, tværs over for den på en liden Ø liggende Stiftstad Tromsø, hæver sig på Fastlandet Tromsdalsfjeldet til mellem 3 000 og 4 000 Fod (940^m à 1 250^m), samt endvidere Bjørnskartinden, Nakfjeldet, Nonsfjeldet og nordligst, ved Mundingen af Ulfsfjorden, Ulfstinden.

På den mellem Ulfsfjorden og Lyngenfjorden dannede Halvø hæver sig en Række Høialper med store Isbræer (*glaciers*) til mellem 3 000 og 4 000 Fod (940^m à 1 250^m): ved Ulfsfjorden Jægervandstinderne, nordligst Forbjerget (*promontoire*) Lyngstuen, ved Lyngenfjorden Pipertinderne, sydligere Goetsagaise betydeligt over 4 000 Fod (*plus que* 1 250^m), alle nord for Lyngseidet; strax syd for samme Eid hæver sig Golze-Varre til 3 940 Fod (1 240^m). Ved Bunden af Lyngenfjord hæve sig Hatten, Otterfjeld, Olmai-Varre, med flere høie Fjelde til henimod 4 000 Fod (1 250^m).

På Lofotens Øgruppe bemærkes:

På Hindøen, Norges største Ø, 17,9 norske Kvadratmil (41,5 geografiske Kvadratmil, *la plus grande île de la Norvège*, 2 283 *kilomètres carrés*): Lødingsaxlen i Syd, 1 280 Fod (400^m), Møsadlen og Fisketinden i Vest 3 000 til 4 000 Fod (940^m à 1 250^m), den sidste et kegleformigt meget spidst Fjeld; på Øst-Vågå: i Syd Vågekallen og Svolværfjeld, i Vest Vassula, i Nord Madmoderen;

på Vest-Vågø: Himmeltinderne, alle mellem 3 000 og 4 000 Fod (940^m à 1 250^m) høie Fjelde; på Værø: Jerheien 1 170 Fod (370^m).

I Vesterålen bemærkes:

På Langøen, 7,17 norske Kvadratmil (16,6 geografiske Kvadratmil, 915 *kilomètres carrés*), på Vestsiden ud imod Nordishavet: Åsenaxlen, Hårskallen, Saltbjerget, Hornet, Stavene, og nordligst Klotinden; på Andø: Ørkleven, Bjørnskinfjeld, Måtinden, Endleten, Røiken, 1 180 Fod (370^m).

På Senjens Øgruppe bemærkes:

På Senjen (*île*), Norges næststørste Ø, 15,03 norske Kvadratmil (34,8 geografiske Kvadratmil, 1 917 *kilomètres carrés*): det sydvestligste Forbjerg (*promontoire*) Senjehesten, og nordligere langs Vestsiden ud imod Nordishavet Kjærringberget, Teisten, Træltinderne, Oxhornene, Mælen med Forbjerget Kjølva, samt i det Indre, Snefjeld, Bredtinden, og nordligt Skinkollen og Astrida, alle høie spidse Fjelde.

På Kvalø, 5,88 norske Kvadratmil (13,6 geografiske Kvadratmil, 750 *kilomètres carrés*), Bræmnæstinderne, Skamtinden, Tromtinderne, Blåmanden, alle på den nordvestre Side.

På Ringvatsø (*île*) 5,64 norske Kvadratmil (13,1 geografiske Kvadratmil, 720 *kilomètres carrés*): Skulgamtinderne på den sydøstre Side, Snefjeld i Midten, Skarstensfjeld i Vest.

På Vanø: på den sydøstlige Side Vandtinden, et mellem 3 000 og 4 000 Fod (940^m à 1 250^m) høit Fjeld med store Isbræer (*glaciers*).

På Fuglø, en mindre Ø, ret nord for det før nævnte Forbjerg Lyngstuen, hæver sig Fugløkallen til 2 430 Fod (760^m).

Flere af de ovennævnte Øer ere ved dybt indskjærende Fjorde delt i Halvøer, som kun ved smale Eid hænge sammen. Disse ere her ligeledes vigtige Forbindelsesmidler. Af sådanne Eide (*isthmes*) kan mærkes:

På Hindøen: Kanstadeidet, 0,7 Mil (8 *kilomètres*) bredt, mellem Kanstadvfjorden i Syd og Gullsfjorden i Nord; et andet 1,2 Mil (14 *kilomètres*) bredt Eid mellem Øgsfjorden i Sydvest og Gullsfjorden; Langvandseidet, 0,9 Mil (10 *kilomètres*) bredt mellem Sigerfjorden i Vest og Gullsfjorden; Laxeidet 0,6 Mil (5 *kilomètres*) bredt mellem Hognefjord i Nordvest og Godfjord.

På Øst-Vågå: Hingrafseidet med en ny anlagt Vei, 0,2 Mil (3 *kilomètres*) bredt, med en Høide af indtil 62 Fod (20^m) over Havet, mellem Østnæsfjord i Syd og Morfjord i Nord. Dette Eid danner et af de vigtigste Forbindelsesmidler i Lofoten, da det mellem Østre Vågå og Gimsø værende Sund, Gimsøstrømmen, er meget vanskelig at passere på Grund af de derværende Strømforholde.

På Vest-Vågå, et 0,2 Mil (2,4 *kilomètres*) bredt, men mellem 500 og 600 Fod (160^m à 190^m) høit Eid mellem Borge og Valberg og et andet 1,3 Mil (15 *kilomètres*) bredt Eid, blot 100 Fod (30^m) høit mellem Borge og Buksvær, hvor en Bygdevei er anlagt.

På Langøen: Eidsfjordeidet 0,1 Mil (1,3 *kilomètres*) bredt og 25 Fod (8^m) høit; Frusklandeidet 0,5 Mil (6 *kilomètres*) bredt, det første på Vestsiden, det sidste på Østsiden af den mod Nord indskjærende Eidsfjord.

På Andøen: Bjørnskeineidet, 0,4 Mil (4 *kilomètres*) bredt.

På Kvalø: Kalfjordeidene, fra Bunden af Kalfjorden mod Øst $\frac{1}{2}$ Mil (2 *kilomètres*) bredt, mod Sydvest 1 Mil (11 *kilomètres*) bredt, mod Vest 0,2 Mil (2 *kilomètres*) bredt.

I alle de her nævnte Øgrupper, Senjens, Lofotens og Vesterålens, styrte de høie og skarprykkede, takkede, ofte kegleformige eller pyramideformige Fjelde sig steilt i Havet, idet de kun undtagelsesvis lade en smal Strimmel af torvdækket Sand langs Kysten mellem sig og dette. Kun enkelte Steder stille Fjeldene sig såvidt fra hinanden, at de give Plads for små som oftest af Myrer opfyldte Dalstrøg. Det Indre af de større Øer er ligeledes opfyldt med Myrer, ofte, som Dvergbergmyren på Andøen, af betydelig Udstrækning og overgroede med Multebær (*Rubus chamæmorus*). På Andøen, den nordligste af Vesterålens Øgruppe, ere Fjeldene lavere og deres Toppe mere afrundede.

Mærkelige ere flere Steder i Lofotens og Vesterålens Øgrupper på den mod Nordishavet vendende Side de derværende Fugleberge eller såkaldte Nyker, beboede af Lunder (*Mormon arcticus*), Alker (*Alca Torda*), Lomvier (*Ursa troile*) og Krykker (*Larus tri-dactylus*) (*montagnes isolées, sortant de la mer, habitées par des colonies nombreuses d'oiseaux aquatiques*). De dannes af steile pyramidige Toppe, som ubeskyttede af nogen ydre Skjærgård stige umiddelbart op af Havet. Det er derfor også kun efter et længere

Vindstille, eller, når Vinden blæser fra Land, at det er muligt at lande ved dem. De ere ofte bedækkede med et næsten alentykt Lag af sandagtig Muldjord, hvis Overflade fremvise rigt græsbevoxede, i uregelmæssig Trappeform ordnede Tuer. Enhver af disse Tuer er undermineret af de nævnte Fugles Gange eller Huller, der fra en videre Åbning på Tuens mod Havet vendende Side fortsætte, snart lige, snart krogede, med omtrent $\frac{1}{2}$ Fods Diameter i en Dybde af 3 til 6 Fod i nogenlunde horizontal Retning. Disse Nyker, hvis Beboeres Antal går op i Millioner, ere på de Tider Fuglene ere ude af deres Reder, således omsværmede, at de på Frastand se ud som indhyllede i en Tågesky eller i tætte Slør af Flor. Der høres på Afstand en Summen som af Bisværme, og, når man kommer ind imellem Fuglene, høres en Brusen lig Stormens, når den reiser sig voldsomt. Nykerne se da ud som besåede med hvide Prikker, der idelig vexle formedelst Fuglenes Kommen og Bortflyven. De mærkeligste af disse Nyker findes ved Røst på nogle i Nærheden af denne Ø umiddelbart af Havet opstigende Toppe, på Værø, ved Gårdene Nyke og Nykevåg nær Malnæs på Langøens Vestside, og på Andøens Vestside ved Gården Bleg. Fuglene ere Trækfugle, der forlade Nykerne i August og September for at drage længere ud i Nordishavet, hvorfra de vende tilbage i Marts og April. Fuglene benyttes tildels saltede, og til deres Fangst i de omtalte udgravede Gange, hvor deres Reder ere, benyttes dertil afrettede kortbenede Hunde; også Æggene benyttes*).

Hele Norges Kyst, ligesom også Sveriges Vestkyst er tæt beboet af Søfugle af forskjellig Art, men dog ingensteds så tæt som i Nordland og Tromsø, og fornemmelig i Lofoten. Foruden de ovennævnte Fuglearter, der på de såkaldte Nyker danne store Kolonier, findes her og i Finmarken endnu jævner udbredt og hyppigere end sydligere den nyttigste og smukkeste af disse Søfugle, Ærfuglen, (*Somateria mollissima*). Den er af alle Søfugle den, som lettest slutter sig til Menneskene. Den er ved Lov af 3 Marts 1860 absolut fredet i hele Tromsø Stift samt i Fosens og Namdalens Fogderier og har som Følge af denne Lov betydelig formeret sig i disse Di-

*) G. B. Barth. Zoologisk Reise i Lofoten. Nyt Magazin for Naturvidenskaberne 1853.

striker. Dens Æg og fornemmelig dens Dun afgiver en ikke ubetydelig Indtægtskilde, og Ægværene ere værdifulde Herligheder tilhørende bestemte Gårde. Disse Ægvær dannes især af mindre Øer, hvis Form er lav og afrundet. De betydeligste af dem i Lofoten ere: Henningsvær og Lyngvær ved den sydlige Ende af Østre-Vågø, Borgevær på den nordlige Side af Vestre-Vågø, og Brandsholmene på den sydlige Side af samme Ø; i Vesterålen ere de betydeligste Ægvær Andholmene vest for Andøen og Andenæsvær nord for Andøen.

Øst for Lyngenfjord må i orografisk Henseende Finmarken regnes at begynde, uagtet den østenfor denne Fjord liggende Del af Lyngen Herred samt Skjærvø og Kvænangen Herreder høre til Tromsø Amt.

Her strækker sig langs Kysten i samme Retning som Senjens og Lofotens Kystfjeldkjæde, mellem Sydvest og Nordost, en lignende Fjeldkjæde, **Vest-Finmarkens Kystfjeldkjæde** langs Kysten og over de udenfor samme liggende Øer (*iles*): Ulø, Kågø, Arnø, Skjærvø, Loppen, Silden, Sørø, Seiland, Kvalø, Rolfsø, Ingø, Måsø og endelig nordligst Magerøen. Denne Kystfjeldkjæde har en Længde af 21 norske Mil (32 geografiske Mil, 240 *kilomètres*). Den er ligesom den nordlige Del af Senjens Kystfjeldkjæde gennembrudt af flere tæt på hinanden følgende mod Syd og Sydøst dybt indskjærende Fjorde: Reisenfjord, Kvæangfjord, Altenfjord. Øst for Magerøen begrænses denne Fjeldkjæde af den store mod Syd lidt til Vest dybt indskjærende Porsangerfjord, 12 norske Mil (18 geografiske Mil, 140 *kilomètres*) lang, og 1 til 2 Mil bred. Den mellem den sidstnævnte Fjord og Havet samt Altenfjord liggende Halvø danner Kystfjeldkjædens nordøstlige Del. Den mellem Altenfjord og Kvæangfjorden liggende Halvø er på Midten dybt indskåret ved en fra Altenfjord mod Vest indgående Arm, Langfjorden, og den ydre Del af denne Halvø hænger kun ved det 1 Mil brede og ikke over 200 Fod (60^m) høie Alteid (*isthme*) sammen med Fastlandet. En Kjørevei fører over dette Eid.

Af Fjeldhøider mærkes på Fastlandet: ved Indløbet til Kvæangfjorden på sammes Vestside de over 3 000 Fod (*plus que* 940^m) høie Kvæangtinder; tværs over for samme på den østlige Side af Fjorden, strax nord for Alteidet, de brede Jøkelfjelde henimod

4 000 Fod (1 250^m) høie med store Snefonner og Isbræer (*champs de neiges perpétuelles et glaciers*). Ved en fra Kvæangfjorden mod Øst indgående Arm, der kaldes Jøkelfjorden, findes ifølge Prof. I. A. Friis Bræer, der styrte ud i Havet, eller kalve, ligesom i Grønland. (*On trouve ici des glaciers qui descendent jusque dans la mer, comme dans le Groenland*). Nordfor den ovennævnte fra Altenfjord mod Vest indskjærende Langfjord reise Fjeldmasserne sig steilt til henimod 3 000 Fod (940^m), Kåven er her 3 020 Fod (950^m). Strax syd for Alteidet hæver sig Gasko-Varre til 1 860 Fod (580^m), og nær derved en anden Fjeldtop til 2 130 Fod (670^m). Syd for Talvik Kirke hæver sig Storvandfjeldet til 2 940 Fod (920^m). Omkring Bunden af Altenfjord hæve Fjeldene sig på begge Sider til over 3 000 Fod (*plus que* 940^m), Akka-Oalgik (Koneskulderen) ved Talvik til 3 300 Fod (1 040^m); sydligere, på Grændsen af Alten, Kautokeino og Kvæangen, Nuppi-Varre 2 620 Fod (820^m); øst for Altenfjord hæver Balkis-Oaive sig til 2 180 Fod (680^m) og Zienos-Dudder til 2 200 Fod (690^m). Tvers over for Øen Seiland hæver sig på Fastlandet ved Bunden af Lille Læritsfjord, Jemmeluft-Oaive til 1 980 Fod (620^m).

På **Stjernø (île)** hæver sig på den nordostlige Side Purka og i Nordost Kjæringfjeld til 3 050 Fod (960^m). På den sydvestlige Side af Seiland (*île*) stiger Jedki med en bred Kuppel op til 3 440 Fod (1 080^m), bedækket med en stor Snefonn (*champ de neiges perpétuelles*), hvis Flige hænge langt udover Fjeldets Sider, og hvorfra mægtige Jøkler (*glaciers*) nedskyde især mod Nord og Vest, og skulle de vestlige Jøkler være de største, gå langt ned mod Havet og være af det faldende Slags*). På **Kvaløen** nå Fjeldene op til 2 000 Fod (630^m). På **Sørøen** hæver sig nordostligst Kjødvigfjeld. **Magerøen**, Europas nordligste Ø (*l'île la plus septentrionale de l'Europe*), er kun ved det indtil 0,1 Mil (1 *kilomètres*) smale Magerø Sund adskilt fra Fastlandet; dens Overflade har en midlere Høide af omtrent 1 000 Fod (310^m), enkelte Toppe stige indtil 1 400 Fod (*jusqu'à* 440^m). Mod Nord strækker denne Ø to Odder, adskilte ved en liden smal Fjord, ud i Nordishavet, hvoraf den østlige er det bekjendte Forbjerg (*promontoire*) Nordkap, der fra en Høide af 940 Fod (300^m) styrter sig lodret, tildels udoverhængende ned i Havet; på dets østlige Væg fremtræder det

*) B. M. Keilhau: Reise i Øst- og Vest-Finmarken pag. 106.

så kaldte Horn, et løsnat, omtrent i Forbjergets halve Høide stående, spidst Klippe stykke. Den vestligere Odde, Knivskjærodden strækker sig lidt nordligere ud i Nordishavet, men er lav og falder de Søfarende ikke således i Øiet som det høie Nordkap. Nordkaps geografiske Beliggenhed er $71^{\circ} 10' 15''$ nordlig Bredde (*latitude*) og $23^{\circ} 31' 30''$ østlig Længde fra Paris Observatorium (*longitude*).

Øst for Magerøen og Porsangerfjorden ophører aldeles den Række af Øer, Skjær og Holmer, som hidtil med kortere og længere Afbrydelser har bedækket den skandinaviske Halvøs Kyst, og denne fremtræder fra nu af blottet mod Nordishavet. Kun østligst ligger Vardø på en liden lav Ø.

Kysten viser sig herfra til Varangerfjorden med en jævn Høide. Den styrter sig lodret i Havet og fremviser kun mørke, triste, nøgne Klipper, hvor ikke et Træ eller endog blot en Busk formår at spire frem. Den er mellem Porsangerfjorden og Varangerfjorden udskåret af to dybe og brede Fjorde, Laxefjord og Tanafjord begge med Retning mod Syd. Tværfjorde fra disse indskjære dybt i den mellem samme liggende Halvø, og det ydre, 4,2 Mil (47 *kilomètres*) brede, Hoved af denne Halvø (*presqu'île*), Tshorgsh, der danner Kjøllefjords Annex til Lebesby, hænger kun ved det 1800 Fod (560^m) brede og lave Hopseid (*isthme*) sammen med Fastlandet. I Fortiden har denne Halvø sandsynligvis været fuldkommen adskilt fra Fastlandet, og således dannet en Ø af samme Beskaffenhed som Magerøen.

Østligere skjærer Varangerfjorden ind fra Øst mod Vest. Dens Munding mellem Kibergodden (*promontoire*), syd for Vardø, og den til russisk Lapland hørende Halvø (*presqu'île*) Rybatsju eller Fiskerøen har en Bredde af 4,7 norske Mil (7 geografiske Mil, 53 *kilomètres*), medens Fjordens Længde er 10 norske Mil (15 geografiske Mil, 110 *kilomètres*). Den mellem samme og Tanafjorden liggende store Halvø (*presqu'île*), Varjag har kun en $2\frac{1}{2}$ Mil (28 *kilomètres*) bred Forbindelse med Fastlandet.

Den Fjeldmark, som strækker sig mellem Porsangerfjorden i Nordvest og Varangerfjorden i Øst samt mod Sydvest indenfor Vestfinmarkens Kystfjeldkjæde, **Finmarkens Bergslette**, adskiller sig fra de foran beskrevne Kystfjeldkjæder som et Taffelland. Dets Høide er i Gjennemsnit omtrent 1 000 Fod (310^m) over Havet. Det

omfatter Tanens og Varangers Fogderier, en Del af Kistrand Herred øst for Porsangerfjorden og Kautokeino Herred, samt strækker sig indover finlandsk Lapland mod Sydost til det store finlandske Indlandshav (*lac de Finland*) Enare, 470 Fod (150^m) over Havet, 19,8 norske Kvadratmil (45,8 geografiske Kvadratmil, 2 530 *kilomètres carrés*), hvilket fra sit sydøstre Hjørne gennem Patsjoka eller Pasvikelven (*rivière*) gennem norsk Territorium har Udløb i Bøgfjorden, en sydgående Arm af Varangerfjorden.

Dette udstrakte Plateau, som fra Vardø til den sydvestlige Grændse mellem Kautokeino og Finland har en Længde mellem Nordost og Sydvest af over 30 norske Mil, og hvis Fladeindhold i Norge er omtrent så stort som enhver af de største sydlige Amter, Hedemarkens eller Kristians Amt, gennemstrømmes fra Syd mod Nord af to betydelige Elve (*rivières*), vestlig af Altenelv, 14 norske Mil (21 geografiske Mil, 160 *kilomètres*) lang med Udløb i Altenfjord og østligere af Tanaelven, der dannes ved Forening af Karasjoka og Anarjoka, og, den sidste medregnet, er 25 norske Mil (38 geografiske Mil, 280 *kilomètres*) lang med Udløb i Tanafjorden, begge udspringende ved den russiske Grændse. De svagt nedskårne Dalfører, som disse Elve danne, forenes på det nærmeste ved det Tværdalføre, som dannes af Jetsjoka, en af den førnævnte Anarjokas Bielve. Kautokeinos Kirke ved Altenelv, kun få Mil fra Elvens Udspring, ligger i en Høide af 920 Fod (290^m) over Havet.

I de flade Dalstrøg, som overkrydse Finmarkens Bergslette voxer lidt Birkekrat, i de lidt dybere Dale, som dannes af de ovennævnte større Elve også Furru, men forøvrigt er Fladfjeldet nøgent, eller kun overvoxet med Renmose (*Cladonia rhangiferina*) og overstrøet med Rullestene og større Klippestykker. Disse sidste ere ofte på milelange Strækninger de eneste Gjenstande, hvorpå Øiet kan fæstes, og ere derfor vel kjendte og benævnte som Mærker, hvorefter Reisen over Fjeldsletten, der udelukkende udføres med Ren, rettes. Bergsletten er som oversået med mindre Søer.

Af Høider på denne Bergslette kan bemærkes:

På den vestlige Side af Altenelv, på Grændsen af Alten og Kautokeino Beskadesfjeldene, en udstrakt Bergmasse, hvis højeste Toppe Lodizjokki når op til 1 980 Fod (620^m) og Hålge-Varre til 1 760 Fod (550^m); nordost for Kautokeino Kirke Spjel-

lega-Varre 1 800 Fod (560^m), sydvest for Kirken Atjik-Varre 1 900 Fod (600^m); øst for Kirken Beljats-Varre 1 780 Fod (560^m); på Grændsen mellem Kautokeino og Karasjok Avjo-Varre 1 940 Fod (610^m); syd for Karasjok Kirke hæver sig Iskuras enlige Fjeldgruppe til 2 000 Fod (630^m). På Porsangerfjordens Østside bemærkes Kjæsklubben, og yderst mellem Porsangerfjorden og Laxefjorden det høie Forbjerg (*promontoire*) Sværholtklubben omtrent 1 000 Fod (310^m); på Laxefjordens Vestside Veigamklubben og Veinæsklubben. Mellem Laxefjorden og Tanafjorden på den ovenfor (Side 217) omtalte ved det smale Hopseid med Fastlandet sammenhængende Tshorgosh Halvø, Kjøllefjords Annex, bemærkes Kjøllefjordfjeld og nordligst Forbjerget Nordkyn, det nordligste Punkt af Europas Fastland (*promontoire le plus septentrional du continent de l'Europe*) på 71° 6' 50" nordlig Bredde (*latitude*) og 25° 18' 30" østlig Længde (*longitude*) fra Paris Observatorium; østligere på samme Halvø ved Munden af Tanafjord Omgangsklubben. Øst for Tanafjorden bemærkes Tanahorn 840 Fod (260^m), Løgvikfjeld, Rubbedalshøiden, Storskarvikfjeld, Tavlen, Hærbakken, Domen ved Vardø 520 Fod (160^m), Mellemfjeld, Storfjeld ved Mortensnæs 490 Fod (150^m), alle langs Kysten mellem Tanafjorden og Varangerfjorden, og kun hævende sig lidt over den nogenlunde jævnhøie Kystrand. Vest for Tanaelven og nær sammes Udløb i Tanafjorden hæver sig større Fjeldmasser: Raste-Gaise og Geimo-Gaise til 3 340 Fod (1 050^m).

På den sydlige Side af Varangerfjorden, hvor flere Fjordarme trænge ind mod Syd, ere Klipperne ikke længere så steile og nøgne, men mere afrundede og om Sommeren beklædte med vakkert Grønt; Birken optræder her allerede i Fjordmundingerne buskformig og bedækker i Forbindelse med Lyngen enkelte Partier af Fjeldene. I Bunden af de ovennævnte fra Varangerfjorden mod Syd indtrængende kortere Fjordarme, Buggøfjorden, Kjøfjorden, Bøg- eller Klosterfjorden, Jarfjorden, og ved Mundingerne og Bredderne af de der udløbende Elve bliver Landskabet endnu venligere; Birke-træerne (*Betula glutinosa*) blive større, Græs- og Planter dække Strandbredden, som bliver lavere og er langsomt stigende. Fjernere fra Elvebredderne støder man dog snart på kun med Renmose overvoxet Fjeld eller på Myrer. Enkelte Steder findes her lave Åsrygge,

med samme Retning som Elvene, mellem Syd og Nord, og bevoxede med ret god og væxterlig Furruskog (*Pinus sylvestris*).

På russisk Side af Pasvikelvns Vasdrag (Patsjoka) hæve sig høiere Fjelde, Golmesoaive og Galgoaive til over 2 000 Fod (*plus que 630^m*).

Den østligste Grændseelv er den omtrent 2½ norsk Mil (30 *kilomètres*) lange Jakobselv.

De løse Jordlag og dyrkbare Lavlande (*dépôts superficiels et terres cultivables*) findes i Regelen kun i de ovenfor beskrevne Dalfører, sjelden i en Bredde af over 0,1 til 0,3 Mil (1 à 3 *kilomètres*) på begge Sider af Elvene, ofte i meget smalere Striber, enkelte Steder langs Fjordene, ligeledes kun i meget smale Striber, og forøvrigt kun i større Udstrækning på følgende Steder:

Smålenenes Amt: den vestlige Del af Idd og Markers Fogderi og af Rakkestad Fogderi samt den største Del af Mosse Fogderi.

Akershus Amt: Vestby, Ås og Fron Herreder, nærmest nord og vest for Kristiania, den nordvestlige Del af Nedre Romerikes Fogderi omkring Øierens nordlige Ende samt mellem de i samme udløbende Elve, Glommen, Lerelven og Nitelven, den midterste Del af Øvre Romerikes Fogderi mellem Vormen og Lerelven.

Hedemarkens Amt: den nordre Del af Romedal og Stange, den midterste Del af Løiten, den sydlige Del af Vang og af Ringsaker i Hedemarkens Fogderi, alt dannende en bred Stribe mellem Glommen i Øst, Mjøsen i Vest, Oplandenes Høislette (Side 176) i Nord, og strækkende sig, bredere langs Mjøsen, indtil Morskogen og Odalens Skogmark (Side 193) i Syd.

Kristians Amt: den midterste Del af Totens Fogderi mellem Mjøsen og Totenåsen (Side 196); en Del af Gran og den største Del af Hadeland på den vestlige Side og ved Bunden af Randsfjordens sydlige Halvdel, mellem samme, Totensåsen og Hurdalsåsen (Side 195); her hæver sig over Grans Lavland det enslige Sølsberg, bekjendt for sin smukke Udsigt, til 1 580 Fod (500^m); Hole og den søndre Del af Nordrehovs Herreder vest og nord for Tyrifjorden.

Buskerud Amt: Lierdalen mellem Holtsfjorden, Tyrifjordens sydøstlige Arm, og Dramsfjorden, en Del af Hole og Norderhovs Herreder nord for Tyrifjorden, Eker.

Jarlsberg Amt: den østlige Del af Laurviks og den sydost-

lige Del af Jarlsbergs Fogderi, mellem den sydlige Del af Kristiania-fjorden indtil Holmestrand og Lugsefjeldene (Side 199).

Bratsberg Amt: en Del af Gjerpen omkring Skien.

Lister og Mandals Amt: Den vestlige og sydlige Del af Listerland.

Stavanger Amt: Hå, Klep, den vestlige Del af Høiland, Håland og Hetland Herreder på Jæderen.

Søndre Trondhjems Amt: Bynæsset og Strinden Herreder.

Nordre Trondhjems Amt: Nedre Stjørdalen, Frostén, Åsen, den vestlige Del af Skogn, af Levanger og af Værdalen, Ytterøens Hovedsogn, Inderøen, den vestlige Del af Sparbu og af Stod, samt den sydlige Del af Beitstadens Herreder.

Tillæg (*Additions*). Side 162. L. 8 f. n. burde følgende Oplysninger være tilføiede: Syd for disse Indsjøer ere to Overgange over Kjølen fra Gården Junkerdal i Saltdalen til Sædvansjøen i svensk Lapmark, hvilken har Udløb i Afvansjøerne og gennem Skellefte-Elf (*rivière*) i den botniske Bugt, det norligste gennem Mærkedalen med en Pashøide af 2 220 Fod (700^m), det sydligere med en Pashøide af 2 940 Fod (920^m) forbi Indsjøen Godjavre på svensk Side af Kjølen. Fra denne sydligere Overgang fører tillige en Fjeldovergang til det søndenfor Saltdalen liggende Ranen, Mo Herred. Arjeploug Præstegård ved Afvansjøen i Piteå Lapmark ligger i en Høide af 1 520 Fod (480^m) over Havet.

Side 165. L. 8. f. o. Foran Drevfjeld tilføies: Herjehåгна 3 690 Fod (1 160^m). Tilslut burde være tilføiet: Strax syd for Elgehåгна og Salsfjeld ligge Fjeldguttusjøerne (*lacs*) i en Høide af 2 380 Fod (750^m) over Havet med Udløb mod Nordvest i Fæmunsjøen, 2 150 Fod (670^m) over Havet, og mod Sydost til Øster-Dalelfven i Sverige og gennem samme til den botniske Bugt. Øst for Fæmunsjøens sydlige Ende har Vurrusjøen (*lac*), 2 150 Fod (670^m) over Havet, Afløb mod Øst ligeledes til Øster-Dalelfven i Sverige.

Side 167—171 burde følgende Oplysninger være tilføiede om Høideforholdene i de Pas, der påtvers overskjære Dovres Udløbere mod Vest i Nordre Bergenhus og Romsdals Amter, og gennem hvilke føre Veie mellem de forskjellige Fjorde samt om Bredden og Høiden

af de Eider (*isthmes*), hvormed de af Fjordene dannede Halvøer hænge sammen med Fastlandet:

Side 167. Den tingvoldske Halvø hænger ved det såkaldte Ulvundeid (*isthme*), 1 $\frac{1}{4}$ Mil (14 *kilomètres*) bredt mellem Bunden af Sunndalsfjorden og Stangvikfjorden, sammen med Fastlandet. Længere ude på denne Halvø bemærkes Fjøsøidet, 0,6 Mil (7 *kilomètres*) bredt, med en Fjeldvei, og endelig Tingvoldseidet, 0,6 Mil (7 *kilomètres*) bredt, med en Vei, der danner en Del af den mellem Molde og Orkedalsøren samt Trondhjem førende Hovedvei (*route principale*).

Side 168. Sunndalsfjeldenes Halvø, der som nævnt ved det 0,6 Mil (7 *kilomètres*) brede og lave, neppe 300 Fod (90^m) høje Tiltereid, over hvilket en Bygdevei fører, hænger sammen med Fastlandet, er længere ude indsnævret ved det 2 Mil (23 *kilomètres*) brede Augvikeid, hvorover den ovenfor nævnte Hovedvei mellem Molde og Trondhjem fører, samt endnu længere mod Vest ved det 1,3 Mil (15 *kilomètres*) brede Fanneeid, hvorover Hovedveien mellem Molde og Kristiansund fører. En Gren af denne Halvø er Osmarkens Halvø, der ved det 0,6 Mil (7 *kilomètres*) brede Tjeldeid, over hvilket en Bygdevei fører, hænger sammen med den større Halvø.

Side 169. Den af Romsdalsalperne mellem Romsdalsfjord og Storfjord dannede Halvø hænger sammen med Fastlandet ved det 2,3 Mil (26 *kilomètres*) brede og høje Indfjordeid, mellem Indfjorden i Nord og Norddalsfjorden i Syd. Længere ude er det 1,7 Mil (20 *kilomètres*) brede Ørskogseidet, hvorover Hovedveien (*route principale*) fører mellem Ålesund og Molde med en Pashøide af 1 070 Fod (340^m). Endnu længere ude mod Vest er Tommeleidet mellem Skodje og Ekisdals Annex til Næssset, 1,2 Mil (14 *kilomètres*) bredt med en Pashøide af 800 til 900 Fod (250^m à 280^m); og endelig det blot 0,2 Mil (2 *kilomètres*) brede og lave Nakkebygdseid i Vatne Annex til Skodje over hvilket en Bygdevei forener Grytefjorden, en af Storfjordens Arme, med Vatnefjord, en Arm af Romsdalsfjorden. Udenfor det sidstnævnte Eid hæver sig Hildrehesten til omtrent 3 000 Fod (940^m).

Side 169. Over Horningfjeldene fører fra Bunden af den 7 Mil (80 *kilomètres*) dybe Nordfjord til Sunnelven ved Bunden af en af Storfjordens inderste Arme en Hovedvei (*route principale*) forbi den

østlige Ende af det 2,2 Mil (25 *kilomètres*) lange Horningdalsvand (*lac*), 150 Fod (50^m) over Havet øst om Horningdalsrokk. Pashøiden mellem Fuleid ved Nordfjord og Horningsdalsvandet er 830 Fod (260^m), og mellem Horningdalsvandet og Sunnelven 1 350 (420^m). Veien har en samlet Længde af 3½ Mil (40 *kilomètres*).

Længere ud mod Vest er det såkaldte Birkedalseid, 1,8 Mil bredt, hvor en Bygdevei (*chemin vicinal*) fører mellem Naustdal strax vest for Eids Kirke ved Nordfjord og Voldenfjord med en Pashøide af 1 330 Fod (420^m), hvilken Høide dog ved en projecteret ny Vei kan formindskes til 940 Fod (290^m). Endnu længere mod Vest er Maurstadeidet, 1,5 Mil (17 *kilomètres*) bredt, over hvilket en ny Vei (*chemin*) fører mellem Breggen ved Nordfjord i Davikens Herred og Bunden af Vanelvfjorden med en Pashøide af 790 Fod (250^m); fra Pashøiden af frembyder sig en af de mærkeligste Udsigter over den nordenfor Stadlandet indskjærende Vanelvfjord. Endnu længere ud dannes Forbindelsen mellem Stadlandets smale, 2,1 Mil (28 *kilomètres*) lange, Halvø (*presqu'île*) og Fastlandet af det 0,2 Mil (2 *kilomètres*) brede og indtil omtrent 700 Fod (220^m) høie Mans-eid, hvor dog Veiovergang vanskeliggjøres ved brat Opstigning fra Sydvest og Benyttelsen indskrænkes ved Menis. Længere ude på denne Halvø ved Hove Hovedkirke i Selje findes et andet 0,8 Mil (9 *kilomètres*) bredt Eid, Sandvikseidet, med en Pashøide af 900 Fod (280^m), og endelig endnu længere ud det omtrent ligeså brede Dragseid med en Pashøide af 600 Fod (190^m). Det sidste Eid er således det laveste, men dets Benyttelse som Forbindelsesmiddel til Undgåen af Omseiling forbi Stadlandets for Skibsfarten besværlige Forbjerg vanskeliggjøres ved den på den sydvestlige Side stedfindende stærke Søgang og vanskelige Landingsplads. Bygdeveie (*chemins vicinaux*) føre over disse Eide.

Side 171. Over Sønd- og Nordfjords Halvø mellem Sognefjorden og Nordfjorden fører en Hovedvei (*route principale*), der danner en Fortsættelse af den ovenfor omtalte Hovedvei over Horningfjeldene fra Nordfjord til Sunnelven i Søndmøre. Den går fra Vadeim ved en Vik af Sognefjorden i Klævold Herred til Indre Holmedal med en Pashøide af 520 Fod (160^m), og herfra videre til Bunden af Førdefjorden med en Pashøide af 1 100 Fod (350^m). Fra sidstnævnte Sted fører den langs det 1,4 Mil (16 *kilomètres*) lange Jølstervand (*lac*),

beliggende i 650 Fods (200^m) Høide over Havet, med en Pashøide af 850 Fod (270^m) over til Bredeimsvandet (*lac*), 1,2 Mil (14 *kilomètres*) langt, beliggende i 200 Fods (60^m) Høide over Havet, til Gloppen ved en Arm af Nordfjord, samt fra Midten af Bredeimsvandet over Utvikfjeldet med en Pashøide af 2 050 Fod (640^m) til Utvikens Annex til Inviken, længere inde i Nordfjord, hvorfra den fortsættes over Nordfjord til det ovenfor nævnte Fuleid, hvor Veien over Horningfjeldene til Søndmøre begynder.

Længere ud mod Vest forbinder en anden Vei (*chemin*) Sognefjorden med Dalsfjorden, idet den fra Lervik i Bø Annex til Hyllestad ved Sognefjorden fører med en Pashøide af 990 Fod (310^m) til Dales Annex til Ytre Holmedal ved Dalsfjorden. Fra Bunden af Dalsfjorden fortsættes Veien indtil den i Pashøiden 1 100 Fod (350^m) støder til den ovenfor nævnte Hovedvei som fører mellem Vadeim ved Sognefjorden, Indre Holmedal og Bunden af Førdefjord. Vest for Veien mellem Bunden af Dalsfjorden og Førdefjorden hæver sig Kvamshesten med flere høie Toppe, hvoraf den sydligste Top, Store Kvamshest når en Høide af 3 600 Fod (1 130^m).

De ovenfor nævnte Udløbere af Dovre dækkes mod Havet af en kun ved Stadlandets Forbjerg (*promontoire*), (Side 169) og ved Sunndalsfjeldenes Halvø, Buds Herred, afbrudt Række af større og mindre Øer (*îles*). På enkelte af disse hæve Fjeldene sig til betydelige Høider, og udmærke sig ved særegne Former. Af disse kan mærkes: på Indre Sulen (*île*) ved Mundingen af Sognefjord hæver sig på sammes vestlige Side Pollefjeld med flere Tinder, den nordligste til 1 700 Fod (530^m), den sydvestlige til 1 520 Fod (480^m); Alden en liden Ø (*île*) udenfor Dalsfjorden hæver sig som en isoleret Bergkolos med tårnformige Spidser til 2 000 Fod (630^m); Kinn, en liden Ø, på hvilken det ved sin besynderlige kløftede Form som Sømærke bekendte Kinnkloven; Bremangerlandet, en stor Ø ved Indløbet til Nordfjord, på hvis østlige Spids det mur- og tårnlignende Fjeld Hornelen, en af Vestkystens bekendteste Naturmærkværdigheder, hæver sig til 2 400 Fod (750^m). Tvers over for Hornelen på Fastlandet, syd for Nordfjord, hæve sig de snebedækkede Fjelde Hjelmen, Keipen og Gjegralund til omkring 4 000 Fod (1 250^m). Nordenfor Stadlandets Forbjerg bemærkes ved Indløbet til Storfjord Ulfstens (*île*) med betydelige Høider, navnlig på den østre Side.

Side 175. Til de Fjeldgrupper, som danne Langfjeldene, bør som særlig Gruppe efter Røldalsfjeldene tilføies:

Etneffjeldene danne Langfjeldenes vestligste Forgrening mellem Stavangerfjordens Arme, Sandsfjord og Vikedalsfjorden i Syd og Hardangerfjordens Arm Åkrefjord i Nord, indtil det 0,7 Mil brede og kun indtil 280 Fod (90^m) høie Sandeid (*isthme*), der adskiller Vindefjorden og Ålandfjorden. Etneffjeldene udbrede sig over en Del af Skonevik samt Etne Herreder i Hardanger og over Sand og Vikedal i Ryfylke. I Etne indeslutte de mellem høie Fjelde på begge Sider det 1 Mil (11 *kilomètres*) lange Stordalsvand (*lac*) 320 Fod (100^m) over Havet, hvilken Indsjø, gennem en kort Elv har Udløb i Etnepollen, en Arm af Ålandfjorden. Nord for denne Indsjø hæver sig Håfjeld på Grænsen mellem Etne og Skonevik Herreder til 3 070 Fod (960^m), og syd for samme Grindheimfjeld til omtrent samme Høide. Østligere på Amtsgrænsen ved Sammenstødet af Etne, Vikedal og Sand Herreder hæver sig Hustveitsåta til 3 830 Fod (1 200^m), og nordligere på Amtsgrænsen Skeutanuten og Rullestadsåten til betydelige Høider. Yderst på den mellem Sandfjorden og Vindefjorden dannede Halvø, som ved det kun 1 800 Fod (560^m) brede og lave Robeid (*isthme*) hænger sammen med Fastlandet hæver sig Grytenuten til 2 720 Fod (850^m).

Side 188. Sætersdalens Heie løbe med aftagen Høide ud ved Lindesnæs (*promontoire*), Norges sydligste Spids, beliggende på 57° 59' 0" nordlig Bredde (*latitude*) og 4° 42' 51" østlig Længde (*longitude*) fra Paris Observatorium. Dette Forbjerg danner en 1 Mil (11 *kilomètres*) lang, klippefuld, men ikke meget høi Halvø (*presqu'île*), som ved det lave og kun 2 000 Fod (630^m) brede Spangereid (*isthme*), over hvilket en Bygdevei (*chemin vicinal*) fører, hænger sammen med Fastlandet.

Vestligere hænger Spinds Halvø (*presqu'île*) ved det lave og 4 900 Fod (1 540^m) brede Agnefesteid (*isthme*) over hvilket ligeledes en Bygdevei fører sammen med Fastlandet.

Side 202. Listerlandets Halvø (*presqu'île*), der omfatter Vanse og en Del af Herod Herreder, hænger ved et næsten $\frac{1}{2}$ Mil (5 *kilomètres*) bredt og høiere Eid sammen med Fastlandet. Men sydligere er denne Halvø dybt indskåret forbi Farsund af Helvikfjorden, i hvilken udmunder den midt på Halvøen i ubetydelig Høide

over Havet liggende Indsjø Framvaren (*lac*), som ved det lave og kun 2 400 Fod (750^m) brede Listeid (*isthme*) er adskilt fra den på Vestsiden af Listerlandet indskjærende Eidsfjord; over dette Eid fører en Bygdevei (*chemin vicinal*).

Side 204. De i Hordalandets store Halvø indskjærende Fjorde danne flere Steder mindre Halvøer (*presqu'îles*), som ved forholdsvis smale, men temmelig høie og klippefulde Eid (*isthmes*) hænge sammen med Fastlandet. Sydligst dannes mellem Hardangerfjorden og den nordligere Bjørnefjord samt dennes Fortsættelse mod Nord, Sammangerfjorden, Søndhordlands 4 Mil (45 *kilomètres*) lange Halvø, som ved et omtrent 2 Mil (23 *kilomètres*) bredt Eid, Steindalseidet (*isthme*) mellem Vikør og Samnanger, neppe 1 000 Fod (310^m) høit hænger sammen med Fastlandet. Nordligere ligger mellem Samnangerfjorden og Sørfjorden, sydvest for Osterøen, Bergens Halvø, der mod Vest har en Bredde af omtrent 4 Mil (45 *kilomètres*) og inderst kun ved et $\frac{1}{2}$ Mil (6 *kilomètres*) bredt og neppe 500 Fod (160^m) høit Eid, Trængereidet (*isthme*), hænger sammen med Fastlandet. Strax vest for dette Eid hæver sig på Bergens Halvø det ovenfor (Side 203) nævnte Guldfeld til 3 100 Fod (970^m). Nordligere ligger Lindås lave Halvø, mellem Osterfjorden, nordvest for Osterøen, og Østfjorden, som ved et $\frac{1}{4}$ Mil (3 *kilomètres*) bredt Eid, hænger sammen med Fastlandet. Nordligst ligger endelig Eivindviks høie Halvø mellem Matrefjorden og Sognefjorden, som ved et omtrent 1 Mil (11 *kilomètres*) bredt høit Eid hænger sammen med Fastlandet.

Rekapitulation*). (*Récapitulation.*)

Kjølen (Side 161—165 og 221), Længde i Norge 120 norske Mil (180 geografiske Mil, 1 350 *kilomètres*).

Den trondhjemske Høislette (Side 165).

Dovre (Side 165—172 og 221—224): 1) Dovres Fjeldmark, 2) Dovres Høifjelde, 3) Lesjekjølens Fjelde, 4) Surendalsfjeldene, 5) Sunndalsfjeldene, 6) Romsdalsalperne, 7) Horningfjeldene, 8) Justedalsbræens Halvø, 9) Lomsfjeldene.

Langfjeldene (Side 172—176 og 225), Længde 28 norske Mil (42

*) Inddelingen af Norges Fjeldbygning er foretaget efter Veiledning af Professor Dr. Th. Kierulf.

geografiske Mil, 320 *kilomètres*): 1) Jøtunfjeldene, 2) Heimdalsfjeldene, 3) Hemsefjeldene, 4) Hallingfjeldene, 5) Hardangerfjeldene, 6) Røldalsfjeldene, 7) Etnefjeldene (Side 225), 8) Byklefjeldene.

Oplandenes Høislette (Side 176—181): 1) Østerdalens Fjelde, 2) Gudbrandsdalens Fjelde, 3) Valders Fjelde.

Hardangervidden (Side 181—183).

Folgefonnfjeldet (Side 183—184).

Sætersdalens Heie (Side 184—188 og 225).

Øvre Telemarkens Fjelde (Side 188—191).

Odalens Skogmark (Side 193).

Finskogen og Vingers Skogmark (Side 194).

Sitskogen og Smålenenes Skogmark (Side 194—195).

Follobergene (Side 195).

Krogskogens, Nordmarkens og Hurdalsåsens Fjelde (Side 195—196).

Totenåsen (Side 196).

Hadelands og Lands Skogmark (Side 196).

Spirillens Fjelde (Side 196).

Hallingdalens og Numedalens Fjeldmark (Side 196—198).

Bragernæsåsen (Side 199).

Røken og Hurums Skogåser (Side 199).

Lugsefjeldene (Side 199—200).

Nedre Telemarkens Fjelde (Side 200—201).

Bamble og Nedenæs Kystrand (Side 201).

Listerlandets, Dalernes og Jæderens Kystrand (Side 201 og 225).

Ryfylkefjeldenes Halvø (Side 202).

Hordalandets Halvø (Side 202—204 og 226).

Hevnefjeldene (Side 204).

Fosens Halvø (Side 205).

Namdalens Skogmark (Side 205—206).

Nordlands Kystfjeldkjæde (Side 206—209), Længde 42 norske Mil (63 geografiske Mil, 470 *kilomètres*).

Senjens og Lofotens Kystfjeldkjæde (Side 209—215), Længde 36 norske Mil (54 geografiske Mil, 400 *kilomètres*).

Vestfinmarkens Kystfjeldkjæde (Side 215—217), Længde 21 norske Mil (32 geografiske Mil, 240 *kilomètres*).

Finmarkens Bergslette (Side 217—220).

Over Størrelsen af de Dele af Norge, som ligge i forskellige Høider over Havet haves ikke nøiagtige Mål. Efterfølgende Tabel er fremkommet ved Opmåling efter Veikart over Norge af J. Waligorski og N. Wergeland, på hvilket Kart Høidelinier ere optrukne såvidt muligt efter de bekjendte Høideforhold. Nogen stor Grad af Nøiagtighed kan vistnok dette Kart og den efter samme foretagne Opmåling ikke gjøre Fordring på, men i Mangel af nøiagtigere Angivelser hidsættes samme dog her. Rimeligvis er det laveste Fladeindhold mellem Havfladen og 500 Fod over samme for høit, og derimod det mellem 500 Fod og 1 000 Fod for lidet, navnlig i det vestenfjeldske Norge, Opmålingen er udført fogderivis. Kjøbstæderne ere herved tillagte de tilgrændsende Fogderier.

Norges Fladeindhold i norske Kvadratmil mellem nedenstående Høider over Havet.

$$1 \text{ norsk Kvadratmil} = 2,317 \text{ geografiske Kvadratmil} \\ = 127,57 \text{ kilomètres carrés.}$$

(*Superficies en kilomètres carrés des souspréfectures et départements de la Norvège entre les hauteurs ci-jointes au dessus de la mer.*)

Fogderier med til- liggende Kjøbstæder og Amter. (<i>Souspréfectures avec les villes ad- jointes, et départe- ments.</i>)	0—500 Fod. 0m—157m.	500—1 000 Fod. 157m—314m.	1 000—2 000 Fod. 314m—627m.	2 000—3 000 Fod. 627m—941m.	3 000—4 000 Fod. 941m—1 255m.	4 000—5 000 Fod. 1 255m—1 569m.	5 000—6 000 Fod. 1 569m—1 882m.	6 000—7 000 Fod. 1 882m—2 196m.	Over 7 000 Fod. <i>Au dessus de 2 196m.</i>
Idd og Marker	10,1 1 280	1,4 180	—	—	—	—	—	—	—
Rakkestad	6,5 830	5,3 680	—	—	—	—	—	—	—
Mosse	7,5 960	0,6 80	—	—	—	—	—	—	—
Smålenenes Amt	24,1 3 070	7,3 940	—	—	—	—	—	—	—
Aker og Follo, med Kristiania	6,1 780	1,7 220	2,3 280	—	—	—	—	—	—
Nedre Romerike	4,2 540	9,9 1 260	1,0 130	—	—	—	—	—	—
Øvre Romerike	3,3 420	7,3 940	4,5 570	—	—	—	—	—	—
Akershus Amt og Kristiania	13,6 1 740	18,9 2 420	7,8 980	—	—	—	—	—	—

Vinger og Oda- len	2,3 290	13,5 1 720	0,5 70	—	—	—	—	—	—
Solør	0,7 90	18,4 2 350	3,6 460	—	—	—	—	—	—
Hedemarken	3,3 420	4,9 630	10,6 1 350	1,6 200	—	—	—	—	—
Søndre Østerda- len	—	6,5 830	33,3 4 250	14,5 1 850	2,0 260	0,1 10	—	—	—
Nordre Østerda- len	—	2,2 280	53,9 6 880	27,3 3 480	4,0 510	0,4 50	0,1 10	—	—
Hedemarkens Amt	6,3 800	45,5 5 810	101,9 13 010	43,4 5 530	6,0 770	0,5 60	0,1 10	—	—
Toten	1,3 170	1,6 200	5,2 660	3,0 390	—	—	—	—	—
Søndre Gud- brandsdalen	0,7 90	2,6 330	10,5 1 340	9,0 1 150	9,6 1 220	2,3 290	0,1 10	—	—
Nordre Gud- brandsdalen	—	1,6 210	9,4 1 200	19,0 2 420	32,5 4 150	16,1 2 050	5,4 690	1,9 240	0,4 50
Hadeland og Land	2,9 370	3,1 400	9,9 1 260	6,6 840	—	—	—	—	—
Valders	—	0,3 40	5,1 650	12,5 1 600	17,3 2 210	5,1 650	1,2 150	0,1 10	—
Kristians Amt	4,9 630	9,2 1 180	40,1 5 110	50,1 6 400	59,4 7 580	23,5 2 990	6,7 850	2,0 250	0,4 50
Buskerud	7,7 980	6,6 840	5,3 680	2,2 280	1,2 160	0,1 10	—	—	—
Ringeriket	3,4 430	4,0 510	4,3 550	1,0 130	0,5 60	—	—	—	—
Hallingdal	0,7 90	2,9 370	5,3 680	9,8 1 250	14,3 1 820	7,3 930	2,8 360	0,2 20	—
Numedal og Sandsver	1,2 150	3,8 490	6,2 790	8,0 1 020	12,6 1 610	3,5 440	—	—	—
Buskeruds Amt	13,0 1 650	17,3 2 210	21,1 2 700	21,0 2 680	28,6 3 650	10,9 1 380	2,8 360	0,2 20	—
Laurvik	5,3 680	1,4 180	0,5 60	—	—	—	—	—	—
Jarlsberg	6,1 780	3,6 460	0,6 70	—	—	—	—	—	—
Jarlsberg og Laurviks Amt	11,4 1 460	5,0 640	1,1 130	—	—	—	—	—	—
Bamble	7,3 930	5,3 680	4,3 550	1,8 220	—	—	—	—	—
Nedre Telemar- ken	4,7 600	4,4 560	3,7 470	0,7 90	0,3 40	0,1 20	—	—	—
Øvre Telemar- ken	2,8 360	11,5 1 470	14,8 1 890	19,0 2 420	26,8 3 420	7,4 940	0,9 120	—	—
Bratsbergs Amt	14,8 1 890	21,2 2 710	22,8 2 910	21,5 2 730	27,1 3 460	7,5 960	0,9 120	—	—

Nedenæs	11,1 1 420	12,1 1 540	5,3 680	2,0 250	0,1 10	— —	— —	— —	— —
Sætersdalen	1,2 150	6,8 870	9,3 1 190	17,4 2 220	9,3 1 190	3,1 390	0,6 70	— —	— —
Nedenæs Amt	12,3 1 570	18,9 2 410	14,6 1 870	19,4 2 470	9,4 1 200	3,1 390	0,6 70	— —	— —
Mandal	11,9 1 520	4,4 560	1,2 150	— —	— —	— —	— —	— —	— —
Lister	6,2 790	5,6 710	8,4 1 070	7,4 950	3,4 430	0,7 90	— —	— —	— —
Lister og Mandals Amt	18,1 2 310	10,0 1 270	9,6 1 220	7,4 950	3,4 430	0,7 90	— —	— —	— —
Jæderen og Dalerne	8,8 1 120	8,2 1 050	4,3 550	1,3 170	0,2 20	— —	— —	— —	— —
Ryfylke	16,5 2 100	9,4 1 200	6,5 830	6,2 790	5,6 710	2,0 260	0,4 60	— —	— —
Stavanger Amt	25,3 3 220	17,6 2 250	10,8 1 380	7,5 960	5,8 730	2,0 260	0,4 60	— —	— —
Søndhordland	10,7 1 370	5,4 690	3,3 420	2,0 260	1,2 150	1,1 140	0,4 50	— —	— —
Hardanger og Voss	7,4 940	7,0 890	8,3 1 060	9,8 1 250	13,2 1 680	14,7 1 880	2,1 270	0,6 80	— —
Nordhordland og Bergen	15,6 1 990	6,2 790	5,2 660	3,4 440	1,1 140	0,1 10	— —	— —	— —
Søndre Bergenhus Amt og Bergen	33,7 4 300	18,6 2 370	16,8 2 140	15,2 1 950	15,5 1 970	15,9 2 030	2,5 320	0,6 80	— —
Sogn	13,6 1 730	10,9 1 390	12,3 1 570	11,5 1 470	12,3 1 570	11,5 1 470	4,9 630	0,7 90	0,1 10
Sønd- og Nordfjord	14,9 1 900	14,0 1 790	12,3 1 570	10,8 1 380	6,0 770	4,1 520	3,0 370	— —	— —
Nordre Bergenhus Amt	28,5 3 630	24,9 3 180	24,6 3 140	22,3 2 850	18,3 2 340	15,6 1 990	7,9 1 000	0,7 90	0,1 10
Søndmøre	10,0 1 280	9,9 1 260	9,4 1 200	5,1 650	3,4 430	1,7 220	0,4 50	0,1 10	— —
Romsdal	6,9 880	10,2 1 300	4,5 570	1,4 180	2,5 320	1,1 140	0,2 30	0,1 10	— —
Nordmøre	14,7 1 880	12,5 1 590	8,8 1 120	5,9 750	3,2 410	1,8 230	0,6 80	0,2 30	— —
Romsdals Amt	31,6 4 040	32,6 4 150	22,7 2 890	12,4 1 580	9,1 1 160	4,6 590	1,2 160	0,4 50	— —

Ørkedalen	3,0 380	6,0 760	5,7 730	5,4 690	6,6 840	3,9 500	2,1 270	0,3 40	0,1 10
Guldalen	1,0 120	3,3 420	7,8 1 000	23,5 3 000	5,4 690	0,3 40	—	—	—
Strinden og Selbu	3,7 470	7,6 970	5,0 640	8,1 1 030	3,1 400	0,3 40	—	—	—
Fosen	22,5 2 870	14,8 1 890	3,8 490	0,4 50	0,1 10	—	—	—	—
Søndre Trond- hjems Amt	30,2 3 840	31,7 4 040	22,3 2 860	37,4 4 770	15,2 1 940	4,5 580	2,1 270	0,3 40	0,1 10
Stjør- og Vær- dalen	10,5 1 340	7,6 970	10,2 1 300	6,2 790	0,8 100	0,1 20	—	—	—
Inderøen	10,8 1 370	9,4 1 200	23,0 2 930	21,1 2 690	2,1 270	0,1 20	—	—	—
Namdalen	18,3 2 330	16,2 2 070	21,3 2 720	15,8 2 020	4,6 590	0,2 20	0,1 10	—	—
Nordre Trond- hjems Amt	39,6 5 040	33,2 4 240	54,5 6 950	43,1 5 500	7,5 960	0,4 60	0,1 10	—	—
Søndre Helge- land	18 2 300	18 2 300	24 3 060	16 2 040	7 890	1 140	—	—	—
Nordre Helge- land	15 1 910	15 1 910	14 1 790	10 1 280	3 380	1 110	—	—	—
Salten	29 3 700	32 4 080	34 4 340	23 2 930	6 770	1 180	—	—	—
Lofoten og Ve- sterålen	18 2 300	6 770	5 640	1 140	—	—	—	—	—
Nordlands Amt	80 10 210	71 9 060	77 9 830	50 6 390	16 2 040	3 430	—	—	—
Tromsø Fogderi og Amt	37 4 720	61 7 780	58 7 400	37 4 720	3 420	1 130	—	—	—
Alten	13 1 660	18 2 300	51 6 510	18 2 300	1 100	—	—	—	—
Hammerfest	18 2 300	20 2 550	24 3 060	7 870	—	—	—	—	—
Tanen	29 3 700	45 5 740	58 7 400	5 610	—	—	—	—	—
Varanger	25 3 190	34 4 340	6 750	—	—	—	—	—	—
Finmarkens Amt	85 10 850	117 14 930	139 17 720	30 3 780	1 100	—	—	—	—
Kongeriget Norge	509 64 970	561 71 590	645 82 240	418 53 260	225 28 750	93 11 940	25 3 230	5 530	0,6 70
I Procent af det hele Fladeind- hold	20,5	22,6	26,0	16,8	9,1	3,8	1,0	0,2	0,02

3. Geologiske Forholde*).

(*Aperçu géologique de la Norvège.*)

Afdøde Professor B. M. Keilhau har meddelt det første Forsøg til et geologisk Kart over hele Norge og dertil i Gæa Norvegica knyttet en vidtløftig Beskrivelse, der udkom i Årene 1838—1850. Hans Anskuelser, ifølge hvilke Granitens, Syenitens og Porfyrens eruptive Natur benægtedes, og en langsom Forandring antoges at have fundet Sted af Kalkstene og Lerskifere til Granit og Syenit, af Sandsten til Porfyr, af Alunskifer til Felsitporfyr o. s. v., tilligemed hans Paastand om, at der ikke fandtes skarpe Grændser mellem Bergslagene, ere af vore yngre Geologer forladte. Keilhau kjendte heller ikke Lagenes Foldning om de eruptive Masser, og heller ikke Fossilernes Fordeling i bestemte Etager. Senere have også de storartede Chausse- og Jernbane-Anlæg blottet Fjeldsiderne og derved lettet Undersøgelserne. Keilhaus Iagttagelser, der foruden i Gæa Norvegica ere nedlagte i talrige Specialbeskrivelser, have dog fremdeles stort Værd.

Fra 1858—1860 har til Istandbringelsen af et geologisk Kart over Norge været bevilget årlig 3 333 Spd. 40 Sk., og senere det Halve heraf. Den herved istandbragte geologiske Undersøgelse var i 1865 nået frem over det søndenfjeldske Norge, omfattende Hamar, Kristiania og Kristiansands Stifter, og et geologisk Kart over disse blev i 1866 udgivet af Prof. Dr. Theodor Kierulf og Geschworner Tellef Dahll.

Enkelte nyere Undersøgelser haves fra Bergens Omegn, Kysten af Søndfjord og Nordfjord, nogle Dele af Trondhjems Stift og af Finmarken. Om de øvrige Dele af Landet haves blot mindre fuldstændige Undersøgelser.

Grundfjeldet (*la roche fondamentale*), bestående af den livløse Tids Skifere (*roches statifiées supposées azoïques, jusqu'à présent sans trace de fossiles*): Gneis, Glimmerskifer, Hornblendeskifer, Kloritskifer, Talkskifer, Vegsten, Kvartsskifer og Kvartsit, træder frem i Da-

*) Med Veiledning af Prof. Dr. Th. Kierulf, og med Benyttelse af hans Værk: Stenriget og Fjeldlæren; Kristiania 1865.

gen på den østre Side af Mjøsen og Kristianiafjorden fra Elverum af syd for Oplandenes Høislette (Side 176) og videre sydover. Den er her gjennebrudt af store og små eruptive Masser af ældre Granit (*granites anciens*) i Kjæder og bredere Masser, hvilke i Solør og Odalen alle have Retning fra Nordnordvest til Sydsydøst. Odalens Skogmark samt Finskogen og Vingers Skogåser bestå af sådanne Gjennebrud, mest af sribet Granit. Disse Gjennebrud danne her lave skogbevoxede Åser ofte af kun ringe Bredde. De ere hyppig ledsagede af Gabbro. Enkelte Jernerts-Forekomster (*mines de fer*) findes ved Grændserne af denne ældre Granit. Sydligere i Smålenene træde Gjennebrud af denne ældste Granit frem i mindre Partier i den sydlige Del af Sitskogen (Side 194). Sydligst i Smålenene fremtræder den som kornet Granit i et stort Felt fra Vandsjø ved Moss over Sarpsborg og Fredrikstad til Fredrikshald samt på Hvaløerne. Follobergernes Grundfjeld (Side 195) er i den sydlige Del af Enebak og den nordlige Del af Kråkstad gjennebrudt af Granit; Meierkollen (Side 195) hører hertil. Ligeså sydligere i Våler ned mod Vandsjø. Overalt her danne disse Granitgjennebrud blot lave skogbevoxede Åser. Grundfjeldet består her væsentlig af Gneis; Øiegneis nord for Kongsvinger Fæstning.

På den vestrø Side af Mjøsen ligger Grundfjeldet i Dagen ligeledes syd for Oplandenes Høislette i Hadelands og Lands Skogmark (Side 196), Hallingdalens og Numedalens Fjeldmark, den nordøstligste Del af Hardangerviddens (Side 181), samt Øvre Telemarkens Fjelde (Side 188—191), altså sammenhængende fra Totensåsen (Side 196) mellem Mjøsen og Randsfjorden, Hurdalsåsen, Nordmarken og Kroghskogens Fjelde (Side 195) og Bragernæsåsen (Side 199) i Øst, til Hallingfjeldene (Side 174), Hardangerviddens (Side 181), og Sætersdalens Heie (Side 184) i Vest, mellem Oplandenes Høislette (Side 176) i Nord og Nedre Telemarkens Fjelde (Side 200) samt Lugsefjeldene (Side 199) i Syd. Her er Kvartsit, Kwartsskifer og Hornblendeskifer de herskende Lag. Nogle Steder i Telemarken, som i Skarvefjeld i Sillegjord og Lifjeld nordøst for Sillegjordsvandet (Side 190) råder Kvartsit og Kwartsskifer alene; Gaustas Tinde (Side 190) består af laget Kwartsskifer.

Spirillens Fjelde (Side 196) danne et stort Gjennebrud af ældre Granit (*granites anciens*), mest kornig, midt i dette udbredte Grund-

fjeld, over hvilket de hæve sig mærkbart. Et mindre Gjennembrud, som ikke hæver sig så mærkbart over Grundfjeldet findes mellem Åls og Gols Kirker i Hallingdal på begge Sider af Åls-Elven. Et andet Gjennembrud ligger vestligere ind over Hardangerviddens nordøstlige Grændse i Åls Hovedsogn mellem Ustaelven og Pålbufjorden; Sangerfjeld (Side 197) hører hid. Endelig ligger på Grændsen af Buskerud og Bratsbergs Amter over den vestlige Del af Flesberg og den østlige Del af Gransherred Kongsbergs mærkelige Granitfelt. På Østranden af denne Granit nordvest og vest for Kongsberg forekommer også Gabbro-Masser, på hvis Sider Grundfjeldet er gjennemsatte med Gange, der føre gedigent Sølv (*argent pur*). Modums og Snarums Koboltærtse (*minerais de cobalt*) synes at forekomme på lignende Måde på Grændserne af Gabbro Gjennembrud, hvilke dog her kun have liden Udbredelse i Dagen; ligeså på Ringerike nikkelholdig Magnetkis (*pyrite magnétique nickelifère*).

Bambles og Nedenæs Kystrand (Side 201) dannes af Grundfjeld, som ligeledes fremtræder i Lister, Dalerne og Jæderen (Side 201). På det sidstnævnte Sted vest for Lindesnes, danner Grundfjeldet en mellem $\frac{1}{2}$ og $1\frac{1}{2}$ Mil bred Stribe ved Foden af Sætersdalens Heie og støder kun til Havet i den sydøstlige Ende ved Lyngdalsfjorden og Listerfjorden, samt i den nordvestlige Ende ved Gandsfjorden, medens det forøvrigt er adskilt fra Havet ved et stort Gabbro-Felt, der strækker sig over Listerlandets Halvø samt fra Listerfjorden ved Flekkefjord til Ougne Bugt vest for Ekersund; længere i Nordvest er Grundfjeldet adskilt fra Havet ved Jæderens Fladestrækninger (Side 221).

I Dalernes nøgne Klipper fremtræder Gabbroen oftere som Labradorsten, Hyperstenit og Norit. I det Ekersundske Gabbro-Felt optræder Titanjern (*fer titané*) i Gange.

Grundfjeldet fremtræder endvidere i Dovres Høifjelde (Side 166) i Lesjekjølens Fjelde (Side 167) vest for den mellem Våge og Lesje tvers over disse Fjelde førende Bygdevei, samt synes, såvidt de endnu ufuldstændige Undersøgelser tillade at slutte det, at omfatte den hele øvrige Del af de til Dovre hørende Fjeldstrækninger, som herfra strække sig mod Vest til Nordsøen og Vesterhavet over Nordre Bergenhus og Romsdals Amter (Side 167—172). Mellem Nordfjord og Sognefjorden ligger dog Konglomerat og Sandsten (*conglomérat, grès*) yderst mod Havet over Grundfjeldets Skifere, der her

bestå af Glimmerskifer, Kloritskifer, Lerglimmerskifer. Disse Konglomerater og Sandsten findes navnlig på Sulenøerne (Side 224) og Lihesten (Side 171) ved Mundingen af Sognefjorden, ved Kvamshesten i Ytre Holmedal nord for Dalsfjord, samt syd for Mundingen af Nordfjord ved Hornelen, Hjelmen, Keipen, Gjeeralund (Side 224).

Også i Hordalandets Halvø (Side 202) træder Grundfjeldet i Dagen i stor Udstrækning.

Fra Romsdalsfjorden til henimod Nordlands Sydgrændse er Vestranden af Fastlandet, Hevnefjeldene (Side 204) og Fosens Halvø (Side 205) bygget af et bredt Grundfjeld. I Fosens Halvø er det gjenembrudt i stor Udstrækning af ældre Granit, med Hovedretning mellem Nordost og Sydost, altså som Trondhjemsfjordens indre Del.

Yderst ude dukker her en, som det synes, noget yngre Granit (*granite d'un moyen âge, post-taconique*) op i en Række af tildels store Øer og Skjær: Smølen, den største, vestlige, Del af Hitteren, Frøien og Frøi-Øerne (Side 204). Mellem disse store Øer og Fastlandet ligger i Trondhjemsleden over en Række af mindre Øer, på den sydøstlige Side af Hitteren og på den sydvestligste Spids af Fosens Halvø, Ørlandet, ovenpå Grundfjeldet et Bælte af Sandsten og Konglomerater af samme Art som på Kysten og Øerne mellem Sognefjorden og Nordfjord.

Vestrandens-Grundfjeld forlænges op igjennem Nordlandene lige til Saltens Fjord. Også her består udenfor samme Nordlands Kystfjeldkjæde (Side 206) tildels af Granit-Gjenembrud, som det synes noget yngre end de ovenfor i det sydlige Norge nævnte ældre Graniter, (*granite d'un moyen âge*). Som dettes sydlige Fortsættelse må det ovenfor nævnte Granitfelt på Frøierne, Frøien, Hitteren og Smølen betragtes.

Det største af alle Felt af gammel ante-takonisk Granit (*granites anciens, anté-taconiques*) er det kristiansandske, der strækker sig fra Numedalslægens Kilder strax syd for Hallingskarven (Side 175) over Hardangerviddens (Side 181), med Undtagelse af en liden Del af samme i Nordost mellem Ustavandet og Numedalslægen, over Sætersdalens Heie (Side 184) og over Nedre Telemarkens Fjelde (Side 200), udbredende sig mellem Stavangerfjorden i Vest og Norsjø i Nedre Telemarken i Øst, en Strækning i ret Linie af 17 norske Mil (26 geografiske Mil, 190 *kilomètres*), og som begrændset af

Bambles og Nedenæs ovenfor omtalte Kystrand af Grundfjeld på den sydostlige Side og af Listerlandets, Dalernes og Jæderens ligeledes ovenfor (Side 234) nævnte Grundfjeld på den sydvestlige Side kniber sig sammen mellem Mandal og Farsund og løber tilsidst, men her splittende sig mellem Gruslagene, ud i Lindesnes Forbjerg (*promontoire*). Denne Granit danner således Bunden i de høiere og indre Dele af Stavanger Amt, Lister og Mandals Amt, Nedenæs Amt samt af den midterste Del af Bratsbergs Amt.

Dette store Felt, der bedækker 180 norske Kvadratmil (420 geografiske Kvadratmil, 23 000 *kilomètres carrés*) omslutter mange halvt eller helt Ø-formig adskilte Partier af Grundfjeldets Lag, især i Dalbundene. Som ved alle eruptive Bergslag er det heller ikke ganske sjældent at se ganske små skarpkantede Brudstykker af hine i denne Granits Masse. Feltet indeholder dels kornig, dels stribet Granit.

Denne ældre Granit har, navnlig i Sætersdalens Heie, ovenfor Skoggrændsen intet indbydende Udseende. Den danner her bratte, skaldede Fjeldsider, nøgne Fjeldmarker, kun oversåede med Blokke, hist og her dækkede med Myr. I lavere Egne, fornemmelig på den for de vestlige Havvinde mere beskyttede Østside afgiver denne Granit derimod udmærket Skogbund.

Den ældre Granit omgiver sig undertiden ved eller nær sine Grændser med Erts-Nedlag, fornemmelig Jern og Kobber (*mines de fer et de cuivre*). Navnlig udmærker sig i så Henseende Nedenæs og Bambles Kystrand (Side 201) ved sin Rigdom på oxydiske Jernertser: Magnetjern og Jernglands (*fers oxydulés*). Når man følger Leiestederne, finder man, at de ere fordelte efter Linier, som følge den store Granitgrændse indenfor, og som selv ofte ere knyttede til mindre Granitfelt eller til eiendommelige Eruptiver således f. Ex. til en egen finkornig Granitafændring med indstrøet Magnetjern istedetfor Glimmer (*granite à grains fins et quasi-feuilleté composé de feldspath, de quartz et de grains fins de fer oxydulé*) i Solberg-Åsen ved Næs Jernværk vest for Tvedestrand, eller til en Blanding af Granat (*grénalite*) (ofte Kolofonit) Augit (*roche pyroxénique*) (ofte Kokkolit) og Kalkspat ved Arendal, hvilken Blanding bryder op som Gange og Klumper midt imellem steilt stående, bøiede og vredne Lag — eller til andre Gange, indeholdende, foruden flere Mineralier, kulsure Salte (*filons à carbonates*), således på Langø ved Kragerø.

Også Kobberertser (*mines de cuivre*) optræde bundne til den gamle Granits Grændser. Således flere Steder i Thelemarken og Sætersdalen.

I Bamble findes også nikkelholdig Magnetkis (*pyrite magnétique nickelifère*) knyttet til små Gabbro-Kupper. Fremdeles ved Kragerø Apatit (*carrières d'apatite*) i Gange af Hornblendesten i Nærheden af Gabbromasserne.

Umiddelbart efter de store Bevægelser i Jordskorpen, som ledsagede hine ældre Graniters Frembrud, måske endnu medens de vedvarede, afleiedes de takoniske Dannelser i 3 Etager ovenpå Grundfjeldet og navnlig i afvigende Stilling over dette. (*Formation taconique composée de trois assises distinctes, et reposant en stratification discordante sur la roche fondamentale*).

Den laveste af disse Etager (*l'assise taconique inférieure*) er særlig udmærket ved Mængden af Brudstykke-Bergslag, og har derfor efter en af disse, den af Prof. Esmark senior karakteriserede Bergart Sparagmit erholdt Navnet Sparagmit-Etagen. Sparagmiten er en snart rødlig, snart grå Breccie eller Konglomerat, med Feldspath og Kvartsbrudstykker, samt ofte iblandet med fine Talkblade. Bergslagene i Sparagmit-Etagen ere: rød og grå Sparagmit, hvid Kvartsit og Kvartsskifer, ofte talkholdig, Glimmerskifer, Kvarts-Konglomerat, Blåkvarts, forskelligfarvede Sandstene, hvoriblandt smuk rød Sandsten med Punkter af Kaolin (Porcellænjord), mørk Lerskifer, endelig også enkeltvis og sjelden Dolomit og Kalksten i hele sammenhængende Lag (*L'assise taconique inférieure de Sparagmite. Par sparagmite on comprend un poudingue ou conglomérat, tantôt clair, rougeâtre, jaunâtre, tantôt foncé, à fragments de feldspath et de quartz et souvent intermêlé de minces écailles talqueuses. Le terrain sparagmitique renferme surtout: sparagmite rouge et gris, grès à bas de kaolin, poudingues, schistes argileux rouges et gris, quartzite bleu, schistes quartzeux talcifères, et quelques couches de dolomie ou de calcaire*).

Hvor Kvartsen råder og intet løst Jordsmon af bedre Slags ligger over, er Fjeldmarken gold; således paa begge Sider af Glommen fra Morafjeld (Side 178) til Lille Elvedalen. Sparagmiten danner derimod i de ikke for vindhårde Strækninger ret god Skogbund.

Dette Felt udbreder sig over hele Oplandenes Høislette, men er

på den vestre Side overdækket af de to yngre Etager af takonsk Dannelse. Sparagmitetagens vestlige Grændse i Dagen er kløftet med Jettafjeld i Våge (Side 180) i den ene Spids og Synesfjeld i det nordlige af Torpens Annex til Nordre Land (Side 180) i den anden Spids, hvilken sidste dog strækker sig videre over Bæгна til det lavere Bydalsfjeld på Grændsen af Valders og Hallingdal.

Sparagmit råder fornemmelig i Feltets nordøstlige Del fra Vigelfjeld og Herjehåгна (Side 165) i Øst på Rigsgrændsen til Rundane (Side 179). Lerglimmerskifere er især udbredt mod Vest i Fåberg og Gausdal, hvor de vexle med Kvartsitlag.

Lagstillingen danner dels de skråt heldende Lags Former, dels Taffelland med horizontale Lag. Det sidste er i Rundane udskåret til pyramidalformede Fjelde, hvis Sider vise de horizontale Lag.

De store Mængder af Feldspat og Kvarts Brudstykker, som findes i denne Etage, synes at hidrøre fra den gamle Granits Ødelæggelse. Også Glimmeren, denne Granitens tredie Hovedbestanddel findes i sønderslidt Tilstand igjen i denne Etages Lerskifere. Øverst i Etagen ligger mængstedes et mægtigt Konglomerat, hvis Kvarts-Rullestene skrive sig fra de ligeledes ødelagte ældre Kvartsfjelde; også afrundede Stykker af lys gammel Granit sees ind imellem disse. Et af de mærkeligste Brudstykke-Bergslag, som findes i denne Etage er Rostens Breccie i Sells Annex til Våge mellem Rundane og Gudbrandslågen. Den nye Chausse er med svære Sprængninger anlagt midt igjennem denne, og man har lige fra Chausseen den mest udmærkede Oversigt over Brecciens Sammensætning.

Sparagmit-Etagen har hidtil vist sig uden Fossiler (*jusqu'ici sans fossiles*), men ansees dog som Grundlag for den takoniske Dannelse, da den ligger afvigende med horizontale Lag over Grundfjeldets vertikale Lag. Særdeles tydelig sees dette i Søndre Aurdal i Valders. Vistnok ere Fossiler fundne ved Høgberget ved Klarelven syd for Kvitvolffjeld (Side 178), men disse tilhøre en Udligger af yngre Alunskifer og Kalksten.

Sandsten findes paa den øverste Flade af Sparagmitfeltet i den østlige Del af Trysil, mellem Herjehåгна og Faxefjeld (Side 165). Herfra komme de bekjendte Trysilske Brynestene (*pierres à aiguiser*).

Over Sparagmitfeltet ligger på den vestlige Del af Oplandenes Høislette den anden Etage af takonsk Dannelse bestaaende af glind-

sende Lerskifer og Kalk med sparsomme Levninger af det begyndende Dyrliv. Efter dets mest typiske Led, sort Lerskifer med Forsteninger af Diktyonemer, en Art Bryozoer eller Mosdyr, samt efter de til Trilobiterne (Krebsdyr) hørende Arter af Slægten Olenus, som findes i Kalken, er Etagen benævnt Diktyonema-Skifer og Olenus-Kalk (*L'assise taconique supérieure de schistes argileux à Diktyonema et calcaire à Olenus*). Den svarer til Potsdam-Perioden i Amerika.

I Dagen strækker denne Etage sig fra Vandskjellet mellem Glommen og Gudbrandslågen i Ringebu i Nordost, mellem Muen (Side 179), Kvienfjeld og Høitinden (Side 180), mod Sydvest over Søndre Fron, Ringebu, den nordlige Del af Gausdal, søndenfor Espedalsvandet, over Slidre og den nordlige Del af Nordre Aurdal i Valders til et Stykke ind i den nordøstlige Del af Hemsedals Annex til Gol i Hallingdal, opad Valdersdalen til Foden af Filefjeld (Side 174), nordlig over Nordre Frons Hovedsogn og Kvikne Annex opad Vinstras Dalføre nord for Espedalsvandene til Olstappen og Mukampen (Side 180), omkring Jøtunfjeldene (Side 172) fra den østlige Ende af Bygdinsjøen mellem Jøtunfjeldene og Heimdalsfjeldene (Side 174) langs Vågevand fra Gardmo til Lom Kirke, og over Lomsfjeldenes sydøstlige Afhæng. Dette Lag har her en samlet Udbredelse af omtrent 35 norske Kvadratomil (80 geografiske Kvadratomil, 4 500 *kilomètres carrés*).

Den samme Etage ligger i Dagen sydligere ved Foden af Hemsedalsfjeldene (Side 174), over Hardangerviddens (Side 181) mellem Hallingskarven og Numedalslågens Kilder, Normandslågen og Bjørnæs fjorden (Side 182), samt videre mod Syd over de til Langfjeldene hørende Røldalsfjelde (Side 175), Etnefjelde (Side 224), Byklefjelde (Side 175), ud over en Del af Ryfylkes Halvø (Side 202), Vikedals og Nærstrands Herreder, samt over Karmøen, Buknøen (Side 202), Ombø, Finnø, Rennesø i Stavangerfjorden. I de til Langfjeldene hørende Fjeldgrupper kan den adskilles i to Etager, den nedre bestaaende af Lerskifer, den øvre af mere krystallinske Skifere, Glimmerskifer, Hornblendeskifer og forskellige talk- og kloritholdige Skifere. På Karmøen indeholder dette Felt også Konglomerater og Kvarts-Sandsten.

Lerskiferen smuldrer let og afgiver i Søndre og en Del af Nordre Fron, Ringebu, Gausdal, Slidre, Nordre Aurdal, en Del af Hemse-

dal, en Del af Hardangerviddene, samt i Vikedal og Nærstrand de frodige Sæterhavne og Fjeldbeiter, som udmærke disse Distrikter. I Dalene afgiver den udmærket Kornland, navnlig på Solsiden i Søndre Fron, Ringeby og Lom.

Den samme Etage af Lerskifer ligger nærmest over Grundfjeldet omkring Bunden og Vestranden af Kristianiafjorden, ved Skiensfjorden, i Sandsver syd for Kongsberg, på Eker, i Hadeland og på begge Sider af Mjøsen strax syd for Sparagmitetagens Sydrand fra Tonsåsen (Side 181) mellem Land og Valdres i Vest over Birid, Stange og Løiten til Høiderne ved Elverum i Øst. Den består her af sorte Lerskifere eller Alunskifer, hvori ligge dels enkelte Lag, dels Boller af sort Kalksten (Stinksten). De ovennævnte Egne skyldte ligeledes sin Frugtbarhed Forvittringen af disse Lag af Lerskifer og Kalk, der tildels ere rige på Forsteninger af det ældste Dyrlev.

På Vestsiden af Langfjeldene træder den samme Skiferetage frem i Fortuns Annex til Lyster, i Aurland, Voss og Gravens Annex til Ulvik.

I en Bue om Bergen ligge på Bergens Halvø (Side 226) de samme eller lignende Lerskifere og Kalklag, dog uden Forsteninger, pressede mellem Grundfjeldet og kjædeformig opstigende Masser af Gabbro og ældre Granit*). Den hele Omegn om Bergen er i sit Udseende betinget af disse geologiske Forholde; Fjorde, Dale, Vande og Elve gå i Strøgets Retning, og Kystlinierne give det samme Billede af en Bue, som Skifernes Strøg fremstille. I en Bue mellem Fjøsangerfjorden og Puddefjorden, begge strax syd for Bergen, samt ved Bergens Halvøs Forening med Fastlandet ved Trængereidet (Side 226) findes Kalkstene, flere Steder forvandlede til Marmor. Også i Vikør og Voss overdækkes Grundfjeldet af yngre Skifere.

Serpentin optræder i små kuppelformige Partier ved Lindås, på Osterøen og i Nærheden af Samnanger.

Over den her beskrevne Etage af Diktyonema-Skifere ligger rundt om Jøtunfjeldene (Side 173) og Heimdalsfjeldene (Side 174) ned over til Filefjeld, samt omkring Hemsedalsfjeldene en tredie til

*) Geologiske Undersøgelser af Bergens Omegn af Th. Hjortdahl og M. Irgens. 1862.

den takonske Dannelse hørende Etage af Høifjeldskvarts, ledsaget af Hornblendeskifere, nogle Dolomitlag og yngre gneisagtige Skifere. (*La troisième assise taconique de quartzites et schistes des hautes-montagnes: quartzites, schistes quartzifères, schistes amphibolitiques*).

Denne Etage udbreder sig fra Sell ved Rundanes Fod i Øst til Skagastøltindernes Fod i Fortundalen (Side 173) i Vest, og fra Ottavandets sydlige Side i Nord til Bitihorn (Side 173) og Skaget (Side 180) i Syd, samt på begge Sider af Filefjeld og Hemsedalsfjeldene (Side 174); mod Sydvest trænger den frem lige til Voss.

Høifjeldskvartsen er gold og mager. Den må ligesom den foregående ældre Etage af Diktyonema-Skifere og Olenus-Kalk, og den endnu ældre Sparagmit-Etage regnes til de takoniske Dannelser.

De ovennævnte Etager af takoniske Dannelser ere i Jætunfjeldene (Side 173), Heimdalsfjeldene (Side 174) og flere Steder mellem Ottavandet, Espedalsvandet og Bygdinsjøen gjenembrudte af svære Gabbromasser (*Roches éruptives post-taconiques de gabbro*). Dette Gjenembrud danner her en Mængde Tinder og Høidestrækninger. Rundt omkring den større samlede Masse, der ofte ligger som en vældig Strøm ovenpå Høifjeldskvartsen, findes mindre Kupper og Felt som Udliggere, mod Øst ligetil Espedalsvandene. Også Serpentin og Spor af Olivinsten findes i små Kupper mellem Gabbrofelterne. Lignende Gjenembrud danne også Graniten, Syeniten og Grønsten i Filefjelds Tinder, i Hemsedalsfjeldene, samt Graniten i Hallingskarvens Tinder og overhovedet i Hallingfjeldene (Side 174) (*roches éruptives post-taconiques de granite et syénite d'un âge moyen*).

Ertsnedlag have flere Steder samlet sig om Grændserne af disse Gabro Gjenembrud. I Espedalen er Forekomsten af nikkelholdig Magnetkis (*mines de pyrite magnétique nichelifère*) knyttet til Gabbro. I Årdal i Sogn er Kobberforekomst (*ouvertures de cuivre*) ligeledes knyttet til Gabbroens Nærhed. Til Grændserne af Serpentin er knyttet Forekomst af Kromjernsten (*mines de fer chromé*) indsprængt i Serpentinens Masse, eller samlet i uregelmæssige Årer.

Indenfor den faste Rand af Grundfjeld, der, som nævnt, i det nordenfjeldske Norge strækker sig langs Kysten fra Romsdalsfjordene, over Hevnefjeldene, Fosens Halvø, den vestlige Del af Namdalen og op igjennem Nordlands Amt, og som ydermere er beskyttet mod Havet ved den i en Række af Øer og Læer opdukkende Granit

ligger det store trondhjemske Skiferfelt. Det breder sig ud over Namdalens Skogmark (Side 205) mellem Kjølen og den øvre Del af Namsen Elv, vest ud over Snåsen-Vand og Beitstadfjorden samt vest for den øverste Del af Trondhjemsfjorden over Inderøens Herred; sydligere øst for Trondhjemsfjorden over den trondhjemske Høislette (Side 165), og nordvest ud over samme, over Orkla til Rindalen og Opdalen; endvidere over Dovres Fjeldmark (Side 166) og over den østlige Del af Lesjekjølens Fjelde indtil den over samme mellem Våge og Lom førende Bygdevei (Side 167). Mod Nord strækte dette Skiferfelt sig op i det sydlige Helgeland, omkredsende Store Børgsfjeld (Side 163). Mod Øst strækker det sig ud over Jemteland. Mod Syd adskilles det fra Oplandenes Høislette ved den Side 176 nævnte Række af høje Fjelde, næsten i en ret Linie fra Vigelfjeld, en af Kjølens Fjeldtoppe (Side 165), i Øst til Jettafjeld i Våge (Side 176) i Vest. Sydvest for Jettafjeld fortsætter en smal Udløber af dette Skiferfelt på den sydlige Side af Ottaelven over den østlige Del af Hedalens Annex til Våge.

Det trondhjemske Skiferfelt dannes især af alle Slags Glimmerskifer, hvoriblandt Kværnsten, udmærket ved små Granater, fornemmelig i Selbu; endvidere Lerglimmerskifer, hornblende- talk- og kloritholdige Skifere, Vegsten, Lerskifer, Kalkstene ofte forvandlede til Marmor og Dolomit. (*Terrain schisteux de Trondhjem renfermant surtout des schistes micacés, talqueux et chloriteux, pierre ollaire, argileux, avec quelques couches de calcaire et de dolomie*).

De trondhjemske Skifere adskille sig, seet i Håndstykker, ikke væsentlig fra Grundfjeldets Skifere; som oftest ere de dog noget blødere. Men deres yngre Karakter fremgår af den hele geologiske Forekomst, ligesom de på Vestgrænsen mod Grundfjeldet sees tydelig at ligge som en nyere Etage over dette. Den indeslutter såvel takoniske som siluriske Dannelser og Tidsrummet for dens Dannelse må henføres dels til den takoniske, dels til den siluriske Periode. I Meldalen indeholder Kalkstenen endog Fossiler, som tyde på oversiluriske Lag. (*Cette assise renferme quelques fossiles siluriens, et son âge est mis entre l'âge taconique et l'âge silurien*).

Det trondhjemske Skiferfelt er ligesom de førnævnte Lag af ren takoniske Dannelse, hyppig gjenembrudt af Granit, Grønsten og Gabbro, ledsaget med Serpentin.

På Dovres Fjeldmark findes et sådant Gjennembrud af yngre Granit og Gabbro. De gjennembrudte Lag sees her at høine sig med Murlinier på begge Sider af Hovedveien mellem Domås og Jerkin Skydsstationer, hvilken Vei fører lige over den gjennembrydende Granitmasse. Også Høigien (Side 166) er dannet af et sådant Granitgjennembrud, som dog her har hævet sig over det gjennembrudte Skiferfelt.

Ertsforekomster ere også her knyttede til disse Gjennembrud, navnlig omkring Gabbrofelterne eller i Sidelinier et Stykke fra deres Grændser; således Kobbererts (*mines de cuivre*) omkring Hyllingen (Side 165), ved Gabbrofeltet i Tydalen og ved Røros. Kobberertsen er her i Regelen fattig og kan kun drives med den yderste Ekonomi. Også Tronfjeldet i Tønsæt (Side 176), nær Grændsen mellem den trondhjemske Skifer-Etage og Oplandenes Sparagmit-Etage, er et Gabbro-Gjennembrud gennem Skifer-Etagen, og på Sydsiden af dette findes ligeledes kobberførende Bånd.

Ved Ertsforekomsterne omkring Røros sees hyppig mindre Masser dels af eiendommelige Grønstene, dels af Serpentin, der optræde kromførende (*mines de fer chromé*).

På en Linie fra Opdal til Stenkjær ved Beitstadfjordens Bund forekomme hyppig Konglomerater samt store Felt af Sandsten af samme Art, som de ovenfor (Side 235) nævnte på Øerne og Kysten mellem Sognefjorden og Nordfjord, og de ligeledes ovenfor (Side 235) nævnte mellem Smølen, Hiteren og Fastlandet.

Langs det trondhjemske Skiferfelts Vestside forekomme svære Kalklag i en Linie fra Surendalen over Rindalen og Meldalen, i Inderøen og vestenfor Snåsen Vand.

Den sydlige Del af Kjølen (Side 161—165), der alene er nærmere undersøgt i geologisk Henseende, er dannet ved Gjennembrud af post-takonisk Granit og Gabbro, (*granite et gabbro post-taconique*). Syd for Størdalselvens Vasdrag fra store Glukfjeld til Store Vigelfjeld (Side 164 og 165) danner dette Gjennembrud en stærk Kjæde, Sparagmit-Etagen midt efter, den trondhjemske Skifer-Etage udefter til begge Sider, og Granit og Gabbro dels i selve Ryglinien, dels i Sidelinier. Nord for Udbøiningen mod Jemteland i Namdalen ligge Portfjeldets (Side 163) Konglomerat (*conglomérat*) omgivet af Glimmerskifer. Mod Nord kan Granitgjennembruddet

forfølges, om end med enkelte Afbrydelser til Store Børgefjeld (Side 161).

Med Store Vigelfjeld ender Graniten i Dagen mod Syd; men en Række høie Fjelde mellem Rigsgrænsen og Fæmundsjøen (Side 165) og videre til Herjehåga og Faxefjeld, samt med aftagende Høide ind over i Sverige mellem Dalarna og Vermland fortsætter endnu sydover Grændsefjeldenes Spor. Kjølen fortjener derfor fuldt vel også her sit særegne Navn.

Til den samme post-takonske Tidsalder synes også Senjens og Lofotens Kystfjeldkjæde (Side 210) og ligeledes Vest-Finmarkens Kystfjeldkjæde (Side 215) at høre. Den førstnævnte danner navnlig en ved sine storartede Former udpræget, vældig Gránitmur.

Indenfor disse Granitmure ligger i den nordlige Del af Nordlands Amt, nordenfor Saltenfjord, i Tromsø Amt, og den vestlige Del af Finmarkens Amt et Felt af Glimmerskifer og Kalk, stærkt presset med bøiede Lag, der ligge ud mod Granitranden, og som synes at være yngre end Grundfjeldet. Dets Alder er fortiden ganske uvis.

Dette Felt er atter gjennebrudt af svære Gabbro-Masser, især ved Lyngenfjord og Altenfjord. Altens Kobberminer (*mines de cuivre*) ere knyttede til Grændserne af disse Gjennebrud.

Langs med den yderste vældige Granitmurs Grændser vise sig Omdannelserne af dette Skifer- og Kalk-Felt i stort Mål. De brudte eller bøiede Lag af det sidstnævnte Felt synes forvandlede hver efter sin oprindelige Natur, ganske på samme Måde, som man i de nedenfor nævnte meget mere tilgængelige og udforskede siluriske Egne ved Kristianiafjorden har bedre Leilighed til at overbevise sig om. Kalkstenene findes omkrystalliserede til Marmor, Lerskifere og Sandstene til Glimmerskifer og Glimmergneis. Granat er hyppig udviklet i Skiferne; ved Kjæringfjeld (Side 208), søndenfor Sørfoldenfjord, Beryl i Glimerskiferen.

Mellem Porsanger-, Laxe- og Tanafjordene udstikker måske Grundfjeldet med sine gamle Kvartslag, medens Glimmerskifere endnu svinge sig nedenom op til Magerøen, hvor de danne Nordkap.

Ovenpå de til den takonske Periode hørende Lag ligge i det sydlige Norge de siluriske Dannelser i flere Etager og endelig de

til de devoniske Dannelser svarende Etager af Sandsten og Konglomerat.

De siluriske Dannelser (*Formations siluriennes*) findes navnlig omkring Kristianiafjorden, ved sammes Bund og Vestside indtil Skiensfjorden, samt derfra nord omkring Lugsefjeldene (Side 199) til Eker og Modum, nord om Bragernæsåsen (Side 199) til Ringerike og Hadeland, samt videre nord om Kroghskogens, Nordmarkens og Hurdalsåsens Fjelde (Side 195) til Toten og Birid, samt derfra tvers over Mjøsen til Ringsaker og videre over Hedemarken indtil Løiten i Øst.

Over Alunskiferen, hørende til den takoniske Dannelses anden Etage, følger gjerne her først en Etage af tykbænkede urene grå Kalkstene, som veksle nogle Gange med mørk Lerskifer. De indeholde en Mængde Forsteninger af Trilobiter (Krebsdyr), fornemmelig Asafus-Arter, af *Orthoceras vaginatum*, der hører til de hovedføddede Snegle, og af Graptoliter, Pennestene, et Slags Polyper. Efter disse betegnes denne Etage ældre Graptolit-Skifer og Vaginat-Kalk (*Première assise silurienne inférieure: schistes à graptolites inférieurs, calcaire à Orthoceras vaginatum*).

Derover kommer hyppig en Etage Lerskifer, Mergelskifer med Kalkknoller og enkelte Kalklag. Kalkknollerne ere ofte Cementkalk. Her findes også Forsteninger af Trilobiter (Krebsdyr), men fornemmelig Trinucleus-Arter og Chasmops-Arter, hvorefter denne Etage kaldes Trinucleus-Kalkens og Chasmops-Kalkens Etage (*Seconde assise silurienne inférieure: calcaire à trinucleus et à chasmops, schistes marneux*).

Over denne Etage kommer igjen mangesteds Kalksandsten og sandige Kalkskifere, undertiden Kalkbreccie undertiden også hård Sandsten. Trilobiterne optræde her med andre Slægter end længere nede, navnlig med Kryptonimus-Arter. Nogle Arter af Koraller, Brachiopoder (armføddede) og Gasteropoder (bugføddede) ere også betegnende for denne Etage. Den benævnes Kalksandstenens Etage (*Troisième assise silurienne inférieure: calcaire sablonneux et schistes*).

Disse tre Etager regnes alle til de undersiluriske Dannelser.

Over dem komme yngre siluriske, oversiluriske, Dannelser i tre Etager.

I den nederste af disse findes i Mergelskifer eller Kalk utallige Skaller af *Pentamerus oblongus*, som hører til de armføddede Skjæl, hvorefter Etagen benævnes *Pentamerus-Etagen*. (*Première assise silurienne supérieure; schistes à pentamère*). Derefter optræder Kalksten med en Mængde Levninger af Havsdyr, hvorimellem store og skønne Koraller, hvorefter den benævnes *Koral-Kalkens Etage*. (*Seconde assise silurienne supérieure: calcaire à coraux*). Endelig optræder øverst mægtige Kalklag, samt dels grå, dels grønne og rødlige Mergelskifere vekslede med hverandre. I denne Etage sees hyppig lange *Ortoceratider* (*Ret-Horn*), navnlig *Ortoceras cochleatum*. I Mergelskifere findes også *Graptoliter* (*Pennestene*), men af andre Arter end i de undersiluriske Etager. Etagen er benævnt *Cochleat-Kalkens Etage*. (*Troisième assise silurienne supérieure; calcaire à Orthoceras cochleatum, schistes marneux, schistes à graptolites supérieurs*).

Sjelden ligge alle disse Etager i fuldstændig Række over hinanden. Sædvanligt er det at finde enkelte Dele af Rækken blottede i steile Lagstillinger, hvilke, når man forfølger dem, vise sig at tilhøre store Bølger, der ere fremkomne derved, at først det hele Lagsystem er presset sammen ved en mægtig Kraft, der medfulgte Udbruddet af de yngre store eruptive Masser, og ved at senere mange af de opstående Dele af disse Bølger ere blevne afslidte.

Ovenpå de yngste oversiluriske Kalkstene med deres mange Fossiler ligge endnu mægtige Lag af røde Lerskifere, røde og grå Sandstene og Konglomerat. Således på den østlige Side af Holsfjorden, Tyrifjordens sydøstlige Arm, i Lierdalen, under Kolsås i Bærum (Side 195), ved Holmestrand og i Skiensdalen. Intet Spor til Fossiler er endnu fundet mellem disse Lag, der antages at svare til den devoniske Dannelse (*Assise supposée dévonienne, jusqu'à présent sans fossiles: conglomérat, grès, schistes argileux rouges*).

Hertil kommer endnu et, som det synes ældre, mere uvist stillet Sandstens-Felt i Veldre Annex til Ringsaker, nær Furnæs-fjorden, en nordøstlig Arm af Mjøsen (*Terrain de grès, qui semble ancien, mais d'âge incertain, auprès du fjord de Furnæs, une branche de la grande lac de Mjøsen*).

Efter det første begyndte vrimlende Livs Periode, midt i den siluriske Tid, og senere gjentaget måske endog langt efter den de-

voniske Tid se vi atter store eruptive Masser af forskjellig Art presset op fra Dybet, snart kun i snorlige Gange, snart som enlig liggende Småkupper, snart i hele milevide Strækninger, snart som en Strøm ovenpå et Grundlag af de forud for dem dannede Lag.

Ovenfor er omtalt to forskellige ældre Gjennembrud af Granit og Gabbro, det ældste, ante-takonske, i Solør og Odalen og Smålenene (Side 233), i Spirillens Fjelde (Side 234), i Fosens Halvø (Side 235), i det kristiansandske store Granitfelt (Side 235), og på Bergens Halvø (Side 240); det andet, det post-takonske, på Smølen, Hiteren og i Nordlands Kystfjeldkjæde (Side 235), på Dovres Fjeldmark (Side 243), i Kjølen (Side 243), i Senjens og Lofotens og i den vestfinmarkske Kystfjeldkjæde (Side 244). Af omtrent samme Alder, post-takonsk, ere enkelte Gabbro-Kupper, som gjennembryde de siluriske Lag, således Sølsberget i Gran (Side 220).

Endnu senere end disse to ældre Gjennembrud af Granit brød vældige Masser af kornet Granit og af Syenit frem i Kristianiafjordens ovenfor omtalte siluriske Egne (Side 245), på Vestsiden af Kristianiafjorden og Mjøsen. De strække sig fra Langesundsfjordens og Fredriksværns røde Klipper mod Nord over Drammensfjorden forbi Kristiania til Skreia (Side 195) ved Mjøsen. På Lugsefjeldenes nordlige Side mellem Narrefjeld ved Norsjø i Nedre Thelemarken og Skrimsfjeldene syd for Kongsberg i Sandsver (Side 199) sees denne yngre Granit og Syenit væltet ud over den ældste Granit, som længe før gjennembrød Grundfjeldet; men selv bryder disse yngre Granit- og Syenit-Masser gennem alle de ovenfor (Side 245) nævnte siluriske Etager og gennem den øverste til de devoniske Dannelser henregnede Sandsten (Side 246). Dette Udbrud betragtes derfor som post-devonisk (*roches éruptives post-dévonniennes*).

Omkring ved Grændserne optræder denne yngre Granit og Syenit snart brat afskåret som en Væg, snart med sværmende Udgreninger, som flette sig ind i de omliggende Skifere, Kalkstene, Sandstene, ja i selve Grundfjeldet. I selve Syenitens Masse ved Langesundsfjorden og andetsteds findes gangagtige Udskilninger med Syenit af grovere Korn, og i disse mange smukke eller sjeldne Mineralier.

Den her omhandlede Granit brydes meget let i lange og forholdsvis smale Stykker, fornemmelig i Grefsenåsen nær Kristiania. Den benyttes her i stor Udstrækning til al Slags Bygnings-

arbeide, Trapper, Indfatninger, Sokkler, Søiler, Gravmonumenter m. m. Den modtager også en meget smuk Politur.

Dernæst komme Porfyrerne i de samme Strækninger mellem Langesundsfjorden og Mjøsen. De største Felt heraf findes dels i Nordmarken og Krogskogen mellem Kristiania, Hadeland og Ringesiget, dels over Jarlsberg og Laurviks Amt på det østlige Afhæng af Lugsefjeldene (Side 199), samt ved Drammen. Kvartsporfyr optræder under Kroftkollen nord for Gjellebæk på Krogskogens sydvestlige Afhæng, samt i Gange i Kristianiadalen; Feltspatporfyr ved Holsfjorden, ved Klevstuen øverst i Krogkleven, i Leier og Gange i Kristianiadalen; Augitporfyr ved Holmestrand, Ostøen ved Horten, og som Gange i Syeniten. De ledsages af Mandelstene og flersteds af mægtige Breccier med Brudstykker af de gennembrudte Bergslag.

Porfyrerne findes som fremvæltede Masser endog over Konglomeratet i den som devonisk antagne Sandstens-Etage (Side 246).

Efterhånden er også under disse store Udbruds Tid Jordskorpen opbrudt ved lange Spalter, som fyldtes fra Dybet med Granit, Porfyr og Grønsten. Heller ikke i disse er alslags Brudstykker sjældne, og flere af Gangene kan forfølges uforandrede fra Skifer, Kalk- og Sandsten-Etagerne som de gennemskjære, på den ene Side ind i de store Fjeldmasser af Granit, Syenit, Porfyr, og på den anden Side også langt udenfor Grændserne for de siluriske Egne ind i Grundfjeldets Lag. Disse Masser overskjære hverandre på en regelret Måde, og navnlig ere Grønstenene de yngste.

Høiere op i Dannelsernes Række end til Begyndelsen af de devoniske komme vi ikke i det sydlige Norge. Ovenpå samme komme umiddelbart Istidens Dannelser. Alt, hvad der i det øvrige Europa kommer imellem: Kulperioden eller Dannelser fra Middel-Livets, den mesozoiske, Tidsalder (de sekundære Dannelser) og fra Ny-Livets, den kainozoiske, Tidsalder (de tertiære Dannelser), mangle her. Over de siluriske Dannelser og en som devonisk antaget sandsten-Etage komme umiddelbart de eftertertiære Dannelser. (*Après les formations siluriennes et l'assise de grès supposée dévonienne viennent dans la Norvège méridionale immédiatement les formations post-tertiaires. Les formations secondaires et tertiaires y manquent complètement.*)

Derimod er på den nordligste af Vesterålens Øer, Andøen (Side

212) fundet et Sandstensfelt med indleiede Stenkullag (*couches minces de charbons de terre*) og Brandskifere af ringe Mægtighed. De findes i Dagen på Østkysten ved Gården Ramså. Dét synes at der i Grundfjeldet her er en skålformig Fordybning fyldt med Sandstenlag og bedækket med den Side 213 nævnte store Dvergbergmyr, i hvilket Bassin da Kullagene ligge. De ere fortiden ganske uden praktisk Betydning.

Over den nordostlige Del af Finmarkens Bergslette (Side 217) mellem Laxefjordens og Tanafjordens indtil Varangerfjordens Bund strækker sig et Felt af Sandsten og Konglomerater af ubestemt Alder. Man har anseet samme som devonisk (*Grès et conglomerats d'âge incertain, supposé dévonien*). Også Grafitlag (*couches de graphite*), der antages at tilhøre Kulperioden, ere af Tellef Dahll fundne i Beskadesfjeldene (Side 218) udbredende sig sydover til Macieelvns Munding i Altenelv. På Halvøen Varjag (Side 217) indtages alle Høider af et brunrødt Konglomerat, brune Sandstene, som Tellef Dahll antager muligens tilhøre den permiske Periode.

De Finmarkens Bergslette gennemstrømmende betydelige Elve, Altenelv, Tanaelven, dens Bielv Karasjoka, og dennes Bielv Jetsjoka (Side 218), ere samtlige guldførende. Guldet ligger som meget små Blade i det grovere Materiel i Elvesenge og i det grovere Rullestensgrus, der danner høie Banker på begge Sider af Elvene.

På de før beskrevne ældre Dannelser tilhørende den livløse Tid, den takoniske Tidsalder, den siluriske Tidsalder, samt Begyndelsen af den devoniske Tid, og hvilke blot i Vesterålen og muligens i Finmarken nå længere fremad i Tiden, følger Istidens Dannelser (*formations glaciaires*). Disse ere: Skuringsmærker på Fjeldoverfladen, Moræner og Jøkelgrus, Vandre-Blokke, Lerlag og Skjælsand afsatte i Havet udenom Landisen, der i denne Periode bedækkede hele den skandinaviske Halvø på samme Måde som nufortiden Grønland. I denne Tidsalder antages Østersøen at have stået i Forbindelse med Hvide-Havet. (*Striage et poli opéré par le mouvement de la glace continentale, qui à cette époque couvrait la péninsule scandinave comme elle couvre aujourd'hui le Groenland; moraines et dépôts erratiques, couches d'argile, en partie d'argile marneux, et de coquilles marines. On suppose que dans ce temps la mer baltique a communiqué avec la mer blanche*).

Efter Afsmeltningen af Landisen, idet Isbræerne trak sig tilbage til de høitliggende Fjeldtoppe og Fjeldrygge, hvor de endnu ligge, fulgte Overgangen til den nuværende Tilstand. Omkring samme Tid tilintetgjordes Forbindelsen mellem Østersøen og Hvidehavet, og Landgrunden steg i hele den skandinaviske Halvø, i det sydlige Norge omkring 500 Fod. (*Dans le temps postglaciaire la péninsule scandinave s'est élevé, dans la partie méridionale de la Norvège à peu près de 160^m*). Gamle Strandlinier, Muslingbanker, Sandterasser bære Vidne herom såvel i Sverige som i Norge, ligesom også for at denne Stigning har været ujævn, og at der i længere Tidsrum har været Stilstand, måske endog Sænkning. I det sydlige Norge findes Muslingbanker i mindst to bestemte Høider under hværandre, omkring 400 Fod og omkring 100 Fod over den nuværende Havstand. De høiere liggende, altså de ældste, indeholde arktiske Muslinger, de lavere liggende, altså yngre, indeholde boreale Muslinger, der svare til de nu langs Kysten levende Slægter. (*Les bancs de coquilles marines sont situés à différentes hauteurs; les uns à une hauteur d'à-peu-près 130^m laissés à l'époque glaciaire contiennent des formes arctiques; les autres à une hauteur de 30^m laissés à l'époque postglaciaire, à mesure que le niveau de la mer s'est abaissé par suite de l'élévation du continent scandinave et que la mer de ces côtes, d'arctique qu'elle était, est devenue boréale, contiennent des formes boréales*).

Man kan også fra denne Istid adskille Dannelser, der foregik i Indlandet, hvor løst Material skylledes ned med Vasdragene, det supramine Felt, fra Dannelser, der foregik under det synkende Havdække, hvor fremdeles Lerlag afleiedes og Skjælsand sammenskylledes, det submarine Felt.

Også i nærværende Tid antages Sveriges og Finlands østersøiske Kyster at befinde sig i en Stigning, som man har beregnet til 4 Fod i Århundredet (*L'élévation actuelle des côtes baltiques de la Suède et de la Finlande est supposée 1^m,25 par siècle*).

Mærker efter Skuring af Fjeldoverfladen ved Gletschernes fremadskridende Bevægelse findes over hele Norge fra Havbredden til høit op i Fjeldegnene. Disse Mærker findes dels som en Afflatning, dels med fine parallelle Striber eller grove Furer, dels endelig ofte nederst ved Kysten som indtil flere Fod dybe Render. Retningen går overalt indenfra udad følgende Høideforholdene i det Store.

Gamle Moræner eller Jøkelgjærder findes liggende op efter alle Dale lige til de Jøkelgjærder, der dannes den Dag i Dag for vore Øine, snart tversover, Endemoræner, snart langs efter Vasdragets Retning, Sidemoræner. Store Moræner ere således påviste på begge Sider af Kristianiafjorden, den ene i næsten ret Linie fra Moss til Fredrikshald, den anden ligeledes næsten i ret Linie fra Horten til noget forbi Laurvik; begge danne en omtrent ligestor Vinkel med Kristianiafjordens Retning, hver på sin Side af samme. De ere også begge omtrent lige lange, omtrent 4 norske Mil. Skuringsstribernes Retning vise dog, at de ere særskilte Endemoræner, dannede den østlige af den fra Follobergene og Smålenenes Skovmark, den anden af den fra Lugseffjeldene nedskydende Landis. Hovedveiene føre over disse Moræner, der afgive fortrinligt Veimateriale. (*Les moraines anciennes du temps glaciaire les plus remarquables se trouve auprès du fjord de Christiania et s'étendent des deux côtés presque en lignes droites 45 kilomètres de Moss à Frédérikshald et de Horten à Laurvik*). Mindre Moræner sees i en næsten ret Linie mellem Drøbak og den sydlige Ende af Øieren, nær Kristiania ved Enden af Maridalsvandet, tvers over Mjøsjernbanen $\frac{1}{2}$ Mil fra Kristiania, et Par Steder tvers over Lierdalen, ved Vestfossen i Eker $1\frac{1}{2}$ Mil overfor Drammen, på Fladestrækningerne ved Jæderen, og ved flere af de store vestlandske Fjorde. Enkelte Banker af Sand og Rullestene, som have en stor ydre Lighed med Moræner vise sig dog ikke at være sådanne, men at være afleiede under Havfladen, idet Rullestene ikke som i Morænerne ligge uordentlig om hinanden, men i regelmæssige Lag; sådan Banke er den, der indsnevrer Drammensfjorden ved Svelvik; længere op ved Drammenselven findes en lignende ved Strøms Kirke, og højere op er Rygkollen mellem Drammen og Vestfossen en sådan Banke.

Jøkelgrus (*débris de moraines*), Aur, fra denne Istid bedækker ofte store Flader på Fjeldmarkerne. Vandreblokke (*dépôts erratiques et blocs transportés*), store og små, findes omstrøede overalt, både høit og lavt, på Topperne af meget høie Fjelde, dog ikke på de allerhøieste; således nok på mangan Top i Jøtunfjeldenes Udkanter i Valders og Gudbrandsdalen, men ikke på de høieste af Jøtunfjeldene. Vandreblokke findes ligeledes i de ovennævnte store Moræner,

som strække sig gjennem den sydlige Del af Smålenenes Amt og af Jarlsberg og Laurviks Amt.

Jøkelgrus dækker også store Vidder af de fladere Bygder og Dalførene, og have her krævet meget betydelige Oprydningsarbeider. For at erholde et kun en enkelt Fod dybt dyrkbart Jordsmon, ere ofte Rullestene opgravne og bortførte, der vilde have bedækket den samme Udstrækning i flere Fods Høide.

Lerlag og Skjælbanker fra denne Istid (*couches d'argile et dépôts de coquilles marines de la période glaciaire*) ligge udbredte over store Strækninger, fornemmelig i sådanne Egne, som vare åbne for Tilførsel fra siluriske Egne med Kalksten og Lerskifer, hvilke bleve knuste og opslidte i Istiden. Det førtes som Moræne-Mudder ved det fra Isbræerne udstrømmende Vand og dannede Lag under det gamle Havdække. Det dybest liggende Ler er på forskellige Steder kalkholdig, Mergel-Ler; ofte er det fuld af forskjellig formede og afdreiede Knoller af hård Mergel, Marlekorer, der undertiden indeholde et Fossil. Dette Ler har givet Romerike og Smålenenes Fladbygder, Kristianiadalens østre Del, Eker, den vestlige Del af Ringerikes Fladbygd, Jæderen og de trondhjemske Fladbygder deres Frugtbarhed. Listerlandets og Jæderens Myr- og Torv-Strækningen hvile på marin Lerbund.

Under det gamle Havdække sammenskylledes langs de gamle Kyster Masser af Muslingskaller, søndermalede til Sand. Dette er Skjælsandet på Østsiden af Kristianiafjorden og enkelte Steder i Nedre Telemarken ved Norsjø. Havsdyrene i de høiere liggende af disse Skjælbanker ere arktiske Former.

Efter Istiden fulgte lignende Afleininger medens Landjorden steg. Vasdragene vedbleve at føre Mudder, og Sand skylledes ned igjennem dem helt ned til Havkanten. I dette yngre Ler og i disse yngre og lavere liggende Skjælbanker, der dannedes efter at Landet var hævet, synes Havsdyrene alle at tilhøre de boreale Slægter, som endnu findes ved Norges sydlige og vestlige Kyst.

Fra Sjøer og Myrer af den Del af Indlandet, der lå over det gamle Havdække haves også Skjælsand; men dette indeholder kun Ferskvandsskjæl. Ovenpå samme findes igjen Torv og Myrjord. Således på Rinkeriket, Hadeland, Toten. Man kan også her adskille Dannelser fra Istiden og fra Afsmeltningstiden, Flomtiden. De før-

ste ere Moræner og Jøkelgrus, som også her ligge op efter Dalene, Aur liggende over store Flader på Fjeldmarkerne. Flomtidens Levninger ere Vasdragenes Fyldninger med Sand og Grus, undertiden også Ler.

Når man følger et større Vasdrag opefter fra Havet af, da kommer man først til et Trin, hvor de gamle Havdannelser slutte og Indlandsdannelserne begynde, hvor man altså kommer fra det submarine til det supramarine Felt. Dette Trin ligger i Glommens Dalføre ved Kongsvinger, i Vormens Vasdrag ved Mjøsens Sydende, i Drammens Vasdrag ved Randsfjordens Sydende, ved Krøderens Sydende, ved Simoa strax nord for Blåfarveværket, i Numedalslågens Dalføre strax Syd for Kongsberg, i Skiensvasdraget ved Hiterdal, i Otterens Vasdrag ved Mosby, 1 Mil nord for Kristiansand.

Længere op i Dalene kommer et nyt Trin enten ved Indsnevring af Dalen ved Fjeld, eller ved en Moræne, der spærrer samme. Bagenfor dette Trin ligger da sædvanlig en sandlagt eller sjeldnere en lerlagt Dalbund et Trin høiere; og således vedbliver det op efter Dalene. Eftersom Indlandsisen opløstes forblev i længere Tid en Tilstand med isfyldte enkelte Dale. Bræerne trak sig tilbage høiere og høiere ind i Landet og, hvor de længere Tid stod stille, lagde de Moræner efter sig. Disse Moræner bleve da Dæmninger, bagenfor hvilke en Kum fyldtes. Forsåvidt Vandene førte Lerdele med sig afleiedes de da der. Lerlag over større Strækninger ere dog idetheletaget sjeldne over det gamle Havdække, men findes dog enkelte Steder bagenfor sådanne Dæmninger mellem Fyldningerne på nye Trin i Dalbunden.

I Glommens Vasdrag sees det første tydelige Trin over det gamle Havdække ved Haug i Elverum, lidt søndenfor Kirken, hvor Dalen er indsnevret ved Fjeld, og nordenfor dette Trin ligge Elverums Sandmoer. Det næste Trin er ved Tresen Gård strax nord for Morafjeld i Store Elvedalen, ovenfor hvilket Trin atter store Sandmoer begynde.

I Gudbrandslågens Vasdrag bemærkes Morænen ved Breiden i Kvam, der lukker for Sells lange Kum. Høiere op er Indsnevringen ved Rosten, som lukker for Dovredalens Kum. Fremdeles Indsnevringen nord for Domås, hvor Dovregraniten (Side 243) stryger tvers over Vasdraget; bagenfor samme ligger Lesjevandets sandfyldte Kum.

Endelig er høiest oppe Lesjeskogens sandfyldte Kum spærret ved en Indsnevring i Dalføret.

I Randsfjordens Vasdrag bemærkes Indsnevringen ved Moræner i Randsfjordens nordlige Ende ved Fluberg Hovedkirke i Søndre Land. Høiere op ved Sammenløbet af Dokka og Etna, og endnu høiere op i Etnas Dalføre ved Hofdefjeld, nær Bruflat Annexkirke til Søndre Aurdal, hvor også en Moræne hjælper til at spærre for Dalen. På alle disse Trin begynde Sandmoer bagenfor Dæmningen.

På Norges steile Vestrand optræde de samme Trin, men under noget forandrede Forholde, formedelst de korte og steile Dalfører. For Enden af Fjordenes inderste Grene ligger ofte en Vold af Skursten og Vandreblokke; dette er Morænen fra Istiden. Bagenfor denne møder som oftest et Vand i en lukket Kum, halv fyldt af Sand og Grundlag, og beliggende i liden Høide over den nærværende Havstand, medens Bunden af Indsjøen ofte ligger adskilligt under Havfladen. Således: Sandver-Vandet eller Odde-Vand (*lac*) i Kinservik, 0,7 Mil (8 *kilomètres*) langt, blot fjernet 0,2 Mil fra Bunden af Sørfjorden, Hardangerfjordens inderste sydgående Arm, 275 Fod (86^m) over Havet med en Dybde (*profondeur*) af 388 Fod (122^m); Gravens-Vand strax indenfor Bunden af en af Hardangerfjordens nordostlige Arme, 82 Fod (31^m) over Havet med en Dybde af 276 Fod (87^m); Eidfjord-Vandet strax indenfor Eidfjord, Hardangerfjordens østligste Arm, 43 Fod (13^m) over Havet med en Dybde af 231 Fod (75^m); Årdalsvandet strax indenfor Sognefjordens inderste Arm ved Årdal; Fortunvandet strax indenfor Bunden af Lysterfjorden, Sognefjordens nordostligste Arm, 140 Fod (40^m) over Havet; Bredeimsvandet 0,5 Mil indenfor Gloppenfjord, en af Nordfjords Arme, 200 Fod (60^m) over Havet; Opstryen-Vand 0,6 Mil indenfor Nordfjordens inderste Bund 80 Fod (25^m) over Havet; Horningdalsvandet 0,5 Mil indenfor Eidsfjorden, en af Nordfjordens Arme, 2,2 Mil (25 *kilomètres*) langt, 150 Fod (50^m) over Havet; en Mængde mindre Vande nær Bunden af de Romsdalske Fjorde. Indenfor disse Vande mødes flere Steder et tydeligt Trin i en Sandmo, som er brat afskåret ud imod Havskanten, men strækker sig flad indover Landet; den afmærker den gamle Havstand.

I det trondhjemske, hvor Dalførerne blive længere og mindre steile, findes lignende Trin som i det søndenfjeldske Norge. Betyde-

lige Strækninger have her lagt under den gamle Havstand. I Ørkedalen ligger det første Trin, der afmærker den ældre Havstand, lidt søndenfor Meldals Kirke, i Guldalen ved Størens Kirke.

De større norske Snebræer adskille sig fra de sydtyske og schweizerske Bræer derved, at de ikke som disse ere klinede op til høie Bergkolosser og nøgne Fjeldtoppe, som rage høit over dem, men ligge ovenpå store Fjeldpartier, hvis høieste Sletter og Høider de bedække og hvorfra de skyde sin udtungede Rand nedover Siderne. De ligne forsåvidt endnu Indlandsisen eller det Snehav, som bedækker det Indre af Grønland.

(Les grands champs de neiges perpétuelles de la Norvège ne ressemblent pas à ceux de la Suisse ou du Tyrol. Ils ne sont pas comme ceux-ci dominées par des sommets de montagnes plus hautes, mais forment des grands plateaux de neiges, ressemblant plutôt à ceux qui couvrent aujourd'hui le Groenland).

4. De to øvrige skandinaviske Kongerigers Fjeldbygning og geologiske Forholde*).

(Orographie et rapports géologiques des deux autres royaumes scandinaves.)

Ovenfor (Side 165) er allerede omtalt at Kjølen fortsætter fra Faxefjeld indover Sverige mellem Klarelfven og Vesterdalelfven, idet den danner Grændsen mellem Dalarne og Vermland, og derpå går ret mod Syd gennem Nerike til Vettern. Den sænker sig her til en lav Åsryg, der adskiller Venerns og Mælarens Vandsystemer, og fortsættes på den vestre Side af Vettern ned til Småland. Herfra fortsætter Landryggen, der danner Vandskjellet mellem Kattegat og Østersjøen i Retning henimod Kristianstad. Ved den sydlige Ende af Vettern hæver sig Taberget til 1070 n. Fod (340^m).

Det er ligeledes allerede (Side 157) omtalt at fra Kjølen udgrener sig i det nordlige Sverige en Række af langstrakte Forhøininger i Klippebunden, som alle skråne ned mellem de mange dersteds

*) Gustaf Thomée, Sveriges Statistik i Sammandrag, Stockholm 1861.
Marius Gad, Danmarks Statistik, Kjøbenhavn 1867.

mod Sydøst løbende store Vasdrag (*rivières*), der alle udmunde i den botniske Bugt: Torneåelfven, Luleålfven, Piteåelfven, Skefteelfven, Umeåelfven, Ångermanelfven, Indalselfven, Ljusneelfven, Dalelfven.

I den mellemste Del af Sverige løbe Elvene ikke direkte ud i Havet, men i de store Sjøer (*lacs*): Venern, 43 norske Kvadratmil (100 geografiske Kvadratmil, 5 500 *kilomètres carrés*), 140 n. Fod (43^m) over Havet, Vettern, 15 n. Kvadratmil (35 geografiske Kvadratmil, 1 950 *kilomètres carrés*), 280 n. Fod (87^m) over Havet, Hjelmaren, 3,8 n. Kvadratmile (8,8 geografiske Kvadratmil, 480 *kilomètres carrés*), 75 n. Fod (24^m) over Havet, Mælaren, 15 n. Kvadratmil (35 geografiske Kvadratmil, 1 950 *kilomètres carrés*) — hvoraf dog de 4,5 n. Kvadratmil optages af Øer, hvis Antal regnes til omtrent 1 300, — liggende blot 2 Fod (0^m,6) over Havet. Af disse har Venern gennem Götaelfven Udløb i Kattegat, de øvrige i Østersjøen. Det Bassin, hvori disse store Sjøer ligge, indesluttet mellem to store Tverrygge, hvoraf den nordlige udgår fra Kjölen's Fortsættelse i Vermland og syd for Dalelfven danner Grændsen mellem Dalarne og Vestmannland, medens den sydlige udbreder sig syd for Götaelfven over den større Del af Vestergötland, hvor Kinnekulle på Verners sydlige Side hæver sig til 890 n. Fod (280^m) over Havet, og syd for Vettern stryger gennem Småland. Midt imellem disse Tverrygge ligger i Östergötland en skogbevokset Ås, Tiveden, Tilø-Skog, Kålmorden, som i de ældre Tider dannede Grændsen mellem Svea og Göta Riger.

Medens næsten $\frac{1}{3}$ af Norges Fladeindhold (30,9 pCt.) ligger mere end 2 000 Fod over Havet (*plus que 627^m au dessus de la mer*), når af Sverige ikke $\frac{1}{2}$ op til denne Høide. Næsten $\frac{2}{3}$ af Sverige ligger lavere end 750 n. Fod over Havet (*au dessous de 240^m*), og $\frac{1}{3}$ af Sverige ligger lavere end 280 n. Fod over Havet (*au dessous de 90^m*). Mellem de svenske Åsrygge og Høidestærkninger udbrede sig vidstrakte Dale, tildels store Sletter, således nord for Mælaren i Upland, i Östergötland syd for Kålmorden, i den såkaldte Falbygd i Vestergötland, og i Skåne. Den sidstnævnte Provinds, hvis orografiske og geologiske Grændse er en Linie fra Hallandsåsen til Kristianstad, danner Overgangen til de danske Øer.

Sydvest for denne Linie ligger Malmö Læn og den større Del af Kristianstad-Læn med de danske Øers yngre Dannelser fra den

mesozoiske eller Middellivets Tid, de sekundære Dannelser. Strax syd for Hallandsåsen adskilt fra samme ved Skelderviken løber Forberget (*promontoire*) Kullen ud i Kattegattet, hvis høieste Top når en Høide af 600 n. Fod (190^m). Men forøvrigt er denne sydlige Del af Sverige et fuldstændigt og lavt Sletteland.

Den svenske Kyst er, ligesom den norske, stærkt udtunget ved Fjorde. Disse nå dog her intetsteds den Størrelse og Længde som på Halvøens vestlige Side. Den svenske Kyst omgives også, ligesom den norske, af en Skjærgård, der dog er ganske afbrudt langs den førnævnte sydlige Del af Sverige, Kysten af Kristianstads, Skåne og den sydlige Del af Hallands Län. Den svenske Skjærgård består i Regelen af mindre Øer, Holmer og Skjær, og er tættere end den norske. En Undtagelse herfra danner dog den henimod 13 norske Mil lange, forholdsvis smale Ø (*île*) Øland, 10 norske Kvadratmil (23 geografiske Kvadratmil, 1 300 *kilomètres carrés*). Længere ude i Havet ligger den 11 n. Mil (17 geografiske Mil, 120 *kilomètres*) lange Ø Gotland, 22 norske Kvadratmil, (51 geografiske Kvadratmil, 2 800 *kilomètres carrés*), til hvilken slutter sig flere mindre Øer.

Den sydost for Skåne i Østersøen liggende danske Ø Bornholm, 4,5 n. Kvadratmil (10,5 geografiske Kvadratmil, 570 *kilomètres carrés*) med omliggende Holmer slutter sig såvel i orografisk, som i geologisk Henseende til den skandinaviske Halvø, og må nærmest betragtes som en Opdukken ude i Havet af den ovennævnte geologiske Grændselinie fra Hallandsås til Kristianstad. Midt på samme hæver sig Rytterknægten til 500 Fod (160^m) over Havet.

De øvrige danske Øer og den jydsk Halvø er et Sletteland, hvor de faste Dannelser kun på ganske enkelte Steder hæve sig til Overfladen, væsentlig i en mellem Sydost og Nordvest strygende ret Linie fra Møens østlige Ende over Sydsjælland, Fyn nær Nyborg til Grenå, Randers og Tisted Amt i Jylland, hvor den i Bolberget ender med en skarp Kant ud imod Skagerak. Af Høider*) kan her mærkes: på Møens østlige Forbjerg, den såkaldte Klint, hæver sig Hyllledalsfjeldet til 410 Fod (130^m) længere ude Aborreberget til 450 Fod (140^m); på Sjælland Forberget Stevnsklint til 120 Fod (40^m), samt i Tybergherred mellem Nestved og Ringsted Sjællands

*) Erslev. Den danske Stat. Kjøbenhavn 1855—57.

høieste Toppe: Overdrevsbakken og Dystedbakken til 390 Fod (120^m), i Odsherred paa Sjællands nordvestlige Side Veirhøi til 360 Fod (110^m); i Jylland i Thisted Amt yderst mod Skagerak: Bolberget 350 Fod (110^m).

Den største Del af Øerne og af Jylland har en bølgeformig og bakket Overflade. På Sjælland, 55,2 norsk Kvadratmil (128 geografiske Kvadratmil, 7 040 *kilomètres carrés*) når de høieste Toppe til 390 Fod (120^m). På Fyn, 23,3 norske Kvadratmil (54 geografiske Kvadratmil, 2 970 *kilomètres carrés*) strækker sig langs den sydvestlige Kyst fra Assens til forbi Svendborg en Række af Bakker med en Høide af fra 350 Fod til 400 Fod (110^m à 125^m). På Torseng når de største Høider op til 240 Fod (75^m) og på Langeland til 150 Fod (47^m). På Lolland, 9,3 norske Kvadratmil (21,5 geografiske Kvadratmil, 1 190 *kilomètres carrés*) når de største Høider op til 140 Fod (44^m). På Falster, 3,7 norske Kvadratmil (8,5 geografiske Kvadratmil, 470 *kilomètres carrés*) når de største Høider op til 190 Fod (60^m). De to sidstnævnte Øer ere meget flade. Gjennem Jylland går en sammenhængende Høideryg, som deler Halvøen i en østlig og en vestlig Afskråning, hvoraf den vestlige er bredest og fladest. Enkelte Forgreninger af denne Høideryg udgår mod Øst, af hvilke især må bemærkes Partiet ved Veile samt vest for Skanderborg. Her hæver sig Danmarks høieste Punkt Himmelberget til 550 Fod (173^m) og lidt nordligere Eiers-Bavnehøi til 540 Fod (169^m).

De geologiske Forholde have i Sverige, med Undtagelse af den ovennævnte sydligste Del, Skåne og en Del af Kristianstad Læn, megen Lighed med Norges: Grundfjeldet gennembrudt af Granit, og ovenpå samme takoniske og siluriske, samt enkelte Steder Begyndelsen af de devoniske Dannelser, og derpå umiddelbart de nyeste, eftertertiære, Dannelser.

Om den nordlige Del af Sverige vides fortiden lidet med Sikkerhed. Det norske Nordlands indre Skiferfelt fortsættes et Stykke indover svensk Norrland. Resten er her, såvidt vides, Grundfjeld og eruptive Bergslag, meget overdækkede med løse Jordslag. Fra den trondhjemske Høislette strækker sig takoniske Glimmerskifer og Lerglimmerskifer samt Sandsten indover til Storsjön i Jemtland. Herover udbreder sig dog tillige enkelte Steder Alunskifer og Kalkstene,

fulde af undersiluriske Forsteninger. Norges Sandstene fra Sparagmit-Etagen i den østlige Del af Trysil (Side 238) fortsætter indover Dalarne. De ere ved Øster-Dalelfven gjenembrudte af Porfyrer i et større Felt, navnlig ved Elfdalen. Også Grønstene bryde hist og her igjennem Sandstenene på samme Måde som i Norge ved Rigsgrænsen. Siluriske Dannelser ligge i en Krands ved Siljan-Sjø. De opragende Bergkuller ved Venerns sydlige Strand ere siluriske Dannelser, således Kinnekulle, Billingen, Halleberg, Hunneberg; samt flere af Vestergötbergene mellem de i Venern syd fra udmundende Vasdrag Tidån og Lidån; ligeledes Omberget ved Østergötlands Kyst mod Vettern. Enkelte af disse ere i Toppen gjenembrudte af Grønsten. De samme Forsteninger findes her som i Norges takoniske og siluriske Dannelser. De store Øer, Øland og Gotland ere ligeledes siluriske Dannelser, af hvilke navnlig på Gotland findes de yngste. Også devoniske Dannelser forekomme enkelte Steder i nordvestre Dalarne samt på Gotland.

Medens Norge er et forholdsvis jernfattigt Land, udmærker sig Sverige, navnlig sammes mellemste Del, ved sin store Jernrigdom. Et på Jern rigt Belte strækker sig fra Klarelfven nord for Mælaren til den botniske Bugt over Vermland, Dalarne, Nerike, Vestmanland og Upland. Desuden findes store Jernberge flere Steder, således i det 1 800 Fod (560^m) høie Gellivara i Luleå-Lapmark og det 1 070 Fod (340^m) høie Taberget i Småland. Kobber haves i Dalarne ved Falund og i Østergötland ved Åtvidaberg. I Nerike findes Sølv, Bly, Svovel, Kobolt, Zink.

Omkring og på den ofte omtalte geologiske Grændselinie i det sydlige Sverige fra Hallandsås og Kullens Forberge til Kristianstad og videre til Bornholm forekomme sekundære Dannelser, navnlig Juradannelser med Keuper-Mergel og Sandsten samt Lias-Sandsten. Strax syd for Forberget Kullen, der dannes af et Granitudbrud, findes ved Høganæs Stenkul tilhørende Liasdannelsen, ildfast Ler og Lerjernsten. Kridt med Flint og løs Kalksten samt Grønsand findes i Klatter navnlig i Øst ved Kristianstad og i Vest ved Malmø. Også nogle tertiære Formationer findes i Skåne. På Bornholm, hvis Grundlag er Granit, findes paa den sydvestlige Side Sandsten, Kalk og Stenkul.

De eftertertiære. Istidens og Flomtidens, Dannelser findes i Sve-

rige på samme Maade som i Norge. Ligeledes findes Spor efter den gamle Havstand, som var omtrent 500 Fod (160^m) høiere end den nuværende. I hin Tid ragede af Bohuslæn kun enkelte Skjær frem, Venern udgjorde en Del af det Hav, som vestfra stød ind mod Verm-land og Dalsland, og som bedækkede største Delen af Østergötland. På den anden Side trængte Østersjøen ind over Østergötland, Södermanland og Upland samt en bred Kyststrækning af Norrland. Samtidig stod Østersjøen i Forbindelse med Hvide-Havet over den Landstrækning, hvor de store russiske Indsjøer Ladoga og Onega nu ligge. Arktiske Dyreformer kom herved i Østersjøen og enkelte Overleverer, der kunde skikke sig i den nye Tilstand i Østersjøens nu næsten ferske Vand, samt i de store Indsjøer Venern og Vettern bære endnu Vidne herom.

Lignende Afleininger fra Flomtiden som i Norge (Side 252—254) findes også i Sverige, navnlig i Norrland og Svealand. De danne tydelige Trin i de derværende langslutne og brede Dalfører, hvilke alle have Retning fra Nordvest til Sydost. På Slettelandet i det mellemste Sverige i den Dalsænkning, hvori de store Sjøer ligge (Side 256) forekomme store Sandåser med iblandede Rullestene med Retning fra Nord til Syd. De forekomme fornemmelig i Upland, Vestmanland og Nerike, men strække sig også op i Dalarne og mod Syd ned over Södermanland lige til Østergötland. De mest udprægede af disse strække sig fra Gestrikeland mellem Gefle og Falun mod Syd tvers over Dalelfven og Mælaren, ind til Södermanlands sydostlige Kyst og videre ind til Norrkøping med en Længde af indtil 24 norske Mil (36 geografiske Mil, 270 *kilomètres*). De ere, opregnede fra Øst mod Vest: Børstilåsen, Upsalaåsen, Enköpingsåsen, Badelundsåsen, Strømsholmsåsen, Norrköpingsåsen, Askersundåsen. De strække sig over lave Sletter og høiere liggende Strækninger med en Høide af sædvanlig 50—100 Fod (16^m à 31^m), undertiden indtil 180 Fod (56^m) over det omliggende Terræn, og nå enkelte Steder en Høide af 1 000 Fod (310^m) og mere, over Havet. De antages af svenske Geologer at være af submarin Dannelse, og dannede ved Havets Bevægelser mod den ældre Strand, med hvis Retning de synes at være nogenlunde parallelle.

En anden Afleining fra Flomtiden er Glacial-Leret, som bedækker det meste af det midlere Sverige og en bred Kyststrækning mod

Kattegattet fra Kullens Forbjerg til den norske Grændse og mod Østersjøen fra Kristianstad til Umeå tilligemed Øerne Øland og Gottland. Dette Ler er ofte meget rigt på Mergel og særdeles frugtbart*).

Grundlaget for de danske Øer, — Bornholm som før nævnt undtagen, — og Halvøen Jylland er en stor Kalkmasse, Kridtdannelsen, som i Regelen ligger meget dybt, men dog paa enkelte Steder hæver sig lige til Overfladen, navnlig i den ovenfor (Side 257) nævnte Linie fra Møens Klint til Bolberget i Jylland. En yngre Dannelse, Brunkuldannelsen, afgiver tillige Underlaget for en stor Del af Jyllands Vestkyst samt enkelte Steder på Østkysten af Jylland og i det nordvestlige Fyn og Sjælland.

Af Kridtdannelsen danner Skrivekridtet det lavest liggende Lag, hvorover ligger Kalk og Koralkridt samt Grønsand. Skrivekridtet er fuldt af Flint i Knoller og Lag. Af særdeles Vigtighed er Grønsandlaget, såvel formedelst dets Rigdom på Kali, som formedelst dets Vandføring. Det har sin Plads over Kridtet og er selv dækket af blå Ler med Rullesten eller af yngre Kalk. Det udbreder sig navnlig på Sjælland mellem Roskilde og København indtil Faxø. Ved kunstig Brøndboring hentes derfra Vand op til Forsyning af København, ligesom den berømte vandrige Roars Kilde ved Roskilde, der har givet denne By sit Navn, forsynes fra samme Lag. Koralkridtet, eller som det i Jylland kaldes, Limstenen, ligger i et Bælte, som fra Møen går over den sydlige Del af Sjælland, den nordlige Del af Fyn, og i Jylland over den bredeste Del af Limfjorden. Såvel Grønsandet som Koralkridtet ligge som oftest nær Dagen.

I Brunkuldannelsen findes lidt Rav og fornemmelig Glimmerler, der egner sig fortrinlig til Fabrikation af Mursten. Også de bekjendte sorte Jydepotter forfærdiges på Jyllands sydvestlige Del af denne Ler.

Den øvrige Del af de danske Øer og af Jylland dækkes forøvrigt af Rullestens- og af Ahl-Dannelserne.

Rullestensdannelsen består af Ler og Sand med iblandede større og mindre afrundede Stene og synes at være Dannelser fra Istiden, altid eftertertiære.

*) Bidrag til Kænnedom om Sveriges qvartære Bildninger af A. Erdmann. Stockholm 1868.

Rullestensleret findes fremherskende i den mellemste og sydlige Del af Sjælland og Fyn samt paa de sydlige Øer, Lolland, Falster og Møen; endelig hist og her i det nordlige Jylland syd for Mariagerfjord. Det består af gult og blå Ler, Mergel og Sand med en Mængde iblandede Stene, små og store. Forskjellige Arter Skjæl vidne om at Leret afsattes under Havet. De i samme forekommende større Stene ere tildels komne fra den skandinaviske Halvø, Vandreblokke førte ned af Havisen; tildels tilhøre de også Kridtbunden. Rullestensleret er særdeles frugtbart.

Rullestenssandet, som dog sjelden er ganske blottet for Lerblanding, er udbredt dels som Åser, således på Nordsiden af Kjøge-Å på Sjællands Østside, dels som Kuller, således ved Vordingborg og på Langeland, dels som Bakkeland, således i det nordvestlige Sjælland, i Fyn og på den jyske Halvø i et Bælte langs Rullestenslerets vestlige Grændse; det er dette som her danner Halvøens største Høider: Himmelberget og Eiers-Bavnehøi. Rullestenssandet synes at være fremkommet fra en Forstyrrelse af Rullestensleret ved en Vandbevægelse, som har bortskyllet de finere Lerpartikler; det viser samme Slags Lag som de et stormfuldt Hav afsætter langs Kysterne. Det indeholder i Regelen ikke meget store Stenblokke. Rullestenssandets Frugtbarehed retter sig efter Mængden af den iblandede Ler-masse. Dets meget dybe, men ikke meget nærende, Bund er mere skikket til Skogvæxt end til Agerdyrkning og på samme findes derfor også Danmarks største Skove. Hvor Sandet er lerholdigt trives fornemmelig Bøgen (*Fagus sylvatica*), hvor Leret mangler trives især Eken (*Quercus Robur*). I ældre Tider synes Furu (*Pinus sylvestris*) at have været det fremherskende Træ.

I en stor Del af det mellemste og vestlige Jylland er Rullestenssandet atter dækket af en endnu yngre Dannelse, Ahlen. Nederst ligger en brun løs Sandsten, Sandahlen, derpå et Lag fint hvidt Sand, og øverst et tyndt mørkt Lag af lignende Sand gennemtrængt og farvet ved Rester af Lyng, tildels også Humus og Jernrust. Den er Danmarks ufrugtbareste Jord. Den følges overalt af Trækul. Den underliggende Rullestensdannelse var altså overgroet med Skog før Ahlen dannedes, og i Ahlen ligger derfor Levningerne af Skogen. Hvor Ahldannelsen er fremherskende er Landet en stor uafbrudt

Slette, medens Rullestensdannelsen stedse har en mere eller mindre bakket eller bølgeformig Overflade.

Som Dannelser, der endnu finde Sted, kunne fortrinsvis nævnes Flyvesanddannelserne og Marskdannelsen. Begge skyldes Bevægelse i Havet deres Oprindelse. På Jyllands ubeskyttede Vestkyst og til dels i det nordlige Sjælland fører det oprørte Hav fint Strandsand ind, hvor det afsætter sig og danner Sandklitter, medens ude i Havet dannes de for Skibsfarten så farlige Sandrevler. Sandklitterne danne ofte lange og smale Tanger, ved hvilke indenfor liggende betydelige Fjorde adskilles fra Vesterhavet. Disse Fjorde, Limfjorden, Nissumfjorden, Ringkjøpingfjorden, stå da kun ved smale, ofte foranderlige, Gap i Forbindelse med Havet. Marsken danner sig på Jyllands Vestkyst på sådanne Steder, hvor Øer eller Sandbanker bryde Bølgeslaget; Sandpartiklerne afsætte sig da på disse, og det federe og lettere Ler, der er iblandet Glimmerblade fra Havbundens Brunkulsdannelser, afsætter sig indenfor. Marskdannelsen forekommer i større Udstrækning sydligere i Slesvig og Holsten; i Jylland derimod kun i den sydligste Del søndenfor Blåvandshuk.

5. Folkemængdens Fordeling i de forskellige Høider over Havfladen. (*Population dans les différentes hauteurs au dessus de la mer.*)

Et tilnærmelsesvis rigtigt Begreb om Folkemængdens Fordeling i de forskellige Høider over Havfladen kan man erholde ved at forudsætte, at den midlere Høide af Beboelsen falder sammen med vedkommende Sognekirkes Høide over Havfladen. Sædvanligt ligger vistnok Kirkerne i den lavere Del af Sognet, men her er også Bebyggelsen stærkest, og som oftest ligger også Kirken på et lidt fremragende Punkt. Kun et mindre Antal Kirkers Høide over Havet er bestemt ved direkte Målninger, men der haves dog i Regelen nærliggende Høidemålinger, hvoraf de tilnærmelsesvis kunne bestemmes. Herefter er den nedenstående Tabel dannet.

Kjøbstæder og Fogderier, Amt.	Befolkningen i de Sogne, hvis Kirker ligge imellem (Population dans les paroisses, dont les églises sont situées entre les hauteurs):					Høide Beboelsens midlere over Havet. (Hauteur moyenne des ha- bitations au dessus de la mer.)	
	0—500 Fod. 0m—157m	500—1 000 Fod. 157m—314m	1 000—1 500 Fod. 314m—471m	1 500—2 000 Fod. 471m—627m	Over 2 000 Fod. (Au dessus de 627m)		
Kjøbstæder	23 170	—	—	—	—	Fod 90	mètres 30
Idd og Marker	19 835	1 253	—	—	—	180	60
Rakkestad	27 081	1 038	—	—	—	340	110
Mosse	26 472	—	—	—	—	170	50
Smålenenes Amt.	96 558	2 291	—	—	—	200	60
Kjøbstæder	1 662	—	—	—	—	50	20
Aker og Follo	34 018	6 873	—	—	—	350	110
Nedre Romerike	18 561	10 687	—	—	—	430	130
Øvre Romerike	17 875	17 740	—	—	—	530	170
Akershus Amt	72 116	35 300	—	—	—	430	130
Kristiania	57 382	—	—	—	—	60	20
Kjøbstæder	1 868	990	—	—	—	540	170
Vinger og Odalen	16 503	8 071	—	—	—	530	170
Solør	—	22 550	—	—	—	650	200
Hedemarken	23 975	14 483	2 027	—	—	570	180
Søndre Østerdalen	—	11 718	4 269	—	—	790	250
Nordre Østerdalen	—	855	1 838	9 040	2 224	1630	510
Hedemarkens Amt	42 346	58 667	8 134	9 040	2 224	730	230
Kjøbstæder	626	1 676	—	—	—	520	160
Toten	3 441	9 726	11 738	—	—	920	290
S.dre Gudbrandsdalen	1 095	23 133	—	1 200	386	810	250
N.dre Gudbrandsdalen	—	3 911	10 531	8 170	2 500	1330	420
Hadeland og Land	10 537	8 605	7 142	—	—	720	230
Valders	—	2 473	11 803	6 275	—	1310	410
Kristians Amt	15 699	49 524	41 214	15 645	2 886	990	310
Kjøbstæder	14 058	5 011	—	—	—	200	60
Buskerud	36 821	923	1 210	—	—	320	100
Ringeriket	11 630	1 607	—	—	—	340	110
Hallingdal	1 850	3 613	2 553	5 104	1 609	1050	330
Numedal og Sandsver	4 370	7 259	—	1 321	336	760	240
Buskeruds Amt	68 729	18 413	3 763	6 425	1 945	470	150

Kjøbstæder	14 749	—	—	—	—	40	10
Laurvik	18 078	1 964	—	—	—	200	60
Jarlsberg	43 074	7 558	—	—	—	230	70
Jarlsberg og Laurviks Amt	75 901	9 522	—	—	—	190	60
Kjøbstæder	13 801	—	—	—	—	100	30
Bamble	22 753	—	—	—	—	200	60
Nedre Telemarken	20 101	—	—	—	—	240	80
Øvre Telemarken	5 029	10 084	7 059	1 714	1 388	1010	320
Bratsbergs Amt	61 684	10 084	7 059	1 714	1 388	450	140
Kjøbstæder	7 288	—	—	—	—	50	20
Nedenæs	45 294	5 461	—	—	—	190	60
Sætersdalen	1 113	6 384	1 237	1 256	—	770	240
Nedenæs Amt	53 695	11 845	1 237	1 256	—	260	80
Kjøbstæder	12 498	—	—	—	—	60	20
Mandal	30 441	887	—	—	—	180	60
Lister	25 981	2 871	—	1 079	—	260	80
Lister og Mandals Amt	68 920	3 758	—	1 079	—	190	60
Kjøbstæder	19 868	—	—	—	—	60	20
Jæderen og Dalerne	31 573	1 037	2 980	—	—	300	90
Ryfylke	49 391	—	—	—	—	160	50
Stavanger Amt	100 832	1 037	2 980	—	—	190	60
Søndhordland	30 814	2 872	—	—	—	230	70
Hardanger og Voss	21 801	802	1 207	—	928	340	110
Nordhordland	53 656	—	1 306	—	—	190	60
Søndre Bergenhus Amt	106 271	3 674	2 513	—	928	230	70
Bergen	27 703	—	—	—	—	40	10
Sogn	34 247	1 363	1 818	—	—	260	80
Sønd- og Nordfjord	42 974	6 382	—	—	—	270	80
Nordre Bergenhus Amt	77 221	7 745	1 818	—	—	260	80
Kjøbstæder	11 058	—	—	—	—	70	20
Søndmøre	35 762	—	—	—	—	150	50
Romsdalen	23 423	—	—	—	—	180	60
Nordmøre	34 094	—	—	—	—	200	60
Romsdals Amt	104 337	—	—	—	—	160	50
Kjøbstæder	19 287	—	—	—	—	50	20
Ørkedal	9 696	3 462	—	3 700	—	740	240
Guldalen	9 168	4 353	—	2 008	3 515	830	260
Strinden og Selbu	16 217	5 886	—	—	—	340	110
Fosen	31 751	—	—	—	—	130	40
S.dre Trondhjems Amt	86 119	13 701	—	5 708	3 515	370	110

Kjøbstæder	1 017	—	—	—	—	50	20
Stjør- og Værdalen	33 472	—	—	—	—	190	60
Inderøen	26 391	—	1 015	—	—	270	80
Namdalen	19 323	710	561	—	—	210	70
N.dre Trondhjems Amt	80 203	710	1 576	—	—	220	70
Kjøbstæder	519	—	—	—	—	50	20
Søndre Helgeland	22 306	921	—	—	—	180	60
Nordre Helgeland	17 486	—	—	—	—	200	60
Salten	26 972	—	—	—	—	200	60
Lofoten og Vesterålen	21 464	—	—	—	—	200	60
Nordlands Amt	88 747	921	—	—	—	190	60
Kjøbstæder	4 073	—	—	—	—	50	20
Tromsø	40 345	916	—	—	—	210	70
Tromsø Amt	44 418	916	—	—	—	200	60
Kjøbstæder	3 721	—	—	—	—	50	20
Alten	5 181	738	—	—	—	290	90
Hammerfest	4 278	—	—	—	—	200	60
Tanen	3 454	289	—	—	—	260	80
Varanger	2 668	—	—	—	—	200	60
Finmarkens Amt	19 302	1 027	—	—	—	210	70
Norge	1 342 696	234 622	71 991	38 610	13 446	350	110

De Sogne, hvis Kirker ligge mere end 2 000 Fod over Havet, ere:

Drevsjø Kapelmenighed med 484 Indvånere

Foldalen	1 495	—
Vingelen	560	—
Solliden	386	—
Lesjeskogen	985	—
Hedalens Annex til Våge	1 515	—
Hemsedalen	1 609	—
Dagliden	336	—
Grungedal	520	—
Raudland	697	—
Mjøsstranden	171	—
Røldal	928	—
Rørø	3 760	—

Tilsammen 13 446 Indvånere.

6. Norges Hydrografi. (*Hydrographie de la Norvège.*)

A. Elve og Vasdrag. (*Fleuves et rivières.*)

Efterfølgende Fortegnelse udviser de lidt større norske Elves og Vasdrags Udspring (*source*), Hovedretning (*direction principale*), Længde (*longueur*), Udløb (*embouchure*), gennemløbne Indsjøer (*lacs parcourues*), vigtigste Tilløb (*confluents*), større Vandfald eller Fosse (*chutes d'eau*), Nedslagsdistrikt (*bassin fluviale*) samt tildels Vandføring (*débit d'eau*).

Vasdrag, som have Udløb til Sverige, ere:

1. Øster-Dalelfven i Sverige har Tilløb fra flere mindre Indsjøer mellem Fæmunsjøen og Rigsgrændsen. Dens nordvestlige Tilløb er Vonsjøen på Rigsgrændsen nordost for Grøthågna (Side 165); sydligere ved Foden af Elgehågna ligger Fjeldgutesjøen, som har Udløb såvel mod Vest til Fæmunsjøens sydlige Ende, som mod Øst til Øster-Dalelfven; sydost for Fæmunsjøens sydlige Ende danner endelig den lille Drevsjø og Vurrusjøen det sydvestligste Tilløb til Øster-Dalelfven. Gennem de sidstnævnte Sjøer synes den tidligere at have modtaget Tilløb fra Fæmunsjøen, over hvis Vandflade en gammel Flodsengs Bund, den såkaldte Fæmunsglav blot hæver sig nogle få Fod. Øster-Dalelfvens Nedslagsdistrikt på norsk Side udgjør 3,8 norske Kvadratmil (490 *kilomètres carrés*).

2. Vester-Dalelfven har Tilløb fra den østlige Del af Trysil fra det vestlige Afhæng af Drevfjeld og Fulufjeld (Side 165), hvorfra Drevåen og Ljoråen løber syd om Faxefjeld over Rigsgrændsen. Nedslagsdistriktet er på norsk Side 4,7 n. Kv. Mil (600 *k. c.*)

Begge disse Elve løbe forenede ud i Østersjøen noget syd for Gefle.

3. Klarelvens Udspring er Fæmunsjøen, Norges næststørste Indsjø, 5,1 n. Mil (58 *km.*) lang mellem Nord og Syd. Denne har fra sin sydlige Ende Udløb mod Vest i den nærliggende Istersjø og derfra i en Bue vest og syd om Kvitvolffjeld i Retning mod Sydsydvest forbi Trysil Kirke over Rigsgrændsen ind i den nordligste Del af Vermland og midt gennem dette Læn ud i Venern ved Karlstad. Dens Længde fra Udløbet af Fæmunsjøen til Rigsgrændsen er 11,5 n. Mil (130 *km.*). Den gennemløber Indsjøer og modtager Tilløb i

hosstående Afstande fra Udløbet af Fæmunssjøen: 0,3 n. Mil, falder den ud i Istørsjøen, der fra Nord modtager Tilløb af Langsjø og af Hodalens Vasdrag fra den sydvestlige Del af Hummelfjeldet (Side 179); 0,7 n. Mil, løber den ud af Istørsjøen; 0,9 n. Mil, falder den ud i Galtesjøen; 1,1 n. Mil, løber den ud af Galtesjøen; 1,3 n. Mil, modtager den fra Nordvest Tilløb af Sølensjøen og Sølendalens Vasdrag fra Elgepiggen; 6 n. Mil, optager den fra Nordost Tilløb af Engersjøen og Engerelven (Side 177) fra Østsiden af Kvitvolfjeld nær op mod Fæmunssjøens Sydende; 11,5 n. Mil, løber den over Rigsgrænsen ind i Vermland.

Klarelvens Nedslagsdistrikt i Norge, herunder medregnet Fæmunssjøen, dannes af Narbuvolds Kapelsogn til Tolgen, den østlige Del af Ytre Rendalen samt Trysil Hovedsogn, 42,5 n. Kv. Mil (5 400 *k. c.*) med omtrent 4 500 Indvånere.

4. Røgdens og Rotnas Vasdrag løbe sydligere i Solør fra Finskogen over Rigsgrænsen ud i Fryken Indsjø i Vermland, og gennem samme i Venern. Nedslagsdistriktet i Norge 3,7 n. Kv. Mil (460 *k. c.*).

5. Møkern og Varildsjøens, samt Vrangselvens Vasdrag løbe endnu sydligere i Vinger og Eidsskog med Tilløb fra den sydligste Del af Brandvold mod Sydsydost over Grænsen, hvor de forenede løbe ud i Glafs fjorden og gennem samme ud i Venern. Vrangselvens Udspring er Bæreissjøen strax syd for Kongsvinger, hvorfra den gennem Sigernæssjøen og Aklangen løber langs Jernbanen over Rigsgrænsen ind i Vermland; den er ved Aklangen blot ved et meget lavt Vandskjel adskilt fra Vingersjøen, som har Udløb i Glommen, og ved meget høi Vandstand sender den sidstnævnte Elv en Del af sin Vandmasse over dette Vandskjel ind i Vrangselven og gennem samme ned i Venern. Vrangselvens Længde i Norge fra Bæreissjøen af er 3 n. Mil (34 *km.*). De ovennævnte Vasdrags samlede Nedslagsdistrikt i Norge omfatter den sydøstligste Del af Søndre Odalen, næsten hele Eidsskog og en Del af Vinger med et Fladeindhold af 7 n. Kv. Mil (900 *k. c.*) og omtrent 10 000 Indvånere.

6. Den sydvestlige Del af Eidsskog, den østlige Del af Høland, Rømskogens Annex til Rødenæs og den østligste Del af Rødenæs og Aremark har gennem flere små Vasdrag Afløb over Rigsgrænsen til den langs samme for en mindre Del i Norge liggende Indsjø

Store Le og gennem samme til Venern. Bueelvens og Skjervangensjøens Vasdrag i Eidsskog; Bjertnæssjøens og Mangensjøernes Vasdrag i Høland på Grændsen mod Eidsskog, samt Rømsjøens Vasdrag i Rømskogen høre hid. Det samlede Nedslagsdistrikt i Norge er 6,6 n. Kv. Mil (850 *k. c.*) med omtrent 2 000 Indvånere.

Vasdrag, som løbe ud i Havet, ere i Ordenen af deres Udløb fra den svenske Grændse af:

1. Enningdalselven. Udspring i Sverige i Bohuslæn, hvorfra den gennem den svenske Indsjø Bullaren løber over Rigsgrændsen med Hovedretning mod Nordnordvest. Længden på norsk Side er 1,1 n. Mil (12 *km.*); Udløb i Iddefjordens Bund. Inde i Sverige modtager den Tilløb fra Nordost af de på Rigsgrændsen liggende Indsjøer Bogsjøen og Kornsjøerne, i Norge ligeledes fra Nordost af Ørsjøen, som nær Enningdalselvens Udløb falder ud i samme. Nedslagsdistriktet på norsk Side omfatter den sydligste Del af Aremark, Enningdalens Annex til Idd og den østlige Del af Idd Hovedsogn, 2,0 n. Kv. Mil (260 *k. c.*) med omtrent 2 000 Indvånere.

2. Tista har sit Udspring af Flolangensjøen i Næs på Grændsen af Urskog. Længde 11 n. Mil (124 *km.*). Hovedretning mod Syd og tilsidst fra Aspersjøen af mod Vest; Udløb ved Fredrikshald i Iddefjorden. Gjennemløbne Indsjøer og Tilløb i hosstående Afstand fra Udspringet: 0,1 n. Mil, falder den ud i Floensjøen i Urskog; 0,5 n. Mil, løber den ud af samme; 2,9 n. Mil, falder den ud i Birklangen i Høland; 3,3 n. Mil, løber den ud af samme; 3,4 n. Mil, optager den Tilløb fra Vest af Ygderen i Hemnæs Annex til Høland; 3,7 n. Mil, Tilløb fra Øst af Mjærmen i Hemnæs og Sittensjøen i Sitskogen; 4 n. Mil, falder den ud i Skullerudvandet i Hemnæs; 4,2 n. Mil, overskrider den Amtsgrændsen og falder ud i Ørjesjø i Rødenæs; 5,4 n. Mil, løber den ud af Ørjesjø; 5,6 n. Mil falder den ud i Ødemarksjøen; 7,8 n. Mil falder den ud i Aremarksjøen i Aremark; 8,6 n. Mil, løber den ud af Aremarksjøen; 9 n. Mil, falder den ud i Aspersjøen; 9,7 n. Mil, løber den mod Vest ud af Aspersjøen; 10,2 n. Mil, Tilløb fra Syd af Store Ertevand i Idd; 10,3 n. Mil, falder den ud i Femsjøen i Asak Annex til Berg; 11 n. Mil, Udløb i Iddefjorden ved Fredrikshald.

Tistas Nedslagsdistrikt omfatter Urskog Hovedsogn, den største Del af Høland, Rødenæs Hovedsogn, den største Del af Aremark, Asak Annex til Berg og en Del af Idd Hovedsogn, tilsammen 11,8 n.

Kv. Mil (1 500 *k. c.*) med omtrent 16 000 Indvånere foruden Kjøbstaden Fredrikshald med 9 219 Indvånere.

Tistas Vasdrag er kanaliseret og befares af Dampskib fra Aspersjøen til det øverste af Ørjesjø i en Længde af 5,5 n. Mil (62 *km.*); tidligere strakte Kanaliseringen sig ned til Femsjøen, 1,3 n. Mil længere, men en Sluse blev her ødelagt 1860, og er endnu ikke istandsat.

Ved Udløbet af Femsjøen, 230 Fod (70^m) Høide over Havet, dannes Tistedalsfossen, i 3 Afsatser med tilsammen 210 Fod Fald (66^m), ved hvilken betydelige Saugbrug ere anlagte.

3. Glommen, den skandinaviske Halvøs største Elv, forsåvidt ikke Klarelven, Venern og Gøtaelven regnes som et Vasdrag. Glommens Udspring er Vigelnipstjernet i den østlige Del af Tydalens Annex til Selbu, Søndre Trondhjems Amt; Længde 50,3 n. Mil (76 geografiske Mil, 567 *km.*); Hovedretning fra Nord mod Syd; Udløb ved Fredrikstad i Skagerak. Den gennemløber Indsjøer og modtager Tilløb i hosstående Afstande fra Udspringet: 0,5 n. Mil, falder den ud i Vigelsjøen på Grændsen af Tydalen og Røros; 1,8 n. Mil, Tilløb fra Nordvest fra Riensjøerne; 2 n. Mil falder den ud i Aursuensjø i Røros med Retning mellem Øst og Vest; 3,9 n. Mil, løber den mod Vest ud af samme; dreier mod Sydvest og optager, 5,4 n. Mil, Tilløb fra Øst gennem Dalselven fra Feragensjø og gennem samme ved den Side 177 omnævnte Kanal fra Fæmunsjøen; 6,3 n. Mil Tilløb fra Sydost, nord om Hummelfjeld af den 3,7 n. Mil lange Nøren; 6,6 n. Mil, Tilløb nær Os Kirke fra Nord af det 3 n. Mil lange Vandgrøftens Vasdrag fra Forelhågna; 10 n. Mil, Tilløb nær Tønsæt Kirke fra Nordvest fra den sydlige Del af Kvikne og fra Høigien på Grændsen af Kvikne, Opdal og Tønsæt af den 3,8 n. Mil lange Tunna; 11 n. Mil Tilløb fra Vest fra Indsjøen Sevelen i Tønsæt; her bøier Glommen mod Syd forbi Tronfjeldet (Side 179); 12 n. Mil, Tilløb fra Vest af den 8,5 n. Mil lange Folla fra Fokstumyren og Rottesjøhø på Dovres Fjeldmark med Tilløb ved Grimsa fra Rundanes nordlige Afhæng; 16,5 n. Mil Tilløb fra Vest gennem den 7 n. Mil lange Atneelven fra det Indre af Rundane nordost om samme med Tilløb fra sammes sydlige Afhæng gennem Setningdalselven; 19,8 n. Mil, Tilløb fra Vest af den 2,2 n. Mil lange Imså fra Imsjøen på den østlige Side af Kvi-enfjeld; 23,5 n. Mil, Tilløb fra Øst tværs over for Åmot Kirke af den

fra Tronfjeldet udspringende 11,2 n. Mil lange Renelv med Tilløb fra Sølenfjeld og gennem Osenelv og Osensjøen fra Blekkufjeld og Trysilfjeld (Side 179); 24 n. Mil, Tilløb fra Vest af den 5 n. Mil lange Åsta fra Høisletten mellem Høitinden og Næverfjeld i Øier; 30,5 n. Mil, Tilløb fra Øst af den 7,5 n. Mil lange Flisa, som udspringer i den østlige Del af Elverum på Grændsen af Trysil og herfra løber mod Sydvest nær Rigsgrændsen i Åsnæs, hvor den gennem den nær Rigsgrændsen liggende Vermundsjø har Tilløb fra det nordligste af Vermland i Sverige, hvorpå den bøier mod Øst ud i Glommen; 33,2 n. Mil Tilløb fra Øst af Skadsens Vasdrag fra Finskogen i Grue; 34,8 n. Mil Tilløb fra Øst af Vingersjøen nær Kongsvinger; her bøier Glommen pludselig mod Vest og optager, 36,8 n. Mil, Tilløb fra Nord gennem Oselven fra Storsjøen på Grændsen af Nordre og Søndre Odalen og herigennem fra Nordre Odalen; herfra bøier Glommen mod Nordvest indtil den, 38,5 n. Mil, ved Næs Kirke optager den 2,8 n. Mil lange Vormen fra Mjøsen med Tilløb fra det nordlige af Øvre Romerike, Toten, Hedemarken og Gudbrandsdalen; 40,7 n. Mil, Tilløb fra Nordvest af den 2,2 n. Mil lange Rauma fra Grændsen af Ullensaker, Næs og Eidsvold; 41,7 n. Mil, falder Glommen strax syd for Fet Jernbanestation ud i Indsjøen Øieren, og optager sammesteds fra Vest af den 3,8 n. Mil lange Nitelv fra Haretovandet i Jævnaker og fra Nordvest den 5,8 n. Mil lange Lerelven fra Vøievandet på Grændsen af Jævnaker og Gran; 44, n. Mil, løber Glommen ved Mørkfos ud af Øieren; 46,4 n. Mil, Tilløb fra Øst af Lekumelv i Eidsberg; 47,2 n. Mil, Tilløb fra Øst af Rakkestadelven; 47,7 n. Mil, Deling af Glommen, som her mod Sydvest afgiver den mindre Kjølbergelv, medens Hovedelven løber mod Syd; 49,6 n. Mil stå begge Arme i Forbindelse med hinanden gennem Visterfloet; 50,3 n. Mil, Udløb ved Fredrikstad af Hovedelven og strax vestenfor samme af Kjølbergelven.

Glommen er farbar for store Skibe 1,1 n. Mil (12 *km.*) op indtil det 67 Fod (21^m) høie Vandfald Sarpen. Ovenfor samme er den farbar 2,8 n. Mil (32 *km.*) indtil Linnehol noget ovenfor Lekumelvns Udløb. Nordenfor indtil Øieren danner Glommen derimod en næsten uafbrudt Række af Stryk og Fossefald og her er blot et enkelt Overfartsted ved Onstad Sund. Ved Udløbet af Øieren er Mørkfossens Vandfald og her er en 497 Fod (156^m) lang bevægelig Dam til

Regulering af Øierens Vandstand. Ovenfor Øieren begynder atter en lang Række af stærke Stryk, den såkaldte Rånåsfos, ovenfor hvilken Glommen er farbar for Både fra 0,3 n. Mil nedenfor Udenæs Kirke til Fundenfos noget ovenfor Næstangen i en Længde af 1,3 n. Mil (14 km.); derefter er den ufarbar i en længere Strækning lige op til Gården Nord nær Udløbet af Skadsens Vasdrag, 1,7 n. Mil nordenfor Kongsvinger, hvorfra den er farbar og befares af Dampskib til Åsnæs Kirke en Afstand af 3 n. Mil (34 km.). Høiere op er den kun farbar af og til på kortere Strækninger.

Over Glommen føre Broer (*des ponts*) på følgende Steder:

Ved Sarpsborg en Hængebro, 307 Fod (96^m) lang.

Ved Fossum, 0,6 n. Mil fra Udløbet af Øieren en Træbro 250 Fod (78^m) lang.

Ved Fetsund, strax ovenfor Udløbet i Øieren en Jernbanebro, dels Træ, dels Jern, tillige Veibro, 1 430 Fod (449^m) lang.

Ved Kongsvinger en Træbro, 360 Fod (113^m) lang.

Ved Elverum en Jernbro, 885 Fod (278^m) lang.

Ved Tønsæt en Træbro, 274 Fod (86^m) lang.

Glommens Nedslagsdistrikt (*bassin*) ved Åmot, hvor den forenes med Renelven er 76,1 n. Kv. Mil (9 700 k. c.) med omtrent 15 000 Indvånere; Renelvens Nedslagsdistrikt er 31,6 n. Kv. Mil (4 030 k. c.) med omtrent 5 500 Indvånere; Glommens Nedslagsdistrikt ved Næstangen, hvor den forenes med Vormen er 155,8 n. Kv. Mil (19 880 k. c.) med omtrent 70 000 Indvånere; Vormens Nedslagsdistrikt er 130,2 n. Kv. Mil (16 610 k. c.) med omtrent 131 000 Indvånere. Ved Udløbet af Øieren er Glommens samlede Nedslagsdistrikt 301,9 n. Kv. Mil (38 510 k. c.) med omtrent 244 000 Indvånere og ved Udløbet ved Fredrikstad 313,5 n. Kv. Mil (40 000 k. c.) med omtrent 292 000 Indvånere, Fredrikstad medregnet. Kjølbjergelvens særskilte Nedslagsdistrikt nedenfor Visterfloet er 0,6 n. Kv. Mil (80 k. c.) med omtrent 2 000 Indvånere.

Glommens Vandføring (*Le débit d'eau*) er undersøgt ved et Profil nær Blakier Jernbanestation. Den angives her mellem Vandstandene 24' og 44' på det derværende Vandmærke ved Formelen: $V = 77 H^2 + 1\,000 H - 66\,000$. Den største Vandføring under Flom (*le plus grand débit d'eau pendant les crues*) har været:

Tidspunkt (<i>Temps des crues les plus hautes.</i>)	Vandstand på Blakier Vandmærke.	Vandmasse, Kubikfod i Sekundet.	<i>Débit d'eau.</i> <i>Mètres cubes</i> <i>par seconde.</i>
26 Mai 1846	42,2	113 000	3 500
17 Mai 1847	33,7	55 000	1 700
24 Mai 1848	39,7	95 000	2 900
14 Aug. 1849	34,7	61 000	1 900
29 Mai 1850	41,3	107 000	3 300
25 Juli 1851	35,6	67 000	2 100
23 Mai 1852	38,3	85 000	2 600
3 Juni 1853	39,0	90 000	2 800
1 Juli 1854	32,2	46 000	1 400
13 Juni 1855	34,9	63 000	1 900
4 Aug. 1856	30,5	36 000	1 100
27 Mai 1857	37,4	79 000	2 400
22 Mai 1858	34,1	58 000	1 800
1 Juni 1859	38,2	85 000	2 600
22 Juni 1860	44,4	130 000	4 000
12 Juni 1861	35,1	64 000	2 000
26 Mai 1862	37,6	80 000	2 500
16 Juni 1863	41,1	105 000	3 200
3 Juli 1864	38,7	88 000	2 700
26 Mai 1865	34,7	61 000	1 900
21 Juni 1866	37,9	83 000	2 600
26 Juni 1867	41,4	107 000	3 300
28 Mai 1868	39,6	94 000	2 900
Middeltal af 23 År 13 Juni	37,6	80 500	2 480

Den mindste Vandføring (*Le débit d'eau le plus petit*) finder Sted om Vinteren i Februar og Marts Måned og går da ned til mellem 3 000 og 5 000 Kubikfod i Sekundet (90 à 150 *mètres cubes par seconde*).

Den samlede Vandmasse, som i det hele År løber gennem Glommen ved Blakier er efter de iagttagne Vandstande og ovenanførte Formel for Vandmassen:

År (<i>Année.</i>)	Vandmasse i det hele År (<i>débit d'eau total pendant l'année.</i>)		Gjennemsnitlig Vandføring i Sekundet (<i>débit d'eau moyen par seconde.</i>)	
	Norske Kubikmile.	<i>kilomètres</i> <i>cubes.</i>	Norske Kubikfod.	<i>mètres</i> <i>cubes.</i>
1863	0,0190	27,4	28 000	860
1864	0,0150	21,6	22 000	680
1865	0,0134	19,3	20 000	620
1866	0,0200	28,8	30 000	930
1867	0,0170	24,5	25 000	770

Nedslagsdistriktet ned til Blakier er 290,5 norske Kvadratmile (665 geografiske Kvadratmil, 37 070 *kilomètres carrés*). Den årlig herfra udløbende Vandmasse giver fordelt på dette Nedslagsdistrikt en Vandhøide af:

År (Année)	Vandhøide fordelt på Nedslagsdistriktet 290,5 n. Kv. Mil (<i>hauteur du débit annuel distribué sur le bassin de 37 070 k. c.</i>)		Samtidig Regnhøide ved Kristiania Observatorium, 101 Fod over Havet. (<i>hauteur de la pluie à l'observatoire de Kristiania 31^{m,7} au dessus de la mer.</i>)	
	Norske Fod.	mètres.	Norske Fod.	mètres.
1863	2,36	0,74	1,83	0,574
1864	1,86	0,58	1,60	0,502
1865	1,67	0,52	1,40	0,439
1866	2,48	0,78	2,29	0,718
1867	2,13	0,66	1,93	0,606

Af Glommens Bielve (*confluents du Glommen*) mærkes særlig:

a. Renelven dannes ved Forening af Tysla fra Foden af Tronfjeldet og den noget østligere Unsetå, begge fra Tyldalens Annex til Tønsæt. Længden fra Tyslas Udspring ved Tronfjeldet er 11,2 n. Mil (17 geografiske Mil, 127 *km.*); Hovedretning mod Syd; Udløb i Glommen tvers over for Åmot Kirke. Gjennemløbne Indsjøer og optagne Tilløb i hosstående Afstand fra Udspringet: 3 n. Mil, Forening med Unsetå; 4,5 n. Mil falder Renelven ud i Lomnæssjøen; 5,2 n. Mil løber den ud af samme og optager Tilløb fra Øst af Misterå fra det vestlige Afhæng af Sølenfjeld; 5,3 n. Mil falder den ud i Storsjøen; 8,3 n. Mil løber den ud af Storsjøen; 10,4 n. Mil Tilløb fra Øst gennem Osenelv fra Osensjøen, det vestlige Afhæng af Blekkufjeld og Trysilfjeld; 10,8 n. Mil Tilløb fra Sydost af Julhuså fra Elverum; 11,2 n. Mil, Udløb i Glommen.

Renelvns Nedslagsdistrikt omfatter Tyldalens Annex til Tønsæt, den største Del af Rendalen og den nordostlige Del af Åmot Hovedsogn, 31,6 n. Kv. Mil (4 030 *k. c.*) med omtrent 5 500 Indvånere.

b. Vormen danner Udløbet af Norges største Indsjø (*lac*) Mjøsen. Vormens Længde fra Udløbet ved Minde til Næstangen, hvor den forener sig med Glommen, udgjør 2,8 n. Mil (4,3 geografiske Mil, 32 *km.*). I en Afstand af 0,8 n. Mil fra Udløbet ved Minde optager den fra Vest Andelven med Tilløb fra Hurdalssjøen. Vormens

Vandføring er i Regelen ligesåstor som Glommens ved Næstangen. Dens specielle Nedslagsdistrikt søndenfor Mjøsen omfatter den største Del af Hurdalen, Eidsvold, den sydlige Del af Østre Toten og den sydøstlige Del af Gran, den nordlige Del af Ullensaker, Fænstad Annex til Næs og en Del af Næs Hovedsogn tilsammen 7,7 n. Kv. Mil (980 *k. c.*), med omtrent 14 000 Indvånere, hvoraf på Andelven alene kommer 5,7 n. Kv. Mil (730 *k. c.*).

Vormens Nedslagsdistrikt (*bassin*) ved dens Udløb af Mjøsen er 122,5 n. Kv. Mil (15 630 *k. c.*). Dens Vandføring under Flom har været beregnet til:

Tidspunkt (<i>Temps des crues les plus hautes.</i>)	Vandstand ved Sundfossen.		Vandmasse, Kubikfod i Sekundet.	<i>Débit d'eau.</i> <i>Mètres cubes</i> <i>par seconde.</i>
	Ovenfor.	Nedenfor.		
21 Juni 1860	30,9	29,3	56 000	1 730
18 Juni 1861	18,3	17,4	19 000	590
24 Mai 1862	18,7	17,7	21 000	650
27 Juni 1863	24,1	22,7	36 000	1 110
4 Juli 1864	20,3	19,3	24 000	740
31 Mai 1865	16,0	14,9	18 000	560
7 Juli 1866	22,7	21,5	31 000	960
30 Juni 1867	21,3	20,2	27 000	830
8 Juni 1868	21,2	20,0	28 000	860
Middeltal af 9 År	21,5	20,3	29 000	900

Vormen er farbar for Dampskibe fra Minde til Eidsvold Jernbanestation, 0,7 n. Mil (8 *km.*). Her er Sundfossen, forbi hvilken en Sluse fører, hvorigjennem den er farbar for Både og videre lige til dens Forening med Glommen ved Næstangen, samt nedad denne til Udenæs Kirke, og opad samme til Fundenfos.

Mjøsens Hovedtilløb ere:

c. Gudbrandslågen. Som dennes Udspring regnes Lesjeskogens Vand på Dovre (Side 166), fra hvis anden Ende Rauma løber mod Nordvest gennem Romsdalen ud i Vesterhavet. Gudbrandslågens Længde er 16,8 n. Mil (190 *km.*); dens Hovedretning er mod Sydøst og den falder ved Lillehammer ud i Mjøsen. Gjennemløbne Indsjøer og optagne Tilløb ere i hosstående Afstande fra Udspringet: 1 n. Mil, optager den fra Vest sit Hovedtilløb af den 3 n. Mil lange Ljordalselven fra Ljortjernene mellem Skarvdalseggen og Sletflykampen (Side 167 og 169), og fra de omkring Skarvdalseggen udbredte

store Snebræer; 1,1 n. Mil falder den ud i Lesjevandene; 2,5 n. Mil løber den ud af Lesjevandene; 2,9 n. Mil optager den Tilløb fra Nord af Jora og dennes Bielv Grønna fra Dovres Høifjelde (Side 166), af hvilke den sidste udspringer fra Grønbaktjernet ved Foden af Snehætten, hvilket Tjern også har Udløb mod Øst til Driva, der falder ud i Sunndalsfjorden i Romsdalen; Gudbrandslågen optager derefter en Mængde mindre Tilløb fra Dovres Fjeldmark mod Nord-ost og fra Lesjekjølens Fjelde mod Sydvest, 6,7 n. Mil optager den Tilløb af Ula fra Rundane, en Elv, som navnlig i Flomtiden fører med sig en overordentlig stor Mængde Grus samt mindre og større Stene, hvilke den lægger op ved sit Udløb i Gudbrandslågen strax syd for Sel Kirke, og herved bidrager til at danne de derværende store Myrstrækninger; 7,1 n. Mil, optager den et Hovedtilløb fra Vest af den 10,6 n. Mil lange Otta fra det østlige Afhæng af Justedalsbræens Fjelde, Lomsfjeldene, Jøtunfjeldene og Lesjekjølens Fjelde (Side 169, 172) og fra de over og mellem disse liggende store Snebræer: Vulueggens Bræ, Skridulaupbræen, Sikkellbræen, Griotåbræen, Hestbræen, Sandgrovbræerne, Galhøbræerne, Veobræen, Memurubræen; som Ottaens Udspring regnes Breidalsvandet ved Foden af Vatsvendeggen, hvilket Vand også har Udløb mod Vest til Geiranger i Søndmøre; 8 n. Mil, optager Gudbrandslågen Tilløb fra Vest af den 5,3 n. Mil lange Sjoelv, gennem Hedalens Annex til Våge fra de mellem Jøtunfjeldene og Heimdalsfjeldene (Side 174) liggende store Indsjøer: Gjendinsjøen og Sjøvandet med Tilløb fra Besvandet og Rusvandet; 9,7 n. Mil optager Gudbrandslågen Tilløb fra Vest gennem Kvikne Annex til Nordre Fron af den 7 n. Mil lange Vinstra, som fra Bygdinsjøen løber ud gennem Strømsvandet, Sandvandene og Olstappen med Tilløb fra Heimdalsvandene og fra Espedalsvandene; 11,5 n. Mil, optager Gudbrandslågen fra Nord gennem Vænebygdens Annex til Ringebu Tilløb af den 2,9 n. Mil lange Frya fra Furusjøen; 12 n. Mil, optager den i Ringebu Tilløb fra Nord af den 2 n. Mil lange Hira; 12,8 n. Mil optager den i Fodvangs Annex til Ringebu fra Øst den 2,5 n. Mil lange Tromsa fra Høitinden med Tilløb fra de store Myrstrækninger nord for samme mellem Høitinden, Klinkenberg og Kvienfjeld (Side 179 og 180); 13 n. Mil falder Gudbrandslågen ved Fodvang Kirke ud i Losna, et smalt langstrakt Vand; 14,3 n. Mil løber den ud af samme; 16,3 n. Mil optager den fra

Nordvest forbi Fåberg Kirke Tilløb fra Slagfjeld (Side 180) af den 3 n. Mil lange og betydelige Gausa, som optager den endnu længere Svatsumelv igjennem Svatsum Annex til Gausdal fra Fæforkampen og Præstekampen (Side 180) på den østlige Side af det mod Nord til Vinstra udløbende Espedalsvand; 16,8 n. Mil løber Gudbrandslågen ved Lillehammer ud i Mjøsen.

Gudbrandslågens Nedslagsdistrikt (*bassin*) er ved dens Forening med Ottaen 15,9 n. Kv. Mil (2 030 *k. c.*). Ottaens Nedslagsdistrikt er 31,8 n. Kv. Mil (4 060 *k. c.*). Ottaen fører i Regelen en betydelig større Vandmasse end Hovedelven, og dens Vand adskiller sig et langt Stykke efter Sammenløbet ved dens eiendommelige grønne Farve, der skriver sig fra Bræerne. Sjoelvens Nedslagsdistrikt er 11,9 n. Kv. Mil (1 520 *k. c.*). Gudbrandslågens Nedslagsdistrikt sydligere ved Udløbet af Losna er 87,2 n. Kv. Mil (11 130 *k. c.*). Gausas Nedslagsdistrikt er 7,3 n. Kv. Mil (930 *k. c.*). Gudbrandslågens samlede Nedslagsdistrikt ved dens Udløb i Mjøsen er 96,9 n. Kv. Mil (12 370 *k. c.*).

d. Vismundelven udspringer på Grændsen af Fåberg, Gausdal og Torpen Annex til Nordre Land, løber, 3 n. Mil (34 *km.*) lang, mod Sydost, østlig for Kråkhoved (Side 180), forbi Birid Kirke ud i Mjøsen. Nedslagsdistrikt 1,6 n. Kv. Mil (210 *k. c.*)

e. Snertingdalselven udspringer fra Kråkhoved og løber, 3 n. Mil lang med Hovedretning først mod Sydost, senere mod Øst gennem Nykirke og Segård Annex til Birid ud i Mjøsen. Nedslagsdistrikt 1,9 n. Kv. Mil (240 *k. c.*).

f. Hunelven udspringer fra Enasjøen på Totenåsen (Side 196), Længde 2 n. Mil (22 *km.*), løber først mod Nord, optager, 1,7 n. Mil fra Udspringet, fra Vest den fra Foden af Oplanden Høislette kommende Mustadelv og løber forenet med denne mod Øst forbi Gjøvik ud i Mjøsen. Nedslagsdistriktet med Enasjøen og dennes Tilløb 2,8 n. Kv. Mil (350 *k. c.*).

g. Lena eller Totenselven som fra det nordlige Afhæng af Skreia og Hurdalsåsen (Side 195) samles af flere mod Nord løbende Elve og derefter mod Øst løber gennem Østre Toten ud i Balkeviken, en Bugt af Mjøsen. Nedslagsdistrikt 2,3 n. Kv. Mil (290 *k. c.*).

h. Mesna danner det 0,7 n. Mil lange Udløb af Mesnvandene øst for Lillehammer, hvilke modtage Tilløb fra Næverfjeld (Side 180).

Den falder gennem Lillehammer med betydelige Vandfald ud i Mjøsens nordligste Ende. Nedslagsdistrikt 1,8 n. Kv. Mil (230 *k. c.*)

i. Moelven danner det 0,8 n. Mil lange Udløb før Nærensø i Ringsaker, og falder lidt nordenfor Ringsaker Kirke ud i Mjøsen. Nedslagsdistrikt 1,5 n. Kv. Mil (190 *k. c.*)

k. Brumundelven danner Afløbet mod Syd for de store Endeløsmyrer på det sydlige Afhæng af Oplandenes Høislette i det Nordligste af Vang og Ringsaker og løber mod Syd ud i Furnæs fjorden, en Arm af Mjøsen. Endeløsmyrene have mod Øst Afløb gennem Åsta til Glommen. Nedslagsdistrikt 1,7 n. Kv. Mil (210 *k. c.*)

l. Svartelven dannes af flere mindre Elve fra Vandskjellet sydvest for Elverum mellem Glommen og Hedemarken og løber ud i Akersviken, en Bugt af Mjøsen ved Hamar. Nedslagsdistrikt 3,2 n. Kv. Mil (400 *k. c.*)

4. Mosselven, 0,5 n. Mil (5 *km.*) lang, danner Afløbet for Vandsjø, en i alle Retninger stærkt forgrenet Indsjø på Grændsen af Våler, Råde og Rygge. Denne Indsjøs Hovedtilløb er Håbølelven, 3 n. Mil (34 *km.*) lang fra Miervandet i Vestby Annex til Enebak med Hovedretning mod Syd. Mosseelvens Nedslagsdistrikt omfatter den nordlige Del af Råde og af Rygge, Våler, Håbøl, den største Del af Kråkstad Hovedsogn og af Vestby Annex til Enebak, 5,2 n. Kv. Mil (660 *k. c.*) med omtrent 8 000 Indvånere foruden Moss Kjøbstad. Udløb mod Vest i Kristianiafjorden ved Moss, hvor den danner et 50 Fod (16^m) høit Vandfald.

5. Oppegårdselven danner det 0,2 n. Mil lange Udløb for Oppegårdsvand, på Grændsen af Oppegårds Annex til Næsodden og Østre Aker, til Bundefjorden, Kristianiafjordens sydgående Arm. Nedslagsdistriktet omfatter den største Del af Ski Annex til Kråkstad, samt noget af Nordby Annex til Ås, Oppegårds Annex til Næsodden og den sydligste Del af Østre Aker, 0,6 n. Kv. Mil (80 *k. c.*) med 2 500 Indvånere.

6. Loelven udspringer på Gjelleråsen nordnordost for Kristiania, og falder gennem Oslo, nu en Del af Kristiania, ud i Bjørviken. Nedslagsdistrikt 0,5 n. Kv. Mil (70 *k. c.*). Dens Vandfald benyttes til Drift af forskjellige Fabrikker.

7. Akerselven danner det 0,8 Mil (90 *km.*) lange Afløb for Maridalsvandet, nord for Kristiania, hvilket Vand modtager Tilløb fra

en Mængde mindre Indsjøer i Nordmarken. Nedslagsdistriktet omfatter en større Del af Vestre Aker og strækker sig helt op til Jevnaker og Norderhov med en Udstrækning af 1,7 n. Kv. Mil (220 *k. c.*).

Akerselven løber mod Syd ud i Bjørviken, Kristianias østlige Havn. Den danner fra Udløbet af Maridalsvandet indtil 0,2 n. Mil fra Mundingen en Række af til forskellige Fabrikker stærkt benyttede Vandfald med samlet Høide 475 Fod (149^m). Vandmassen er i Gjennemsnit 90 Kubikfod (2,8 *mètres cubes*) i Sekundet.

8. Lysakerelven udspringer fra Flatevandene på Krogskogen, hvorfra den, 2,5 n. Mil (28 *km.*) lang, løber mod Syd gennem Sørkedalens Kapelannex til Vestre Aker, senere danner Grændsen mellem Aker og Bærum og $\frac{1}{2}$ Mil vest for Kristiania falder ud i Kristianiafjorden. Den danner nær sit Udløb et til Fabrikdrift anvendt Vandfald. Nedslagsdistrikt 1,3 n. Kv. Mil (170 *k. c.*).

9. Sandvikelsen dannes af flere fra Krogskogen kommende Bække, Jaren fra Krogklevens østlige Afhæng, Lommeelven fra Gyrihougen forbi Bærums Jernværk. Nær sit Udløb optager den fra Øst Engervandet med Tilløb fra Haslum eller Østre Bærum. Den falder ved Strandstedet Sandviken ud i Slæbene en Bugt af Kristianiafjorden. Nedslagsdistriktet udgjør 1,6 n. Kv. Mil (210 *k. c.*) med omtrent 4 000 Indvånere.

10. Lierelven danner Afløbet for det strax syd for Holtsfjorden, Tyrifjordens sydøstlige Arm, begyndende, 1,5 n. Mil (17 *km.*) lange Dalføre, Lierdalen, igjennem hvis nedre, flade, Del den slynger sig i utallige Bugter. Den modtager fra Vest Tilløb fra den største Del af Bragernæsåsen og de mange på samme liggende mindre Vande. Nedslagsdistriktet er 2,1 n. Kv. Mil (270 *k. c.*) med omtrent 6 000 Indvånere.

11. Dramselven danner Udløbet af Tyrifjordens sydvestlige Arm i en stor Bue vest for og syd om Bragernæsåsen. Dens Længde er 3,7 n. Mil (40 *km.*). Strax efter Udløbet af Tyrifjorden danner Dramselven den 0,5 n. Mil (6 *km.*) lange Bergsjø og optager senere Tilløb i følgende Afstande fra dens Udløb i Tyrifjorden: 0,6 n. Mil, fra Nordvest Hallingdalselven; 0,9 n. Mil, ligeledes fra Nordvest Simoa; 1,5 n. Mil, ligeledes fra Nordvest Skotselven; 2,2 n. Mil, fra Vest Hoenselven; 2,3 n. Mil fra Sydvest Vestfoselven. Samtlige disse

Bielve, såvelsom flere mindre fra Bragernæsåsens vestlige Afhæng nedløbende Bække danne ved eller nær deres Udløb i Dramselven betydelige til Anlæg af Saugbrug og tildels også anden Fabrikdrift anvendte Vandfald. Også Dramselven selv danner flere betydelige Vandfald, Gjethusfossen, strax efter Udløbet af Bergsjøen, Kattefos, Døvigfossen, Hellefos. Den samlede Faldhøide fra Tyrifjorden er 205 Fod (64^m). Dramselven er farbar for Både og mindre Dampskibe indtil Hougsund 1,6 n. Mil (18 *km.*).

Tyrifjordens Hovedtilløb er Storelven, der dannes ved Sammenløbet af Randselven fra Randsfjorden og Bægna fra Valders, hvilke to Elve forenes ved Kjøbstaden Hønefos. Randselven danner Afløbet for den 6,1 n. Mil (69 *km.*) lange Randsfjord, i Størrelse Norges tredie Indsjø. Randsfjordens Hovedtilløb er Dokka fra Nord og Røkenelven fra Øst.

a. Dokka, udspringer på Oplanden Høislette i det nordvestlige af Svatsum Annex til Gausdal mellem Espedalsvandet i Øst og Skaget (Side 180) i Vest. De forskjellige mindre Elve, hvoraf den her dannes, samles i Dokkvandet. I hosstående Afstande fra Udløbet af dette Vand optager den følgende Tilløb: 2,5 n. Mil, fra Nordvest optages Syneselven; 4,3 n. Mil fra Vest Etna, 7 n. Mil lang fra Skaget med Tilløb fra Mellenes østlige Afhæng; 4,8 n. Mil, Udløb i Randsfjorden. Dokkas Nedslagsdistrikt indtil den optager Etna er 8,4 n. Kv. Mil (1 080 *k. c.*), Etnas Nedslagsdistrikt er 7,4 n. Kv. Mil (940 *k. c.*), Dokkas hele Nedslagsdistrikt ved Udløbet i Randsfjorden er 16,1 n. Kv. Mil (2 050 *k. c.*) med omtrent 6 700 Indvånere.

b. Røkenelven dannes af forskjellige Tilløb fra Totensåsens og Hurdalsåsens vestlige Afhæng; Nedslagsdistrikt 1,4 n. Kv. Mil (180 *k. c.*). Udløb i Røkenviken en Bugt af Randsfjorden ved Brandbu Annexkirke til Gran.

Randsfjordens samlede Nedslagsdistrikt til dens Udløb gennem Randselven omfatter Bruflats Annex til Søndre Aurdal, Nordre og Søndre Land, Gran, Jævnakers Hovedsogn og den nordvestlige Del af Lynner Annex, tilsammen 28,5 n. Kv. Mil (3 630 *k. c.*) med omtrent 25 000 Indvånere.

c. Randselven slynger sig i betydelige Bugter, 1,2 n. Mil (14 *km.*) lang gennem Haugs Annex til Norderhov indtil den ved Kjøbstaden Hønefos forenes med Bægna fra Valders. Randselven danner

flere betydelige Vandfald: Bergerfos, Kistefos, Aslaksrudfos, Viulfos og Lundstadfos. Det samlede Fald fra Randsfjorden til Hønefos er 215 Fod (67^m). Den forøger Randsfjordens Nedslagsdistrikt med 0,6 n. Kv. Mil (80 *k. c.*) og omtrent 2 000 Indvånere, og Randselvns samlede Nedslagsdistrikt ved Hønefos er således 29,1 n. Kv. Mil (3 710 *k. c.*) med omtrent 27 000 Indvånere.

d. Bægna udspringer af Utrovandet ved Foden af Filefjeld i en Høide af 3 140 Fod (990^m) over Havet. Længde til Udløbet ved Hønefos 17,1 n. Mil (193 *km.*). Hovedretning mod Sydost. I hestående Afstande fra dens Udspring optager den følgende Tilløb og gennemløber Indsjøer: 1,1 n. Mil, Udløb i Vangsmjøsen; 2,8 n. Mil Udløb af samme; 3,6 n. Mil Udløb i Slidrefjord; 4,9 n. Mil Udløb af samme; 5,1 n. Mil Udløb i Graneimfjord; 5,5 n. Mil Udløb af samme i Strandefjord, hvilken Indsjø fra Nord optager Skrutvoldelven fra Mugnatinden, Bitihorn og de strax syd for Bygdinsjøen liggende Fjeldes sydlige Afhæng; 6,5 n. Mil Udløb af Strandefjorden; 7 n. Mil optages fra Vest Tesleielven fra de store Fjeldvande: Helefjord, Svenskinvandet, Tesleifjorden på Grændsen af Valders og Hemsedal; 12,5 n. Mil, Udløb i Spirilen, nær ved hvilket Udløb denne Indsjø fra Vest modtager Urula fra Spirilens Fjelde (Side 196); 14,6 n. Mil Udløb af Spirillen; 17,1 n. Mil Sammenløb med Randselven ved Hønefos.

Bægnas Nedslagsdistrikt omfatter hele Valders, med Undtagelse af Bruflat Annex til Søndre Aurdal, samt Ådalen, 37,6 n. Kv. Mil (4 800 *k. c.*) med omtrent 21 000 Indvånere, heri ikke medregnet Kjøbstaden Hønefos.

Bægna danner en betydelig Mængde Vandfald, hvoraf Hønefossen ved dens Sammenløb med Randselven med en Faldhøide af 70 Fod (22^m).

e. Storelven, som dannes af Randselven og Bægna, slynger sig med Hovedretning mod Sydsydvest i stærke Bugtninger igjennem den sydlige Del af Norderhov og den vestre Del af Hole. Den er 1 n. Mil (11 *km.*) lang og farbar for Dampskibe fra Tyrifjorden. Storelvns samlede Nedslagsdistrikt til Udløbet i Tyrifjorden er 66,9 n. Kv. Mil (8 540 *k. c.*) med omtrent 54 000 Indvånere.

f. Sognedalselven danner Afløbet for Spirilfjeldenes sydlige

Afhæng gennem Lunder Annex til Norderhov og løber ud i Tyrifjordens nordvestligste Arm. Dens Nedslagsdistrikt udgjør 4,6 n. Kv. Mil (590 *k. c.*) med omtrent 1 400 Indvånere.

Tyrifjordens samlede Nedslagsdistrikt ved Drammenselvns Udløb af samme omfatter Hadelands og Lands Fogderi med Undtagelse af en Del af Lynner Annex til Jævnaker, Valders Fogderi, Ringerikes Fogderi samt den nordre Del af Heggens Hovedsogn til Modum, ialt 74,9 n. Kv. Mil (9 550 *k. c.*) med omtrent 58 000 Indvånere.

g. Hallingelven udspringer af Strandefjorden, en stor 1,1 n. Mil lang Indsjø på den nordre Side af Hallingskarven i Hols Annex til Ål. Dens Længde til Udløbet i Drammenselven er 16,5 n. Mil (186 *km.*). Hovedretningen er først mod Øst, senere mod Sydøst. Den optager følgende Tilløb i de hosstående Afstande fra Udløbet af Strandefjord: 0,6 n. Mil, Udløb i Sunddalsfjorden; 0,9 n. Mil Udløb af samme; 1,3 n. Mil Tilløb fra Nordvest af Urunda fra Djupsvandet, en stor Fjeldsjø i en Høide af 3 550 Fod (1 110^m) over Havet ved Foden af Haldalshøgda og Skorpetinden (Side 174); 2 n. Mil Udløb i Holsfjorden ved Hol Kirke; 2,5 n. Mil Tilløb fra Vest af den 2 Mil lange Usta fra Ustevandet, en 1,5 n. Mil lang Indsjø på Sydsiden af Hallingskarven beliggende i en Høide af 3 250 Fod (1 020^m) over Havet; 2,8 n. Mil, Udløb i Strandefjord; 3,4 n. Mil Udløb af samme; 3,9 n. Mil, Tilløb fra Nordvest af Våtna fra Vasbygden, en Samling af mindre Vande og Myrer syd for Reinsfjeldet; 5,6 n. Mil Tilløb nær Hol Kirke af den 5,2 n. Mil lange Hemsil fra Nordvest fra Hemse-dalsfjeldene på Grændsen af Nordre Bergenhus Amt med Tilløb fra Jøkulvandene ved Foden af Jøkuleggen, hvilke Vande tillige have Udløb gennem Borgund og Lærdal til Sognefjorden; 5,9 n. Mil, bøier Hallingelven mod Sydsydøst og senere mod Sydøst; 10,7 n. Mil, Udløb i Krøderen; 14,2 n. Mil, Udløb af samme; 16,5 n. Mil, Udløb i Drammenselven 0,2 Mil nedenfor sammes Udløb af Bergsjøen.

Hallingelvns Nedslagsdistrikt til den optager Hemsil udgjør 17,7 n. Kv. Mil (2 260 *k. c.*); Hemsils Nedslagsdistrikt 7,3 n. Kv. Mil (930 *k. c.*); Hallingelvns Nedslagsdistrikt ved Udløbet i Krøderen er 35,4 n. Kv. Mil (4 520 *k. c.*), og dens samlede Nedslagsdistrikt 41,0 n. Kv. Mil (5 230 *k. c.*), omfattende Hallingdals Fogderi, Krøds-herreds Annex til Sigdal, Snarums Annex og en Del af Heggen Hovedsogn til Modum med omtrent 18 500 Indvånere.

h. Simoa, 6,3 n. Mil (71 *km.*) lang udspringer på Grændsen af Eggedals Annex til Sigdal og Flås Annex til Næs i Hallingdal, løber gennem Eggedal og Sigdals Hovedsogn samt Nykirke Annex til Modum ud i Dramselven ved Åmot Jernbanestation. Den gennemløber den 0,8 Mil lange Indsjø Soneren. Simoa danner 0,1 n. Mil ovenfor Udløbet i Dramselven den til Drift af Modums Blåfarveværk benyttede 123 Fod (39^m) høie Hougfos, og umiddelbart ved Udløbet ligeledes et betydeligt til Drift af Saugbrug, de såkaldte Kongssauge, benyttet Vandfald. Nedslagsdistriktet udgjør 7,3 n. Kv. Mil (940 *k. c.*) med omtrent 5 500 Indvånere.

i. Skotselven, 2,0 n. Mil (22 *km.*) lang, udspringer fra Litmo Vand i den nordøstre Del af Flesberg, danner senere Grændsen mellem Eker og Modum Herreder, erholder Tilløb fra Vatnås Kappelannex til Sigdal og falder forbi det nu nedlagte Hadsel Jernværk ved Skotselvns Jernbanestation ud i Dramselven. Nedslagsdistrikt 1,3 n. Kv. Mil (170 *k. c.*) med omtrent 2 000 Indvånere.

k. Vestfoselven danner det 0,7 Mil (8 *km.*) lange Afløb for Ekernsjøen på Grændsen af Ekers Herred i Buskerud og Hofs Herred i Jarlsberg. Den løber i Retningen Nordnordost forbi Haug Hovedkirke i Eker ud i Dramselven. Ekernsjøen, der er 1,4 Mil (16 *km.*) lang med Retuing mod Nordvest, erholder Tilløb fra Hof og den nordlige Del af Botne i Jarlsberg. Det hele Vasdrag har en samlet Længde af 3,8 n. Mil (43 *km.*), og et Nedslagsdistrikt af 3,8 n. Kv. Mil (480 *k. c.*) med omtrent 10 000 Indvånere.

Den hele Dramselv har et Nedslagsdistrikt af 132,4 n. Kv. Mile (16 890 *k. c.*) omfattende Hadelands og Lands Fogderi, med Undtagelse af en Del af Lynner Annex til Jævnaker, Valders Fogderi, Ringerikes Fogderi, Hallingdals Fogderi, Sigdal, Modum, Eker, Hof og en Del af Botne med tilsammen omtrent 101 000 Indvånere.

12. Sandeelven, 1,5 n. Mil (17 *km.*) lang, udspringer på den Åsryg som syd for Drammen danner den nordostligste Fortsættelse af Lugseffeldene (Side 199). Den løber mod Syd ud i Sandesognsbugten, en forbi Holmestrand mod Nordvest indskjærende Bugt af Kristianiafjorden. Nedslagsdistriktet 1,5 n. Kv. Mil (190 *k. c.*) omfatter Skouger Hovedsogn, med Jarlsbergs Værks Annex til samme, og den større Del af Sande med omtrent 6 000 Indvånere.

13. Borreelven danner det 0,1 Mil (1 *km.*) lange Udløb af

Borrevand, en 0,4 Mil lang Indsjø vest for Horten. Udløb mod Nord i Falkenstensbugten. Nedslagsdistriktet udgjør 0,2 n. Kv. Mil (30 *k. c.*) med omtrent 1 000 Indvånere.

14. Oulielv dannes ved Sammenløbet af flere mindre Elve, hvoraf som Hovedelv kan ansees den, der danner Udløbet for Rævå Vand i det nordligste af Ramnæs. Længde 2,3 n. Mil (26 *km.*), Retning mod Sydsydvest, Udløb i Tønsbergs vestre Havn. Nedslagsdistrikt 2,7 n. Kv. Mil (350 *k. c.*) omfatter Ramnæs, den sydlige Del af Botne, den største Del af Våle, den østlige Del af Andebo og den største Del af Arendals Annex til Stokke med omtrent 8 000 Indvånere.

15. Numedalslågen udspringer fra den store Fjeldsjø Nordmandslågen midt på Hardangervidden, 4 030 Fod (1 260^m) over Havet nær Grændsen af Buskeruds, Bratsbergs og Søndre Bergenhus Amter; Længde 26,5 n. Mil (300 *km.*). Hovedretning først mod Ostnordost og senere mod Sydsydost. Den gennemløber følgende Indsjøer og optager Tilløb i hosstående Afstande fra Udløbet af Nordmandslågen: 0,3 n. Mil, Udløb i Bjørnæsfjorden; 1,2 n. Mil, Udløb af samme og gennem flere mindre Vande; 2,4 n. Mil, Tilløb fra Vest fra Langesjøen; 3 n. Mil, Udløb i Strykenvand; 4,9 n. Mil, Udløb i Ossjøen, og Tilløb sammesteds fra Vest fra Heierens Vande, Krækjavandene og Halnevandet; 5,3 n. Mil, Udløb af samme; 7,2 n. Mil, Udløb i Pålbufjorden, hvilken Indsjø i sin nordlige Ende modtager Tilløb fra Vest fra Skurdalsfjorden og Holmevandene; 7,8 n. Mil, Udløb af Pålbufjorden; 8 n. Mil, Udløb i Tunhøvd fjorden; 9,6 n. Mil, Udløb af samme; 10,2 n. Mil, Tilløb fra Vest af den 4 n. Mil lange Opdalselv fra et sydligere Dalføre på Hardangervidden; 10,5 n. Mil, Udløb i Norevand; 12,2 n. Mil, Udløb af samme; 17,5 n. Mil, Tilløb fra Vest af Jondalselven; 26,5 n. Mil, Udløb i Laurviksfjorden strax øst for Laurvik.

Numedalslågens Nedslagsdistrikt indtil Tilløbet af Opdalselven er 14,2 n. Kv. Mil (1 810 *k. c.*), Daglidens Annex til Nore med 336 Indvånere; Opdalselvens Nedslagsdistrikt er 7,1 n. Kv. Mil (910 *k. c.*), omfattende Opdals Annex til Nore med 1 321 Indvånere. Ved Kongsberg udgjør Numedalslågens Nedslagsdistrikt 31,8 n. Kv. Mil (4 060 *k. c.*), og dens samlede Nedslagsdistrikt udgjør 44,4 n. Kv. Mil (5 660 *k. c.*), omfattende Numedals og Sandsvers Fogderi samt Laurdal, den

største Del af Andebo og af Hedrum Herreder i Jarlsberg og Laurviks Amt med omtrent 20 500 Indvånere.

16. Farriselveu danner det 0,1 n. Mil (1 km.) lange Afløb af Farrisvandet, hvilket Afløb med et 70 Fod (22^m) høit til Drift af flere Fritzø Jernverk tilhørende Brug gennem Laurvik falder i Laurviksfjorden. Farrisvandets Tilløb kommer fra det sydlige Afhæng af de strax syd for Kongsberg beliggende Skrimsfjelde (Side 199), hvor flere Bække samle sig i Myklevandene og herfra gennem den 2,6 n. Mil lange Slemdalselv løber ud i det 1,8 n. Mil (20 km.) lange Farrisvand. Det hele Vasdrag har således en Længde af 4,5 n. Mil (51 km.). Nedslagsdistriktet udgør 4,0 n. Kv. Mil (510 k. c.) og omfatter den sydligste Del af Sandsver, Slemdal, den vestlige Del af Hedrum, samt Kjose Annex til Brunlanæs med omtrent 2 400 Indvånere foruden Kjøbstaden Laurvik.

17. Skienselveu danner Afløbet af de store Vasdrag, der omfatter den største Del af Øvre og Nedre Telemarken. Skienselvns Længde fra Udløbet af Norsjø forbi Skien til Porsgrund, hvor den falder ud i Frierfjorden er 1,2 n. Mil (14 km.). De vigtigste Elve og Indsjøer, som danner hint Vasdrag, ere:

a) Tessungelveu, som fra Fosnemvandet på Grændsen af Numedal og Bratsberg løber først mod Øst og siden mod Syd igjennem den såkaldte Østbygd af Attrå Annex til Tinn ud i Tinnsjøen. Længde 3,5 n. Mil (40 km.), Nedslagsdistrikt 2,4 n. Kv. Mil (310 k. c.) med 964 Indvånere.

b) Mårelveu fra det 1,1 n. Mil lange Mårvand, efter Udløbet af hvilket den gennemløber den nærliggende Kalhøvdssjø med Tilløb af Kallungsjøen, Vråvandet, Viervandet og Gjeteubuvandet, og først mod Øst, senere mod Syd gennem den såkaldte Gausebygd af Attrå Annex falder ud i Tinnsjøen. Længde 3,4 n. Mil (38 km.), Nedslagsdistrikt 6,1 n. Kv. Mil (770 k. c.) med 309 Indvånere.

c) Gjøsdaalselveu danner det 2,5 n. Mil lange Udløb af Gjøsdaalsvandet, som forbi Attrå Annexkirke løber mod Øst ud i Tinnsjøens nordlige Ende. Nedslagsdistrikt 2,3 n. Kv. Mil (300 k. c.) med 491 Indvånere.

d) Kvænna udspringer fra Holmevand ved Foden af Koldfjeld på Grændsen af Røldal og Kinservik i Søndre Bergenhus Amt. Den gennemløber følgende Indsjøer i hosstående Afstande fra Udløbet af

Holmevandet: 0,6 n. Mil Udløb i Kvænsjøen, 1,3 n. Mil, Udløb af samme; 2,0 n. Mil, gennem Krokvandene Udløb i Sandvandet på Grændsen af Bratsberg og Søndre Bergenhus Amter; 2,5 n. Mil Udløb af samme; 2,7 n. Mil, Udløb i Gunleikvandet; 2,8 n. Mil, Udløb af samme, hvorefter den strax falder ud i Briskevandet; 3,6 n. Mil, Udløb af samme; 5 n. Mil, Udløb i Mjøsvandet; 8,1 n. Mil, Udløb af samme; 11 n. Mil, Udløb i Vestfjorden, en Bugt af Tinnsjøen. Længde 11 n. Mil (124 *km.*) med Hovedretning mod Øst; Nedslagsdistrikt 13,6 n. Kv. Mil (1 740 *k. c.*) med omtrent 900 Indvånere.

Kvænna danner 1 Mil fra Udløbet af Mjøsvandet det 780 Fod (245^m) høje lodrette Vandfald Rjukanfos (*chute d'eau*).

Tinnsjøen er 3 n. Mil (34 *km.*) lang i Retning omtrent mellem Nord og Syd og har ved

e) Tinnelven, 2,6 n. Mil (29 *km.*) lang med Udløb i Hitterdalsvandet gennem Grandsherreds Hovedsogn og Lilleherred Annex til Hitterdal. Den optager i en Afstand af 1,5 n. Mil fra Udløbet af Tinnsjøen Tilløb fra Nord fra Folsjøen og Bolkesjøen. Nær Udløbet i Hitterdalsvandet danner det den 50 Fod (16^m) høje Tinnfos.

Det samlede Nedslagsdistrikt ved Udløbet af Tinnelven i Hitterdalsvandet udgjør 31,7 n. Kv. Mil (4 040 *k. c.*) og omfatter Mjøsstrandens Annex til Raudland, Tinn, Grandsherred og den største Del af Lilleherred Annex til Hitterdal med 5 300 Indvånere.

f) Hjertdøla har sit Hovedtilløb fra Månelidbrotet og Vindeggen nordvestligst i Hjertdal, mellem hvilke Tilløbene samles i Vindsjøen, hvorfra den først mod Sydøst og siden mod Øst falder ud i den nordligste Ende af Hitterdalsvandet; 1,5 n. Mil fra Udløbet optager den Tilløb fra Nord af den 2,7 Mil lange Tudalselv fra Gousta. Nedslagsdistriktet udgjør 8,0 n. Kv. Mil (1 020 *k. c.*) omfattende Hjertdal, den større Del af Flatdals Annex til Silgjord og den større Del af Hitterdals Hovedsogn med omtrent 5 500 Indvånere.

Hitterdalsvandet er 1,8 n. Mil (20 *km.*) langt mellem Nord og Syd, beliggende 60 Fod (19^m) over Havet, og har gennem:

g) Søfdeelven, 1 n. Mil (11 *km.*) lang gennem Søfde Hovedsogn Udløb i Norsjø. Nær Udløbet af Hitterdalsvandet udvider den sig til det mindre Bråvand.

Det samlede Nedslagsdistrikt til Udløbet i Norsjø udgjør 41,5 n. Kv. Mil (5 290 *k. c.*) omfattende Mjøsstrandens Annex til Raudland

Tinn, Grandsherred, Hjertdal, Hitterdal, største Del af Søfde Hovedsogn og den større Del af Flatdals Annex til Silgjord med omtrent 13 700 Indvånere.

Norsjø optager ligeledes i sin nordlige Ende, men vestligere end Søfdeelven:

h) Silgjordelven, 9 n. Mil (102 *km.*) lang fra det lille Veisingvand strax syd for Mjøsvandets sydgående Arm. I hosstående Afstande fra Udløbet af Veisingvandet gennemløber Silgjordelven følgende Indsjøer og optager Tilløb: 2,6 Mil, optager den fra Sydvest gennem Mondøla Tilløb fra Sundbarmvandet; 3,5 n. Mil, løber den ud i Silgjordvandet; 5,7 n. Mil, løber den ud af samme; 9 n. Mil, falder den ud i den nordvestlige Bugt af Norsjø. Nedslagsdistriktet udgjør 7,9 n. Kv. Mil (1 010 *k. c.*) og omfatter Åmotsdals Annex til Silgjord og Silgjords Hovedsogn med Undtagelse af en liden Del mod Syd, den største Del af Bø, og en Del af Næs Annex til Søfde med omtrent 6 200 Indvånere.

Norsjø optager endvidere fra Vest:

i) Songa, hvis Udspring regnes fra Hellevand, et lille Fjeldvand op iblandt Hardangerfjeldene på Grændsen mellem Bratsbergs og Søndre Bergenhus Amter, hvilket Vand dannes ved Tilløb fra Vasdalseggene, der adskiller samme fra de Vande, hvorfra Kvænna har sit Udløb. Længde 15,5 n. Mil (175 *km.*); Hovedretning Ostsydost. Den optager Tilløb og gennemløber Indsjøer i hosstående Afstande fra Udløbet af Hellevand: 2,2 n. Mil falder den ud i Songavandet; 2,7 n. Mil, løber den ud af samme; 3,6 n. Mil, falder den ud i det store 2 170 Fod (680^m) over Havet beliggende Totakvandet, hvilket Vand fra Nord gennem Bitueelven modtager Tilløb af det i 3 080 Fods (970^m) Høide over Havet beliggende Bitdalsvand; 5,7 n. Mil, fra den østlige Ende af Totakvandet dreier Songa mod Syd og optager, 6,7 n. Mil, fra Vest Vinjeelven, hvilken dannes ved Tilløb fra Røldalsfjeldene og fra Sætersdalens Heie, hvor Bratsberg Amt støder sammen med Søndre Bergenhus, Stavanger og Nedenæs Amter, og gennemløbende Børdalsvandet, Grungedalsvandet og Vinjevandet adskiller Hardangervidden, hvortil den nordvestre Del af Øvre Telemarken i orografisk Henseende henregnes, fra Sætersdalens Heie; 8 n. Mil, optager den fra Vest Tilløb af Børteelven fra Børtevand på det østlige Afhæng af Sætersdalens Heie; her dreier den mod Øst

og falder 8,3 n. Mil, ud i det mellem Vest og Øst langstrakte smale 2,4 n. Mil lange Bandagsvand, 200 Fod (60^m) over Havet; 10,7 n. Mil løber den ud af samme; 11,1 n. Mil falder den ud i Hviteseidvandet, hvilket Vand fra Nord optager Tilløb af Ofteelvns Vasdrag fra Ødefjelds Annex til Raudland, Høidalsmos Annex til Lårdal og Brunkebergs Annex til Hviteseid gennem Sundkilens Indsjø; 11,9 n. Mil, løber den ud af Hviteseidvandet; disse tre Vande ligge omtrent i samme Høide over Havet; 12,1 n. Mil falder den ud i Flåvandet; 13,5 n. Mil, løber den ud af samme; 15,5 n. Mil falder den ud i Norsjøen ved Ulefos omtrent midt på sammes vestre Bred.

Songas Nedslagsdistrikt til Sammenløbet med Vinjeelv er 7,3 n. Kv. Mil (930 *k. c.*); Vinjeelvns Nedslagsdistrikt er 7,7 n. Kv. Mil (980 *k. c.*); det samlede Nedslagsdistrikt til Udløbet i Bandagsvandet er 18,3 n. Kv. Mil (2 330 *k. c.*), og endelig ved Udløbet i Norsjø 29,0 n. Kv. Mil (3 700 *k. c.*) omfattende Raudlands Hovedsogn og Ødefjelds Annex til samme, Vinje, Mo Hovedsogn og lidt af Skafse Annex til samme, Lårdal, Hviteseid Hovedsogn og Brunkebergs Annex til samme, en liden Del af Silgjord Hovedsogn, en liden Del af Bø samt Holden Hovedsogn med 12 000 Indvånere.

k) Norsjø er 2,5 n. Mil lang i Retning mellem Nordvest og Sydøst, beliggende 50 Fod (16^m) over Havet, og har Udløb gennem Skienselven i det umiddelbart ovenfor Skien liggende lille Gjellelland, og derfra videre gennem to forskellige Udløb med 14 Fod høje Vandfald, Damfos og Klosterfos, forbi Skien ned i Skiens Havn, og derfra videre til Porsgrund i Frierfjorden.

Skienselven fra Norsjø af til Porsgrund er 1,2 n. Mil (14 *km.*). Dens samlede Nedslagsdistrikt udgjør ved Skien 83,0 n. Kv. Mil (10 590 *k. c.*) og ved Porsgrund 83,8 n. Kv. Mil (10 690 *k. c.*) omfattende Øvre Telemarkens Fogderi, med Undtagelse af Moland og Nissedal samt den større Del af Skafse Annex til Mo og Vrådals til Hviteseid, Nedre Telemarkens Fogderi med Undtagelse af Kjølbystæderne Skien og Porsgrund, tilsammen omtrent 46 500 Indvånere.

Skienselvns Vandmasse ved Udløbet af Gjellellandet er af Kaldirektøren beregnet at have udgjort:

Tidspunkt (<i>Temps des crues les plus hautes.</i>)	Vandstand på Skiens Vandmærke.	Vandmasse, Kubikfod i Sekundet.	Débit d'eau. <i>Mètres cubes par seconde.</i>
16 Mai 1844	19,5	28 000	860
22 Aug. 1844	22,7	39 000	1 210
26 Juni 1851	21,0	33 000	1 020
25 Juni 1852	21,8	36 000	1 110
5 Juni 1853	25,5	50 000	1 550
25 Juni 1854	19,0	26 000	800
20 Juni 1855	19,7	28 000	860
8 Juni 1856	15,8	17 000	510
29 Mai 1857	21,5	41 000	1 260
13 Juli 1858	21,1	39 000	1 210
5 Juni 1859	23,0	47 000	1 450
21 Juni 1860	30,5	c. 100 000	c. 3 100
16 Juni 1861	21,0	39 000	1 200
5 Juni 1862	23,9	51 000	1 570
16 Juni 1863	24,4	53 000	1 640
23 Juni 1864	22,5	45 000	1 390
30 Mai 1865	21,0	39 000	1 200
5 Juli 1866	21,6	41 000	1 270
28 Juni 1867	20,9	38 000	1 180
7 Juni 1868	21,7	42 000	1 280
Middeltal af 20 År 13 Juni	21,7	42 000	1 290

Det bemærkes, at fra 1856 af er Vandstanden i Gjellevand sænket.

Mellem Skiens Havn og Gjellevandet er et Kanalanlæg med 1 Faldsluse og 1 regulerende Sluse, og ved Udløbet af Norsjø er ligeledes et Kanalanlæg med 3 Faldsluser og 1 regulerende Sluse. Skienselvns Vasdrag er ved Hjælp af disse Anlæg farbart fra Udløbet ved Porsgrund lige op til Enden af Hitterdalsvandet, en Længde af 6,5 n. Mil (73 km.).

Songas Vasdrag er farbart fra den østlige Ende af Flåvandet op indtil den vestlige Ende af Bandagsvandet, en Længde af 5,2 n. Mil (59 km.); fra Hviteseidvandet er der også farbart op i Sundkilen.

18. Bolvikelven danner det 0,7 n. Mil (8 km.) lange Udløb i Frierfjorden fra Kilevandet i Kilebygdens Annex til Solum, hvilket Vand har sit væsentligste Tilløb fra den sydlige Del af Holden, hvor det ved en lav Fjeldryg er adskilt fra en vestligere Række af mindre Vande, som mod Nord løber ud i Songa. Nær sit Udløb optager

Bolvikelveu fra Sydvest Tilløb af en Række mindre Vande på Grændsen mellem Solum og Bamble: Langen, Flåtevand, Mevand, og Hellestveitvandene. Bolvikselvens samlede Nedslagsdistrikt udgjør 2,0 n. Kv. Mil (260 *k. c.*) og omfatter Kilebygdens Annex til Solum med lidt af Solum Hovedsogn og af Bamble med omtrent 1 000 Indvånere.

19. Kammerfoselven danner Afløbet for et stort Antal mindre Indsjøer mellem Nedre Telemarkens Fjelde. Et stort Antal mindre Elve samles fra Nord og Vest fra det sydlige Afhæng af de Fjelde, der skille Nisservandet fra Hviteseidvandet og Flåvandet, og fra det østlige Afhæng af de øst for Nisservandet liggende Fjeldstrækninger i det 0,9 n. Mil lange Bjorvand i Tørrisdals Annex til Drangedal, hvilket Vand mod Sydost har Udløb gennem Hosøvand, Øvre og Nedre Tokevand, og fra det sidste Vand, der ligger i en Høide af 122 Fod (38^m) over Havet, mod Syd gennem den 1,3 n. Mil lange Kammerfoselv i Kilefjorden, en fra Skagerak strax vest for Kragerø indgående Fjord.

Nedslagsdistriktet udgjør 6,8 n. Kv. Mil (870 *k. c.*) og omfatter Drangedal og omtrent Halvdelen af Sandøkedals Annex til Kragerø med omtrent 4 000 Indvånere.

20. Gjerrestadelven dannes af flere mindre Elve, hvilke i det nordlige af Gjerrestad forenes i det lille Livand. Herfra løber Gjerrestadelven mod Syd ud i det 0,5 n. Mil lange Gjerrestadvand og derfra gennem Ekevandet ud i Sønedeledfjorden, en strax Nord for Østerrisør indgående Fjord. Nedslagsdistriktet er 3,2 n. Kv. Mil (410 *k. c.*) omfattende Gjerrestad Hovedsogn, en Del af Vegårdsheiens Annex til samme, og en liden Del af Sønedeled, med omtrent 3 500 Indvånere.

21. Vegårelven danner Afløbet for det 1,7 n. Mil (19 *km.*) lange stærkt bøiede Vegårvand i Vegårdsheiens Herred, 580 Fod (180^m) over Havet. Den løber først mod Syd ud i Ubergvand; kort efter Udløbet af samme dreier den mod Nordost og løber gennem Songevand ud i Sandnæsfjorden, en sydvest for Østerrisør indgående Fjord af Skagerak. Længde 2,7 n. Mil (30 *km.*). Nedslagsdistriktet udgjør 3,6 n. Kv. Mil (460 *k. c.*) omfattende den største Del af Vegårdsheiens og en større Del af Holt Herreder med omtrent 4 000

Indvånere. Vegårelven er farbar fra Udløbet opad til Songevandet 0,2 n. Mil.

22. Barboelven danner det 0,2 n. Mil lange Afløb for det Nord for Arendal beliggende 0,5 n. Mil lange Longeimvand. Nedslagsdistriktet udgjør 0,5 n. Kv. Mil (60 *k. c.*) omfattende omtrent Halvdelen af Østre Molands Annex med omtrent 700 Indvånere.

23. Nisserelven udspringer fra det østlige Afhæng af Sætersdalens Heie på Grændsen af Skafse Annex til Mo i Øvre Telemarken og Bykle Annex til Valle i Sætersdalen. Her samles flere mindre Tilløb i det 0,5 n. Mil lange Urdvand ved Foden af Urdsnåse (Side 186). I hosstående Afstande fra Udløbet af dette Vand optager Nisserelven Tilløb og gennemløber Indsjøer: 0,4 n. Mil, løber den ud i Bjorsjøvandet; 0,6 n. Mil, løber den ud af samme; 2,2 n. Mil falder den ud i Skrævandet, beliggende 1 100 Fod (350^m) over Havet; 2,5 n. Mil, løber den ud af samme; 2,7 n. Mil falder den ud i Vråvandet, 780 Fod (240^m) over Havet; 4,1 n. Mil, løber den ud af samme; 4,3 n. Mil, falder den ud i Nisservandet; her bøier Vasdraget pludselig om fra Retning mod Øst til Syd; Nisservandet, beliggende 770 Fod (240^m) over Havet, har en Længde af 3,2 n. Mil (36 *km.*) mellem Nord og Syd; 7,5 n. Mil løber Nisserelven ud af samme; 8,2 n. Mil, optager den fra Vest Fyrriselve, hvis Vasdrag ligeledes udspringer fra Amtsgrændsen mod Sætersdalen strax syd for Nisserelvets Udspring, samt fra den Fjeldryg, der på Grændsen af Moland og Mo Herreder i Øvre Telemarken adskiller Fyrriselvets fra Nisserelvets Vasdrag, hvilke Vasdrag samles i det 2,3 n. Mil (26 *km.*) lange Fyrrisvand, 860 Fod (270^m) over Havet, og derfra gennem Drangevandet løber først mod Syd, senere mod Øst ud i Nisserelven; 9,8 n. Mil, optager Nisserelven fra Vest Gjevedalselve fra det 1,1 n. Mil (12 *km.*) lange Næsvand, sydvest for Fyrrisvand; 10,7 n. Mil, løber den ud i Sandnæsvandet; 11,1 n. Mil, løber den ud af samme; 11,5 n. Mil, løber den ud i Nedlågsvandet; 12 n. Mil, løber den ud af samme; 14,2 n. Mil, optager den Tilløb fra Syd af Rorevand og Sunddalsvandet i Fjære og Landvik, strax nordenfor Grimstad; her bøier Nisserelven pludselig mod Øst og Nordost; 16 n. Mil, deler den sig i to Arme, der danne Hisøen, og hvorefter den ene, Natvigløbet, mod Syd falder i Skagerak, den anden, Strømmen, løber ud i Arendals Havn.

Nisserelvens Nedslagsdistrikt til Sammenløbet med Fyrriselve udgjør 10,2 n. Kv. Mil (1 300 *k. c.*) omfattende den største Del af Skafse Annex til Mo, Vrådals Annex til Hviteseid og Nissedals Herred med omtrent 3 000 Mennesker; Fyrriselvens Nedslagsdistrikt udgjør 8,8 n. Kv. Mil (1 130 *k. c.*) omfattende Moland med 2 120 Indvånere; den samlede Nisserelvs Nedslagsdistrikt udgjør 31,1 n. Kv. Mil (3 970 *k. c.*) omfattende den største Del af Skafse Annex til Mo, Vrådals Annex til Hviteseid, Nissedal, Moland i Øvre Telemarken, Åmlid Hovedsogn med Gjevedals Annex, Øiestad Hovedsogn med en Del af Hisøens Annex, Dele af Fjære og af Landviks Hovedsogn med ialt omtrent 13 500 Indvånere.

Nisserelven er farbar 0,7 Mil fra Mundingen op til Helle, samt fra Rorevand til Frolands Kirke, 1,3 n. Mil. Nisservandet og Vråvandet befares sammenhængende med Dampskib, en Strækning af 4,8 n. Mil (54 *km.*). Strax før Fyrriselvens Tilløb danner Nisserelven den 100 Fod (32^m) høie lodrette Høgfos.

24. Ågreelv danner det 0,2 Mil lange Udløb af de i 10 til 15 Fods Høide over Havet beliggende Indsjøer Redalsvandet og Landviksvandet, strax vest for Grimstad, hvilke erholde et kort Tilløb fra Nordvest og mod Syd falde ud i Strandfjord. Nedslagsdistriktet udgjør 0,4 n. Kv. Mil (50 *k. c.*) med omtrent 1 500 Indvånere.

25. Grimevandene, hvoraf det større, østre, er 0,5 n. Mil langt, har et 0,1 n. Mil langt Udløb i Kalveldfjorden, øst for Lillesand. Nedslagsdistrikt 0,5 n. Kv. Mil (60 *k. c.*).

26. Moelven har strax øst for Lillesand Udløb i Lillesandsfjorden. Nedslagsdistrikt 0,3 n. Kv. Mil (40 *k. c.*). Begge disse ved Siden af hinanden liggende Vasdrag omslutte den nordøstre Del af Vestre Molands Hovedsogn med tilsammen omtrent 1 200 Indvånere.

27. Topdalselvens Udspring er Bærevand på Grændsen af Hyllestad og Valle i Sætersdalen og Moland i Øvre Telemarken. Længde 12 n. Mil (135 *km.*). Hovedretning mod Syd, først noget østlig, senere lidt vestlig. I hosstående Afstande fra Udløbet af Bærevand gennemløber den nedenstående Indsjøer og optager Tilløb: 0,4 n. Mil, falder den ud i Strømsfjorden, 2 400 Fod (750^m) over Havet; 1,4 n. Mil, løber den ud af samme i Gjeddevandet; 2 n. Mil, løber den ud i Topsætvand; 2,2 n. Mil, løber den ud af samme efter fra Nordost at have optaget Tilløb af de på Grænd-

sen af Sætersdalen og Øvre Telemarken liggende, hver 0,5 n. Mil lange, Fjeldsjøer: Mjåvandet og Grønsætvandet; 4,6 n. Mil, løber den ud i Tveitvandet; 5,5 n. Mil, løber den ud af samme; 6,5 n. Mil, løber den ud i Flatelandfjorden; 6,7 n. Mil, løber den ud af samme og dreier her fra Sydsydøst til Sydsydvest; 7,7 n. Mil, falder den ud i Gaustafjorden; 8,1 n. Mil, falder den ud af samme og i Heirefosfjorden, hvilken tæt ved Topdalselven fra Vest optager Tilløb af den betydelige Uldalselv, som danner Udløbet for en langstrakt med mindre Vande tæt oversået Strækning omfattende den østlige Del af Iveland og Evje samt Veigusdal i Sætersdalen og den nordvestlige Del af Myklands Annex til Åmlid; 9 n. Mil løber den ud af den 0,9 n. Mil lange og smale Heirefosfjord; 10,5 n. Mil, løber den ud i Flaksvandet; 10,7 n. Mil, løber den ud af samme; 12 n. Mil, falder den ud i Topdalsfjorden, en strax øst for Kristiansand indgående Fjord. Noget over $\frac{1}{2}$ n. Mil ovenfor Udløbet danner den et betydeligt til Saugbrug og Møllebrug benyttet Vandfald, Boensfossen.

Topdalselvens Nedslagsdistrikt indtil dens Udløb i Heirefos udgjør 5,2 n. Kv. Mil (670 *k. c.*) med omtrent 1 000 Indvånere; Uldalselvens Nedslagsdistrikt udgjør 7,0 n. Kv. Mil (890 *k. c.*) med omtrent 1 500 Indvånere. Topdalselvens samlede Nedslagsdistrikt ved Udløbet i Topdalsfjorden udgjør 14,9 n. Kv. Mil (1 900 *k. c.*) omfattende Lille Topdals og Myklands Annexer og lidt af Åmlids Hovedsogn, Heirefos, Birkenæs, Veigusdal, en Del af Iveland og Evje, samt den større Del af Tveit med omtrent 6 500 Indvånere.

28. Otteren udløber af Sesvandet, hvor flere Tilløb samles fra Sesnuten nordligst i Sætersdalen på Grændsen mod Øvre Telemarken. Derfra løber den midt igjennem Sætersdalen og derefter gennem den østligste Del af Mandals Fogderi ved Kristiansand ud i Skagerak. Længde 20 n. Mil (226 *km.*) med Hovedretning mod Syd. I hosstående Afstande fra Udløbet af Sesvandet gennemløber Otteren følgende Indsjøer og optager Tilløb: fra Sesvandet falder den strax ud i Breivandet; 0,1 n. Mil, løber ud af samme; 1,5 n. Mil, optager den Tilløb fra Vest fra Førresvandene og Bredviksvandet; 2,5 n. Mil, optager den fra Vest Tilløb af Ormsjøen og Vatndalsvandet, det sidste 0,9 n. Mil langt mellem Vest og Øst og beliggende i 2 280 Fod (720^m) Høide over Havet; 3,9 n. Mil optager den fra Vest

Tilløb af det 1,2 n. Mil mellem Vest og Øst lange og meget smale Bosvand, beliggende i 1 690 Fods (530^m) Høide over Havet; 8,0 n. Mil, optager den fra Øst Tilløb af Mjåvandet, hvilket Vand tillige står i Forbindelse med den østligere til Topdalselven udløbende Strømsfjord; 10,0 n. Mil, løber den ud i Åvaksfjorden, beliggende 670 Fod (210^m) over Havet, hvilken Indsjø fra Øst optager Tilløb af Hovandet; 11,0 n. Mil, løber den ud af Åvaksfjorden og falder strax efter ud i den 2,1 n. Mil mellem Nord og Syd lange Byglandsfjord; 14,5 n. Mil, optager den fra Nordvest Tilløb af Dåselven, og falder strax efter ud i Bredflåvand; 15,5 n. Mil, falder den ud i den 0,7 n. Mil lange Kilefjord, beliggende 460 Fod (130^m) over Havet; 16,5 n. Mil falder den ud i Goseflåfjorden; 16,8 n. Mil, løber den ud af samme; 20 n. Mil, falder den ud i Kristiansands østre Havn.

Otteren er farbar henimod 1,3 Mil opad fra dens Munding til Vigeland. Høiere op danne Byglandsfjorden og Åvaksfjorden en 3,1 n. Mil (35 *km.*) lang farbar Strækning af samme.

Nedslagsdistriktet indtil Udløbet i Åvaksfjorden er 16,9 n. Kv. Mil (2 150 *k. c.*) med 3 000 Indvånere, og ved Udløbet af Byglandsfjorden 21,2 n. Kv. Mil (2 700 *k. c.*) med 4 700 Indvånere. Det samlede Nedslagsdistrikt ved Kristiansand udgjør 28,7 n. Kv. Mil (3 660 *k. c.*) med omtrent 11 000 Indvånere, foruden Kjøbstaden Kristiansand, som har 10 876 Indvånere.

29. Søgneelven, 3 n. Mil (34 *km.*) lang med Hovedretning mod Syd, udspringer på den sydlige Grændse af Hæglands Annex til Øvrebø, og løber mod Syd gennem Øvrebø og Søgne Herreder ud i Skagerak ved Strandstedet Høllen. Nedslagsdistriktet udgjør 1,4 n. Kv. Mil (220 *k. c.*) med 2 500 Indvånere.

30. Mandalselven dannes i Åserall ved Sammenløbet af de to fra Nordnordost og fra Nordnordvest sammenløbende Elve, Logna og Bredlandselven, hvilke ved Åserall Kirke forenes i det 1 n. Mil (11 *km.*) mellem Nord og Syd lange Ørvand, beliggende 830 Fod (260^m) over Havet. Fra Midten af dette Vand på sammes østlige Side løber den 6,5 n. Mil (73 *km.*) lange Mandals Elv med Hovedretning mod Syd gennem Bjælland og Holme Herreder forbi Mandal ud i Skagerak. Nedslagsdistriktet udgjør 13,8 n. Kv. Mil (1 760 *k. c.*) med omtrent 7 500 Indvånere, foruden Ladestedet Mandal, der har 3 842 Indvånere.

31. Undalselven udspringer i Grindeims Annex til Bjælland, hvorfra den mod Syd løber gennem Nordre Undal og Valle Hovedsogn til Søndre Undal ud i Snigfjord, en Arm af Skagerak, noget over 1 n. Mil øst for Lindesnes. Den gennemløber Øvre og Nedre Oudne Vande. Undalselvns Længde er 4,7 n. Mil (53 *km.*). Nedslagsdistrikt 3,5 n. Kv. Mil (450 *k. c.*) med omtrent 5 000 Indvånere.

32. Lyngdalselven udspringer nordligst i Eken Annex til Hægebostad, hvorfra den mod Syd og tilsidst mod Sydvest løber gennem Hægebostad og Lyngdal ud i Lyngdalsfjorden, en mod Nordost indskjærende Arm af Nordsjøen strax vest for Lindesnes. Den gennemløber det 0,9 n. Mil lange Lyngnevand, beliggende 560 Fod (176^m) over Havet. Længde 6 n. Mil (68 *km.*), Nedslagsdistrikt 5,2 n. Kv. Mil (670 *k. c.*) med omtrent 5 000 Indvånere.

33. Kvina danner Afløbet for en talrig Række af middelstore Fjeldsjøer, som danner Grændsen mellem det Nordlige af Lister og Mandals Amt og Sætersdalens Fogderi i Nedenæs Amt. Det nordligste af disse, der altså danner Kvinas Udspring, er Botsvandet på den østlige Side af Riuvnfjeld (Side 187). I hosstående Afstande fra Udløbet af Botsvandet gennemløber Kvina følgende Indsjøer: 0,7 n. Mil, løber den ud i Roskrepfjorden; 1,4 n. Mil, løber den ud af samme; 2,0 n. Mil, falder den ud i Øyarvand; 2,5 n. Mil, løber den ud af samme; 4,0 n. Mil, falder den ud i Kvifjorden, beliggende 2 200 Fod (690^m) over Havet; 4,6 n. Mil løber den ud af samme. Herfra danner den Grændsen mellem Fjotland og Siredalen og løber derpå gennem Fjotland og Liknæs Hovedsogn til Kvinesdal ud i Fedefjorden, en nordostlig Arm af Listerfjorden. Omtrent $\frac{1}{2}$ n. Mil ovenfor Liknæs Kirke danner den et betydeligt Vandfald, Rafossen. Hovedretning mod Syd; Længde 11,2 n. Mil (127 *km.*); Nedslagsdistrikt 12,5 n. Kv. Mil (1 300 *k. c.*) med omtrent 3 600 Indvånere.

34. Gylandselven udspringer nordlig i Gylands Annex til Bakke og løber mod Syd igjennem Kumlevoldvandet, hvor Tilløb optages såvel fra Nord som fra Vest, ud i Fedefjorden ved Fede Kirke. Længde 2,0 Mil (23 *km.*). Nedslagsdistrikt 1,6 n. Kv. Mil (210 *k. c.*) med omtrent 1 500 Indvånere.

35. Flekkefjordens Vasdrag dannes af Indsjøerne Sælurvandet som fra Vest og Loiavandet, som fra Nord gennem to, hver 0,3 Mil lange, Elveløb samles i Griseffjorden, et 0,2 Mil langt Saltvands-

bassin, som ved et kort Sund gennem Kjøbstaden Flekkefjord står i Forbindelse med Stolsfjorden, en nordgående Arm af Listerfjorden. Nedslagsdistriktet udgjør 0,6 n. Kv. Mil (70 *k. c.*) med omtrent 3 000 Indvånere, heri medregnet Kjøbstaden Flekkefjord.

36. Sire udspringer af Storestensvandet vest for Riuvenfjeld, sydvestligst i Bykle i Sætersdalen, hvorfra den løber mod Syd gennem Tonstad Annex til Siredalen ud i det mellem Nord og Syd 2,4 n. Mil (27 *km.*) lange og smale Sirevand, beliggende 120 Fod (38^m) over Havet, og derfra mod Sydvest gennem et 0,3 n. Mil langt Løb ud midt på den østlige Side af det 2 n. Mil lange Lundevand på Grændsen af Stavanger og Lister og Mandals Amter, beliggende få Fod over Havet, hvilket Vand mod Sydvest har et 0,5 n. Mil langt Udløb i Nordsjøen. Lundevandet modtager fra Nordvest Tilløb af Rusdalselven.

Sires Længde er 12 n. Mil (135 *km.*); Nedslagsdistriktet, 14,7 n. Kv. Mil (1 870 *k. c.*), omfatter Siredalens Herred, Bakke Hovedsogn, noget af Hitterøs Annex til Flekkefjord og Lunde Herred med omtrent 5 000 Indvånere.

37. Soggendalselven danner Afløbet for en stor Mængde mindre Indsjøer i Soggendal og Heskestad, og falder ved Ladestedet Soggendal i Nordsjøen. Nedslagsdistriktet udgjør 2,3 n. Kv. Mil (300 *k. c.*) med omtrent 3 000 Indvånere, foruden Soggendals Ladested med 507 Indvånere.

38. Nålevikelvs Vasdrag danner Afløbet for en Mængde mindre Indsjøer i den sydlige Del af Hellelands og den østlige Del af Ekersunds Herred med Udløb i Havet i Nåleviken. Vasdragets Længde er 1,6 n. Mil (18 *km.*); Nedslagsdistriktet 0,7 n. Kv. Mil (90 *k. c.*).

39. Hellelandselven udspringer i det sydvestligste af Tonstad Annex til Siredalen og løber derfra mod Sydvest gennem det Nordligste af Heskestad og gennem Helleland ud i Nordsjøen ved Ekersund. Længde 3,5 n. Kv. Mil (40 *k. m.*); Nedslagsdistriktet 1,9 n. Kv. Mil (240 *k. c.*) med omtrent 1 700 Indvånere, foruden Kjøbstaden Ekersund med 2 145 Indvånere.

40. Birkremselven udspringer ligeledes fra Grændsen mod Tonstad Annex til Siredalen og løber mod Sydvest gennem det 1,3 n. Mil lange, smale Ørsdalsvand, beliggende 210 Fod (66^m) over Ha-

vet gjennom Birkrems Herred ud i Ekerøfjorden strax vest for Eker-sund. Ved Udløbet af Ørdalsvandet optager den fra Nord Tilløb af det med Hovedvasdraget parallelle Maudalselvns Vasdrag fra Stigs-vand gennem Store Myrvand, Maudalsvandet, Birkelandsvandet og Hofreistvandet, med Tilløb fra det mellem Ørsdalsvandet og Mau-dalsvandet beliggende Ostreimvand. Hovedvasdragets Længde er 4,3 Mil (49 *km.*). Nedslagsdistriktet 5,3 n. Kv. Mil (670 *k. c.*) med omtrent 1 700 Indvånere.

41. Ougneelv løber mod Sydvest forbi Ougne Kirke ud i Ougnebugten. Dens Nedslagsdistrikt udgjør 0,7 n. Kv. Mil (90 *k. c.*), og omfatter den sydvestlige Del af Birkrem Annex til Helleland og den østlige Del af Ougne Annex til Ekersund med omtrent 1 000 Indvånere.

42. Håelven danner Afløbet for den sydlige Del af Tune Her-red og den nordlige Del af Nærbø Hovedsogn til Hå. Nedslagsdi-striktet udgjør 1,5 n. Kv. Mil (200 *k. c.*) med omtrent 2 000 Ind-vånere.

43. Orrevand (*lac*) er en $\frac{1}{2}$ Mil lang Indsjø med en Udstræk-ning af 0,09 n. Kv. Mil (11 *k. c.*) som kun ved en Sandrevle, det bekendte Jæderens Rev, er adskilt fra Havet. Orrevand og det Syd for samme i umiddelbar Forbindelse stående Ilstadvand ligger næsten i Niveau med Havet. De have Tilløb fra Øst fra Frøylands-vand i den nordlige Del af Time. Nedslagsdistriktet udgjør 0,8 n. Kv. Mil (100 *k. c.*) med omtrent 1 700 Indvånere.

44. Fikveelven danner Afløbet for den indre, høiere liggende Del af Jæderen, nemlig den større Del af Gjæsdal, den sydlige Del af Høiland og den nordlige Del af Klepp. Udløb strax Nord for Jæderens Rev. Nedslagsdistriktet udgjør 2,6 n. Kv. Mil (340 *k. c.*) med omtrent 2 700 Indvånere.

45. Svieelvns Vasdrag danner Afløbet for den østlige Del af Høiland og den nordlige Del af Høle, og løber gennem det temmelig bugtede, 0,9 n. Mil lange, Svielandsvand ud i Hølefjord, Stavangerfjordens sydøstlige Arm. Længde 2 Mil (23 *km.*). Nedslags-distriktet udgjør 1,0 n. Kv. Mil (130 *k. c.*) med omtrent 2 500 Indvånere.

46. Dyrdalselven udspringer fra Hunvand i det nordlige af Tonstad Annex til Siredalen og løber først mod Sydvest gennem Hundalen, bøier tilsidst mod Nordvest, og falder ud i den inderste

Del af Hølefjord. Længde 2,8 n. Mil (32 *km.*); Nedslagsdistriktet 1,9 n. Kv. Mil (240 *k. c.*) med omtrent 500 Indvånere.

47. Frafjordelven, 2,5 n. Mil lang, løber mod Vestsydvest gennem Blåstøldalen og Feddalen ud i Frafjorden, en østlig Forlængelse af Hølefjorden. Nedslagsdistriktet udgjør 1,4 n. Kv. Mil (180 *k. c.*) med omtrent 500 Indvånere.

48. Espedalselven løber lidt nordligere ligeledes mod Vestsydvest ud i Hølefjord. Længde 2 Mil (23 *km.*). Nedslagsdistrikt 1,2 n. Kv. Mil (160 *k. c.*) med omtrent 500 Indvånere.

49. Lyseelven danner Tilløbet fra Lysekammen (Side 188) mod Sydvest til Bunden af Lysefjorden, en trang Fjord, som fra Hølefjorden skjærer 3,6 n. Mil dybt ind mod Ostnordost mellem høje, næsten lodrette Fjelde. Længde 1 Mil (11 *km.*). Nedslagsdistrikt 0,8 n. Kv. Mil (110 *k. c.*) med omtrent 100 Indvånere.

50. Spjodelven danner Udløbet nord for Strand Kirke mod Sydvest af Nedre-Tysdalsvand og Bjøreimvandet. Nedslagsdistriktet 0,8 n. Kv. Mil (100 *k. c.*) omfatter den nordlige Del af Strand Herred med omtrent 1 000 Indvånere.

51. Årdals Storelv udspringer på det vestlige Afhæng af Sætersdalens Heie strax nord for Lister og Mandals Amt, og løber, 4 n. Mil (45 *km.*) lang, mod Vest ud i Årdalsfjorden, en Bugt af Stavangerfjorden. Den optager 0,5 Mil ovenfor sit Udløb Tilløb fra det 1 Mil lange Øvre-Tysdalsvand, 210 Fod (66^m) over Havet, og fra de sydligere beliggende Lyngevand og Sandvand. Nedslagsdistriktet udgjør 4,2 n. Kv. Mil (530 *k. c.*), omfattende den største Del af Årdals Herred med omtrent 1 000 Indvånere.

52. Fyrriselven danner Afløbet mod Vest for en stor Mængde mindre Vande på Grændsen af Sætersdalen og Hjelmeland med Udløb i Bunden af Jøssefjord. Nedslagsdistrikt 1,4 n. Kv. Mil (180 *k. c.*).

53. Ulla danner Afløbet for en stor Mængde mindre Vande mellem Byklefjeldenes sydlige Del fra Napen og Snenuten (Side 176), med Udløb mod Syd i Jøssefjord. Nedslagsdistriktet udgjør 3,0 n. Kv. Mil (390 *k. c.*).

54. Suledalslågen danner det 1,6 n. Mil lange Udløb forbi Sands Kirke fra Suledalsvandet, et 2,5 n. Mil (28 *km.*) langt Vand, beliggende 230 Fod (72^m) over Havet. Dette Vand, der har Retning

mellem Nordost og Sydvest er omtrent på Midten af sin Længde blot ved et 0,3 n. Mil langt Pas adskilt fra Hylsfjorden, hvori den dog intet Udløb har. Suledalsvandet modtager fra Nordost Tilløb af Kvandalselven fra Ståvandet og fra Nord af Røldalselven fra den midt imellem Røldalsfjeldene (Side 175) beliggende 0,7 n. Mil (8 *km.*) lange Fjeldsjø, Røldalsvandet, med Tilløb fra Nordost fra Solfohn og Koldfjeld blandt Hardangerfjeldene (Side 175) nær Kvænnas Udspring. Det hele Nedslagsdistrikt udgjør 10,8 n. Kv. Mil (1 380 *k. c.*) omfattende Røldal og Suledal, samt en liden Del af Sand med omtrent 3 500 Indvånere.

55. Slettedalselven, 3,0 n. Mil (34 *km.*) lang fra Rullestad-såten med Tilløb fra Røldalsåten, vest for Røldalsvandet, løber mod Syd ud i Saudefjorden. Nedslagsdistriktet udgjør 2,6 n. Kv. Mil (330 *k. c.*).

56. Vikedalselven danner Afløbet for flere mindre Vande nord og vest for Hustveitsåten på Grændsen mellem Vikedal i Ryfylke og Etne i Søndhordland; den løber mod Sydvest forbi Vikedal Kirke ud i Sandeidfjorden, en Arm af Stavangerfjorden. Længde 2 n. Mil (23 *km.*); Nedslagsdistrikt 0,9 n. Kv. Mil (110 *k. c.*).

57. Vatselven danner det korte Afløb for det 0,5 n. Mil lange Vatsvand mod Syd forbi Vats Kirke i Vatsfjorden, en Arm af Stavangerfjorden. Nedslagsdistrikt 0,4 n. Kv. Mil (50 *k. c.*).

58. Etneelven danner Afløbet fra Skeutanuten og Grøndalsnuten (Side 225) til det 0,9 n. Mil (10 *km.*) lange Stordalsvand, beliggende 320 Fod (100^m) over Havet, og fra samme, 0,5 Mil, til Etnepollen. Nedslagsdistriktet udgjør 2,0 n. Kv. Mil (260 *k. c.*), omfattende den største Del af Etne Herred med omtrent 2 000 Indvånere.

59. Oddeelven, 2,5 n. Mil (28 *km.*) lang, udspringer på Røldalsfjeldene vest for den nordre Ende af Røldalsvandet, og løber mod Nord ved Odde ud i Bunden af Sørfjorden, Hardangerfjordens inderste sydgående Arm. Omtrent 0,2 Mil ovenfor Udløbet danner den det 0,4 n. Mil (5 *km.*) lange Oddevand, 275 Fod (86^m) over Havet. (Se Side 254, hvor dette Vands Længde feilagtig er angivet til 0,7 Mil). Nedslagsdistrikt 3,2 n. Kv. Mil (410 *k. c.*) omfattende den større Del af Odde Annex til Kinservik med omtrent 1 500 Indvånere.

60. Tyssø udspringer fra det vestlige Afhæng af Hardangerfjeldene med Tilløb fra Nærheden af Suledalslægens, Kvænnas og

Kinsos Kilder, og løber mod Vest ud i Sørfjorden. Kort før Udløbet gjennembløber den en 0,5 Mil lang Indsjø, Ringedalsvandet. Tysso danner før Udløbet i denne et tvedelt, høit, lodret, Vandfald, Tyssostrengene, og det sydligere Tilløb danner det c. 500 Fod (160^m) høie, lodrette, Vandfald, Ringedalsfossen. Nedslagsdistriktet udgjør 3,0 n. Kv. Mil (380 *k. c.*).

61. Kinso udspringer ligeledes mellem Hardangerfjeldene nær Tysso og Kvænna, og løber mod Nordvest forbi Kinserviks Kirke ud i Sørfjorden. Længde 3,0 Mil (34 *km.*). Nedslagsdistrikt 2,2 n. Kv. Mil (280 *k. c.*).

62. Eidfjordelven danner det 0,2 Mil (2 *km.*) lange Afløb for Eidfjordvandet, en 0,4 Mil lang Indsjø beliggende i 43 Fods (13^m) Høide over Havet indenfor Bunden af Eidfjorden, Hardangerfjordens østligste Arm (Side 254). Dette Vands Tilløb ere:

a) Veigelve, som fra Hardangerfjeldene nær Kvænna mod Nord gennem Hjalmodalen løber ud i Eidfjorden. Nedslagsdistrikt 4,3 n. Kv. Mil (560 *k. c.*);

b) Bjoreia, som fra Hardangervidden nær Numedalslågens Kilder med Tilløb fra Nord fra Hallingjøkulen (Side 175) løber mod Nordvest ud i Eidfjordvandet nær Veigelvans Udløb i samme. Den danner 0,4 Mil før sit Udløb i dette Vand den bekjendte Vøringfos, et 470 Fod (144^m) høit lodret Vandfald. Nedslagsdistrikt 4,9 n. Kv. Mil (1 180 *k. c.*).

Eidfjordelvans samlede Nedslagsdistrikt udgjør 9,2 n. Kv. Mil (1 180 *k. c.*) med omtrent 600 Indvånere.

63. Simodalselven danner Afløbet fra Hallingjøkulen mod Vest til Simodalsfjorden, en Bugt af Eidfjord. Den danner ligeledes flere meget høie Vandfald. Nedslagsdistriktet udgjør 1,3 n. Kv. Mil (60 *k. c.*) med 214 Indvånere.

64. Gravens Vasdrag samles i det 0,4 Mil lange Gravens Vand, 82 Fod (31^m) over Havet (Side 254), som gennem en neppe 0,2 Mil (2 *km.*) lang Elv mod Syd løber ud i Gravensfjorden, en af Hardangerfjordens nordøstlige Arme. Nedslagsdistriktet 1,3 n. Kv. Mil (170 *k. c.*), omfatter den største Del af Gravens Annex til Ulvik med omtrent 1 200 Indvånere.

65. Tøsseelven danner Afløbet mod Sydøst for en større Del af Samnanger Annex til Os med Udløb i Samnangerfjorden en nord-

gående Arm af Bjørnefjorden. Nedslagsdistriktet udgjør 1,7 n. Kv. Mil (210 *k. c.*) med 767 Indvånere.

66. Bergsdalselven danner det 2 Mil (23 *km.*) lange Afløb for det 0,9 Mil lange særdeles bugtede Hamlegrøvand på Grændsen mellem Voss og Vikør med Udløb mod Vest i den Osterøen fra Fastlandet afskjærende, trange, Sørfjord. Nedslagsdistriktet udgjør 1,8 n. Kv. Mil (220 *k. c.*), omfattende den sydlige Del af Evanger Annex til Voss og det nordlige af den på Fastlandet liggende Del af Bruviks Annex til Haus med 314 Indvånere.

67. Vosseelven danner det 1,7 Mil (19 *km.*) lange Afløb for Vossevangsvandet, en 0,4 n. Mil langt i Midten af Hordalandets store Halvø beliggende Indsjø, 110 Fod (35^m) over Havet. Retning mod Vest i Bolstadfjorden, en mod Øst fra Sørfjorden forbi Stamnes Kirke indskjærende smal Fjordarm. Vossevangsvandets Hovedtilløb ere:

a) Runddalselven fra Øst fra Amtsgrændsen mellem Voss og Flåms Annex til Aurland i Sogn, 4 n. Mil (45 *km.*) lang; Nedslagsdistrikt 4,1 n. Kv. Mil (520 *k. c.*) med 374 Indvånere.

b) Opheimselven fra Nord ligeledes fra Amtsgrændsen mod Sogn; Nedslagsdistrikt 2,8 n. Kv. Mil (360 *k. c.*).

Begge disse Elve samles kort før deres Udløb i Vossevangsvandet. Det samlede Nedslagsdistrikt ved Vosseelvens Udløb i Bolstadfjorden er 11,6 n. Kv. Mil (1 480 *k. c.*), omfattende en Del af Opheim og hele Vinje Annex til Vossestranden, Vossevangens Hovedsogn og den større Del af Evanger Annex til samme, med ialt omtrent 8000 Indvånere.

68. Exingdalselven løber gennem den sydlige Del af Mo Annex til Hosanger mod Vest ud i den Fjord, som afskjærer Osterøen fra Fastlandet. Længde 3,5 Mil (40 *km.*). Nedslagsdistriktet er 2,7 n. Kv. Mil (340 *k. c.*) med 225 Indvånere.

69. Stenslandelven, nordligere i samme Annex, løber mod Syd forbi Mo Kirke ud i Mofjorden, en mod Nord dybt indskjærende Fjordarm. Længde 3 Mil (34 *km.*). Nedslagsdistriktet udgjør 2,5 n. Kv. Mil (320 *k. c.*) med 479 Indvånere.

70. Flåmselven, 3 n. Mil (34 *km.*) lang fra Hallingskarvens nordvestlige Afhæng med Tilløb fra Oseskavlen, løber gennem Flåms Annex til Aurland mod Nordnordvest ud i Aurlandsfjorden, en syd-

gående Arm af Sognefjorden. Nedslagsdistriktet udgjør 3,5 n. Kv. Mil (440 *k. c.*) med omtrent 450 Indvånere.

71. Aurlandselven, 3,5 n. Mil (40 *km.*) lang fra Vargebræen, nordenfor Hallingskarven, med Tilløb fra det nordligere Ylinsvand ved Foden af Haldalshøgda (Side 184), løber gennem Vangens Hovedsogn til Aurland mod Nordvest ud i Aurlandsfjorden. Den danner den betydelige Hagefos, og kort før sit Udløb det lavtliggende Aurlandsvand. Nedslagsdistriktet udgjør 4,7 n. Kv. Mil (600 *k. c.*) med omtrent 1 300 Indvånere.

72. Lærdalselven dannes i Borgunds Annex til Lærdal ved Tilløb fra Hemsedalsfjeldene i Sydost, og fra Filefjeld i Nordost. Lærdalselvns Længde fra Sammenløbet af disse Bielve er 3 n. Mil (34 *km.*), Udløb mod Vest i Lærdalsfjorden, Sognefjordens inderste Bund. Nedslagsdistriktet udgjør 8,4 n. Kv. Mil (1 070 *k. c.*) med omtrent 3 700 Indvånere.

73. Utlea udspringer fra Smørstabbæen blandt Jøtunfjeldene, og løber fra samme øst for Horungerne ud i Årdalsfjorden, Sognefjordens østligste Arm. Længden udgjør 4,5 n. Mil (51 *km.*). Den optager fra Øst Tilløb af Tyenelven fra den mellem Jøtunfjeldene beliggende store, 1,2 n. Mil (14 *km.*) lange, Fjeldsjø Tyen, og kort efter Sammenløbet med Utlea danner den forenede Elv det 0,8 n. Mil (9 *km.*) lange lavtliggende Årdalsvand med et ganske kort Udløb i Årdalsfjorden. Nedslagsdistriktet udgjør 7,8 n. Kv. Mil (1 000 *k. c.*) omfattende den større Del af Årdal med omtrent 1 500 Indvånere.

74. Fortunelven udspringer fra det sydlige Afhæng af Lomsfjeldene ved Tundralskirken med Tilløb fra Øst af Horungerne og løber vest for disse sidste mod Syd ud i Bunden af Lysterfjorden, en mod Nordost dybt indskjærende Arm af Sognefjorden. Længde 3 n. Mil (34 *km.*). Kort før sit Udløb danner den det lavtliggende Fortunvand, 140 Fod (44^m) over Havet. Nedslagsdistriktet udgjør 3,7 n. Kv. Mil (470 *k. c.*) og omfatter Fortuns Annex til Lyster med 1 209 Indvånere.

75. Justedalselven udspringer fra det midt imellem Lomsfjeldene og Justedalsbræen beliggende, 0,4 Mil lange, Styggevand, og løber mod Syd ud i Lysterfjorden. Længde 4 n. Mil (45 *km.*). Nedslagsdistriktet udgjør 5,7 n. Kv. Mil (710 *k. c.*) og omfatter Justeda-

len og største Delen af Gaupne Annex til Lyster med omtrent 1 700 Indvånere.

76. Hafslos Vasdrag løber fra Justedalsbræen mod Syd gennem det 1 Mil lange Veitestrandsvand og det 0,3 n. Mil lange Hafslovand ud i Bunden af Sogndalsfjorden, en nordgående Arm af Sognefjorden. Nedslagsdistriktet udgjør 2,5 n. Kv. Mil (330 *k. c.*) og omfatter Hafslo Hovedsogn med 1 361 Indvånere.

77. Sogndalselven løber ligeledes mod Syd fra Justedalsbræen gennem det 0,3 Mil lange Sogndalsvand ud i Sogndalsfjorden. Nedslagsdistriktet udgjør 2,3 n. Kv. Mil (290 *k. c.*) og omfatter Stedje Hovedsogn med 2 263 Indvånere.

74. Gaula danner Afløbet for flere på Justedalsbræfjeldenes vestlige Afhæng beliggende Indsjøer, hvoraf de største ere det 0,7 n. Mil (8 *km.*) lange Haukedalsvand og det 1,1 n. Mil (12 *km.*) lange Viksvand. Fra sidstnævnte Vand løber den 2 n. Mil (23 *km.*) lang mod Vest ud i Dalsfjorden. Nedslagsdistriktet udgjør 6,5 n. Kv. Mil (830 *k. c.*) og omfatter Viks Annex og Sande Hovedsogn til Indre Holmedal, samt Haukedals Kapelannex til Førde med omtrent 2 200 Indvånere. Kort før Udløbet i Dalsfjorden danner Gaula det anselige Vandfald Ousfossen, 47 Fod (15^m) høit.

79. Førdeelven danner Afløbet for det på Justedalsbræens Nordvestside beliggende 1,4 n. Mil lange Jølstervand, hvorfra den mod Vest løber ud i Førdefjorden. Nedslagsdistriktet udgjør 6,8 n. Kv. Mil (870 *k. c.*) og omfatter Jølster Herred samt Førde Hovedsogn med tilsammen 4 800 Indvånere.

80. Bredeimselven danner Afløbet mod Nordvest i Gloppen-fjord, en Arm af Nordfjord, for det 1,3 n. Mil (15 *km.*) lange Bredeimsvand med Tilløb fra Justedalsbræen. Nedslagsdistriktet udgjør 4,5 n. Kv. Mil (580 *k. c.*) og omfatter Bredeims Annex og en Del af Vereid Hovedsogn til Gloppen med omtrent 3 000 Indvånere.

81. Åldens Vasdrag danner Afløbet mod Nord i Nordfjord af Åldenvandene. Nedslagsdistriktet udgjør 2,4 n. Kv. Mil (310 *k. c.*) og omfatter Åldens Annex til Indviken med 1 189 Indvånere.

82. Lodenselven danner Afløbet mod Nordvest i Nordfjord af det 1 Mil (11 *km.*) lange Loden Vand beliggende op imod Lodalskaupo (Side 171). Nedslagsdistriktet udgjør 2,0 n. Kv. Mil (260 *k. c.*) og omfatter Lodens Annex til Stryn med 394 Indvånere.

83. Strynselfven danner det 0,6 Mil (7 *km.*) lange Afløb mod Vest til Bunden af Nordfjord for Strynsvandet, et 1,3 Mil (16 *km.*) langt Vand, hvilket modtager Tilløb fra det vestlige Afhæng af de store Snebræer på Grændsen af Nordfjord og Gudbrandsdalen. Nedslagsdistriktet udgjør 3,2 n. Kv. Mil (410 *k. c.*) og omfatter Nedstryns Hovedsogn og Opstryns Annex til samme med omtrent 2 000 Indvånere.

84. Horningelven danner det 0,6 Mil (7 *km.*) lange Afløb for Horningdalsvandet, et 2,3 n. Mil (26 *km.*) langt Vand, til Eidsfjorden, en mod Nordvest indskjærende Arm i den ytre Del af Nordfjord. Horningdalsvandet modtager Tilløb fra Horningdalsrodden (Side 169). Nedslagsdistriktet udgjør 5,0 n. Kv. Mil (520 *k. c.*), og omfatter Horningdalen samt en Del af Eid Hovedsogn med tilsammen omtrent 3 000 Indvånere.

85. Vanelven udspringer på Amtsgrændsen mellem Vanelvens Herred i Søndmøre og Nordfjord og løber mod Nordvest ud i den nordenfor Stadlandets Forbjerg (Side 169 og 223) indskjærende Vanelvfjord. Nedslagsdistrikt 0,9 n. Kv. Mil (110 *k. c.*) med 553 Indvånere.

86. Sunnelven udspringer på Amtsgrændsen mellem Sunnelven og Stryns Herreder og løber mod Nordvest ud i Sunnelvfjorden, en en sydgående Arm af Storfjord. Nedslagsdistrikt 1,4 n. Kv. Mil (180 *k. c.*) med 580 Indvånere.

87. Geirangerelven løber fra et lidet Vand på Grændsen mellem Søndmøre og Gudbrandsdalen, 3 400 Fod (1 060^m) over Havet, mod Nordvest ud i Geirangerfjorden, en sydgående Arm af Storfjord; samme Vand har også Udløb mod Øst til det 2 800 Fod (880^m) over Havet liggende Breidalsvand og danner således også Ottaens Kilde. Længde 1,5 n. Mil (17 *km.*). Nedslagsdistriktet udgjør 1,1 n. Kv. Mil (140 *k. c.*) og omfatter den største Del af Geiranger Annex til Sunnelven med omtrent 300 Indvånere.

88. Herdalselven løber mod Nord fra Vatsvendeggen forbi Norddals Kirke ud i Norddalsfjorden, den østligste Arm af Storfjord. Nedslagsdistriktet udgjør 1,9 n. Kv. Mil (240 *k. c.*) med omtrent 268 Indvånere. En Bielv, Dyrdalselven, danner et flere hundrede Fod høit Vandfald.

89. Tafjordelvans Vasdrag danner Afløbet fra det vestlige

Afhæng af Karitinden, Svarteggen og Breiddalseggen på Grændsen af Gudbrandsdalen og Romsdalen, og løber gennem flere mindre Vande mod Nordvest ud i Bunden af Norddalsfjorden. Nedslagsdistrikt 3,2 n. Kv. Mil (410 *k. c.*) med 234 Indvånere.

90. Valdalselven danner Afløbet mod Syd og Sydvest fra Vermåtinderne, Stålfonna, Hånådalsfjeld blandt Romsdalsalperne (Side 168); den løber mod Sydvest forbi Sylte Kapel ud i Norddalsfjorden. Nedslagsdistriktet udgjør 2,7 n. Kv. Mil (350 *k. c.*) med omtrent 929 Indvånere.

91. Rauma danner det nordvestlige Afløb fra Lesjeskogens Vand, fra hvilket Vand Gudbrandsdalslågen løber ud mod Sydost (Side 275). Længde 5,5 n. Mil (62 *km.*). Rauma løber i et særdeles trangt Dalføre mod Nordvest mellem Strandstederne Veblungsnes og Nes ud i Romsdalsfjorden. Nedslagsdistriktet udgjør 9,2 n. Kv. Mil (1 180 *k. c.*) omfattende den største Del af Gryten Hovedsogn, Kors Annex, samt en Del af Lesjeskogens Annex til Lesje med ialt omtrent 2000 Indvånere.

92. Aura udspringer fra den 0,7 Mil (8 *km.*) lange Gautsjøen blandt Dovres Høifjelde i Lesje og løber fra denne mod Nordvest gennem den 0,8 n. Mil (9 *km.*) lange Aursjøen ligeledes i Lesje og det 1 n. Mil (11 *km.*) lange Eikisdalsvand vest for Skjorta (Side 168) ud i Langfjorden, en østgående Arm af Romsdalsfjorden. Længde 5,4 n. Mil (61 *km.*). Nedslagsdistriktet udgjør 7,7 n. Kv. Mil (990 *k. c.*) og omfatter foruden en ubeboet Del af Lesje, Eirisfjords Annex til Næsset med omtrent 1 200 Indvånere.

93. Øxendalselven danner Afløbet mod Nord fra de østenfor Eikisdalsvandet liggende Fjelde forbi Øxendalskirke ud i Sunndalsfjorden. Nedslagsdistriktet udgjør 3,0 n. Kv. Mil (380 *k. c.*) og omfatter den største Del af Øxendals Hovedsogn med omtrent 700 Indvånere.

94. Lilledalselven løber fra Tørbodvandet, på Amtsgrændsen nord for Aursjøen, mod Nord ud i Bunden af Sunndalsfjorden. Længde 3 n. Mil (34 *km.*). Nedslagsdistrikt 2,2 n. Kv. Mil (280 *k. c.*).

95. Driva udspringer fra Snehætten blandt Dovres Høifjelde (Side 166) og løber først mod Øst, senere mod Nord til Opdals Kirke i Søndre Trondhjems Amt, hvorfra den bøier mod Vest, optager fra Nord Tilløb fra det 1,6 n. Mil (18 *km.*) lange Gjevlevand ved Foden af Kampan og Blåhø (Side 167), samt videre ligeledes

fra Nord ved Lønset Annexkirke Vindøla, og senere, efter at have overskredet Amtsgrænsen, fra Syd Tilløb af Gruvedøla fra Skrimskolla, Stenskolla, Nunsfjeld (Side 166), bøier derpå mod Nordvest og løber ved Strandstedet Sunndalsøren ud i Bunden af Sunndalsfjorden. Længde 10 n. Mil (110 *km.*). Nedslagsdistriktet udgjør 20,4 n. Kv. Mil (2 600 *k. c.*) og omfatter Opdal i Ørkedals Fogderi samt Sunndal i Nordmøre med omtrent 6 700 Indvånere.

96. Surna udspringer i den nordøstlige Ende af Romsdals Amt, og løber mod Sydvest gennem Rindalen og Surendalen ved Strandstedet Surendalsøren ud i Surendalsfjorden. Den modtager Tilløb fra Syd fra Surendalsfjeldene: Troldhætta, Svarthætta, Kamban og Tohætta (Side 167). Længde 4,6 n. Mil (52 *km.*). Nedslagsdistriktet udgjør 8,0 n. Kv. Mil (1 020 *k. c.*) og omfatter Rindalen og Surendalen med omtrent 5 700 Indvånere.

97. Bæverelv løber nordenfor Surna gennem Krokvandene ud i Bæverfjord en nordgående Arm af Surendalsfjorden. Længde 1,7 n. Mil (19 *km.*). Nedslagsdistriktet udgjør 1,6 n. Kv. Mil (210 *k. c.*).

98. Hevneelven løber først mod Vest og tilsidst mod Nord gennem det 0,4 Mil (5 *km.*) lange Rovand ud i Hevnefjorden. Længde 2,7 n. Mil (30 *km.*). Nedslagsdistriktet udgjør 2,2 n. Kv. Mil (340 *k. c.*) med omtrent 2 000 Indvånere.

99. Gjelmelven danner Afløbet for den vestligste Del af Ørkedalens Herred mod Nordøst med Udløb i Ørkedalsfjorden, en sydgående Arm af Trondhjemsfjorden. Nedslagsdistriktet udgjør 1,3 n. Kv. Mil (170 *k. c.*).

100. Ørka udspringer fra Store Ørkelsjø, et 0,2 Mil (2 *km.*) langt Fjeldvand i den sydlige Del af Opdal, løber derfra mod Øst ind i Kvikne, dreier her mod Nordnordvest og løber gennem Kvikne, Rennebu, Meldal og Ørkedals Herreder ved Strandstedet Ørkedalsøren ud i Ørkedalsfjorden. Længde 13,5 n. Mil (153 *km.*). Nedslagsdistriktet udgjør 27,4 n. Kv. Mil (3 490 *k. c.*) og omfatter den største Del af Kvikne Herred i Hedemarkens Amt, samt Rennebu, Meldal, den største Del af Ørkedal og en Del af Høilandets Annex til Melhus i Søndre Trondhjems Amt med omtrent 14 000 Indvånere.

101. Budvikelven danner Afløbet mod Nord forbi Budvik Annexkirke ud i Budvikfjorden, en østlig Arm af Ørkedalsfjorden, fra flere i den østlige Del af Høilandets Annex til Melhus liggende Ind-

sjøer. Nedslagsdistriktet udgjør 1,4 n. Kv. Mil (180 *k. c.*) og omfatter den større Del af Høilandets Annex til Melhus og af Budvikens Annex til Bynæsset med tilsammen omtrent 1 200 Indvånere.

102. Gula udspringer fra det nordlige Afhæng af Storskarven (Side 165), hvis Fjeldmasse adskiller den fra Aursuensjø; dens Udspring er her i Nærheden af Glommens Tilløb øst for samme Fjeld. Gula løber med Hovedretning mod Vestnordvest og tilsidst mod Nord gennem Guldalens Fogderi ud i Budvikfjorden. I hosstående Afstande fra Udspringet optager den følgende Tilløb: 1,5 n. Mil, optager den Tilløb fra Ruglsjøen, et lidet Fjeldvand vest for Storskarven og 0,5 Mil nordvest for Glommens Udløb af Aursuensjø; 2,4 n. Mil, optager den Tilløb fra Syd af Hesjaelv fra Øyangen, en 0,5 Mil lang Fjeldsjø Nordvest for Forelhogna (Side 165); 3,5 n. Mil, optager den fra Øst Holta fra det sydlige Afhæng af Hyllingen (Side 165); 5 n. Mil, optager den fra Syd Forra fra Forelsjøen ved Foden af Forelhogna; 6,7 n. Mil, optager den fra Syd Budalselven fra Forelhogna; 7,7 n. Mil, optager den fra Syd Sokna, hvorefter den dreier mod Nord; 9,0 n. Mil, optager den fra Øst Suma fra Sumsjøen; 11,1 n. Mil løber den ud i Budvikfjorden.

Soknas Nedslagsdistrikt udgjør 4,3 n. Kv. Mil (550 *k. c.*), Sumas Nedslagsdistrikt 1,6 n. Kv. Mil (200 *k. c.*), og Gulas samlede Nedslagsdistrikt 28,5 n. Kv. Mil (3 640 *k. c.*), omfattende Guldalens Fogderi, med Undtagelse af Røros og Høilandets Herreder, med omtrent 13 700 Indvånere.

De under 95, 100 og 102 nævnte Elve, Driva, Ørka og Gula, der have sit Udspring fra Høifjeldene og hvis Nedslagsdistrikter ere store forholdsvis til Hovedelvens Længde, uden at omfatte nogen større Indsjøer, der i synderlig Grad kunne regulere Tilløbet, have af denne Grund voldsomme Flomforholde, og anrettede ofte betydelig Skade.

103. Nidelven danner det 2,5 n. Mil (28 *km.*) lange Afløb for Selbusjøen, en 2,6 Mil (29 *km.*) lang Indsjø, beliggende i 500 Fods (60^m) Høide over Havet. Nidelven løber mod Vest ud af Selbusjøen, dreier strax efter Udløbet mod Nord og falder, omslyngende Trondhjem, ud i Trondhjemsfjorden.

Selbusjøens Hovedtilløb er Tyda fra Stuesjø, en sydostligst i Tydalen 1 980 Fod (620^m) over Havet ved Foden af Skarsfjeldene

(Side 164) beliggende Indsjø med Tilløb af Neaelv fra den mellem Skarsfjeld og Øyfjeld (Side 165) beliggende 0,7 Mil lange Øysandsjø samt fra Sverige, og af Ledolidelven fra Hammarkleppen (Side 164). Tydas Længde fra Udløbet af Stuesjø er 5,2 n. Mil (59 *km.*) med Hovedretning mod Vestnordvest og Udløb forbi Selbu Hovedkirke i Selbusjøens østlige Ende. Nedslagsdistriktet udgjør 17,0 n. Kv. Mil (2 160 *k. c.*), hvoraf i Sverige 1,4 n. Kv. Mil (170 *k. c.*).

Nidelvens samlede Nedslagsdistrikt udgjør 25,3 n. Kv. Mil (3 230 *k. c.*) og omfatter Selbu, Klæbbu samt en Del af Strinden Herred med tilsammen omtrent 8 500 Indvånere foruden Kjøbstaden Trondhjem med 19 287 Indvånere.

Nidelven har flere meget betydelige og til Fabrikdrift benyttede Vandfald, hvoriblandt bemærkes Trangfossen, Store og Lille Lerfossen.

104. Stjørdalselven udspringer fra den på den svenske Side af Rigsgrænsen beliggende Skurdalsjø (Side 164), hvorfra den gennem Skurdalsporten, et Pas i Kjølens Fjeldkjæde i 2 070 Fods (650^m) Høide over Havet, løber mod Vest ved Strandstedet Stjørdalshalsen ud i Trondhjemsfjorden. Den modtager fra Nord Tilløb fra Kjølhougen (Side 164) gennem den 0,8 Mil (9 *km.*) lange Fjergensjø, og længere ned Tilløb fra Nordvest af den nordligere beliggende Fjærensø, 1,2 Mil (14 *km.*) lang. Stjørdalselvens Længde er 6,0 Mil (68 *km.*). Dens Nedslagsdistrikt udgjør 14,6 n. Kv. Mil (1 860 *k. c.*), omfattende Øvre Stjørdalen og den største Del af Vernes Hovedsogn og Lunke Annex til Nedre Stjørdalen med tilsammen omtrent 9 000 Indvånere.

105. Værelven udspringer fra den tæt ved Rigsgrænsen strax syd for Skjækerfjeldene (Side 164) liggende 0,3 Mil lange og brede Indsjø Væran, 1 140 Fod (360^m) over Havet, og løber fra denne mod Vest og Sydvest, nord om Hylsfjeldet (Side 206) forbi Strandstedet Værdalsøren ud i Trondhjemsfjorden. Den modtager fra Nordøst et betydeligt Tilløb fra Skjækerfjeldene gennem det 0,8 Mil (9 *km.*) lange Skjækervand, 1 390 Fod (440^m) over Havet, fra Sydøst af Kverna, syd for Hylsfjeldet, og endnu sydligere fra den tæt ind under Rigsgrænsen liggende 0,4 Mil (5 *km.*) lange Innsjø gennem Sulelven. Værelven er 5,0 n. Mil (56 *km.*) lang; Nedslagsdi-

striktet udgjør 11,5 n. Kv. Mil (1 470 *k. c.*) og omfatter sågodt som hele Værdalens Herred med omtrent 6 500 Indvånere.

106. Lexdalselven danner det 1,7 n. Mil (19 *km.*) lange Afløb mod Nord fra Lexdalsvandet, et 1 n. Mil (11 *km.*) langt Vand på Grændsen af Værdalen og Sparbu, med Udløb i Beitstadfjorden, Trondhjemsfjordens nordligste Arm. Nedslagsdistriktet 2,2 n. Kv. Mil (280 *k. c.*) med omtrent 1 000 Indvånere.

107. Stenkjærelven dannes af Ågnaelven fra Skeid Annex til Sparbu og af Snåsenelven fra Snåsenvand, en 3,2 n. Mil lang Indsjø beliggende i en Høide af blot 60 Fod (20^m) over Havet, fra hvilken Snåsenelv udløber mod Sydvest gennem de mindre Fossumvand og Remsvand, og, 1,2 Mil lang, forenet med Ågneelven løber ud i Beitstadfjordens nordostlige Bund gennem Ladestedet Stenkjær. Snåsenvandets Hovedtilløb er Andraelven fra Andorfjeld (Side 163) som falder ud i Snåsenvandets nordostlige Ende, og noget sydligere Imsa med Tilløb fra Skjækerfjeldenes nordlige Afhæng.

Snåsenelvens Nedslagsdistrikt udgjør 11,8 n. Kv. Mil (1 500 *k. c.*) omfattende Snåsens Hovedsogn, Forr Hovedsogn og Kvam og Følling Annexer til Stod, med omtrent 4 700 Indvånere. Ågnaelvens Nedslagsdistrikt udgjør 2,5 n. Kv. Mil (320 *k. c.*) med omtrent 1 200 Indvånere. Den samlede Stenkjærelvs Nedslagsdistrikt udgjør 14,6 n. Kv. Mil (1 860 *k. c.*) med omtrent 6 000 Indvånere foruden Ladestedet Stenkjær med 1 285 Indvånere.

108. Skongdalselven løber på Fosens Halvø gennem Rissens Herred mod Sydvest ud i Trondhjemsfjorden. Den modtager Tilløb fra det vest for samme liggende, 0,7 Mil lange Stordalsvand. Nedslagsdistriktet udgjør 3,0 n. Kv. Mil (380 *k. c.*).

109. Åfjordens Vasdrag dannes på den vestlige Side af Fosens Halvø af de to næsten ligeløbende Elve, Norddalselven og Stordalselven, hvoraf den sidste gennemløber det 0,4 Mil lange Stordalsvand, hvilke to Elve forenes kort før deres Udløb i Åfjorden. Nedslagsdistrikt 2,8 n. Mil (350 *k. c.*).

110. Finvoldelv løber fra det nordlig i Fosens Halvø beliggende, 1,8 Mil (20 *km.*) lange, Finvoldvand mod Nordnordost ud i Bunden af Lyngenfjord, en sydgående Arm af Namsenfjord. Længde 2,2 n. Mil (25 *km.*). Den erholder Tilløb fra det vestenfor samme liggende Øyskavlenfjeld (Side 205) samt fra de østenfor Finvoldvan-

det liggende mindre Viksvande gennem Namdalseidet. Nedslagsdistriktet udgjør 4,0 n. Kv. Mil (510 *k. c.*) med omtrent 1 500 Indvånere.

111. Flatselven danner Afløbet mod Nordvest i Lyngenfjord fra en Række af mindre Vande på Grændsen af Sævik Annex til Namsos, Stod og Beitstad. Nedslagsdistriktet udgjør 1,3 n. Kv. Mil (170 *k. c.*).

112. Bangselven danner Afløbet mod Vest fra de på Grændsen mellem Sævik og Snåsen liggende Bangsjøer, på det nordlige Afhæng af Snåseheia. Nedslagsdistrikt 3,1 n. Kv. Mil (390 *k. c.*).

113. Namsenelv udspringer fra det 1,7 n. Mil (19 *km.*) lange Namsenvand ved Foden af store Børgefjeld (Side 163), hvorfra den med Hovedretning mod Sydvest og tilslut mod Vest løber ud i Bunden af Namsenfjord 0,3 Mil ovenfor Kjøbstaden Namsos. Længde 12,2 Mil (138 *km.*) fra Udløbet af Namsenvand. I hosstående Afstand fra Udløbet af dette Vand modtager den følgende Tilløb: 3,9 n. Mil, ved Trondenæs Kirke fra Øst Trondenæselven fra Tromsfjeldet (Side 206); 4,2 n. Mil, fra Øst Tunelven fra den 1,5 Mil (17 *km.*) lange Tunsjøen; 8,2 n. Mil, ved Grong Kirke fra Sydost Sandøla fra de sydvest for Portfjeldet (Side 163) i Nordlidens Annex til Snåsen liggende Indsjøer: Sandsjøen 0,3 Mil (3 *km.*) lang, Lakssjøen 0,5 Mil (6 *km.*) lang, Ottarsjøen 0,7 Mil (8 *km.*) lang, med sydligere Tilløb af Luruelsen fra Lurusneisen samt af Rødhylleelven fra Snåseheia; her bøier Namsenelv mod Vest og optager derefter, 11,2 n. Mil, nær Ranems Kirke, fra Nord Grongstadelven fra Øyevand gennem Grongstadvandet og Eidsvandet; 12,2 n. Mil, løber den ud i Bunden af Namsenfjord.

Namsenelvens Nedslagsdistrikt til dens Forening med Sanddøla udgjør 23,8 n. Kv. Mil (3 030 *k. c.*) med omtrent 1 000 Indvånere; Sanddølas Nedslagsdistrikt 13,5 n. Kv. Mil (1 720 *k. c.*) med omtrent 600 Indvånere; Grongstadelvens Nedslagsdistrikt 6,7 n. Kv. Mil (860 *k. c.*); Namsenelvens hele Nedslagsdistrikt 49,3 n. Kv. Mil (6 290 *k. c.*) omfattende Grongs og Overhalvens Herreder samt Nordlidens Annex til Snåsen med omtrent 6 400 Indvånere.

Her medtages følgende Vasdrag, som fra Nordre Trondhjems Amt løbe over Rigsgrændsen ind i Sverige og ud i den botniske Bugt:

Tørrøens Vasdrag. Mellem Skjækerfjeldene og Jævsjøhatten ligger Kjølens sydostlige Afhæng på norsk Side af Rigsgrænsen med en gennemsnitlig Bredde af 1 Mil; herfra samles Afløbet i den på svensk Side liggende store Torrøensjø, (Side 164), beliggende 1 370 Fod (430^m) over Havet, med Udløb gennem Inddalselven i den botniske Bugt ved Sundsvall. Nedslagsdistriktet på norsk Side udgjør 4,3 n. Kv. Mil (550 *k. c.*).

Sørlidens Vasdrag dannes mellem Jævsjøhatten i Syd og Hestkjølen samt Hårkjølen i Nord (Side 163) af Holdensjø, Lenglingsjøen, 1,2 Mil (14 *km.*) lang, Ulen, Rengen, 0,8 Mil (9 *km.*) lang, den sidstnævnte midt på Rigsgrænsen 1 100 Fod (350^m) over Havet, og løber mod Sydost ud i Inddalselven og gennem samme nord for Sundsvall ud i den botniske Bugt. Længden af Sørlidens Vasdrag på norsk Side af Rigsgrænsen er 3,3 n. Mil (37 *km.*). Nedslagsdistriktet udgjør 9,3 n. Kv. Mil (1 190 *k. c.*) og omfatter Sørlidens Annex til Snåsen med 513 Indvånere.

Limingens Vasdrag dannes af den 1,7 Mil (19 *km.*) lange Indsjø Limingen, syd for Jormfjeldet, tilligemed nogle mindre Vande nord for Jormfjeldet med Udløb i Limingen, alle beliggende mellem de til Namsenelv udløbende, ovenfor under 113 nævnte Indsjøer Namsenvand og Tunsjøen. Limingen har Udløb i Kværnsjøen og Faxelsjøen, og derfra videre mod Sydost i Ångermanelfven. Syd for Portfjeldet mellem samme og Muruhatten (Side 163) ligge nogle mindre Indsjøer: Kvedlidsjøen 0,8 Mil (9 *km.*) lang og Murusjøen 0,6 Mil (7 *km.*) lang, som ligeledes løber ud i Faxelsjøen. Ångermanelfven falder ved Hernøsand ud i den botniske Bugt.

Nedslagsdistriktet af disse til Ångermanelfven udløbende Vasdrag er 10,7 n. Kv. Mil (1 360 *k. c.*) med omtrent 300 Indvånere.

114. Salselven danner et meget kort Udløb af det 2,2 Mil (25 *km.*) lange Salsvand sydlig i Kolvereid. Nedslagsdistrikt 3,0 n. Kv. Mil (390 *k. c.*).

115. Rosendalselven udspringer nordligst i Hølands Annex til Grong og løber først mod Vest, derpå mod Nord forbi Foldereid Annex til Koldereid, hvor den falder ud i Bunden af den lange og smale Indre-Foldenfjord. Rosendalselvns Længde er 2,6 n. Mil (29 *km.*); Nedslagsdistriktet 2,8 n. Kv. Mil (360 *k. c.*).

116. Veisenelv udspringer på Østsiden af Store Børgefjeld

(Side 163) nær Jadnemfjeld. Den løber først mod Nordvest gennem Susendalen og Hatfjelddalen, og optager her Tilløb af den 7,5 Mil lange Vapstelv fra Sverige, bøier derpå nord om Store Børgefjeld mere mod Vest og optager fra Syd den langs Vestsiden af dette Fjeld løbende Fiplingdalselv og senere ligeledes fra Syd af den vestligere Svenningdalselv, bøier derpå mere mod Nord og falder ud i Bunden af Vefsenfjorden. Længde 9,6 Mil (97 *km.*). Nedslagsdistriktet udgjør 39,9 n. Kv. Mil (5 100 *k. c.*), hvoraf i Sverige 6,4 n. Kv. Mil (820 *k. c.*).

117. Fustelven danner Afføbet af det 0,7 Mil (8 *km.*) lange Fustvand nordlig i Vefsen Herred, med Tilløb fra Øst fra Kjærringtinden og Brurskanken (Side 207) og fra Nord fra den vestlige Del af Hemnæs Herred. Udløb i Vefsenfjord. Nedslagsdistrikt 4,5 n. Kv. Mil (580 *k. c.*).

118. Drevja løber ligeledes, 2,5 Mil (28 *km.*) lang, fra den vestlige Del af Hemnæs mod Sydvest ud i Vefsenfjord. Nedslagsdistrikt 0,5 n. Kv. Mil (60 *k. c.*).

119. Røselven, 3,5 Mil (40 *km.*) lang, løber mod Nord ud af det 3 Mil (34 *km.*) lange og indtil 1,7 Mil (19 *km.*) brede Røsvand (Side 162) og falder gennem Korgen Annex til Hemnæs ud i Sørfjorden, en sydgående Arm af Ranenfjord. Nedslagsdistriktet udgjør 16,9 n. Kv. Mil (2 160 *k. c.*) med 1 370 Indvånere.

120. Græsvalselven udspringer fra Græsvandet ved Foden af Oxtinderne, nordost for disse, og løber nord om samme gennem en Række af mindre Vande mod Vest ud i Sørfjorden. Længde 2,8 n. Mil (32 *km.*). Nedslagsdistrikt 2,1 n. Kv. Mil (270 *k. c.*).

121. Ranenelv eller Dunderlandselven udspringer på Grændsen af Nordre Helgelands samt Saltens Fogderier og løber mod Sydvest nær Mo Kirke ud i Bunden af Ranenfjord. Længde 6 n. Mil (68 *km.*). Den optager fra Øst talrige Tilløb fra Kjølens Fjeldkjæde, hvilke samles i Fjeldsjørne: Kjørosvand 0,8 Mil (9 *km.*) langt, Randsvand 0,7 (8 *km.*) langt, Verrivand 1,3 (15 *km.*) langt, Aure Træsk midt på Rigsgrændsen; og fra Vest fra Svartisen (Side 207) og de ind under samme liggende Indsjøer: Stormvand 0,7 Mil (8 *km.*) langt, Eitervand 0,7 Mil (8 *km.*) langt, Urtvand, Rødvand, Langvand 1,4 Mil (16 *km.*) langt. Ranenelvens Nedslagsdistrikt udgjør 33,0 n. Kv. Mil

(4 210 *k. c.*) og omfatter den største Del af Mo Herred med omtrent 3 000 Indvånere.

Ranenelven danner mange betydelige Vandfald, hvoraf navnlig bemærkes Renfossen.

122. Beierelven udspringer fra Svartisen nær Stormyrtind og løber først mod Nordost, siden mod Nordvest med Tilløb fra Høitinderne (Side 208) ud i Beierfjorden. Længde 4 Mil (45 *km.*). Nedslagsdistriktet udgjør 7,8 n. Kv. Mil (990 *k. c.*) med omtrent 600 Indvånere.

123. Saltelven udspringer fra Streitezhjok (Side 162) sydøstligst i Saltdalens Herred og løber derfra mod Nord ud i Bunden af Skjærstadfjorden, den indre Del af Saltenfjord. Længde 6,5 n. Mil (73 *km.*). Af Bielve bemærkes Graddisjoka fra Øst gennem Junkerdalen, hvilken Elv ved Foden af Sølvågtinden (Side 208) forener sig med Hovedelven. Nedslagsdistriktet udgjør 13,4 n. Kv. Mil (1 710 *k. c.*) med omtrent 1 800 Indvånere.

124. Vatnbygðens Vasdrag dannes i den østlige Del af Skjærstad Herred af flere Indsjøer ved Foden af Sulitelma (Side 162): Lommijavre 1 Mil lang, 2 200 Fod (690^m) over Havet, sydligere Balsvandet, 1 Mil langt, hvilke Vande forenes i det vestlige, smale, 1,2 Mil lange, Langvand, og videre Ovvand, 0,8 Mil langt, som med et kort Udløb falder ud i Skjærstadfjorden. Vasdragets Længde fra Udløbet af Lommijavre er 3,5 n. Mil (34 *km.*). Nedslagsdistriktet udgjør 4,8 n. Kv. Mil (620 *k. c.*).

125. Sagvandenens Vasdrag dannes af en Række mindre Vande, som i den sydlige Del af Hammerø Herred løbe mod Nordvest ud i Bunden af Sagfjorden. Vasdragets Længde er 3 n. Mil (34 *km.*). Nedslagsdistriktet udgjør 2,4 n. Kv. (300 *k. c.*).

126. Forselven danner Afløbet mod Sydvest i Ædfjorden af en Række Vande på begge Sider af Grændsen mellem Lødingens og Ofotens Herreder, hvoriblandt det 0,9 Mil lange Børsvand. Nedslagsdistriktet udgjør 3,1 n. Kv. Mil (400 *k. c.*).

127. Elvegårdselven i den sydlige Del af Ofotens Herred, udspringer på den svenske Side af Rigsgrændsen og løber mod Nordvest ud i Skjornenfjord, en sydgående Arm af Ofotfjorden. Længde 5 n. Mil (56 *km.*). Nedslagsdistrikt 6,6 n. Kv. Mil (840 *k. c.*).

128. Salangelven i Ibestad Herred udspringer på Grændse-

fjeldene, som adskille samme fra Torneå-Træsk's Tilløb, og løber mod Nordvest ud i Salangen. Længde 4,2 n. Mil (47 *km.*). Nedslagsdistrikt 4,5 n. Kv. Mil (570 *k. c.*).

129. Målselven dannes ved Sammenløbet af Bardoelven fra Altevand og den nordligere Divielv. Den ved Foreningen af disse Elve dannede Målselv optager videre fra Vest Andselven og løber mod Nord ud i Malangen. Længde 2,7 n. Mil (31 *km.*).

a) Bardoelven udløber som nævnt af det mellem Øst og Vest, 6 Mil (68 *km.*) lange, Altevand nord for Vaggevarre og Duoddar (Side 162), hvilke Fjelde adskille Altevandet fra den sydligere med samme omtrent ligeløbende Torneå-Træsk; mellem disse Vande ligger den 1,8 Mil lange Kiabnejavre med Udløb mod Øst i Altevandets østlige Ende. Bardoelven løber først mod Nordvest siden mod Nord gennem Bardudalens Annex til Målselven. Længde til Sammenløbet med Divielven 5,5 Mil (62 *km.*). Nedslagsdistriktet 19,3 n. Kv. Mil (2 460 *k. c.*) med omtrent 900 Indvånere.

b) Divielven udspringer på Rigsgrændsen og løber mod Vest-nordvest optagende Tilløb fra Nord af Rostaelv fra Fjeldsjøen Rætjavre ind imod Rigsgrændsen, hvilken Indsjø også har Udløb over Rigsgrændsen til Østre Rostavand og derfra gennem Leinioelfven i Torneåelfven, Sveriges Grændseflod mod Rusland. Senere modtager Divielven fra Nord Tilløb af Tagelven fra det 1 Mil lange Tagvand. Divielvens Længde til Foreningen med Barduelven er 8 n. Mil (90 *km.*). Nedslagsdistriktet 28,0 n. Kv. Mil (3 570 *k. c.*).

c) Andselven 0,6 Mil (7 *km.*) lang fra det 0,8 Mil lange Andsvand på Grændsen mod Tranø Herred. Nedslagsdistrikt 1,2 n. Kv. Mil (150 *k. c.*).

Målselvns samlede Nedslagsdistrikt udgjør 51,3 n. Kv. Mil (6 550 *k. c.*) med 3 300 Indvånere.

130. Mortendalselven løber mod Nordnordvest fra Rigsgrændsen ud i Bunden af Lyngenfjord. Længde 4 n. Mil (45 *km.*). Nedslagsdistrikt 2,5 n. Kv. Mil (320 *k. c.*).

131. Omasielven udspringer fra den lille Fjeldsjø Koltajavre og løber mod Nordvest ligeledes ud i Bunden af Lyngenfjord. Længde 5 n. Mil (56 *km.*). Nedslagsdistrikt 4,2 n. Kv. Mil (510 *k. c.*).

132. Skibotnelv udspringer fra flere små Fjeldvande på Grændsefjeldene mod Sverige og Rusland, og løber mod Nordvest ud i

Lyngenfjord ved Skibotns Markedsplads. Længde 6,5 n. Mil (73 *km.*), Nedslagsdistrikt 7,5 n. Kv. Mil (960 *k. c.*).

133. Kåfjordelven udspringer fra Indsjøen Kolasjavre på Grændsen mod Rusland og løber mod Vestnordvest ud i Kåfjorden, en østgående Arm af Lyngenfjord. Længde 4,3 Mil (48 *km.*). Nedslagsdistrikt 6,7 n. Kv. Mil (860 *k. c.*).

134. Reisenelv udspringer på den vestlige Grændse mellem Koutokeino og den Kile af Rusland, som stikker ind mellem dette norske Herred og Sverige. Reisenelv løber mod Nordvest ud i Reisenfjord. Længde 10 n. Mil (113 *km.*). Nedslagsdistrikt 14,6 n. Kv. Mil (1 860 *k. c.*).

135. Altenelv udspringer i den sydvestlige Ende af Koutokeino og løber med Hovedretning mod Nord ud i Bunden af Altenfjorden. Den modtager en Mængde Tilløb, fornemmelig fra Vest fra de talrige Indsjøer på denne Del af Finmarkens Bjergslette. Af disse Bielve bemærkes: Sjaberdashjoka, som fra den 1,2 Mil lange Zhiolnejavre løber mod Syd og tilsidst mod Sydvest nær Koutokeino Kirke ud i Altenelv; Macielven, som ligeledes først løber mod Syd og derpå mod Øst; samt endelig talrige Afløb fra Nubbe-Varre (Side 216) og Beskadesfjeldene (Side 218), hvilke samlede falde ud i Altenelv 0,8 Mil ovenfor dens Udløb i Altenfjord.

Altenelvens Længde er 14 n. Mil (160 *km.*), dens Nedslagsdistrikt 54 n. Kv. Mil (6 900 *k. c.*) med omtrent 1 200 Indvånere.

136. Staburselven udspringer fra Vouriduoddars vestlige Afhæng, og løber mod Nord ud i Porsangerfjorden. Længde 5,5 n. Mil (62 *km.*). Nedslagsdistrikt 6 n. Kv. Mil (760 *k. c.*).

137. Levnjokka eller Laxelven udspringer fra Vouriduoddars østlige Afhæng og løber i en stor Bue mod Syd, derefter Øst, og tilsidst mod Nord ved Laxelvens Kapel ud i Porsangerfjordens Bund. Længde 5 Mil (56 *km.*). Nedslagsdistrikt 4 n. Kv. Mil (530 *k. c.*).

138. Lottejokka eller Brændelven løber ud fra Indsjøen Gaggajavre på det sydlige Afhæng af Gaggagaisfjeldet, og løber mod Nord ud i Porsangerfjordens Bund. Længde 4,5 n. Kv. Mil (50 *km.*). Nedslagsdistrikt 5 n. Kv. Mil (650 *k. c.*).

139. Børselven dannes af to Elve fra Gaggagaise og Rastagaise og løber mod Nord og tilsidst mod Vest ud i Porsangerfjorden.

Længde langs enhver af disse to Elve omtrent 6 n. Mil (68 *km.*).
Nedslagsdistrikt 10 n. Kv. Mil (1 300 *k. c.*).

140. Matsjokka, to Elve, som, udspringende fra Rastagaise, løbe mod Nord ud i Bunden af Laxefjorden, hvor de forenes lige ved Mundingen. Længde af enhver af dem omtrent 4 n. Mil (45 *km.*).
Nedslagsdistrikt 11 n. Kv. Mil (1 400 *k. c.*).

141. Tanaelven dannes ved Foreningen af den syd fra kommende Anarjokka og den fra vest kommende Karasjokka.

a) Anarjokka udspringer sydligst i Karasjoks Herred og, optagende en Bielv langs Grændsen mod Rusland, fortsætter den at danne denne Grændse. Dens Længde til Foreningen med Karasjoka er 9 Mil (100 *km.*). Nedslagsdistrikt 33 n. Kv. Mil (4 200 *k. c.*), hvoraf 11 n. Kv. Mil (1 400 *k. c.*) i russisk Lapland.

b) Karasjokka udspringer Sydvest i Karasjoks Herred, løber mod Nordost, optager, 5 Mil, fra Vest den 6 Mil (68 *km.*) lange fra den nordøstlige Grændse af Kautokeino og Karasjoks Herreder kommende Jetsjokka, der udspringer fra Jetsjavre, den finmarkske Bergslettes største Indsjø, ved det sydvestlige Athæng af Vouriduoddar. Karasjokkas Længde til Foreningen med Anarjokka er 8 n. Mil (90 *km.*); Nedslagsdistrikt 36 n. Kv. Mil (4 600 *k. c.*).

Efter Foreningen af Anarjokka og Karasjokka løber Tanaelven mod Nord, senere mod Nordvest, idet den danner Rigsgrændsen mod Rusland indtil Polmak Kirke og den derværende Finneby, hvor den paany bøier mod Nord og, ophørende at danne Rigsgrændsen, løber gennem Nesseby og Tanens Herreder ud i Bunden af Tanenfjord. Tanaelvns Længde, Karasjokka medregnet, er 25 n. Mil (280 *km.*), hvoraf på udelukkende norsk Teritorium 4 Mil (45 *km.*), og dens samlede Nedslagsdistrikt 116 n. Kv. Mil (14 800 *k. c.*), hvoraf 22 n. Kv. Mil (2 800 *k. c.*) russisk Lapland. Befolkningen på norsk Side er omtrent 1 000 Indvånere.

Tanaelven er med Hensyn til Nedslagsdistriktets Størrelse Norges tredje Flod, næst efter Glommen og Drammenselven; med Hensyn til gjennemsnitlig Vandføring er den sandsynligvis den anden Flod. Dens Flodsen og dens nedre Løb er ikke meget dyb, men til Gjengjæld såmeget bredere.

136. Neidenelv udspringer i russisk Lapland nord for Enaresjøen og løber mod Ostnordost ud i Kjøfjorden, en sydgående Bugt

af Varangerfjorden. Længde 7 n. Mil (79 *km.*), hvoraf i Norge 1,5 n. Mil (17 *km.*). Nedslagsdistrikt 11 n. Mil (1 400 *k. c.*), hvoraf i Norge 1,6 n. Kv. Mil (200 *k. c.*).

143. Patsjokka eller Pasvikelven danner Udløbet af det store i russisk Lapland beliggende Indlandshav Enare (Side 218). Patsjoka dannes af en Række tæt på hverandre følgende mindre Vand med mellemliggende korte Stryk og Fossefald. Den løber i en Bue først mod Nordost, senere mod Øst ud i Klosterfjorden, en sydgående Arm af Varangertjorden. Patsjokka danner 1 Mil fra Udløbet af Enare indtil 0,5 Mil fra dens Munding Grændsen mod Rusland med Undtagelse af et ubetydeligt Stykke nær dens Munding, hvor det russiske Kapel Boris-Gleb med en liden Finneby er russisk. Den sidste 0,5 Mil lange Strækning løber den igjennem norsk Territorium.

Patsjokkas Længde er 11 n. Mil (124 *km.*). Dens Nedslagsdistrikt udgjør 90 n. Kv. Mil (11 500 *k. c.*), hvoraf i Norge 18 n. Kv. Mil (2 300 *k. c.*).

144. Jakobselven danner den sidste Grændseelv mod Rusland. Længde 2,5 n. Mil (28 *km.*).

Efter at foranstående var trykt har Inglt. Grøntvedt meddelt Observationer over Vandføringen i No. 4 Mosselven. Dennes hele Vandføring i 1867 var 11 406 Millioner Kubikfod eller 0,000245 n. Kubikmil, hvorefter den gennemsnitlige Vandføring i Året bliver 362 Kubikfod i Sekundet. Fordelt på det hele Nedbørdistrikt af 5,2 n. Kvadratmil giver dette en Vandhøide af 1,69 n. Fod, medens den samtidige midlere Regnhøide ved Kristiania Observatorium var 1,93 n. Fod (*hauteur du débit annuel distribué sur le bassin: 0^m,530, hauteur de la pluie à l'observatoire de Kristiania 0^m,606*). Den største Vandføring under Flommen i 1857 var den 26de April 1 287 Kubikfod i Sekundet, den mindste Vandføring var den 22de Februar 120 Kubikfod i Sekundet, og kun for korte Tidsrum under 200 Kubikfod i Sekundet.

Rekapitulation. (*Récapitulation.*)

Nedbørdistrikterne ere for de sydlige Amter til og med Søndre Bergenhus Amt optegnede og målte på Amtskarterne, for Nordre og Søndre Trondhjems Amt efter Kapt. Kreftings Karter, for Nordre Bergenhus, Romsdals, Nordlands, Tromsø og Finmarkens Amter efter P. A. Munchs Kart over Norge. De sidstnævnte Karter give selvfølgelig mindre nøiagtige Resultater.

Side. (Voyez page.)	No.	Vasdragets Navn. (Noms des fleuves et des rivières.)	Længde. (Longueur.)		Nedbørdistrikt. (Bassin fluviale.)		Befolkning, Kjøbstaden ved Udløbet medregnet. (Population y compris la ville à l'embouchure.)
			Norske Mil.	kilo- mè- tres.	Norske Kvadrat- mil.	kilo- mètres.	
		Med Udløb i Sverige. (Avec embouchure en Suède.)					
311		Limingens Vasdrag til Ångermanlandselfven			10,7	1 360	300
—		Sørlidens Vasdrag til Inddalsselfven	3,3	37	9,3	1 190	513
—		Torrøens Vasdrag til Inddalsselfven			4,3	550	—
267		Til Øster-Dalelfven			3,8	490	—
—		Til Vester-Dalelfven			4,7	600	—
—		Klarelfven med Fæmundsjøen	16,6	188	42,5	5 400	4 500
268		Røgden og Rotna til Fryken			3,7	460	
—		Møkern, Varaldsjøen og Vrangselven	3,0	34	7,0	900	10 000
—		til Glafsfiorden Til Store Lee			6,6	850	2 000
		Med Udløb i Norge. (Avec embouchure en Norvège.)					
269	1	Enningdalselven, hvoraf i Norge	5,2	59	3,2	660	
—	2	Tista	1,1	12	2,0	260	2 000
270	3	Glommen	11,0	124	11,8	1 500	25 000
		1. Dalselven	2,8	32	4,5	580	
		hvoraf i Norge			4,4	570	
		2. Nøren	3,7	42	2,0	260	
		3. Vandgrøften	3,0	34	2,6	330	
		Glommen til Tønset	10,0	113	22,1	1 820	
		4. Tunna	3,8	43	5,2	670	
		5. Sevelen	0,6	7	1,2	150	
		6. Folla	8,5	96	16,6	2 110	1 500
		7. Atneelven	7,0	79	10,4	1 320	
		8. Imså	2,2	25	3,8	480	

	Glommen til Åmot	23,5	266	77,1	9 830	15 000
274	9. a. Tysla	3,0	34	1,8	230	
—	9. b. Unsetå	3,5	40	4,5	570	
—	9. c. Misterå	4,5	51	4,1	530	
—	9. d. Osenelven	1,5	17	10,4	1 330	
—	9. e. Julhuså	2,3	37	2,4	310	
—	9. Renelven,					
	Længden efter Tysla	11,2	127	31,6	4 030	5 500
271	10. Åsta	5,0	56	3,1	390	
—	Glommen ved Elverum Bro	26,5	300	114,6	14 630	25 000
—	11. Flisa	7,5	85	12,5	1 600	
—	hvoraf i Norge			9,8	1 250	
—	12. Skadsen	3,7	42	2,2	270	
—	Glommen ved Kongsvinger	34,8	390	143,9	18 350	50 000
—	13. Ouselsen	1,0	11	6,2	790	
	Glommen ved Næstangen	38,5	435	155,8	19 880	70 000
	14. Gudbrandsdalslågen					
275	ved Udløbet af Lesjevand	2,5	28	5,9	760	2 000
	14. a. Jora	3,0	34	3,6	460	
276	14. b. Ula	1,5	17	1,1	140	
—	Gudbrandslågen ved					
	Ottas Tilløb	7,1	80	15,9	2 030	8 300
—	14. c. Otta	10,6	120	31,8	4 060	10 000
—	14. d. Sjoelven	5,3	40	11,9	1 520	1 500
—	14. e. Vinstra	7,0	79	12,2	1 560	1 400
—	14. f. Frya	2,9	33	2,7	340	600
—	14. g. Hira	2,0	23	2,4	310	
—	14. h. Tromsa	2,5	28	2,6	330	
—	Gudbrandslågen ved					
	Udløbet af Losna	14,3	162	87,2	11 130	34 000
	14. i. Gausa	3,0	34	7,3	930	8 000
277	14. A. Gudbrandslågen	16,8	190	96,9	12 370	49 000
—	14. B. Vismundelven	3,0	34	1,6	210	3 000
—	14. C. Snertingdalselven	3,0	34	1,9	240	2 000
—	14. D. Hunelven	2,0	23	2,8	350	3 500
—	14. E. Lena ell. Totenselven	1,5	17	2,3	290	12 000
—	14. F. Mesna	0,7	8	1,8	230	1 700
—	14. G. Moelven	0,8	9	1,5	190	
278	14. H. Brumundselven			1,7	210	
—	14. I. Svartelven			3,2	400	7 500
—	Mjøsen ved Minde Læng-	25,7	290	125,9	16 070	122 000
	den med Gudbrandslågen					
	14. K. Andelven	2,0	23	5,8	730	10 000
274	14. Vormen	28,5	322	133,6	17 050	135 000
—	Længden med Mjøsen og					
	Gudbrandslågen					
	Glommen ved Blakier	40,1	453	290,5	37 070	208 000
	15. Rauma	2,2	25	1,6	210	
	Glommen ved Udløbet i					
	Øieren	41,7	471	293,8	37 490	214 000
	16. a. Lerelven	5,8	66	4,8	620	

271		16. b. Nitelven til Lerelven	3,3	37	3,2	400	
—		16. Nitelven	3,8	43	8,0	1 030	21 000
—		17. Præståen			0,8	100	
—		Glommen ved Udløbet af Øieren	44,0	497	305,3	38 950	244 000
—		18. Lekumselven	1,5	17	2,0	250	
—		19. Rakkestadelven	2,4	27	3,3	430	
272	3	Glommen ved Sarpen	49,1	554	315,3	40 220	
278	4	Glommen ved Fredrikstad	50,3	567	316,9	40 430	292 000
279	5	Mosselven	0,5	5	5,2	660	12 000
—	6	Oppegårdselven	0,2	2	0,6	80	2 500
—	7	Loelven	1,5	17	0,5	70	
—	8	Akerselven	0,8	9	1,7	220	
—	9	Lysakerelven	2,5	28	1,3	170	
—	10	Sandvikelven	2,2	25	1,6	210	4 000
—		Længden efter Lommeelven					
280		Lierelven	1,8	20	2,1	270	
—		Randsfjordens Vasdrag					
—		Etna	7,0	79	7,4	940	
—		Dokka til Etna	4,3	49	8,4	1 080	
—		1. a. Dokka	4,8	54	16,1	2 050	6 700
—		1. b. Røkenelv			1,4	180	
—		1. c. Randsfjordens Vasdrag					
281		Længden regnet efter Dokka	11,3	128	28,5	3 630	25 000
282		1. Randselvens Vasdrag ved Sammenløbet med Bægna, Længden regnet efter Dokka	12,5	141	29,1	3 710	27 000
—		Bægna ved Udløbet i Strandefjorden, med Sundeimelven	5,5	62	7,1	900	
—		2. a. Skrutvoldelven	3,1	35	6,0	770	
—		2. b. Teslelven	5,1	58	6,7	850	
—		Bægna til Udløbet i Spirilen	12,5	141	28,6	3 650	
—		2. c. Urula	3,0	34	4,8	610	
—		Bægna til Udløbet af Spirilen	14,6	165	35,5	4 530	
282		2. Bægna ved Sammenløbet med Randselven	17,1	193	37,6	4 800	21 000
—		Storelven, Længden efter Bægna	18,1	204	66,9	8 540	54 000
—		3. Sogndalselven	4,4	50	4,6	590	1 400
282		Tyrfjordens Vasdrag ved Dramselvens Udløb af samme, Længden efter Bægna	19,6	221	74,9	9 550	58 000
—		Hallingelven indtil Tilløbet af Urunda	1,3	15	3,3	420	
—		4. a. Urunda	1,2	14	2,2	280	

		4. b. Usta	2,0	23	5,1	650	
		4. c. Våtna			2,4	310	
		Hallingelven indtil Tilløbet af Hemsil	5,6	63	17,7	2 260	6 000
		4. d. Hemsil	5,2	59	7,3	930	2 000
		Hallingelven ved Udløbet i Krøderen	10,7	121	35,4	4 520	
		Hallingelven ved Udløbet af Krøderen	14,2	160	39,7	5 060	
282		4. Hallingelven ved Udløbet i Dramselven	16,5	186	41,0	5 230	18 500
283		5. Simoa	6,3	71	7,3	940	5 500
—		6. Skotselven	2,0	22	1,3	170	2 000
—		7. Vestfoselven med Ekernsjøens Vasdrag	3,8	43	3,8	480	10 000
—	11	Dramselven					
—		Længden efter Bægna	23,3	263	132,4	16 890	114 000
—	12	Sandeelven	1,5	17	1,5	190	6 000
—	13	Borreelven	0,1	1	0,2	30	1 000
284	14	Oulielv	2,3	26	2,7	350	8 000
284	15	Numedalslågen, indtil Tilløbet af Opdalselven	10,2	115	14,2	1 810	
		1. Opdalselven	4,0	45	7,1	910	1 321
		Numedalslågen indtil Udløbet i Norevand	10,5	119	22,2	2 830	
		2. Jondalselven	1,5	17	1,1	140	
		Numedalslågen nedenfor Kongsberg	18,0	203	31,8	4 060	
—	15	Numedalslågen	26,5	300	44,4	5 660	20 500
285	16	Farriselven					
		Længden efter Slemdalselven	4,5	51	4,0	510	8 700
—		Skien selvens Vasdrag					
—		1. Tessungelven	3,5	40	2,4	310	964
—		2. Mårelven	3,4	38	6,1	770	309
—		3. Gjødalselven	2,5	28	2,3	300	491
—		4. Kvænna	11,0	124	13,6	1 740	900
286		Tinnelven ved Udløbet i Hitterdalsvandet, Længden efter Tinnssjøen, Mår elven, Mårvandet m. v.	11,7	132	31,7	4 040	5 300
—		5. Hjertdøla	5,0	56	8,0	1 020	5 500
—		Søfdeelven ved Udløbet i Norsjø, Længden efter Hitterdalsvandet, Tinnssjøen og Mårelven	14,5	164	41,5	5 290	13 700
287		6. Silgjordelven	9,0	102	7,9	1 010	6 200
—		7. Songa, indtil Tilløbet af Vinjeelv	6,7	76	7,3	930	1 000
—		7. a. Vinjeelven	5,3	60	7,7	980	1 300
—		7. b. Børteelven	2,6	29	1,1	140	600

287		Songa ved Udløbet i Bandedagsvandet	8,3	94	18,3	2 330	3 800
—		Songa ved Udløbet i Hviteseidvandet	11,1	125	20,7	2 640	4 700
—		7. c. Ofteelven	3,8	43	2,6	330	700
—		Songa ved Udløbet i Flåvand	12,1	137	23,8	3 040	8 000
—		7. Songa ved Udløbet i Norsjø	15,5	175	29,0	3 700	12 000
288		Skienselvans Vasdrag					
		ved Udløbet i Skiens Havn, Længden efter Norsjø, Hitterdalsvandet, Tinnnsjøen og Mårelven	17,5	198	83,0	10 590	43 700
—	17	Skienselvans Vasdrag					
		ved Porsgrund, Længden fra og med Mårvandet	18,0	203	83,8	10 690	46 500
289	18	Bolvikelvans Vasdrag	2,6	30	2,0	260	1 000
290	19	Kammerføselvans Vasdrag	7,0	80	6,8	870	4 000
—	20	Gjerrestadelven	2,0	23	3,2	410	3 500
—	21	Vegårselven	2,7	30	3,6	460	4 000
291	22	Longelmvandets Vasdrag	1,3	15	0,5	60	700
—	23	Nisserelven indtil Udløbet i Vråvandet	2,7	31	2,6	330	500
—		Nisserelven indtil Udløbet af Nisservandet	7,5	85	8,5	1 080	2 800
—		Nisserelven indtil Tilløbet af Fyrriselven	8,2	93	10,2	1 300	3 000
—		1. Fyrriselven	6,1	69	8,8	1 130	2 000
—		2. Gjevedalselven	5,6	62	3,7	470	500
—		Nisserelven ved Udløbet af Nedlågsvandet	12,0	136	27,0	3 440	6 600
292	23	Nisserelven	16,0	181	31,1	3 970	13 500
—	24	Ågreelvans Vasdrag	1,4	16	0,4	50	1 500
—	25	Grimevandenes Vasdrag	0,8	90	0,5	60	1 200
—	26	Moelven	0,7	79	0,3	40	
—	27	Topdalselven indtil Udløbet i Heirefosfjorden	8,1	92	5,2	670	1 000
		1. Uldalselven			7,0	890	1 500
293	27	Topdalselven	12,0	136	14,9	1 900	6 500
—	28	Otteren indtil Udløbet i Åvakfjorden	10,0	113	16,9	2 150	3 000
		Otteren ved Udløbet af Byglandsfjorden	13,1	148	21,2	2 700	4 700
294	28	Otteren	20,0	226	28,7	3 660	22 000
—	29	Søgneelven	3,0	34	1,4	180	2 500
—	30	Manddalselven					
		Længden efter Logna	12,1	137	13,8	1 760	11 300
295	31	Undalselven	4,7	53	3,5	450	5 000
—	32	Lyngdalselven	6,0	68	5,2	670	5 000
—	33	Kvina	11,2	127	12,5	1 590	3 600

295	34	Gylandselven	2,0	23	1,6	210	1 500
—	35	Flekkefjords Vasdrag			0,6	70	3 000
296	36	Sire indtil Udløbet i Lundevand	10,0	113	11,7	1 490	3 700
—		1. Rusdalselven	2,0	23	1,6	210	
—	36	Sire	12,0	135	14,7	1 870	5 000
—	37	Soggendalselvns Vasdrag	2,3	26	2,3	300	3 500
—	38	Nålevikelvns Vasdrag	1,6	18	0,7	90	
—	39	Hellelandselven	3,5	40	1,9	240	3 800
—	40	Birkremselven	4,3	49	5,3	670	1 700
297	41	Ougneelven	1,9	21	0,7	90	1 000
—	42	Hæelven	2,5	28	1,3	160	2 000
—	43	Orrevandets Vasdrag	2,0	23	0,8	100	1 700
—	44	Fikveelvns Vasdrag	3,0	34	2,6	340	2 700
—	45	Srieelvns Vasdrag	2,0	23	1,0	130	2 500
—	46	Dyrdalselven	2,8	32	1,9	240	500
298	47	Frafjordelven	2,5	28	1,4	180	500
—	48	Espedalselven	2,0	23	1,2	160	500
—	49	Lyseelven	1,0	11	0,8	110	100
—	50	Spjodelvns Vasdrag	2,0	23	0,8	100	1 000
—	51	Årdals Storelv	4,0	45	4,2	530	1 000
—	52	Fyrriselven	2,8	32	1,4	180	
—	53	Ulla	2,2	25	3,0	390	
—	54	Suledalslågen	6,2	70	10,8	1 380	3 500
299	55	Slettedalselven	3,0	34	2,6	330	
—	56	Vikedalselven	2,0	23	0,9	110	
—	57	Vatselven			0,4	50	
—	58	Etneelven	2,3	26	2,0	260	2 000
—	59	Oddeelven	2,5	28	3,2	410	1 500
—	60	Tysso	3,0	34	3,0	380	
300	61	Kinso	2,5	28	2,2	280	
—	62	Eidfjordelven					
		1. Veigelven	3,3	37	4,3	560	
		2. Bjoreia	3,0	34	4,9	620	
		Eidfjordelven, samlet					
		Længde efter Bjoreia	3,5	40	9,2	1 180	600
—	63	Simodalselven			1,3	160	214
—	64	Gravens Vasdrag	1,3	15	1,3	170	1 200
—	65	Tøsseelven	1,5	17	1,7	210	767
301	66	Bergsdalselven	2,9	33	1,8	220	314
—	67	Vosseelven					
		1. Runddalselven.	4,0	45	4,1	520	374
		2. Opheimselven	2,5	28	2,8	360	
		Vosseelven, Længden efter Runddalselven	6,5	73	11,6	1 480	8 000
—	68	Exingdalselven	3,5	40	2,7	340	225
—	69	Stenslandelven	3,0	34	2,5	320	479
—	70	Flåmselven	3,0	34	3,5	440	450
—	71	Aurlandselven	3,5	40	4,7	600	1 300
302	72	Lærdalselven	3,0	34	8,4	1 070	3 700
—	73	Ulla	4,5	51	7,8	1 000	1 500

302	74	Fortunelven	3,0	34	3,7	470	1 209
—	75	Justedalselven	4,0	45	5,7	720	1 700
—	76	Hafslos Vasdrag	2,5	28	2,5	330	1 361
303	77	Sogndalselven	1,8	20	2,3	290	2 263
—	78	Gaula	4,5	51	6,5	830	2 200
—	79	Førdeelven	4,0	45	6,8	870	4 800
—	80	Bredeimselven	3,8	43	4,5	580	3 000
—	81	Åldens Vasdrag	2,8	32	2,4	310	1 189
—	82	Lodenselven	2,8	32	2,0	260	394
—	83	Strynselfen	3,0	34	3,2	410	2 000
304	84	Horningelven	4,5	51	5,0	630	3 000
—	85	Vanelven	1,8	20	0,9	110	553
—	86	Sunnelven	1,7	19	1,4	180	580
—	87	Geirangerelven	1,5	17	1,1	140	300
—	88	Herdalselven	2,6	29	1,9	240	268
—	89	Tafjordelven	3,0	34	3,2	410	234
—	90	Valdalselven	3,2	36	2,7	350	929
305	91	Rauma	5,5	62	9,2	1 180	2 000
—	92	Aura	5,4	61	7,7	990	1 200
—	93	Øxendalselven	2,0	23	3,0	380	700
—	94	Lilledalselven	3,0	34	2,2	280	
—	95	Driva	10,0	110	20,4	2 600	6 700
306	96	Surna	4,6	52	8,0	1 020	5 700
—	97	Bæverelven	1,7	19	1,6	210	
—	98	Hevnelven	2,7	30	2,2	280	2 000
—	99	Gjelmeelvns Vasdrag	2,0	23	1,3	170	
100	100	Ørka	13,5	153	27,4	3 490	14 000
—	101	Budvikelvns Vasdrag	1,7	19	1,4	180	1 200
307	102	Gula					
		1. Hesja	2,5	28	1,8	230	
		2. Holta	2,5	28	1,6	200	
		3. Forra	1,8	20	2,6	330	
		4. Budalselven	3,5	40	4,2	540	600
		5. Sokna	3,2	36	4,3	550	2 400
		6. Suma	1,7	19	1,6	200	
		Gula	11,1	125	28,5	3 640	13 700
—	103	Nidelven					
		1. Tyda	5,2	59	17,0	2 160	
		hvoraf i Norge			15,6	1 990	
		Nidelvns Vasdrag					
		Længde efter Tyda	9,8	101	25,3	3 230	
		hvoraf i Norge			23,9	3 060	27 800
308	104	Stjørdalselven	6,0	68	14,6	1 860	9 000
—	105	Værelven	5,0	56	11,5	1 470	6 500
309	106	Lexdalselven	2,7	30	2,2	280	1 000
—	107	Stenkjærelven					
		1. Ågnaelven	3,7	42	2,5	320	1 200
		2. Snåsenelven	8,0	90	11,8	1 500	4 700
		Stenkjærelven, Længden					
		efter Snåsenelven og					
		Andraelven	8,2	93	14,6	1 860	7 300

309	108	Skongdalselven	4,0	45	3,0	380	
—	109	Affjordens Vasdrag, Længden efter Stordals- elven	4,3	49	2,8	350	1 500
—	110	Finvoldelven	4,0	45	4,0	510	
310	111	Flatselven	2,3	26	1,3	170	
—	112	Bangselven	4,5	51	3,1	390	
—	113	Namsenlv 1. Tunelven			2,9	370	370
		2. Sandøla			13,5	1 720	600
		Namsenlven til Foreningen med Sandøla	8,2	92	23,8	3 030	1 000
		4. Grongstadelven			6,7	860	
		Namsenlven ved Udløbet	12,2	138	49,3	6 290	6 400
311	114	Salselvns Vasdrag	3,0	34	3,0	390	
—	115	Rosendalselven	2,6	29	2,8	360	
—	116	Vefsenelven 1. Vapstelven	7,5	85	8,3	1 060	
		hvoraf i Norge	2,0	23	1,9	240	
		Vefsenelven til Foreningen med Fiplingstadelven	5,5	62	17,8	2 270	
		2. Fiplingstadelven	5,0	56	6,0	770	
		3. Svenningdalselven	5,3	60	7,9	1 010	
		Vefsenelven ved Udløbet	9,8	111	39,9	5 100	
312	117	Fustelvns Vasdrag	2,8	32	4,5	580	
—	118	Drevja	2,5	28	0,5	60	
—	119	Røselven	3,5	40	16,9	2 160	1 370
—	120	Græsvalselven	2,8	32	2,1	270	
—	121	Ranenlv	6,0	68	33,0	4 210	3 000
313	122	Beierelven	4,0	45	7,8	990	600
—	123	Saltelven	6,5	73	13,4	1 710	1 800
—	124	Vatubygdens Vasdrag	3,5	39	4,8	620	
—	124	Sagvandenens Vasdrag	3,0	34	2,4	300	
—	126	Forselvns Vasdrag	2,0	23	3,1	400	
—	127	Elvegårdselven	5,0	56	6,6	840	
—	128	Salangelven	4,2	47	4,5	570	
314	129	Målselven 1. Bardøelven	5,5	62	19,3	2 460	900
		2. Divielven	8,0	90	28,0	3 570	
		3. Andselven	0,6	7	1,2	150	
		Målselven, Længden efter Divielven	10,7	121	51,3	6 550	3 300
—	130	Mortendalselven	4,0	45	2,5	320	
—	131	Omasielven	5,0	56	4,2	540	
—	132	Skibotnelven	6,5	73	7,5	960	
315	133	Kårfjordelven	4,3	48	6,7	860	
—	134	Reisenelven	10,0	113	14,6	1 860	
—	135	Altenelven	14	160	54	6 900	1 200
—	136	Staburselven	5,5	62	6	760	
—	137	Laxelven	5	56	4	530	
—	138	Brændelven	4,5	50	5	650	

315	139	Borselven	6	68	10	1 300	
316	140	Matsjokka	4	45	11	1 400	
—	141	Tanaelven					
		1. Anarjokka,	9	100	33	4 200	
		hvoraf i Norge			22	2 800	
		2. Karasjokka	8	90	36	4 600	
		Tanaelven, Længden efter					
		Karasjokka,	25	280	116	14 800	
		hvoraf i Norge			94	12 000	1 000
—	142	Neidenelven,	7	79	11	1 400	
		hvoraf i Norge			1,6	200	
317	143	Pasvikelven,	11	124	90	11 500	
		hvoraf i Norge			18	2 300	
—	144	Jakobselven	2,5	28			

Rekapitulation af de større Hovedelve ordnede efter Størrelsen af deres Nedbørsdistrikt.

(Récapitulation des fleuves principaux suivant la grandeur de leur bassin fluviale.)

No.	Side. (Voyez page.)	Elvens Navn. (Noms des fleuves principaux.)	Længde. (Longueur.)		Nedbørsdistrikt. (Bassin fluviale.)		Befolkning. (Population.)
			Norske Mil.	kilo- mè- tres.	Norske Kvadrat- mil.	kilo- mètres carrés.	
1	270	Glommen	50,3	567	316,9	40 430	292 000
2	280	Dramselven,					
		Længden efter Bæga	23,3	263	132,4	16 890	114 000
3	316	Tanaelven,					
		Længden eft. Karasjokka	25	280	116	14 800	
4	317	Pasvikelven	11	124	90	11 500	
5	285	Skienelven					
		Længden fra Mårvandet	18,0	203	83,8	10 690	46 500
6	315	Alteneelven	14	160	54	6 900	1 200
7	314	Målselven,					
		Længden efter Divielven	10,4	121	51,3	6 550	3 300
8	310	Namsenelven	12,2	138	49,3	6 290	6 400
9	284	Numedalslågen	26,5	300	44,4	5 660	20 500
10	311	Vefsenelven	9,8	111	39,9	5 100	
11	312	Ranenelven	6,0	68	33,0	4 210	3 000
12	291	Nisserelven	16,0	181	31,1	3 970	13 500
13	293	Otteren	20,0	226	28,7	3 660	22 000
14	307	Gula	11,1	125	28,5	3 640	13 700
15	306	Ørka	13,5	153	27,4	3 490	14 000

16	307	Nidelven,					
		Længden efter Tyda	9,8	101	25,3	3 230	27 800
17	305	Driva	10,0	110	20,4	2 600	6 700
18	312	Røselven	3,5	40	16,9	2 160	1 370
19	293	Topdalselven	12,0	136	14,9	1 900	6 500
20	296	Sire	12,0	135	14,7	1 870	5 000
21	308	Stjørdalselven	6,0	68	14,6	1 860	9 000
22	309	Stenkjærelven	8,2	93	14,6	1 860	7 300
23	315	Reisenelven	10,0	113	14,6	1 860	
24	294	Mandalselven					
		Længden efter Logna	12,1	137	13,8	1 760	11 300
25	313	Saltelven	6,5	73	13,4	1 710	1 800
26	295	Kvina	11,2	127	12,5	1 590	3 600
27	319	Tista	11,0	124	11,8	1 500	25 000
28	303	Vosselven					
		Længden efter Runddals-					
		elven	6,5	73	11,6	1 480	8 000
29	308	Værelven	5,0	56	11,5	1 470	6 500
30	316	Matsjøkka	4	45	11	1 400	
31	316	Neidenelv	7	79	11	1 400	
32	298	Suledalslågen	6,2	70	10,8	1 380	3 500
33	315	Børselven	6	60	10	1 300	

Sammenligning med de to øvrige skandinaviske Kongeriger.
(Comparaison avec les deux autres royaumes scandinaves.)

No.	Vasdragets Navn. (Noms des rivières.)	Længde. (Longueur.)		Nedbørdstrikt. (Bassin fluviale.)	
		Norske Mil.	kilo- mètres.	Norske Kvadrat- Mil.	kilo- mètres carrés.
	Sverige.				
1	Torneåelfven, til Sammenløbet med Muonioelfven	25	280	114	14 500
	1. Muonioelfven	25	280	116	14 800
	Torneåelfven, ved Udløbet, hvoraf i Sverige	37	420	305	38 900
				132	16 800
2	Kalixelfven	33	370	154	19 600
3	Råneåelfven	14	160	35	4 500
4	Luleåelfven	29	330	181	23 100
5	Piteåelfven	26	290	66	8 400
6	Byskeelfven	15	170	31	4 000
7	Skelefteåelfven	31	350	94	12 000
8	Umeåelfven	36	410	236	30 100
9	Øreelfven	15	170	21	2 700

10	Ångermanlandselfven, hvoraf i Sverige	33	370	223	28 400
11	Inddalsselfven, hvoraf i Sverige	30	340	210	26 800
12	Ljungen	25	280	208	26 500
13	Ljusneelfven	35	390	194	24 700
14	Dalelfven			90	11 500
	1. Øster-Dalelfven, hvoraf i Sverige	25	280	150	19 100
	2. Vester-Dalelfven, hvoraf i Sverige	27	300	89	11 400
	Dalelfven, Længden efter Øster- Dalelfven			85	10 900
	hvoraf i Sverige			73	9 300
15	Mälarens Vasdrag			68	8 700
16	Vetterns Vasdrag	45	510	225	28 700
17	Mörumsjöens Vasdrag			216	27 600
18	Helgeån			170	21 700
19	Lagan			128	16 300
20	Nissan	13	150	26	3 300
21	Ætran	16	180	36	4 600
22	Götaelfvens og Venerns Vasdrag	13	150	48	6 100
	1. Klarelfven, hvoraf i Sverige	14	160	17	2 200
	2. Fryken, hvoraf i Sverige			26	3 300
	3. Byelfven, hvoraf i Sverige	36	410	30	3 800
	Götaelfvens og Venerns Vasdrag	20	220	27	3 400
	Længden regnet efter Klarelfven, hvoraf i Sverige	12	140	20	2 500
		56	630	383	48 900
				341	43 500
Danmark.					
1	Nestvedå, Sjælland	5	56	3,9	500
2	Odenseå, Fyn	5	56	5,7	730
3	Skiveå, Jylland	5	56	17,8	2 270
4	Gudenå —	11	124	20,5	2 620
5	Holstebroå —	7	79	9,8	1 250
6	Skjernå —	7	79	17,8	2 270
7	Vardeå —	6	68	7,0	890
8	Kongeå —	4	45	2,7	340

B. Indsjøer. (Lacs).

Efterfølgende Fortegnelse udviser de vigtigste Indsjøers Fladeindhold, Længde, Høide over Havet og Udløb. Indsjøerne ere opførte fogderivis, og, hvor en Indsjø falder inden flere Fogderier, da der, hvorhen den større Del af samme regnes. De i Indsjøerne beliggende Øer ere ikke fraregnede.

Navn. (Noms des lacs.)	Fladeindhold. (Superficie.)		Længde. (Longueur.)		Høide over Havet. (Hauteur au dessus de la mer.)		Udløb gennem eller i (Écoulement par ou dans)
	Norske kv. Mil.	Kilo-mètres.	Norske Mil.	Kilo-mètres.	Fod.	Mètres.	
Idd og Marker							
Bogsjøen	0,08	10	0,6	7	600	190	i Enningdalselven
Nordre Kornsjøen	0,05	6	0,7	8	470	150	—
Ørsjøen	0,04	5	0,7	8			—
Femsjøen	0,09	11	0,6	6	230	72	gj. Tista
Store Ertevand	0,02	3	0,5	6			i —
Aspersjøen	0,07	9	0,6	7	280	88	gj. —
Aremarksjøen	0,06	8	0,7	8	280	88	—
Ødemarksjøen	0,10	13	1,4	16	340	107	—
Store Lee, i Norge	0,14	18			330	103	i Venern
Rakkestad							
Ørjesjøen	0,12	15	1,6	18	380	119	gj. Tista
Romsjøen	0,10	13	0,7	8			i Venern
Lyseren	0,06	7	0,4	4			i Glommen
Glommens Udvidelse fra Lekumelvans Tilløb til Glommens Deling ved Furu- holmen	0,12	15	1,3	15	70	22	gj. Glommen
Mosse Fogderi							
Isesjøen	0,05	6	0,4	5			i Glommen
Mingevandet	0,03	4	0,6	7	70	22	gj. Kjølbjergelven
Isnæsfjorden	0,05	6	0,5	6	70	22	i Mingevand
Visterfløet	0,04	6	0,5	6			i Glommen
Tunevandet	0,02	2	0,3	3			i Isnæsfjorden
Vansjø	0,38	48	1,2	14	60	19	gj. Mosseelven
Sæbyvandet	0,02	2	0,3	3			i Vansjø
Aker og Follo							
Gjersjøen	0,02	3	0,5	6			gj. Oppegårdselven
Maridalsvandet	0,03	4	0,3	3	475	149	gj. Akerselven
Haklovandet	0,02	2	0,3	3			i Maridalsvandet
Helgeren	0,01	1	0,2	2			—
Sandungen	0,01	1	0,2	2			—

Nedre Romerike

Mjersjøen	0,02	3	0,4	4	340	110	gj. Håbølelven
Øieren	0,74	94	2,7	30	311	78	gj. Glommen
Ygderen	0,10	13	1,1	12			i Tista
Mjærmen	0,05	6	1,0	11			—
Sittensjøen	0,08	10	0,6	7			i Mjærmen
Birklangen	0,02	3	0,4	4			gj. Tista
Floensjøen	0,01	1	0,3	3			—
Mangensjøen	0,03	4	0,3	3			i Venern

Øvre Romerike

Vestre Råsjø	0,01	1	0,2	2			i Lerelven
Hersjøen	0,01	1	0,2	2			i Andelven
Hurdalssjøen	0,26	33	1,5	17	560	180	gj. Andelven
Øiangen	0,02	3	0,3	3			i Hurdalssjøen
Vigsjøen	0,01	1	0,2	2			i Mangensjøen
Bjertnæssjøen	0,02	3	0,2	2			i Vigsjøen

Vinger og Odalen

Store Tansjøen	0,08	10	0,4	4			i Vrangselven
Skjervangen	0,05	6	0,5	6			i Store Tansjøen
Helgesjøen	0,03	4	0,5	6	680	210	i Vrangselven
Sigernæssjøen	0,02	3	0,4	5			gj. —
Aklangen	0,01	1	0,6	6	140	450	—
Øiangen	0,01	1	0,2	2			i —
Søndre Billingen	0,01	1	0,3	4			—
Nordre Billingen	0,02	2	0,4	5			i Søndre Billingen
Utgårdsjøen	0,03	4	0,3	3			i Glafstjorden
Hersjøen	0,04	5	0,3	3			i Utgårdsjøen
Møkern	0,10	13	0,5	6			—
Varildsjøen	0,05	6	0,6	7	760	240	i Møkern
Vingersjøen	0,02	2	0,4	5	480	150	i Glommen
Digersjøen	0,01	1	0,3	3			i Vingersjøen
Storsjøen	0,37	47	1,4	16			i Glommen
Sandsjøen	0,01	2	0,3	3			i Storsjøen
Råsen	0,02	3	0,3	3			i Sandsjøen

Solør

Søndre Røgden	0,11	14	1,0	11	1 020	320	i Fryken
Mellem Røgden	0,03	4	0,3	3	1 110	350	i Søndre Røgden
Nordre Røgden	0,05	6	0,3	3	1 220	380	i Mellem Røgden
Nueren	0,03	4	0,4	5			i Glommen
Skadsen	0,10	13	0,7	9			i Nueren
Fryssjøen	0,03	4	0,4	5			i Glommen
Vermundsjøen	0,02	3	0,4	5			i Flisa
Halsjøen	0,03	4	0,5	6	1 080	340	—
Jessjøen	0,04	5	0,3	3			i Glommen
Store Bronksjøen	0,02	2	0,2	2			—

Hedemarken

Mjøsen	2,85	364	8,7	99	387	121	gj. Vormen
Rokosjøen	0,02	2	0,3	3			i Svartelven
Nærensjøen	0,08	10	0,7	8			i Mjøsen
Nordre Mesna	0,03	4	0,6	7			i Mjøsen
Søndre Mesna	0,05	6	0,5	6			i Nordre Mesna

Søndre Østerdalen							
Osensjøen	0,32	41	2,4	27	1 430	450	i Renelven
Engersjøen	0,11	14	1,5	17	1 530	480	i Klarelven
Nordre Østerdalen							
Storsjøen	0,37	47	3,1	35	820	260	gj. Renelven
Lomnæs vandet	0,04	5	0,8	9			i Storsjøen
Harsjøen	0,02	3	0,4	4			i Renelven
Vurrusjøen	0,04	5	0,6	7	2 150	670	i Øster-Dalelfven
Fåleguttusjøen	0,03	4	0,4	5	2 240	700	—
Fjeldguttusjøen	0,02	2	0,2	2	2 380	750	i Fåleguttusjøen og i Djupsjøen
Djupsjøen	0,02	3	0,3	3			i Fæmunsjøen
Gruvelsjøen	0,04	5	0,6	7	2 520	790	i Øster-Dalelfven
Vonsjøen	0,02	3	0,4	4	2 600	820	—
Sølsjøen	0,17	22	1,2	15			i Klarelven
Istersjøen	0,32	41	1,3	15			gj. Klarelven
Langsjøen	0,06	8	0,9	10			i Istersjøen
Hodals vandet	0,03	4	0,6	7			i Langsjøen
Fæmunsjøen	1,58	202	5,1	58	2 150	670	i Istersjøen
Sigsjøen	0,02	3	0,5	6			i Fæmunsjøen
Store Korssjøen	0,07	11	0,6	7			i Sigsjøen
Fleinsjøen	0,02	3	0,2	2			i Fæmunsjøen
Roastsjøen	0,03	4	0,4	5			—
Atnesjøen	0,07	9	0,8	9	2 250	710	gj. Atneelven
Sevelen	0,14	18	0,9	10	2 310	725	i Glommen
Falningsjøen	0,03	4	0,2	2			i Tunna
Nørensjøen	0,02	2	0,3	3	2 380	750	gj. Nøren
Totens Føgderi							
Einavand	0,10	13	1,1	12	1 260	400	gj. Hunelven
Skjelbreien	0,02	2	0,2	2			i Einavand
Skumsjøen	0,02	2	0,2	3			i Hunelven
S.dre Gudbrandsdalen							
Mælsjøen	0,02	2	0,3	3			i Søndre Mesna
Rensjøen	0,02	3	0,2	2			i Mælsjøen
Losna	0,11	14	1,3	14	620	190	gj. Gudbrandslågen
Flaksjøen	0,02	2	0,1	1			i Hira
Haunsjøen	0,02	2	0,5	6			i Svatsumelven
Espedals vandet	0,03	4	1,1	12	2 360	740	i Breidsjøen til Vinstra
Golånvandet	0,03	4	0,4	5	3 270	1 030	i Vinstra
N.dre Gudbrandsdalen							
Furrusjøen	0,03	4	0,3	3			gj. Frya
Vardesjøen	0,01	1	0,3	3			i Afsjøen
Afsjøen	0,01	1	0,2	2	3 570	1 120	gj. Folla
Gautsjøen	0,05	6	0,7	8			i Aursjøen
Aursjøen	0,06	7	0,8	9			gj. Aura
Lesjevandene	0,08	10	1,5	17	1 660	520	gj. Gudbrandslågen
Lesjeskogens Vand	0,04	5	1,0	11	1 990	620	gj. Gudbrandslågen og gj. Rauma
Fæforvandet	0,02	3	0,2	2			i Vinstra

Olstappen	0,03	40,6	7				gj. Vinstra
Breidsjøen	0,02	20,4	5				i Olstappen
Sandvandet med							
Kalfjord og Øivand	0,13	170,9	103 220	1 010			gj. Vinstra
Nedre Heimdalsvand	0,06	70,8	93 440	1 080			—
Åkrevand	0,02	20,2	22 930	920			—
Nedre Sjødalsvand	0,02	30,2	2				gj. Sjoelven
Øvre Sjødalsvand	0,04	50,6	7				i Nedre Sjødalsvand
Besvandet	0,03	40,4	5				i Øvre Sjødalsvand
Gjendin	0,13	171,6	183 170	990			—
Langvandet	0,02	20,6	7				i Gjendin
Rusvandet	0,04	50,9	10				i Sjoelven
Flatningen	0,02	30,3	42 370	740			—
Vågevandet og							
Ottavandet	0,20	253,5	401 180	370			i Gudbrandslågen
Tessevandet	0,09	110,8	92 730	860			i Vågevand
Lemunsjøen	0,03	40,4	5				i Flatningen
Leirvandet	0,01	10,1	14 740	1 490			i Bævra til Otta-
							vandet
Høidalsvand	0,03	40,7	8				i Bævra
Aursjøen	0,04	50,5	63 300	1 030			i Ottaen
Liavandet	0,03	40,5	62 410	760			—
Raudalsvand	0,04	51,4	15				—
Breidalsvand	0,08	100,9	10				gj. —
Thorsvand	0,03	40,7	8				i —
Hadeland og Land							
Haretovandet	0,02	20,3	3	750	240		gj. Nitelven
Vasbråen	0,03	30,3	4				i Hurdalssjøen
Randsfjorden	1,03	1316,5	73	420	130		gj. Randselven
Jadren	0,02	20,3	3				gj. Røkenelven
							i Randsfjorden
Trevandene	0,03	40,6	7				—
Landåsvand	0,02	20,2	3				—
Synesfjorden	0,02	20,3	4				gj. Dokka
Aksjøen	0,03	40,4	5				i Randsfjorden
Østre Bjønelvand	0,02	30,2	2				—
Velmunden	0,02	20,4	4				—
Lemandfjorden	0,02	20,4	4				i Velmunden
Saltbofjord	0,03	40,5	6				i Lemandfjord
Valders							
Strøenvandet	0,04	60,5	6				gj. Urula
Høvrensjø	0,02	30,3	3				i Bægna
Ølsjøen	0,03	40,4	4				gj. Tesleiv til Bægna
Tesleifjorden	0,07	91,0	11				— - —
Svenskinvand	0,08	100,8	9				i Tesleifjorden
Movandet	0,03	30,3	3				i Svenskin
Helevandet	0,06	71,0	11				i Movandet
Strandefjord	0,07	91,0	11	1 140	360		gj. Bægna
Sælbufjorden	0,01	10,3	3				i Strandefjord
Volbufjorden	0,03	30,4	4				i Sælbufjorden
Jamninvand	0,02	20,2	2				i Volbufjord

Olavand	0,03	4	0,4	5			i Janninvand
Ygdevand	0,01	1	0,3	3			i Volbufjord
Hæggefjorden	0,02	2	0,4	4			—
Øiangen	0,04	5	0,4	5			i Hæggefjord
Flensendinvandet	0,02	2	0,3	3			i Øiangen
Olavandet	0,03	4	0,4	4			i Flensendinvand
Søndre Syndin	0,01	1	0,2	3			i Strandefjord
Midtre Syndin	0,02	2	0,3	4			i Søndre Syndin
Nordre Syndin	0,03	4	0,4	4			i Midtre Syndin
Graneimfjorden	0,02	3	0,4	5			gj. Bæгна
Slidrefjorden	0,08	10	1,3	14	1 190	370	—
Vangsmjøsen	0,13	17	1,1	12	1 490	470	—
Øiangen	0,04	5	0,3	3			i Vangsmjøsen
Steinbodsjøen	0,09	11	0,4	5			i Øiangen
Utrovandet	0,02	2	0,2	3	3 140	990	gj. Bæгна
Tyen	0,30	38	1,3	14	3 520	1 100	i Utna til Sogne- fjorden
Bygdin	0,37	47	2,2	25	3 470	1 090	i Strømsvandet
Strømvandet	0,21	27	1,4	16			i Sandvand til Vinstra
Dalsfjord	0,02	2	0,4	4			i Etna
Etnevandet	0,02	3	0,4	4			gj. Etna
Fulsendvandet	0,03	4	0,2	2			i Etnevand
Buskerud Fogderi							
Sandungen Vand	0,02	2	0,3	3			i Dramsfjorden
Glittre Vand	0,03	4	0,3	3			i Lierelven
Fiskeimsjøen	0,02	3	0,2	3	60	19	gj. Vestfoselven til Dramselven
Ekermsjøen	0,21	26	1,4	16	60	19	i Fiskeimsjøen
Soneren	0,06	7	0,9	10	375	118	gj. Simoa
Løvnæsvandet	0,02	2	0,4	4	1 200	380	i Soneren
Krøderen	0,30	38	3,5	39	420	132	gj. Hallingelven
Glæsnesjøen	0,03	4	0,3	3			i Krøderen
Bergsjøen	0,03	3	0,5	6	200	63	gj. Dramselven
Ringeriket							
Tyrfjorden	1,03	13	1,9	21	205	64	gj. Dramselven
Vælern	0,03	4	0,3	4			i Tyrfjorden
Samsjøen	0,03	4	0,3	3			i Bæгна
Spirilen	0,27	35	2,2	25	520	163	gj. —
Hallingdal							
Værssjøen	0,02	3	0,3	3			i Hallingelven
Rødungvandet	0,02	3	0,3	3	2 790	880	gj. Vatnå i Halling- elven
Buvandet	0,03	4	0,3	3			gj. Vatnå
Strandefjord	0,02	2	0,6	7	1 440	450	gj. Hallingelven
Ustavandet og Stødlefjorden	0,16	20	1,5	17	3 250	1 020	gj. Usta i Halling- elven
Holsfjorden	0,02	2	0,3	3	1 740	550	gj. Hallingelven
Høvelfjorden	0,02	2	0,2	2			—

Djupsvandet	0,20	26	1,1	12	3 550	1 110	gj. Urunda i Halling- elven
Sunddalsfjorden	0,03	4	0,3	3	2 480	780	gj. Hallingelven
Strandefjorden	0,13	17	1,1	12			—
Gjørånåsvand	0,05	6	0,6	7			i Hemsil
Djupsengkjærn	0,02	2	0,3	3			i Gjørånåsvand
Østre Jøkulvandet	0,02	2	0,3	3			gj. Hemsil, tillige til Lærdalselven
Storesjøen	0,04	5	0,3	3			i Tesleifjorden
Rødungsvandet	0,08	10	0,9	10			i Tunhøvd fjorden og Numedalslågen
Numedal og Sandsvær							
Mykle vandet	0,04	5	0,6	7	1 420	450	gj. Slemdalselven
Sorkjevandet	0,03	4	0,3	4			i Numedalslågen
Norevandet og Kråkvikfjorden	0,07	9	1,7	19	870	270	gj. —
Fonnebufjorden	0,01	2	0,2	2	1 520	480	gj. Opdalselven
Todalsvandet	0,02	2	0,2	3			—
Skardsvandet	0,03	4	0,3	3			—
Halskjernet	0,02	3	0,6	7			i —
Tunhøvd fjorden	0,12	15	1,4	16	2 250	710	gj. Numedalslågen
Pålsbufjorden	0,08	10	1,0	11			—
Haldalsvandet	0,02	3	0,3	3	2 800	880	i Pålsbufjord
Skurdalsfjorden	0,03	3	0,3	4			—
Ossjøen	0,01	2	0,5	6			gj. Numedalslågen
Heieren	0,06	8	0,6	7			i —
Halnevandet	0,11	14	1,1	12	3 720	1 170	i Heieren
Skrykenvandet	0,03	4	0,8	9			i Numedalslågen
Bjornæs fjorden	0,14	18	1,1	13			i Skryken
Langesjøen	0,12	15	1,1	13	3 880	1 220	gj. Numedalslågen
Hættevand	0,02	2	0,4	4			i Mårvandet
Jarlsberg							
Bergsvandet	0,02	2	0,5	6			i Ekernsjøen
Vigevandet	0,01	1	0,3	3			i Bergsvand
Borre vandet	0,02	3	0,4	5			i Kristianiafjorden
Akersvand	0,02	3	0,3	3			i Tønsbergfjorden
Laurvik							
Gogsjøen	0,02	3	0,4	5			i Numedalslågen
Farrisvandet	0,20	26	1,9	21	70	22	i Laurvikfjorden
Hallevandet	0,02	3	0,6	7			i Skagerak
Bamble							
Gårningvandet	0,02	2	0,3	3			i Farrisvand
Lugsevandet	0,02	3	0,5	5	960	300	i Gjelle vandet ved Skien
Økterenvandet	0,03	4	0,4	5			i Lugsevand
Eidangvandet	0,02	3	0,2	3			—
Hulsvandet	0,02	3	0,3	3			i Hellefjorden ved Kragerø

Tokevandet, Rørholt- fjorden og Heldøls- fjorden	0,24	31	1,8	20	122	38	gj. Kammerfoselven
Bjørvandet	0,04	5	0,9	10	220	69	i Tokevand
Nedre Thelemarken							
Norsjø	0,45	57	2,5	28	50	16	gj. Skienselven
Hitterdalsvandet	0,12	15	1,8	20	60	19	i Norsjø
Langevandet	0,02	2	0,6	7			i Songa
Børtevandet	0,01	1	0,4	4			i Langevand
Øvre Thelemarken							
Falsjøen	0,09	11	0,5	6	700	220	i Tinnelven
Tinnsjøen	0,41	52	3,0	34	600	190	gj. —
Kalhøvdssjøen med Kulsfjorden	0,04	5	0,4	5	3 400	1 070	gj. Mårelven til Tinn- sjøen
Mårvandet	0,15	19	1,1	12			i Kalhøvdssjø
Viduvandet	0,03	4	0,6	7			i Hættevand til Mår- vand
Gjetebuvandet	0,06	7	0,8	9	3 500	1 100	i Kalhøvdssjø
Reksjøen	0,02	3	0,5	6			i Gjetebuvand
Vråvandet	0,02	2	0,4	4			—
Kallungsjøen	0,04	5	0,6	7			i Vråvand
Gjøsdalsvandet	0,04	5	0,7	8			i Tinnsjøen
Mjøsvandet	0,39	50	3,1	35	2 830	890	gj. Kvænna til Tinn- sjøen
Gjuvsjøen	0,01	1	0,5	6			i Kvænna
Fjeldsjøen	0,02	2	0,3	3			—
Briskevandet	0,02	2	0,5	6			gj. —
Gunleikvandet	0,02	2	0,3	3			—
Sandvandet	0,02	3	0,4	4			—
Skinvandet	0,01	2	0,3	3			i Mjøsvandet
Sjåvandet	0,05	6	0,5	6			i Tinnsjøen
Bonsvandet	0,02	2	0,4	4			gj. Tudalselv til Hjertdøla
Hjersjø	0,01	2	0,2	2	480	150	gj. Hjertdøla
Breivandet	0,02	2	0,4	4			til Hjertdøla
Vindsjøen	0,01	1	0,3	3			gj. Hjertdøla
Skesvandet	0,02	2	0,5	6			i Hjertdøla
Silgjordvandet	0,13	17	1,3	15			gj. Silgjordelv til Norsjø
Sundsbarmvand	0,05	6	0,9	10			i Silgjordelv
Flåvandet	0,15	19	1,4	16			gj. Songa til Norsjø
Hviteseidvandet	0,10	13	0,8	9	200	60	gj. Songa
Sundkilen	0,02	2	0,4	4	200	60	i Hviteseidsvand
Bandagsvandet	0,20	26	2,4	27	200	60	gj. Songa
Børtevandet	0,04	5	0,9	10			gj. Børteelv til Songa
Vinjevandet	0,02	3	0,6	7	1 470	460	gj. Vinjeelv til Songa
Vammervandet	0,03	3	0,4	4			i Vinjeelv
Grungedalsvandet med Treitvandet	0,02	3	0,9	10	1 550	480	gj. Vinjeelv
Langeidvandet	0,02	3	0,3	3			i —
Grundevandet	0,02	2	0,3	3			—

Langsævandet	0,02	20,2	2			i Vinjeelv
Voxlidvandet	0,01	10,2	2	2 450	770	—
Lillevandet	0,02	30,3	3			i Suledalsvand
Kjælavandet	0,02	20,3	3	2 860	900	—
Ståvandet	0,02	20,2	2	3 010	940	—
Bjordalsvandet	0,03	40,4	4	2 800	880	gj. Vinjeelv
Totakvandet	0,29	372,1	24	2 170	680	—
Lognvikvandet	0,04	50,7	8			i Totakvand
Bitdalsvandet	0,02	30,5	6	3 000	940	gj. Bituelt til Totakvand
Songavandet	0,05	60,9	10			gj. Songa
Urdvandet	0,01	20,5	6			gj. Nisserelven
Bjorsjøen	0,02	30,3	4			—
Skrævandet	0,04	50,2	2			—
Vråvandet	0,15	191,4	16	780	245	—
Nisservandet	0,58	743,2	36	770	240	—
Kjøruldvandet	0,03	40,5	6			i —
Drangvandet	0,03	40,3	4			gj. Fyrriselven til Nisserelven
Fyrrisvandet	0,42	542,4	27	860	270	—
Napervandet	0,04	50,5	6	1 550	470	i Fyrrisvandet
Rollefstadvandet	0,02	20,5	6			—
Øisætvandet	0,03	40,4	5			—
Kjøbesvandet	0,02	20,2	3			i Øisætvand
Næsvandet	0,12	151,1	12			gj. Gjevedalselven i Nisserelv
Bertevandet	0,03	40,4	4			i Næsvand
Nedenæs						
Gjerrestadvandet	0,01	20,5	5			gj. Gjerrestadelven
Svartevandet	0,02	30,3	4			i —
Vegårvandet	0,14	181,7	19	580	180	gj. Vegårelven
Ubergvandet	0,02	20,2	2			—
Songevandet	0,03	40,4	5			—
Longeinvandet	0,02	20,5	5			i Skagerak v. Arendal
Vallekilen med Sandnæskilen	0,02	30,2	2			gj. Nisserelven
Nedlågsvandet	0,08	100,7	8	480	150	—
Rorevandet	0,06	80,7	8			i —
Sunddalsvandet	0,07	90,4	5			i Rorevand
Landvikvandet	0,02	30,3	3	10	3	gj. Ågreelv
Redalsvandet	0,02	30,2	2	15	5	i Landvikvand
Grimevandene	0,05	60,6	7			i Skagerak nær Lillesand
Tveitvandet	0,02	20,2	2	700	220	gj. Topdalselven
Heirefosfjorden med Gaustafjorden	0,06	81,3	15	245	77	—
Flaksvandet	0,01	10,2	2			—
Sætersdalen						
Bærevandet	0,01	10,1	1			gj. Topdalselven
Strømsfjorden	0,06	81,0	11	2 400	750	— og til Otteren

Gjeddevandet	0,02	20,1	1				gj. Topdalselven
Topsætvandet	0,02	20,2	2				—
Grønsætvandet	0,03	40,4	5				i Topsætvand
Mjåvandet	0,03	40,5	6				i Grønsætvandet
Augevandene							
nordre	0,03	30,2	2	600	190		gj. Uldalselv i Heire-
							fosfjord
søndre	0,05	70,8	9	600	190		og gj. Natveitelv i
							Flaksvandet
Høvringvandet	0,03	40,3	3				i nordre Augevand
Mjåvandet	0,02	30,7	8				gj. Skjæggedalselv til
							Uldalselven
Sandekjærn	0,02	20,3	3				—
Goseflåvandet	0,02	20,3	3				gj. Otteren
Kilefjorden	0,04	50,7	8	460	140		—
Bredflåvandet	0,02	30,3	3				—
Store Øyvandet	0,03	40,3	3				i —
Byglandsfjorden	0,21	272,1	24	640	200		gj. —
Langerakvandet	0,03	30,3	3				i Byglandsfjord
Åvakfjorden	0,09	111,0	11	670	210		gj. Otteren
Hovandet	0,05	60,5	6				i Åvaksfjord
Mjåvandet	0,02	20,3	3				i Otteren
Store Bjørnevand	0,02	30,7	8				—
Bosvandet	0,04	51,2	14	1 690	530		—
Storevandet	0,03	40,3	3				i Bosvand
Vatndalsvandet	0,05	60,9	10	2 280	720		i Otteren
Ormsjøen	0,02	30,6	7				i Vatndalsvand
Hartevandet	0,02	30,3	3				gj. Otteren
Bredvikvandet	0,02	20,3	3				i Hartevandet
Breivandet	0,03	40,2	2				gj. Otteren
Sesvandet	0,03	40,3	3				—
Langevand	0,03	40,4	5				i Sesvand
Store Skyvandet	0,03	30,5	6				i Langevand
Ørvandet	0,04	51,0	11	830	260		gj. Mandalselv
Lognevandet	0,02	30,2	2	1 130	350		gj. Logna til Ørvand
Kolsheivandet	0,02	20,2	2				gj. Logna
Bredlandsvandet	0,01	10,3	3				gj. Bredlandselv til
							Ørvand
Nåvandet	0,03	40,8	9	1 430	450		i Bredlandsvand og i
							Ørvandet
Lyslandsvandet	0,02	30,4	5	1 620	510		—
Langevand	0,02	20,3	3				i Lyslandsvand
Kværnesvand	0,01	20,3	3				—
Monsevandene	0,02	30,8	9				i Langevand
Roskrepfjorden	0,07	90,9	10				gj. Kvina
Botsvandet							
med Urdviksvandet							
og Skamvandet	0,05	60,6	7				—
Mandals Føgderi							
Gilsvandet	0,01	10,1	1	3	1		i Topdalsfjord
Tromstadvand	0,02	20,3	3				i Undalselven

Nedre Øydnevandet	0,04	50,6	7				gj. Undalselven
Øvre Øydnevandet	0,03	40,3	4				—
Tarvandet	0,02	30,4	5				i Syrdalsfjord
Lister Fogderi.							
Gletnevandet	0,02	30,3	3				i Lyngdalselv
Lygnevandet	0,05	60,9	10	560	176		gj. —
Øyvandet	0,01	10,3	3	2030	640		—
Framvaren	0,04	50,8	9	10	3		i Kjøre fjorden ved Farsund
Næsheimvandet	0,02	20,2	2				i Nordsjøen
Oftevandet	0,02	20,4	4				i Oftefjorden
Galdalvandet	0,02	20,4	4				i Kvina
Kvifjorden	0,03	40,5	6	200	690		gj. —
Øyarvandet	0,05	60,8	9				—
Kumlevoldvandet	0,03	30,2	2				gj. Gylandselven
Dunsætvandet	0,03	20,4	4				i Kumlevoldselv
Netlandvandet	0,02	20,4	4				—
Sælurdvandet	0,08	100,6	7	90	28		i Grise fjorden
Loiavandet	0,01	10,2	2				—
Siredalsvandet	0,14	182,4	27	120	38		gj. Sire
Næspervandet	0,02	30,3	4				i Siredalsvand
Gravandet	0,02	30,6	7				i Sire
Valevandet	0,02	30,8	9	2080	650		—
Ortevandet	0,02	20,3	3	1830	570		gj. —
Stigsvandene	0,01	10,4	4				gj. Maudalselv til Birkremselven
Øyarvandet	0,02	30,3	3				i Dyrdalselven
Sandvandet	0,02	30,3	3				i Øyarvand
Jæderen og Dalerne							
Lundevandet	0,21	272,0	23				gj. Sire
Hofvevandet	0,03	40,4	4				gj. Rusdalselv til Lundevand
Rusdalsvandet	0,01	10,2	2				—
Eidevandene	0,02	30,7	8				gj. Soggendalselv
Eiavandet	0,04	50,5	6				—
Heivandet	0,01	10,2	2				i Eiavand
Notlandvandet	0,02	30,4	4				gj. Nålevikelven
Gyavandet	0,01	10,3	3				gj. Hellelandselven
Hellerenvandet	0,02	20,3	3				i Hellelandselv
Orsdalsvandet	0,09	111,3	15	210	66		gj. Birkremselven
Hofreistvandet	0,03	40,3	3				gj. Maudalselven i Birkremselv
Ostreimvandet	0,02	30,6	6	1000	310		i Hofreistvand
Birkelandsvandet	0,03	40,8	9	630	200		gj. Maudalselv
Maudalsvandet	0,01	10,4	4	950	300		—
Mosevandet	0,02	20,2	2				gj. Tvihaugelv
Åsenvandet	0,01	20,1	1				gj. Foselv til Hælvén
Orrevandet med Ilstadvandet	0,09	110,9	10				i Nordsjøen ved Orre
Frøylandsvandet	0,04	40,6	7				i Orrevand
Brostenvandet	0,02	20,2	2				i Fikveelven

Eidlandvandet	0,02	2 0,2	2				gj. Fikveelv
Limevandet	0,02	2 0,3	3				i Eidlandvand
Nordre Stokkevandet	0,02	3 0,2	2				i Hafs fjorden
Søndre Stokkevandet	0,03	4 0,4	4				i Gandsfjorden
Svielandsvandet	0,09	12 0,9	10				gj. Svielven til Høle- fjord
Dybingenvandet	0,02	2 0,2	2				i Svielandsvand
Nordlandvandet	0,02	2 0,3	3				gj. Svieelven
Oftedalsvandet	0,02	3 0,3	3				i Hølefjord
Madlandvandet	0,01	1 0,2	2	770	240		i Oftedalsvand
Ryfylke							
Oltesvikvandet	0,01	1 0,2	2				i Hølefjord
Store Myrvandet	0,02	3 0,5	6				gj. Maudalselv
Espedalsvandet	0,01	1 0,2	2				gj. Espedalselv til Hølefjord
Haukelidvandet	0,02	2 0,3	3				i Lysefjord
Svartungvandene	0,02	2 0,3	3				gj. Jorpelandelv i Idsøfjorden
Bjørheimvandet	0,03	4 0,4	4	100	31		gj. Spjodelv
Nedre-Tysdalsvandet	0,03	4 0,6	7				—
Øvre-Tysdalsvandet	0,06	8 1,0	11	210	66		i Årdals Storelv
Sandvandet	0,05	6 0,5	6				—
Lyngevandet	0,09	11 0,9	10				—
Nilsebu vandet	0,03	4 0,4	4				gj. Årdals Storelv
Hetlandsvandet	0,02	2 0,3	3				i Fisterfjorden
Sandsætvandet	0,05	6 0,5	6				i Ulla
Svinvandet	0,01	2 0,2	2				i Sandsætvand
Suledalsvandet	0,22	28 2,5	28	230	72		gj. Suledalselven
Holmevandet	0,07	9 0,6	7				i Suledalsvand
Svartevandet	0,02	3 0,2	2				i Slettedalselv
Fjeldgårdvandet	0,02	3 0,3	3				i Vikedalselven
Vatsvandet	0,03	4 0,5	6				gj. Vatselven
Storevand	0,03	4 0,5	5				i Skjoldfjorden
Aksdalsvandet	0,03	4 0,3	3				i Grindefjord
Storevand	0,03	4 0,4	5				i Buknfjorden
Stakkestadvandet	0,03	4 0,4	5				i Vigdervand til Ål- fjorden
Søndhordland							
Stordalsvandet	0,06	8 0,9	10	320	100		gj. Etneelven
Løkelsvandet	0,03	4 0,3	3				i Etneelven
Vigdervandet	0,05	7 0,9	10				i Ålfjorden
Kvitebergsvandet	0,02	3 0,2	2				i Hardangerfjorden ved Ølve
Storevand på Stordø	0,03	4 0,4	4				
Hardanger og Voss							
Røldalsvandet	0,06	8 0,7	8	1 200	380		gj. Oddeelven
Oddevandet	0,03	4 0,4	5	275	86		i Oddeelven
Østdalsvandet	0,03	3 0,4	5				gj. Tysso
Ringedalsvandet	0,03	4 0,5	6	1 310	410		i —
Bersåvandet	0,02	3 0,3	3				

Langevandet	0,03	40,4	5				i Ringedalsvand
Bredvandet	0,02	30,3	3				—
Vendevandet	0,02	30,3	3				i Sørfjorden
Store Holmevand	0,02	30,5	5				gj. Kvænna
Kvænsjøen	0,05	60,6	7				—
Store Bjørnevand	0,02	30,3	3				i —
Lille Bjørnevand	0,02	20,2	2				—
Normandslågen	0,08	101,1	12	4040	1270		gj. Numedalslågen
Kinsåkveldsvandet	0,06	80,4	5				gj. Kinso
Eidfjordvandet	0,03	40,4	4	43	13		gj. Eidfjordelv
Tinhølen	0,02	30,3	3				gj. Bjoreia
Sysenvandet	0,02	30,3	3				i —
Gravensvand	0,03	30,4	4	82	31		i Gravenfjord
Bjølsegrøvdand	0,01	20,3	3				i Hardangerfjord
Storevand med							
Kalsetvand	0,02	20,3	3				i Bjølsegrøvdand
Myklevand	0,01	20,2	2				i Hardangerfjord
Hamlegrøvdand	0,07	90,9	10	1860	580		gj. Bergsdalselv
Evangervand	0,03	30,6	7				gj. Vosseelven
Torfinvand	0,03	40,5	6	2610	819		—
Vossevangsvand	0,06	80,4	5	110	35		—
Lønevand	0,03	30,4	4				gj. Opheimselven i
							Vossevangsvand
Myrkdalsvand	0,02	20,4	4	750	240		i Opheimselven
Opheimsvand	0,03	40,4	5	925	290		gj. —
Nordhordland							
Henangervand	0,02	30,5	6				i Bjørnefjorden
Skogseidvand	0,03	30,4	4				i Henangervand
Gjøenvand	0,02	30,5	6				i Skogseidvand
Kallandvand	0,02	30,2	2				i Fanefjorden
Ostrevand med							på Osterø
Storevand	0,06	71,2	14				i Osterfjorden
Askvand med							
Hopevand	0,02	20,5	6				på Askøen
Storevand med							
Rylandsvand	0,02	80,5	6				på Holsenø
Stenslandsvand	0,02	20,5	6	300	90		gj. Stenslandselven
Sogns Fogderi							
Aurlandsvand	0,02	20,3	3				gj. Aurlandselven
Årdalsvand	0,09	110,8	9				gj. Utlea
Fortunvand	0,02	20,3	3	140	44		gj. Fortunelven
Hafslovand	0,05	60,3	3	445	140		i Sognefjorden ved
							Sogndal
Veitestrandsvand	0,13	171,5	17				i Hafslovand
Sogndalsvand	0,03	40,3	3				gj. Sogndalselven
Sønd- og Nordfjord							
Viksvand	0,09	131,2	13				gj. Gaula
Haukedalsvand	0,08	100,7	8				—
Jølstervand	0,12	151,4	16	660	210		gj. Førdeelven
Bredeimsvand	0,12	151,3	15	200	60		gj. Bredeimselv

Åldenvand	0,04	5	0,5	5			gj. Åldenelv
Lodenvand	0,08	10	1,0	11			gj. Lodenelv
Strynsvandet	0,20	26	1,3	16	80	25	gj. Strynselven
Horningdalsvandet	0,45	57	2,3	26	210	66	gj. Horningelven
Søndmøre							
Snipsørevandet	0,03	4	0,4	4			på Hareidlandet
Brusdalsvandet	0,09	11	0,9	10			ved Borgund
Romsdals Fogderi							
Ulvevandet	0,03	4	0,4	4			i Rauma
Eikisdalsvandet	0,13	16	1,0	11	80	25	gj. Aura
Nordmøre							
Heggeinvandet	0,03	3	0,4	5			i Fannefjord
Krokvandene	0,02	3					gj. Bæverelven
Ørkedalen							
Gjevlevandet	0,16	20	1,6	18			i Driva
Storliddalsvandet	0,02	2	0,3	4			—
Svorksjøen	0,04	5	0,3	4			i Ørka
Hostovandet med							
Ringvandet	0,03	4	0,4	5			—
Gangåsvandet	0,04	5	0,4	5			gj. Gjelmelven
Våvaslidvandet	0,02	3	0,4	5			i Gangåsvand
Guldalen							
Bennavandet	0,03	4	0,5	6			i Gula
Sumsjøen	0,06	8	0,5	6			gj. Suma til Gula
Forelsjøen	0,03	3	0,3	4			gj. Forra - —
Holtsjøen	0,08	10	0,6	7			gj. Aulienelv - —
Øyangensjøen	0,08	10	0,7	8			gj. Hesja - —
Ramborsjøen	0,02	3	0,4	4			gj. Dalselven til
							Glommen
Håsjøen	0,03	4	0,6	7			—
Feragensjøen	0,20	26	0,9	10	2 210	690	—
Aursuensjøen	0,36	46	1,9	21	2 220	700	—
Bolagensjøen	0,02	2	0,3	3			i Aursuensjøen
Riensjøen	0,11	14	0,5	6			i Glommen
Riastsjøen	0,03	4	0,5	5			i Riensjøen
Vigelsjøen	0,03	4	0,5	5	2 900	910	gj. Glommen
Strinden og Selbu							
Ånøenvandet	0,04	5	0,6	7			gj. Budvikelven
Malmsjøen	0,02	2	0,2	3			i Ånøenvand
Selbusjøen	0,43	55	2,6	29	500	160	gj. Nidelven
Dragetsjøen	0,03	4	0,4	5			i Selbusjøen
Sørungensjøen	0,02	2	0,3	3			—
Storvandet	0,02	2	0,3	3			—
Østrungen	0,02	3	0,3	3			i Storvandet
Stuesjøen	0,06	7	0,5	6			gj. Tyda
Øysandsjø	0,10	13	0,7	8			gj. Neaelv
Jonsvandet	0,08	10	0,5	6			i Trondhjemsfjorden

Fosen						
Sjøvandet	0,03	3 0,4	5			gj. Hevneelven
Vaslidvandet	0,02	3 0,3	3			—
Rovandet	0,03	4 0,4	5			—
Øyangenvandet	0,02	3 0,3	3			i Åfjorden
Bottensjøen	0,04	5 0,5	5			i Trondhjemsfjorden ved Rissen
Storvandet	0,09	11 0,7	8			i Skongdalselven
Texdalsvandet	0,04	5 0,3	3			i Nordsjøen ved Jøssund
Gjølgvandet	0,06	8 0,5	6			i Texdalsvand
Storvandet	0,03	4 0,4	5			i Åfjorden
Mørevandet	0,02	2 0,2	2			—
Sørdalsvandet	0,03	4 0,5	6			i Morevand
Stordalsvandet	0,04	5 0,4	5			gj. Stordalselven i Åfjorden
Imsenvandet	0,03	4 0,4	5			i Skråfjord
Stjør- og Værdalen						
Fjergensjøen	0,06	7 0,8	9			i Stjørdalselven
Fundsjo	0,03	4 0,4	4			gj. Forra til Stjør- dalselven
Fjærensjøen	0,21	27 1,2	14			i Fuodsjøen
Hammervandet	0,04	5 0,5	6			i Åsenfjorden
Hoklingvandet	0,04	5 0,4	5			i Hammervandet
Movandet	0,04	5 0,4	4			i Hoklingvandet
Innsjøen	0,05	6 0,4	5			gj. Sulelven til Vær- elven
Væran	0,04	5 0,3	3	1 140	360	gj. Værelven
Inderøen						
Skjækervandet	0,07	8 0,8	9	1 390	440	i Værelven
Lexdalsvandet	0,13	17 1,0	11			gj. Lexdalselven
Lustadvandet	0,06	7 0,7	8			gj. Ågnaelven
Groningvandet	0,03	3 0,4	4			i Holdersjøen
Holdersjøen	0,05	6 0,7	6			i Torrfjorden
Jævsjøen	0,10	13 0,4	5			i Holdersjøen
Liangvandet	0,05	6 0,7	8			i Kingsjøen
Store Kingsjøen	0,03	4 0,4	4			i Inddalselven
Rengen	0,13	17 0,8	9	1 100	340	—
Ulen	0,03	4 0,3	3	1 100	340	i Rengen
Lenglingsjøen	0,10	13 1,2	14	2 110	350	i Ulen
Holdensjø	0,02	3 0,4	4			i Lenglingsjø
Snåsenvandet	0,61	78 3,2	36	60	20	gj. Snåsenelv til Stenkjærelven
Holdenvandet	0,13	16 0,7	8			i Beitstadsfjorden
Giltenvandet	0,08	10 0,6	7			i Lyngenfjord
Ottersjøen	0,02	3 0,7	8			gj. Sandøla til Nam- senelv
Lakssjøen	0,13	16 0,9	10	1 220	380	—
Sandsjøen	0,06	8 0,5	6			—
Kvedlidsjøen	0,10	13 0,8	9	1 000	310	til Ångermanelfven
Murusjøen	0,05	6 0,6	7			—

Namdalen							
Eidsvandet	0,03	4	0,4	5			gj. Grongstadelv til Namsenelv
Grongstadvandet	0,06	8	1,1	12			—
Øyvandet	0,10	12	0,7	8			—
Tunsjøen	0,47	60	1,5	17			gj. Tunelven til Namsenelv
Namsenvandene	0,43	55	1,7	19	1 300	410	gj. Namsenelv
Limingen	0,38	48	1,7	19	1 290	400	til Ångermanelfven
Vegtervandet	0,13	17	0,8	9			i Limingen
Salsvandet	0,34	43	2,2	25			gj. Salselven
Søndre Helgeland							
Sauhusvandet	0,04	5	0,5	6			i Velfjorden
Svenningdalsvandet	0,07	9	0,7	8	660	210	gj. Svenningdalselv til Vefsenelv
Maivandet	0,13	17	0,7	8			—
Fiplingdalvandene							
nedre	0,08	10	0,8	2	1 180	370	gj. Fiplingdalselv til Vefsenelven
øvre	0,08	10	0,6	7	1 300	410	i Vefsenelven
Unkarvandet	0,09	11	0,7	8			gj. Fustelven til Vefsenfjord
Fustvandet	0,10	13	0,7	8			i Fustvandet
Omervandet	0,04	5	0,3	3			gj. Røselven
Tustervandet	0,04	5	0,5	6			—
Røsvandet	2,25	287	3,0	34	1 330	420	i Røsvandet
Krutvandet	0,06	7	0,5	6			
Nordre Helgeland							
Drevvandet	0,06	8	0,4	4			gj. Drevja i Vefsenfjord
Kiensvandet	0,05	6	0,5	6			gj. Græsvalselv i Sørfjorden
Græsvandet	0,10	13	0,6	7			—
Agersvandet	0,10	13	0,6	7			i Ranenfjord
Langvandet	0,30	38	1,4	16			i Ranenelv
Eitervandet	0,08	10	0,7	8			—
Stormvandet	0,10	12	0,7	8			—
Verrivandet	0,21	27	1,3	15			—
Randalsvandet	0,08	10	0,7	8			—
Kjorovandet	0,10	12	0,8	9			—
Salten							
Ovvandet	0,08	10	0,8	9			i Skjerstadfjorden
Langvandet	0,08	10	1,2	14			i Ovrvandet
Lommijavre	0,12	15	1,0	11	2 200	690	i Langvandet
Gulitisjavre	0,04	5	0,3	3			—
Balvandet	0,33	42	1,0	11			i Gulitisjavre
Gukkesjavre	0,10	12	0,7	8			i Lerfjord, Arm af Sørfolden
Sagvandene							
det største	0,05	6	0,5	5			
Borsvandet	0,10	12	0,9	10			gj. Forselv i Ædfjord

Senjen og Tromsø							
Røgfjordvandet	0,06	8	0,5	6		i Malangenfjord	
Finfjordvandet	0,29	37	0,8	9		i Røgfjordvandet	
Andsvandet	0,10	12	0,7	7		gj. Andselven til Målselven	
Altevandet	1,73	220	6,0	68		gj. Bardoelven til Målselven	
Kiabnijavre	0,30	38	1,8	20		i Altevandet	
Tagvandet	0,33	42	1,0	11		gj. Tagelven i Divielven	
Fjeldfråkvandet	0,08	10	0,4	5		i Tagelven	
Vestre Rostavandet	0,10	12	0,6	7		i Divielven	
Dodesvandet	0,08	10	0,4	5		—	
Goavdajavre	0,04	5	0,7	8	2 480	780	gj. Omasielven
Kolasjavre	0,04	5	0,4	4		gj. Kåfjordelven	
Jægervandet	0,28	36	1,0	11		i Ulfsfjorden	
Reisjavre	0,10	12	0,5	6		gj. Reisenelven	
Alten							
Jetsjavre	0,15	19	0,5	6	1 550	490	gj. Jetsjokka til Karasjokka
Hammerfest							
Laxelvvandet	0,06	7	0,7	8			gj. Laxelven
Tanen							
Gagejavre							
vestre	0,05	6	0,6	7			gj. Lottejokka
østre	0,05	6	0,6	7			—
Ijavre	0,05	6	0,5	6			i Tanaelven
Varanger							
Kjolmejavre	0,30	38	0,9	10	300	90	gj. Patsjokka

Bekapitulation af de større Indsjøer ordnede efter deres Størrelse.
(Récapitulation des lacs les plus grands de la Norvège.)

No.	Navn. (Noms des lacs.)	Fladeindhold. (Superficie.)		Længde. (Longueur.)		Høide over Havet. (Hauteur au dessus de la mer.)		Beliggenhed. (Situation.)
		Norske Kv. Mil.	Kilomètres carrés.	Norske Mil.	Kilomètres.	Fod.	Mètres.	
1	Mjøsen	2,85	364	8,7	99	387	121	Hedemarkens og Kristians Amter
2	Røsvandet	2,25	287	3,0	34	1 330	420	Hatfeldtdalen i Søndre Helgeland
3	Altevandet	1,73	220	6,0	68			Bardodalen i Senjen og Tromsø

4	Fæmunsjøen	1,58	202	5,1	58	2 150	670	Tolgen
5	Randsfjorden	1,03	131	6,5	73	420	130	Hadeland og Land
6	Tyri-fjorden	1,03	131	1,9	21	205	64	Ringeriket
7	Øieren	0,74	94	2,7	30	311	78	Trykstad, Høland, Fet og Enebak
8	Snåsenvandet	0,61	78	3,2	36	60	20	Stod og Snåsen
9	Nisservandet	0,58	74	3,2	36	770	240	Nissedal og Hviteseid
10	Tunsjøen	0,47	60	1,5	17			Grong
11	Norsjø	0,45	57	2,5	28	50	16	Solum, Holden og Søfde
12	Horningdalsvandet	0,45	57	2,3	26	210	47	Eid og Horningdalen
13	Selbusjøen	0,43	55	2,6	29	500	160	Klæbbu og Selbu
14	Namsenvandene	0,43	55	1,7	19	1 300	410	Grong
15	Fyrrisvandet	0,42	54	2,4	27	860	270	Moland
16	Tinnsjøen	0,41	52	3,0	34	600	190	Grandsherred og Tinn
17	Mjøsvandet	0,39	50	3,1	35	2 830	890	
18	Vansjøen	0,38	48	1,2	14	60	19	Rygge og Våler
19	Limingen	0,38	48	1,7	19	1 300	410	Grong
20	Storsjøen	0,37	47	1,4	16			Søndre og Nordre Odalen
21	Storsjøen	0,37	47	3,1	35	820	260	Rendalen
22	Bygdin	0,37	47	2,2	25	3 470	1 090	Vang i Valders
23	Aursuensjøen	0,36	46	1,9	21	2 220	700	Røros
24	Salsvandet	0,34	43	2,2	25			Fosnæs
25	Balvandet	0,33	42	1,0	11			Saltdalen
26	Tagvandet	0,33	42	1,0	11			Balsfjorden
27	Osensjøen	0,32	41	2,4	27	1 430	450	Trysil
28	Istersjøen	0,32	41	1,3	15			Tolgen
29	Tyen	0,30	38	1,3	14	3 520	1 100	Vang i Valders
30	Krøderen	0,30	38	3,5	39	420	132	Sigdal og Næs i Hal- lingdal
31	Langvandet	0,30	38	1,4	16			Mo i Nordre Helge- land
32	Kiabnijavre	0,30	38	1,8	20			Bardodalen
33	Kjolmejavre	0,30	38	0,9	10	300	90	Sydvaranger
34	Totakvandet	0,29	37	2,1	24	2 170	680	Raudland og Vinje
35	Finfjordvandet	0,29	37	0,8	2			Lenvik og Tranø
36	Jægervandet	0,28	36	1,0	11			Karlsø
37	Spirilen	0,27	35	2,2	25	520	163	Ådalen
38	Hurdalsjøen	0,26	33	1,5	17	560	180	Eidsvold, Hurdalen og Nannestad
39	Tokevandet, Rør- holtsfjorden og Heldølsfjorden	0,24	31	1,8	20	122	38	Drangedal
40	Suledalsvandet	0,22	28	2,5	28	230	72	Suledal
41	Strømvandet	0,21	27	1,4	16			Østre Slidre
42	Byglandstjorden	0,21	27	2,1	24	640	200	Bygland
43	Lundevandet	0,21	27	2,0	23			Næs og Hitterø, Bak- ke, Soggendal
44	Fjærens-sjøen	0,21	27	1,2	14			Øvre Stjørdalen
45	Verrivandet	0,21	27	1,3	15			Mo i Nordre Helge- land

46	Ekernsjøen	0,21	26	1,4	16	60	19	Eker
47	Ottavandet	0,20	26	3,5	40	1 180	370	Våge og Lom
48	Djupsvandet	0,20	26	1,1	12	3 550	1 110	Ål
49	Farrisvandet	0,20	26	1,9	21	70	22	Hedrum og Brunlag- næs
50	Bandagsvandet	0,20	26	2,4	27	200	60	Lårdal, Mo og Hvi- teseid
51	Strynsvandet	0,20	26	1,3	16	80	25	Stryn
52	Feragensjøen	0,20	26	0,9	10	2 210	690	Rørø

Sammenligning med de to øvrige skandinaviske Kongeriger.
(*Comparaison avec les deux autres royaumes scandinaves.*)

Indsjøernes Navne. (<i>Noms des lacs.</i>)	Flade- indhold. (<i>Super- ficie</i>)		Længde. (<i>Longueur.</i>)		Høide over Havet. (<i>Hauteur au dessus de la mer.</i>)	
	Norske Kv. Mil.	Kilomètres carrés.	Norske Mil.	Kilo- mètres.	Fod.	Mètres.
Sverige.						
Paitasjavre	1,5	190	4	45		gj. Kalixelfven
Saitisjavre	1,4	180	4	45		i Store Luleåtræsk
Store Luleåtræsk	6,0	770	12	135		gj. Store Luleåelfven
Vaistinjavre	1,1	140	2	22		i Store Luleåtræsk
Virikjavre	0,7	90	1,6	18		i Vaistinjavre
Kvikjoktræsk	0,9	120	2,9	33		gj. Lille Luleåelfven
Skalkasjavre	1,1	140	3,2	36		—
Parkijavre, øvre	0,2	20	0,8	9		—
Randijavre	0,5	60	1,0	11		—
Parkijavre, nedre	1,1	140	1,6	18		—
Lille Luleåvatn	0,9	110	4,0	45		i Nedre Parkijavre
Piesgijavre	0,6	80	1,5	17		gj. Piteåelfven
Tjæggelvas	1,3	170	3,0	34		—
Ribnisjavre	0,9	110	2,6	30		i Piteåelfven
Vuolnojavre	0,7	90	2,5	28		gj. Piteåelfven
Sædva	0,6	80	2,0	22		i Hornafven
Hornafvan, Udjaur og Storafvan	7,2	920	10,0	113		gj. Skellefteåelfven
Umeåjavre	0,9	110	2,5	28		gj. Umeåelfven
Brakjavre	0,6	80	1,2	13		—
Geotajavre	0,8	100	2,6	30		—
Stor-Uman	2,3	290	3,6	40		—
Stora Vindelen	1,2	150	3,2	36		i Umeåelfven
Kultsjøen	0,5	60	2,1	24		gj. Ångermanelfven

Østre Sillen	0,31	40	1,8	20	374	117	i Vestre Sillen
Lelangen	0,37	47	3,3	37	295	93	—
Store Lee	0,95	121	6,3	71	325	108	i Lelangen
Glafsfjorden	0,90	115	3,8	43	142	45	gj. Byelfven
Flaggan	0,13	17	1,3	15	194	61	i Glafsfjorden
Stora Gla	0,25	32	1,0	11	408	128	—
Værmelen	0,64	82	3,3	37	173	54	i Venern
Fryken, nedre	0,06	8	1,0	11			—
— mellem	0,36	46	2,5	28	198	62	i nedre Fryken
— øvre	0,50	64	3,2	36	197	62	i mellem Fryken
Visten	0,25	32	1,4	16	203	64	i Klarelfven
Yngen	0,15	19	0,9	10	536	128	i Øievettern
Øievettern med Frøvettern og Alkvettern	0,55	70	2,6	29	172	54	i Vettern
Skagern	1,00	128	2,0	23	220	69	i Venern
Mjøren	0,41	52	1,1	12	218	68	i Götaelfven
Danmark.							
Sjælland.							
Arresø	0,34	43	0,8	9			i Roskildefjord
Esromsø	0,14	18	0,8	9			i Kattegattet
Furesø	0,07	9	0,3	4			i Øresund
Tiüssø	0,11	14	0,3	4			i Store-Belt
Bavelsesø og Tjustrupsø	0,06	7	1,0	11			gj. Nestvedå
Låland.							
Maribosø	0,09	11	0,9	10			i Vordingborgbugten
Fyn.							
Arreskovsø	0,03	4	0,3	4			gj. Odenseå
Jylland.							
Garbosø	0,04	5	0,3	4			i Kattegattet
Norsø	0,04	5	0,5	6			i Limfjorden
Vestervandsø	0,04	5	0,3	4			i Nordsjøen
Tannerupsø og Sjoringsø	0,08	10	0,8	9			i Limfjorden
Taslinsø	0,07	9	0,5	6			—
Kolindsø	0,18	23	1,6	18			i Kattegattet
Skanderborgsø	0,07	9	0,7	8			gj. Gudenå i Kattegat
Mosø	0,12	15	0,9	10			—
Juulsø og Bonnesø	0,05	6	0,8	9			—
Filsø	0,18	23	1,0	11			i Nordsjøen

Samlet Fladeindhold af Indsjøerne.
(*Superficie totale des lacs.*)

Fogderier. (<i>Souspréfectures</i>)	Fogderiernes samlede Fladeindhold. (<i>Superficie totale des souspréfectures.</i>)		Heraf Indsjøer. (<i>Dont des lacs.</i>)		Indsjøernes Fladeindhold i Procent af det samlede Fladeindhold. (<i>Superficies des lacs en pour cent de la superficie totale.</i>)
	Norske Kvadratmil.	Kilomètres carrés.	Norske Kvadratmil.	Kilomètres carrés.	
Idd og Marker	11,44	1 459	0,7	90	6,1
Rakkestad	11,81	1 507	0,6	80	5,1
Mosse	8,08	1 031	0,6	80	7,4
Aker og Follo	9,99	1 274	0,2	20	2,0
Nedre Romerike	15,12	1 929	1,0	130	6,6
Øvre Romerike	15,13	1 930	0,8	100	5,3
Vinger og Odalen	16,27	2 076	1,0	130	6,1
Solør	22,71	2 897	0,6	80	2,7
Hedemarken	20,38	2 600	2,0	260	9,8
Søndre Østerdalen	56,45	7 201	0,5	60	0,9
Nordre Østerdalen	87,89	11 212	3,5	450	4,0
Toten	11,09	1 415	1,0	130	9,0
Søndre Gudbrandsdalen	34,74	4 432	0,5	60	1,4
Nordre Gudbrandsdalen	86,34	11 014	1,7	220	2,0
Hadeland og Land	22,46	2 865	1,5	190	6,7
Valders	41,64	5 312	2,2	280	5,3
Buskerud	23,07	2 943	1,1	140	4,7
Ringeriket	13,16	1 678	1,2	150	9,1
Hallingdal	43,27	5 520	1,0	130	2,3
Numedal og Sandsver	35,29	4 502	1,1	140	3,1
Jarlsberg	10,22	1 304	0,2	30	2,0
Laurvik	7,22	921	0,3	40	4,2
Bamble	18,67	2 382	0,5	60	2,7
Nedre Telemarken	13,93	1 777	0,7	90	5,0
Øvre Telemarken	83,22	10 615	4,6	590	5,5
Nedenæs	30,57	3 900	0,8	100	2,6
Sætersdalen	47,67	6 081	1,6	200	3,4
Mandal	17,36	2 215	0,2	30	1,2
Lister	31,66	4 039	0,9	110	2,8
Jæderen og Dalerne	22,79	2 907	1,2	150	5,3
Ryfylke	46,61	5 946	1,0	130	2,1
Søndhordland	24,12	3 077	0,3	40	1,2
Hardanger og Voss	63,11	8 051	1,2	150	1,9
Nordhordland	31,59	4 030	0,4	50	1,3
Sogn	77,84	9 930	0,5	60	0,7
Sønd- og Nordfjord	65,09	8 304	1,5	190	2,3
Søndmøre	39,97	5 099	0,2	20	0,5

Romsdal	26,88	3 429	0,2	30	0,8
Nordmøre	47,60	6 072	0,1	10	0,2
Ørkedalen	33,09	4 221	0,5	60	1,5
Guldalen	41,30	5 269	1,2	150	2,9
Strinden og Selbu	27,53	3 512	1,0	130	3,6
Fosen	41,66	5 315	0,6	80	1,4
Stjør og Værdalen	35,42	4 519	0,6	80	1,7
Inderøen	66,46	8 478	2,2	280	3,3
Namdalen	76,52	9 762	2,2	280	3,0
Søndre Helgeland	84,14	10 734	3,3	420	3,9
Nordre Helgeland	57,87	7 382	1,5	190	2,6
Salten	125,42	16 000	1,2	150	1,0
Lofoten og Vesterålen	30,16	3 848	0,1	10	0,3
Senjen og Tromsø	197,30	25 170	3,7	470	1,9
Alten	100,90	12 872	1,0	130	1,0
Hammerfest	68,80	8 777	0,5	60	0,7
Tanen	136,80	17 452	1,0	130	0,7
Varanger	64,90	8 279	0,5	60	0,7
Kjøbstæderne (<i>Les villes</i>)	0,87	117	—	—	—
Tilsammen	2 481,59	316 583	60,3	7 581	2,43

Sammenligning med de to øvrige skandinaviske Kongeriger.
(Comparaison avec les deux autres royaumes scandinaves.)

	Norge.	Sverige.	Danmark.
Samlet Fladeindhold (<i>Superficie totale</i>)			
Norske Kvadratmil	2 481,59	3 461,59	300,8
Geografiske Kvadratmil	5 750,48	8 021,37	697,0
<i>Kilomètres carrés</i>	316 583	398 991	38 372
Heraf Indsjøer (<i>Dont des lacs</i>)			
Norske Kvadratmil	60,3	334,12	3,4
Geografiske Kvadratmil	139,6	774,24	8
<i>Kilomètres carrés</i>	7 581	42 612	440
Indsjøernes Fladeindhold i Procent af det samlede Fladeindhold (<i>Superficie des lacs en pour cent de la superficie totale</i>)	2,43	9,65	1,15

Indsjøernes Dybde. (*Profondeur des lacs.*)

Det er kun få af Norges Indsjøer for hvilke Dybdemålinger haves; men enkelte af disse vise overordentlig store Dyb, og at Bunden endog ved langt ind i Landet beliggende Indsjøer ligger betydelig dybere end Havets Overflade, ja endog dybere end Havbunden i de nærmeste større Fjorde.

I Mjøsen, Norges største Indsjø (Side 330) er ifølge en i 1868 på Isen foretagen Oplodning Dybden:

0,4 n. Mil nord for Minde, hvor Vormen løber ud af samme			654 Fod (205 ^m)
1,0	—	do.	ved Fagernæs . . . 1 188 — (373 ^m)
2,2	—	do.	mellem Jonsrud og Nøt- testadtangen . . . 1 434 — (450 ^m)
2,4	—	do.	mellem Fjestu og Røtli 1 440 — (450 ^m)
5,2	—	do.	ved Heggenhougen syd- ligst i Ringsaker . . 564 — (177 ^m)

Den største Dybde findes ret ud for Skreia (Side 195). Da Mjøsens Overflade under Vintervandstand ligger 385 Fod (121^m) over Havets Overflade, så ligger således Mjøsens Bund i en længere Strækning 1 055 Fod under Havet. (*Le plus grand profondeur du lac de Mjøsen est 452^m, donc 331^m au dessous de la mer.*)

Til Sammenligning anføres de største Dybder i Kristianiafjorden:

Ved Drøbak indtil	360 Fod (113 ^m)
Ved Filtvet indtil	450 — (141 ^m)
Tvers ud for Bastø indtil	840 — (263 ^m)
Øst for Bolærerne indtil	1 056 — (332 ^m)
Mellem Fuglehuk og Missingen indtil	1 080 — (339 ^m)
Mellem Sandøsund og Hvaløerne lidt nord for Fær- der indtil	444 — (139 ^m)

Sydligere øst for Lillefærders Fyr mellem samme og

den sydvestlige af Hvaløernes Gruppe indtil . 1 380 — (433^m)

Et større Dyb end Mjøsén findes i Skagerak først i en Afstand fra 1 til 2 norske Mile fra den norske Kyst.

Storsjøen i Rendalen (Side 331) har en største Dybde af 960 Fod. Da dens Overflade ligger 820 Fod over Havfladen, ligger dens

Bund 140 Fod under samme. (*Le plus grand profondeur du lac de Storsjøen en Rendalen est 301^m, donc 44^m au dessous de la mer.*)

I Tyrifjordens (Side 333) sydøstlige Arm, Holsfjorden er en Oplodning foretaget mellem Humledalskastet, nær Skydsstationen Humledal på den østre Side og Pladsen Hornstuen på den vestre Side. På begge Sider af Fjorden falder Landet brat af, så at Indsjøen her allerede i 500 Fods Afstand fra Land har en Dybde af 886 Fod (278^m), hvilken siden holder sig temmelig jævnt; den største Dybde er 895 Fod (281^m). Da Tyrifjordens Vintervandstand ligger i en Høide af 200 Fod (63^m) over Havet, så ligger således Bunden her 695 Fod under Havet. (*Le plus grand profondeur du lac de Tyrifjord est 281^m, donc 218^m au dessous de la mer.*)

Dybden i disse og nogle andre Indsjøer findes i nedenstående Tabel.

Indsjøens Navn. (Nom du lac.)	Side. (Voyez page.)	Høide over Havet. (Hauteur au dessus de la mer.)		Største Dybde. (Profondeur le plus grand.)		Dybde under Havfladen. (Profondeur au dessous de la mer.)	
		n. Fod.	mètres.	n. Fod.	mètres.	n. Fod.	mètres.
Storsjøen i Odalen	330			60	19		
Mjøsen	—	387	121	1 442	452	1 055	3 31
Storsjøen i Rendalen	331	820	257	960	301	140	44
Oddevandet	339	275	86	388	122	113	36
Eidfjordvandet	340	43	13	231	75	188	62
Gravensvandet	—	82	31	276	87	194	56
Sverige.							
Venern	347	141	44	286	89	145	45
Vettern	—	282	89	400	125	118	36
Mælaren	—	1	0,4	193	61	192	60

Rettelser og Tillæg

til 1ste Hefte af den statistiske Årbog.

- Side 9, Linie 12 f. n.: 11,295 *mètres*, læs: 11,295 *kilomètres*
 — 4 — : 3,667 Kannor, læs: 0,3667 Kannor
 0,960 *litres*, læs: 0,965 *litres*
- 15, — 11 f. o.: 5 263, læs: 5 262
- 53, — 13 — : Ringsund, læs: Rugsund
- 63, sidste Linie i den midterste Tabel, 1 886, læs: 1 888
- 65, Linie 7 f. o.: 2 518, læs: 2 508
 — 17 — : 1 634, læs: 1 640
- 66, — 12 og 13 f. o.: „formentlig foruden fri Bolig eller Præstegård,“
 og — 14 f. o.: „foruden fri Bolig“ udstryges. Indtægterne af den
 fri Bolig eller Præstegård ere nemlig medregnede i Regulerings-
 summen.
- 80, Linie 13 f. n. tilføies efter Svea Hof-Rætt: med Sæde i Stockholm.
 Mellem Linie 9 og 10 f. n. indskydes: Göta Hof-Rætt, med
 Sæde i Jönköping, bestående af 1 Præsident, 10 Hof-Rætt-Råd og
 15 Assessorer, fordelte i 5 Afdelinger. Dens Jurisdiktion omfatter
 Göta-Rike med Undtagelse af Skåne, Blekinge og Øen Gottland.
 Linie 9 f. n. tilføies efter Hof-Rættten over Skåne og Blekinge:
 med Sæde i Kristianstad.
- 95, Linie 5 f. o.: 44,⁸⁷9, læs: 24,⁸⁷9.
- 97, tilføies nederst:
- Den norske Armees Undervisningsanstalter bestå foruden af
 den som særskilt Afdeling organiserede Krigsskole (Side 85) end-
 videre af den militære Høiskole med 1 Direktør, 1 Inspektions-
 officer og 10 Lærere for Uddannelse af Ingeniørofficerer, Artil-
 leriofficerer og Aspiranter til Generalstaben, samt af ved hver
 Brigade organiserede Underofficers- og Korporal-Skoler. Ved
 ingen af disse Undervisningsanstalter ere faste Officerer udenfor
 Armeens førnævnte Styrke ansatte, hvormod tilkommanderede
 Officerer af Armeen hertil anvendes. Ved Kavalleribrigaden er
 desuden en Manege, hvis Forstander er den til Brigadens Stab
 hørende Staldmester.
- 115, øverste Linie i Tabellen: 2, læs: 2r. Monitoren Skorpionens 2
 Kanoner ere nemlig rifled.
- 155, Linie 11 f. o.: Lapmark, læs: Lapland.

Da, som nævnt Side 141 ved de sammesteds for Lægedistrikternes angivne Fladeindhold, efterat de første Ark allerede vare trykte, nye Opmålinger af Karterne ere udførte med bedre Redskaber end tidligere, saa hidsættes her Resultaterne af disse for Fogderiernes og Amternes Vedkommende. Kjøbstædernes Fladeindhold forbliver uforandret, og giver tillagt Fogderierne Fladeindholdet af Amterne.

Fogderier. (<i>Souspréfectures</i> <i>rurales.</i>)	Norske Kv. Mil	Geogr. Kv. Mil	Kilom. <i>carrés.</i>	Fogderier. (<i>Souspréfectures</i> <i>rurales.</i>)	Norske Kv. Mil	Geogr. Kv. Mil	Kilom. <i>carrés.</i>
Idd og Marker	11,44	26,61	1 459	Guldal	41,80	95,69	5 269
Rakkestad	11,81	27,36	1 507	Strinden og Selbu	27,63	63,79	3 512
Nosse	8,08	18,72	1 031	Fosen	41,66	96,68	5 315
Aker og Follo	9,99	23,16	1 274	Stjør- og Værdalen	35,42	82,07	4 519
Nedre Romerike	15,12	35,04	1 929	Inderøen	66,46	153,99	8 478
Øvre Romerike	15,13	35,06	1 930	Namdalen	76,62	177,80	9 762
Vinger og Odalen	16,37	37,70	2 076	Søndre Helgeland	84,14	194,94	10 734
Solør	22,71	52,61	2 897	Nordre Helgeland	57,37	134,08	7 382
Hedemarken	20,38	47,22	2 600	Salten	125,42	290,60	16 000
Søndre Østerdalen	56,46	130,79	7 201	Lofoten og Vesterålen	30,16	69,88	3 848
Nordre Østerdalen	87,89	203,64	11 212	Senjen og Tromsø	197,30	457,14	25 170
Toten	11,09	25,70	1 415	Alten	100,90	233,79	12 872
S. Gudbrandsdalen	34,74	80,49	4 432	Hammerfest	68,80	159,41	8 777
N. Gudbrandsdalen	86,34	200,06	11 014	Tanen	136,80	316,97	17 452
Hadeland og Land	22,46	52,04	2 865	Varanger	64,90	150,37	8 279
Valders	41,64	96,48	5 312				
Buskerud	23,07	53,46	2 943	Amter. (<i>Départements.</i>)			
Ringeriket	13,16	30,49	1 678				
Hallingdal	43,27	100,26	5 520				
Numedal og Sandsver	35,29	81,77	4 502	Smålenene	31,41	72,78	4 007
Laurvik	7,22	16,73	921	Akershus	40,25	93,26	5 135
Jarlsberg	10,22	23,68	1 304	Kristiania	0,07	0,17	9
Bamble	18,67	43,26	2 382	Hedemarken	203,70	471,06	25 986
Nedre Telemarken	13,93	32,28	1 777	Kristian	196,29	454,79	25 041
Øvre Telemarken	83,22	192,82	10 616	Buskerud	114,87	266,16	14 654
Nedenæs	30,67	70,83	3 900	Jarlsberg og Laurvik	17,17	40,48	2 229
Sætersdalen	47,67	110,46	6 081	Bratsberg	115,83	268,88	14 777
Mandal	17,86	40,22	2 215	Nedenæs	78,24	181,28	9 981
Lister	31,46	73,36	4 039	Lister og Mandal	49,17	113,06	6 273
Jæderen og Dalerne	22,79	52,80	2 907	Stavanger	69,44	160,89	8 859
Ryfylke	46,61	108,00	5 946	Søndre Bergenhus	118,82	275,81	15 158
Søndhordland	24,12	55,89	3 077	Bergen	0,01	0,03	2
Hardanger og Voss	63,11	146,23	8 051	Nordre Bergenhus	142,93	331,17	18 234
Nordhordland	31,69	73,19	4 030	Romsdal	114,66	265,44	14 615
Sogn	77,84	180,36	9 930	Søndre Trondhjem	143,84	333,28	18 350
Sønd- og Nordfjord	65,09	150,81	8 304	Nordre Trondhjem	178,40	413,96	22 759
Søndmøre	39,97	92,61	5 099	Nordland	297,69	689,51	37 964
Romsdal	26,88	62,28	3 429	Tromsø	197,30	457,14	25 170
Nordmøre	47,60	110,29	6 072	Finmarken	371,40	860,84	47 380
Ørkedal	33,09	76,67	4 221	Kongeriget Norge	2 481,69	5 749,88	316 588

Da, som nævnt Side 141 ved de sammesteds for Lægedistrikternes angivne Fladeindhold, efterat de første Ark allerede vare trykte, nye Opmålinger af Karterne ere udførte med bedre Redskaber end tidligere, saa hidsættes her Resultaterne af disse for Fogderiernes og Amternes Vedkommende. Kjøbstædernes Fladeindhold forbliver uforandret, og giver tillagt Fogderierne Fladeindholdet af Amterne.

Fogderier. (<i>Souspréfectures rurales.</i>)	Norske Kv. Mil	Geogr. Kv. Mil	Kilom. carrés.	Fogderier. (<i>Souspréfectures rurales.</i>)	Norske Kv. Mil	Geogr. Kv. Mil	Kilom. carrés.
Idd og Marker	11,44	26,61	1 459	Guldal	41,30	95,69	5 269
Rakkestad	11,81	27,36	1 507	Strinden og Selbu	27,62	63,79	3 512
Mosse	8,08	18,72	1 031	Fosen	41,66	96,63	5 315
Aker og Follo	9,99	23,16	1 274	Stjør- og Værdalen	35,42	82,07	4 519
Nedre Romerike	15,12	35,04	1 929	Inderøen	66,46	153,99	8 478
Øvre Romerike	15,13	35,06	1 930	Namdalen	76,62	177,20	9 762
Vinger og Odalen	16,27	37,70	2 076	Søndre Helgeland	84,14	194,96	10 734
Solør	22,71	52,61	2 897	Nordre Helgeland	57,87	134,08	7 382
Hedemarken	20,38	47,22	2 600	Salten	125,42	290,60	16 000
Søndre Østerdalen	56,46	130,79	7 201	Lofoten og Vesterålen	30,16	69,88	3 848
Nordre Østerdalen	87,89	203,64	11 212	Senjen og Tromsø	197,30	457,14	25 170
Toten	11,09	25,70	1 415	Alten	100,90	233,79	12 872
S. Gudbrandsdalen	34,74	80,49	4 432	Hammerfest	68,80	159,41	8 777
N. Gudbrandsdalen	86,34	200,06	11 014	Tanen	136,80	316,97	17 452
Hadeland og Land	22,46	52,04	2 865	Varanger	64,90	150,27	8 279
Valders	41,64	90,48	5 312				
Buskerud	23,07	53,46	2 943	Amter. (<i>Départements.</i>)			
Ringeriket	13,16	30,49	1 678				
Hallingdal	43,27	100,26	5 520				
Numedal og Sandsver	35,29	81,77	4 502	Smålenene	31,41	72,78	4 007
Laurvik	7,22	16,73	921	Akershus	40,25	93,26	5 135
Jarlsberg	10,22	23,68	1 304	Kristiania	0,07	0,17	9
Bamble	18,67	43,26	2 382	Hedemarken	203,70	471,96	25 986
Nedre Telemarken	13,93	32,28	1 777	Kristian	196,29	454,79	25 041
Øvre Telemarken	83,22	192,82	10 616	Buskerud	114,87	266,16	14 654
Nedenæs	30,67	70,83	3 900	Jarlsberg og Laurvik	17,47	40,48	2 229
Sætersdalen	47,67	110,46	6 081	Bratsberg	115,88	268,88	14 777
Mandal	17,86	40,22	2 215	Nedenæs	78,24	181,28	9 981
Lister	31,46	73,36	4 039	Lister og Mandal	49,17	113,96	6 273
Jæderen og Dalerne	22,39	52,80	2 907	Stavanger	69,44	160,89	8 859
Ryfylke	46,61	108,00	5 946	Søndre Bergenhus	118,82	275,81	15 158
Søndhordland	24,12	55,89	3 077	Bergen	0,01	0,03	2
Hardanger og Voss	63,11	146,23	8 051	Nordre Bergenhus	142,93	331,17	18 234
Nordhordland	31,69	73,19	4 030	Romsdal	114,56	265,44	14 615
Sogn	77,84	180,36	9 930	Søndre Trondhjem	143,84	333,28	18 350
Sønd- og Nordfjord	65,09	150,81	8 304	Nordre Trondhjem	178,40	413,36	22 759
Søndmøre	39,97	92,61	5 099	Nordland	297,69	689,61	37 964
Romsdal	26,88	62,78	3 429	Tromsø	197,50	457,14	25 170
Nordmøre	47,60	110,29	6 072	Finmarken	371,40	860,54	47 380
Ørkedal	33,09	76,67	4 221	Kongeriget Norge	2 481,29	5 749,88	316 588

